

Ο ΝΙΣΥΡΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

Το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα που αποτελεί το χρονικό ορίζοντα της εμφάνισης του δωδεκανησιακού τύπου, βρίσκει τη Νίσυρο, αυτό το μικρό νησί με έκταση μόλις 42 τ.χμ. και σχήμα κωνικό, σε οικονομική άνθιση, που μπορεί να αποδοθεί στη δημιουργία των εγκαταστάσεων εξόρυξης και εκμετάλλευσης των θειοχωμάτων του ηφαιστείου από τη γνωστή την εποχή εκείνη (1879) εταιρεία του Αλέξανδρου Ράλλη¹ και την ίδρυση των Ιαματικών Λουτρών του Δήμου Μανδρακίου (1885) και αργότερα (1894) του πολυτελούς συγκροτήματος των Λουτρών του γιατρού Π. Παντελίδη στους Πάλους². Οι επιχειρηματικές αυτές δραστηριότητες που είχαν εξωστρεφή χαρακτήρα, αφού τα θειοχώματα προορίζονταν για το εξωτερικό και οι πελάτες των Λουτρών προέρχονταν κυρίως από τη Σμύρνη, την Πόλη και την Αίγυπτο, βελτίωσαν τις οικονομικές συνθήκες του νησιού και διεύρυναν τις σχέσεις του με τα γνωστά τότε κέντρα της Ανατολής, όμως η κοινωνική δομή και οι κυρίαρχες δραστηριότητες των κατοίκων διατήρησαν το γεωργοκτηνοτροφικό τους χαρακτήρα. Τα αμύγδαλα και το βαλανίδι, το κέλυφος του οποίου χρησίμευε για την παρασκευή βυρσοδεψικών εκχυλισμάτων, αποτελούσαν τα κύρια γεωργικά προϊόντα του νησιού, που εξαγόταν μάλιστα στο εξωτερικό, τον Πειραιά, τη Μυτιλήνη και τη Ρόδο³.

Οι ευνοϊκές αυτές οικονομικές συνθήκες ήταν επόμενο να επηρεάζουν θετικά και το πνευματικό και εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων του νησιού. Η Νίσυρος, την εποχή εκείνη, είχε την τύχη να έχει δυο μεγάλους δασκάλους και ιστοριοδίφες, απόφοιτους της Μεγάλης του Γένους Σχολής, τον Ιωάννη Λογοθέτη (1835-1910) και τον σχολάρχη Γεώργιο Παπαδόπουλο (1849-1924), οι οποίοι έβαλαν τα θεμέλια για την οργάνωση και λειτουργία των Σχολείων και ταυτόχρονα μελέτησαν και πρόβαλαν την ιστορία και το λαϊκό πολιτισμό του νησιού και ακόμα αγωνίστηκαν για τη βελτίωση των κοινών και για τη διατήρηση του προνομιακού καθεστώτος των νησιών⁴.

1. Μιλτ. Λογοθέτης, «Τουρισμός και οικονομία της νήσου Νισύρου», *Νισυριακά*, τόμος Α', Αθήνα 1963, σ. 83.
2. Μιλτ. Λογοθέτης, *Μελέτη-Πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Νισύρου 1991-2000*, Ρόδος, Ιούλιος 1991, σ. 24.
3. Μιλτ. Λογοθέτης, «Οικονομική ζωή και δυνατότητες ανάπτυξης της Νισύρου», *Καθημερινή* «Επτά Ημέρες», φ. 22 Ιουλίου 2001.
4. Κώστας Σακελλαρίδης, *Επιστολαί – Ποιήματα Ιωάννη Λογοθέτη (1835-1910)*, Αθήνα 1974, σ. 7 επ.

Ο Ι. Λογοθέτης και ο Γ. Παπαδόπουλος δημιούργησαν τις προϋποθέσεις που οδήγησαν στην ίδρυση το 1909, με εισφορές των Νισυριακών Συλλόγων της Αμερικής, της Ομπρείου Κοινοτικής Σχολής, που λίγα χρόνια αργότερα, το 1918, λειτούργησε και ως τμήμα της το Ομήρειο Ημιγυμνάσιον, το οποίο απετέλεσε το πνευματικό φυτώριο των νέων της Νισύρου. Οι δύο αυτοί πνευματικοί άνδρες, πέρα από την προσφορά τους στην εκπαίδευση, δημοσίευαν την εποχή εκείνη της τουρκοκρατούμενης Δωδεκανήσου τις ιστορικές και λαογραφικές τους μελέτες στο *Ζωγράφειον Αγώνα*, περιοδικό του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, καθώς και στην εφημερίδα *Αρμονία* της Σμύρνης, στο τυπογραφείο της οποίας ο Γ. Παπαδόπουλος τύπωσε το 1909 το βιβλίο του «Γενική γεωγραφική και ιστορική περιγραφή της Νισύρου». Το έργο τους αναγνωρίστηκε από την ελληνική πνευματική κοινότητα με την απονομή στον Γ. Παπαδόπουλο του «Ζωγραφείου Επάθλου» για τις λαογραφικές του μελέτες της Νισύρου και την εκλογή του Ι. Λογοθέτη το 1889 ως εταίρου της «Εν Αθήναις Επιστημονικής Εταιρείας» για τις ιστορικές του διατριβές.

Το κλίμα αυτό που ευνοούσε κάθε δημιουργική δράση, ήλθε να διαταράξει η άνοδος των Νεοτούρκων στην εξουσία (1908) και στη συνέχεια η κατάληψη των νησιών από τους Ιταλούς το 1912. Οι Νεότουρκοι κατάργησαν τα ευνοϊκά μέτρα που παραχώρησε ο Σουλτάνος στα προνομιούχα νησιά, ανάμεσα στα οποία και η Νίσυρος, και υποχρέωσαν τους νέους σε στράτευση, γεγονός που τους ανάγκασε σε μεταναστευτική φυγή κυρίως στην Αμερική και λιγότερο στην Κωνσταντινούπολη, την Οδησό και την Αίγυπτο, όπου υπήρχε από νωρίτερα νισυριακή παρουσία¹. Η φυγή, κυρίως των νέων, από το νησί έλαβε ομαδικό χαρακτήρα την περίοδο της Ιταλοκρατίας, κατά τη διάρκεια της οποίας πάνω από 2.000 Νισύριοι μετανάστευσαν στην Αμερική και στην Αθήνα-Πειραιά. Ο πληθυσμός του νησιού από 4.700 που ήταν το 1900² μειώθηκε σε 3.404 το 1936 για να φθάσει αμέσως μετά τον πόλεμο (απογραφή 1947) σε 2.499 και να περιοριστεί (απογραφή 2001) σε 948 μόνιμους κατοίκους³.

Είναι προφανές ότι οι μεταναστευτικές αυτές μετακινήσεις δημιούργησαν πολυάριθμες νισυριακές παροικίες στην Αμερική, στην Αθήνα-Πειραιά και μεταπολεμικά στη Ρόδο, στην Αυστραλία και τον Καναδά, ο πληθυσμός των οποίων υπολογίζεται ότι φθάνει τις 5.000.

Ήταν επόμενο, οι νέοι που γαλουχήθηκαν στην Ομήρειο Κοινοτική Σχολή και το Ημιγυμνάσιο της Νισύρου και εγκαταστάθηκαν την περίοδο της Ιταλοκρατίας στις νέες ελεύθερες πατρίδες, να αποτελέσουν τον πυρήνα των πρώτων νισυριακών εκδόσεων στην Αστόρια της Νέας Υόρκης. Υπολογίζεται ότι 400 περίπου μαθητές της Νισύρου που μετανάστευσαν στην Αμερική μπόρεσαν και ακολούθησαν ανώτερες σπουδές σε Κολλέγια και Πανεπιστήμια⁴. Η εκδοτική δραστηριότητα των Νισυρίων της Νέας Υόρκης τα χρόνια της Ιταλοκρατίας διακρίνεται σε δύο περιόδους με κριτήριο τη γενιά των μεταναστών. Οι πρώτοι μετανάστες των αρχών του 20ου αιώνα μόλις εγκαταστάθηκαν στη νέα πατρίδα δημιούργησαν σωματεία. Έτσι, οι καταγόμενοι από το Μανδράκι ίδρυσαν το 1903 το Σύλλογο Νισυρίων «Ο Όμπρος» που μετεξελίχθηκε στα 1909 στην «Πορφυρίδα» για να λάβει τη σημερινή του ονομασία «Γνωμαγόρας» το 1915, οι καταγόμενοι από τον Εμπορείο ίδρυσαν το Σύλλογο «Τέρπανδρος» το 1906 που μετεξελίχθηκε το 1909 στο Σύλλογο Νισυρίων «Παναγία η Θερμιάνη» και οι καταγόμενοι από τα Νικεΐα το

1. Μιλτ. Λογοθέτης, *Όψεις του πολιτικού και οικονομικού βίου των Δωδεκανησίων κατά τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας (1821-1912)*, Αθήνα 1994, σ. 44 επ.
2. J. Stefanopoli, *Les îles l' Egee, leur privilege, avec documents et modes statistiques*, Αθήνα 1912.
3. Μιλτ. Λογοθέτης, *Δωδεκάνησα: Ένα πολύμορφο πρότυπο βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης*, Ρόδος 2004, σ. 243.
4. *Μηνιαίο Δελτίο «Γνωμαγόρα Αμερικής»*, «Μετά δεκαπέντε χρόνια», τεύχος 23 της 25ης Σεπτεμβρίου 1933, Νέα Υόρκη, σ. 3.

1909 το «Σύλλογο Νισυρίων Αμερικής Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος»¹. Ο Σύλλογος των Μανδρακιωτών, που ήταν και ο πολυπληθέστερος, ίδρυσε το 1913 στη Νέα Υόρκη την πρώτη Νισύρικη εφημερίδα με τίτλο *Πορφυρίς* της οποίας υπεύθυνος της έκδοσης ήταν ο πρόεδρος του Συλλόγου Ιωάννης Π. Καμπανής και ο βίος της βραχύς. Ένας Νισύριος της ίδιας γενιάς, ο φαρμακοποιός με σπουδές στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια Ιάκωβος Καζαβής (1893-1967) ίδρυσε το 1918 τη μηνιαία νισυριακή επιθεώρηση *Νέα Ζωή*, η οποία κυκλοφόρησε σε λίγα τεύχη. Ο ίδιος καθιέρωσε μια ιστορική σειρά για τη Νίσυρο, στην αγγλική γλώσσα με τίτλο *Nissyros*, που εκδόθηκε σε δύο τεύχη, το πρώτο το 1939 και το δεύτερο το 1947.

Ο Ιάκωβος Καζαβής ήταν πολυγραφότατος. Δημοσίευσε εκατοντάδες άρθρα υπέρ της εργατικής τάξης, μελέτες, για την απελευθέρωση του δωδεκανησιακού λαού, μονογραφίες για την ιδιαίτερη πατρίδα του τη Νίσυρο, έγραψε κείμενα ξενόγλωσσα και μεταφράσεις καθώς και πολλά αυτοτελή βιβλία². Υπήρξε μεγάλος πατριώτης, διανοητής και αγωνιστής για την απελευθέρωση της Δωδεκανήσου. Στα δύσκολα χρόνια της δουλειάς η Δωδεκάνησος βρήκε στο πρόσωπό του λογίου Ιάκωβου Καζαβή τον ιδανικό εκπρόσωπό της, τον φλογερό υπερασπιστή της, τον ενθουσιώδη υμνητή της, τον αφοσιωμένο λάτρη της³.

Την περίοδο αυτή και συγκεκριμένα το 1922 ο σχολάρχης Γεώργιος Παπαδόπουλος εκδίδει στη Νίσυρο το *Νισυριακόν Ημερολόγιον έτους 1923* το οποίο είχε τυπωθεί στο τυπογραφείο της Κω του Ν. Ι. Νικολαΐδη, όπου τυπωνόταν και το *Κωακόν Ημερολόγιον* του αρχιμ. Φιλήμονα Φωτόπουλου από το 1916. Ο Γ. Παπαδόπουλος ακολουθώντας τη δομή των ημερολογίων της εποχής συμπεριέλαβε στο δικό του, το οποίο, να σημειωθεί, αφιέρωσε στο Σύλλογο των Νισυρίων της Αμερικής «Γνωμαγόρας», ιστορικά και λαογραφικά αφηγήματα για τη Νίσυρο, καθώς και πληροφορίες για τις Κοινοτικές Σχολές και τις Εκκλησιαστικές Επιτροπές του νησιού⁴.

Ο Ιάκωβος Καζαβής λειτούργησε και σαν συνδετικός κρίκος μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης γενιάς, αυτής που τη δεκαετία του '30 είχε την πρωτοβουλία να εκδώσει το πολυγραφημένο *Μηνιαίον Νισυριακόν Δελτίον «Γνωμαγόρας»* το 1931 και να συνεχίσει να το εκδίδει μέχρι τις παραμονές του πολέμου του 1940, ως όργανο του ομώνυμου Συλλόγου. Βασικοί συντελεστές της έκδοσης του δελτίου ήταν μια ομάδα Νισυρίων που είχαν μορφωθεί στην Αμερική και εργάζονταν ως υπάλληλοι ή ελεύθεροι επαγγελματίες, ανάμεσα στους οποίους διακρίνει κανείς τον Γιάννη Οικονομίδη, τον Δημήτρη Στρίκη, τον Δημήτρη Πολυχρονιάδη, τον Λάζαρο Κοντοβέρο, τον Γεώργιο Καζαβή και άλλους. Αυτή η δεύτερη γενιά έχοντας πιο νωπά και τις πιέσεις των Ιταλών στους συμπατριώτες τους στο νησί, προσπαθούσαν από τις στήλες του δελτίου να μεταφέρουν την αρωγή που τους πρόσφεραν οι Νισυριακοί Σύλλογοι (ενισχύσεις για τα Σχολεία, τις εκκλησίες, το λιμάνι, τα λουτρά Μανδρακίου κ.ά.), να διατηρήσουν ψηλά το εθνικό τους φρόνημα, να προβάλουν την ιστορία και το λαϊκό πολιτισμό του νησιού και ακόμα να πληροφορήσουν τους Νισύριους της Αμερικής, της Αθήνας και του νησιού πάνω σε κοινωνικά θέματα. Αυτά ήταν και τα χαρακτηριστικά που διέκριναν το νισυριακό τύπο της Αμερικής και γενικά τον τύπο της δωδεκανησιακής διασποράς την περίοδο της Ιταλοκρατίας⁵.

Πέρα από τον αμιγώς νισυριακό τύπο της Αμερικής, η Νίσυρος είχε το μεγάλο προνόμιο να είναι η ιδιαίτερη πατρίδα του δημοσιογράφου Κωνσταντίνου Φασουλαρίδη (1842-1909) του «πατέρα της εν Αμερική ελληνικής δημοσιογραφίας», όπως τον ονόμασαν, αφού υπήρ-

1. «Γνωμαγόρας» Αμερικής, *Nisyrian Societes of America 1903-2003*, Νέα Υόρκη 2003.

2. Ιάκωβος Καζαβής, *Τα δημοσιεύματά μου 1913-1937*, Νέα Υόρκη 1938.

3. Δημήτριος Ηλιάδης, *Ο κος Ιάκωβος Ν. Καζαβής και το έργο του*, Νέα Υόρκη 1960, σ. 3.

4. Γεώργιος Παπαδόπουλος, *Νισυριακόν Ημερολόγιον του έτους 1923*, Εν Νισύρω 1922, τύποις Ν. Ι. Νικολαΐδου, Κως 1922.

5. Μιλτ. Λογοθέτης, «Ο περιοδικός τύπος της Νισύρου (1914-1978)», *Νισυριακά*, τόμος ΣΤ', 1986, σ. 61 επ.

ξε ο δημοσιογράφος που εξέδωσε την πρώτη ελληνική εφημερίδα στην Αμερική, το *Νέον Κόσμον* στη Βοστώνη το 1892, δυο χρόνια πριν εκδοθεί η *Ατλαντίς* και αργότερα, το 1905, εξέδωσε και τη *Σημαία*¹.

Το νισυριακό τύπο μετά την απελευθέρωση και την Ενσωμάτωση των νησιών στον εθνικό κορμό μπορεί να τον εντάξει κανείς σε δύο επίσης περιόδους που χαρακτηρίζουν τις μεταπολεμικές οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις στη Δωδεκάνησο, την περίοδο της ανασυγκρότησης (μέχρι αρχές της δεκαετίας του '60) και την περίοδο της ανάπτυξης². Στην πρώτη περίοδο ανήκουν τα *Νισυριακά Χρονικά* (1955-1961) που εκδόθηκαν στην Αθήνα από το Σύλλογο Νισυρίων Αθηνών-Πειραιώς «Ο Γνωμαγόρας», ένα περιοδικό από τις στήλες του οποίου προβάλλονταν τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετώπιζε το νησί και παράλληλα η ιστορία και η λαογραφία της Νισύρου και στην Αμερική επανεκδίδεται κατά διαστήματα την περίοδο 1951-1966 το *Δελτίον του Γνωμαγόρα* και ακολουθεί η έκδοση βραχύβιων δελτίων και από τους άλλους συλλόγους των Νισυρίων της Αμερικής, της «Παναγίας Θερμιανής» (1953-1954) και του «Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου» (1965), που κυκλοφόρησαν λίγα τεύχη ο καθένας. Τα δελτία την περίοδο αυτή είχαν πληροφοριακό κυρίως χαρακτήρα και αναφέρονταν στις δραστηριότητες των νισυριακών επιμέρους παροικιών της Αμερικής. Στην ίδια περίοδο ανήκει και η περιοδική ιστορική και αρχαιολογική έκδοση *Η Νίσυρος Εικονογραφημένη* (1954-1959) του Γεωργίου Καζαβή (1898-1972), ενός από τους σημαντικότερους μελετητές της ιστορίας και λαογραφίας της Νισύρου με αναγνώριση και επιβράβευση και από την Ακαδημία Αθηνών (1950)³.

Στη δεύτερη περίοδο, αυτή που έχουμε αποκαλέσει περίοδο ανάπτυξης, ο νισυριακός τύπος, χωρίς να αποβάλει το χαρακτήρα του ως τύπος πληροφόρησης, επικοινωνίας και προβληματισμού διεύρυνε το θεματολόγιό του με θέματα ιστορίας, λαογραφίας, πολιτισμού, περιβάλλοντος και σύγχρονου προβληματισμού. Το θεματολόγιο είναι διαφοροποιημένο στις επιμέρους γεωγραφικές περιοχές που εκδίδονταν τα έντυπα και οι φορείς των εκδοτικών πρωτοβουλιών ανήκαν στη μεταπολεμική γενιά, με εξαίρεση την περιοδική έκδοση της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών *Νισυριακά*, που ξεκίνησε το 1963 με Νισύριους της Αθήνας από την προπολεμική γενιά του «Γνωμαγόρα» για να συνεχίζει με τους νεώτερους Νισύριους ως επιστημονικό σύγγραμμα ιστορίας, λαογραφίας και πολιτισμού. Στην Αθήνα, την περίοδο εκείνη, εκδίδονταν και δυο εφημερίδες, τα *Νισυριακά Νέα* (1979) από το Σύλλογο Νισυρίων Αθηνών-Πειραιώς «Ο Γνωμαγόρας» και από τον Κώστα Πατούρη *Η Φωνή της Νισύρου*, που εξακολουθούν να κυκλοφορούν με ειδησεογραφία που αφορά το νησί και τις νισυριακές παροικίες και με κείμενα που αποσκοπούν στη διατήρηση και προβολή του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος του νησιού, στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που απασχολούν τους κατοίκους και στη σύσφιγξη των δεσμών μεταξύ των απανταχού Νισυρίων.

Στην Αμερική (Νέα Υόρκη) την ίδια εποχή ο νισυριακός τύπος εκφράζεται από τη νεολαία, που την απαρτίζουν νέοι επιστήμονες, οι οποίοι μέσα από τις στήλες των εντύπων που εξέδωσαν στόχευσαν να απαλλαγούν από κάθε τοπικιστικό πνεύμα και να ενώσουν όλους τους Νισύριους, να προβάλουν την ιστορία και τον πολιτισμό του νησιού, να προστατεύσουν το περιβάλλον και να επηρεάσουν το συντηρητικό κατεστημένο των σωματείων της νισυριακής παροικίας προς μια κατεύθυνση πιο προοδευτική και δυναμική. Τα έντυπα που εκδόθηκαν ήταν η εφημερίδα *Η Φωνή της Νισύρου*, ως όργανο της Νισυριακής Νεολαίας Αμερικής, ενός σωματείου που ιδρύ-

1. Γεώργιος Καρούσος, «Κωνσταντίνος Φασουλαρίδης», εφ. *Η Φωνή της Νισύρου* (Ν.Υ.), αρ. φύλλου 2-5/1968 (βλ. περισσότερα για τον Κ. Φασουλαρίδη στο κεφάλαιο «Δωδεκανήσιοι εκδότες και διευθυντές εφημερίδων και περιοδικών μη δωδεκανησιακού περιεχομένου» στον Γ' τόμο).

2. Μιλτ. Λογοθέτης, *Δωδεκάνησα: Ένα πολύμορφο πρότυπο βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης*, Ρόδος, 2004, σ. 29.

3. Γεώργιος Καζαβής, *Νισύρου Λαογραφικά*, Νέα Υόρκη 1940.

θηκε κατά τη διάρκεια του πολέμου (1941), η επίσης εφημερίδα *Η Νισυριακή* (1979-1981) του Πολιτιστικού Ομίλου Νισυρίων Αμερικής και το περιοδικό *Η Νίσυρος* (1989-1991) του ίδιου Ομίλου με υπότιτλο «Έκδοση Προβληματισμού και Επικοινωνίας». Δυο νέοι επιστήμονες, ο Γιώργος Καρούσος και ο πανεπιστημιακός Χριστοφής Κορωναίος ήταν η ψυχή αυτών των εκδόσεων των οποίων ωστόσο ο βίος ήταν βραχύς και θα πρέπει να αποδοθεί στον κάματο των πρωταγωνιστών τους, σε οικονομικούς λόγους και στην αρνητική στάση μιας συντηρητικής μερίδας της παροικίας, που αντιμετώπιζε κάθε προοδευτική κίνηση με δυσπιστία και ανησυχία.

Στη Ρόδο, μια περιοχή με πολυάριθμη νισυριακή παροικία, από τις πρώτες που ίδρυσαν σωματείο στη Ρόδο το 1948 με την επωνυμία Σύλλογος Νισυρίων Ρόδου «Η Πορφυρίς» δεν σημειώθηκε από πλευράς σωματείου κάποια σοβαρή πρωτοβουλία για έκδοση εφημερίδας ή άλλου παροικιακού εντύπου. Μια απόπειρα το 1981 από τον τότε πρόεδρο της «Πορφυρίδος» Γιώργο Κουμέντο είχε σαν αποτέλεσμα να εκδοθεί ένα μόνο τεύχος πολυγραφημένου περιοδικού με τον τίτλο *Θεμέλιο* και υπότιτλο «Εξαμηνιαία Επιθεώρηση Νισυριακών Θεμάτων» χωρίς συνέχεια. Το 2004, ο ίδιος ο Γιώργος Κουμέντος είχε την πρωτοβουλία μαζί με την πρόεδρο του Συλλόγου Καλλιόπη Χαρτοφύλη-Καραγεώργη και το σύζυγό της δικηγόρο Δημήτρη Καραγεώργη, να εκδώσουν το πρώτο φύλλο μιας τριμηνιαίας περιοδικής έκδοσης σε σχήμα μικρής εφημερίδας με τον τίτλο *Παννισυριακή Σάλπιγγα Η Πορφυρίς*, ως όργανο του ομώνυμου Συλλόγου. Ο χρόνος θα δείξει αν η νέα αυτή προσπάθεια που ξεκίνησε με καλούς οiwονούς θα έχει την προσδοκώμενη συνέχεια. Καλύτερη τύχη είχε η πρωτοβουλία, τον ίδιο χρόνο (1981) του τότε γραμματέα του Συλλόγου «Η Πορφυρίς» Δημήτρη Καραγεώργη να εκδώσουν μαζί με τη σύζυγό του ως δική τους έκδοση τη Μηνιαία Ανεξάρτητη Εφημερίδα *Νισυριακοί Αντίλαλοι*, μια εφημερίδα ενημερωτική, επικοινωνίας με τους Νισύριους της διασποράς και προβολής των προβλημάτων του νησιού, που φαίνεται να κυκλοφορούσε μέχρι το 1987 και να είχαν τυπωθεί σε τυπογραφείο της Ρόδου πάνω από 65 φύλλα. Θα πρέπει να σημειώσουμε ακόμα ένα, σατιρικό μάλλον, φυλλάδιο με τίτλο *Ο Νισύριος* και υπότιτλο «Μηνιαίο Δελτίο», το μοναδικό που εκδόθηκε το 1978 από τον Νίκο Ι. Χαρτοφύλη (1931-2002), έναν πολυγραφότατο και πολυπράγμονα Νισύριο της μεταπολεμικής γενιάς.

Σε ότι αφορά τέλος τα έντυπα που εκδόθηκαν εκείνη την περίοδο στη Νίσυρο, μπορούμε να τα κατατάξουμε σε τρεις κατηγορίες: στο μαθητικό τύπο, στα πληροφοριακά δελτία του Δήμου και στον αυτόνομο και ανεξάρτητο περιοδικό τύπο. Η Μαθητική Κοινότητα του Γυμνασίου Νισύρου, με την εποπτεία του διευθυντή του Σχολείου χημικού Εμμ. Φραντζή εξέδωσε το 1972 και τη συνέχισε μέχρι το 1976 μια μηνιαία εφημερίδα με πληροφορίες για τις δραστηριότητες του Γυμνασίου και με δημοσιεύματα των μαθητών πάνω σε ιστορικά και λαογραφικά θέματα. Τίτλος της εφημερίδας που γραφόταν σε γραφομηχανή και αναπαραγόταν σε πολύγραφο, ήταν *Ο Μαθητής*. Το ίδιο Γυμνάσιο-Λύκειο, αρκετά χρόνια αργότερα (1985-1986), με πρωτοβουλία του φιλόλογου Α. Τζουμέρκα, που υπηρετούσε εκεί, και με την ενεργό συμμετοχή της Μαθητικής Κοινότητας, εξέδωσε μια περιοδική έκδοση με τίτλο *Το Γυαλί*, με περιεχόμενο μαθητικά νέα, ιστορικά και λαογραφικά κείμενα των μαθητών και ποικίλα άλλα δημοσιεύματα και πνευματικά παιχνίδια. Παράλληλα με το Γυμνάσιο-Λύκειο, και το Δημοτικό Σχολείο Μανδρακίου είχε δυο βραχύβιες εκδόσεις, ένα δελτίο με τίτλο *Ο Όμηρος* την περίοδο 1977-1978, που βγήκε για να συνεχίσει, όπως έγραψαν οι μαθητές, την έκδοση του Γυμνασίου (*Ο Μαθητής*) που σταμάτησε το 1976. Και μια μικρή εφημεριδούλα, 20 χρόνια αργότερα, το 1998, με τίτλο *Το Παλιόκαστρο* εκδόθηκε από το ίδιο Δημοτικό Σχολείο (δύο τεύχη, άνοιξη-καλοκαίρι) με την ευθύνη των δασκάλων Απόστολου Καλούδη και Βασιλικής Παπαθανασίου. Και τα έντυπα αυτά είχαν ανάλογη με του Γυμνασίου ύλη και εκδίδονταν με την εποπτεία των δασκάλων τους. Το τελευταίο μαθητικό έντυπο με τίτλο *Όστρακον* εκδόθηκε για το δίμηνο Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2004 με υπεύθυνο έκδοσης τον δάσκαλο Νίκο Διακογιάννη.

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα δελτία του Δήμου με πληροφοριακό περιεχόμενο, που εκδόθηκαν μετά τη Μεταπολίτευση από τους διατελέσαντες δημάρχους. Το πιο αξιόλογο απ' αυτά είναι η *Νισυριακή Φωνή* «Μηνιαίο Δελτίο του Δήμου Μανδρακίου Νισύρου», που εκδόθηκε από τον πρώτο, μετά τη Μεταπολίτευση δήμαρχο, Νίκο Παπάτσο (1974-1982) ο οποίος το σύνταξε και το δακτυλογραφούσε μόνος και αποτελεί «αρχείο» των πεπραγμένων του Δήμου της τριετίας 1977-1979, και αυτό γιατί δημοσίευε σ' αυτό όλα τα γενικού ενδιαφέροντος εισερχόμενα και εξερχόμενα έγγραφα του Δήμου. Κατά τη διάρκεια της θητείας του επόμενου δημάρχου Ηλία Διακομιχάλη (1982-1994) εκδόθηκε σε λίγα τεύχη μεταξύ των ετών 1983-1984 ένα «Μηνιαίο Δελτίο του Δήμου Μανδρακίου, της Κοινότητας Νικειών και της Κοινότητας Εμπορειού» με τίτλο *Νίσυρος*, που κάλυπτε και τους τρεις ΟΤΑ του νησιού και αρκετά χρόνια αργότερα το *Δελτίο Τύπου* (1990), το *Ενημερωτικό Δελτίο* (1991) και το 1993, ένα άλλο έντυπο ως «Μηνιαία Επιθεώρηση του Δήμου Μανδρακίου» με τον ίδιο τίτλο *Νίσυρος* και με βίο μερικούς μήνες. Οι διάδοχοι δύο δήμαρχοι, ο Βασίλειος Πάχος (1994-1998) και ο Παναγιώτης Κατσιματίδης (1998-2006), περιορίστηκαν να εκδώσουν από ένα τεύχος ο καθένας, ενώ στις προθέσεις τους ήταν η περιοδική έκδοση. Έτσι, ο πρώτος εξέδωσε το 1996 την «Περιοδική Έκδοση του Δήμου Μανδρακίου Νισύρου» με τίτλο *Η Νίσυρος* και ο δεύτερος, το 2000 το «Περιοδικό Ενημερωτικό Έντυπο Δήμου Νισύρου», με τίτλο *Τα εν Δήμω εν Οίκω*.

Στην τρίτη κατηγορία ανήκει το περιοδικό *Ο Διαβάτης της Νισύρου*, μια έκδοση του Μορφωτικού Πολιτιστικού Εξωραϊστικού Συλλόγου Νισύρου, που άρχισε να εκδίδεται το 1995 και διακόπηκε το 2002 για να επανεκδοθεί τον Ιούνιο του 2006. Συντάκτες του ήταν μια ομάδα νέων, κατά το πλείστον επιστήμονες, που ζούσαν μόνιμα στο νησί και ήθελαν να επηρεάσουν τα τοπικά πράγματα προσεγγίζοντάς τα από μια πιο προοδευτική σκοπιά και να προστατεύσουν το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον του νησιού. Επίσης, στην ίδια κατηγορία ανήκει και η επίσημη εφημερίδα *Νίσυρος*, που γράφει και εκδίδει κάθε Αύγουστο από το 2005 ο πανεπιστημιακός Χριστοφής Κορωναίος, από τις στήλες της οποίας προβάλλει τα προβλήματα του νησιού και ασκεί κριτική στα «κακώς κείμενα».

Μία άλλη κατηγορία αποτελούν και τα *Λευκώματα*, που εκδίδονται από τους νισυριακούς συλλόγους της Αμερικής με την ευκαιρία επετείων, και περιλαμβάνουν κείμενα ιστορικού και λαογραφικού περιεχομένου καθώς και τις γνωστές καταχωρίσεις μνήμης.

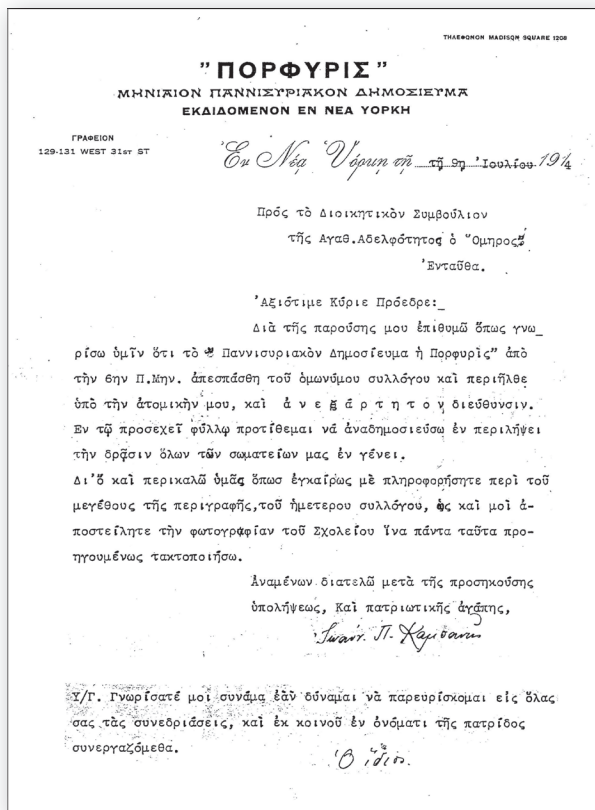
Η ιστορική αναδρομή στις εξελίξεις του νισυριακού τύπου απέδειξε ότι οι γηγενείς και οι Νισύριοι της διασποράς έχουν μια σημαντική συμβολή στη διαμόρφωση ενός προτύπου μικρού νησιού, που καλύπτει γεωγραφικά όλες τις παροικίες του και όλα τα είδη του τύπου και ως εκ τούτου προσφέρεται ως περίπτωση μελέτης και σύγκρισης.

1. Πορφυρίς

Μηνιαίον Παννισυριακόν Δημοσίευμα
Εκδιδόμενον εν Νέα Υόρκη, Νέα Υόρκη,
1913-1914.

Το έντυπο με τον τίτλο Πορφυρίς¹ και υπότιτλο «Μηνιαίον Παννισυριακόν Δημοσίευμα Εκδιδόμενον εν Νέα Υόρκη» είναι η πρώτη νισυριακή περιοδική έκδοση που βλέπει το φως της δημοσιότητας, κατά πάσα πιθανότητα μεταξύ των ετών 1913-1914 στη Νέα Υόρκη με εκδότη την Αγαθοεργό Αδελφότητα των Νισυρίων «Πορφυρίς», ένα σωματείο με πλούσια αγαθοεργό δράση των μελών του για την ιδιαίτερη πατρίδα τους τη Νίσυρο².

Δεν γνωρίζουμε τι είδους έντυπο ήταν, αν ήταν δηλαδή εφημερίδα, περιοδικό ή δελτίο. Το βέβαιο είναι ότι εκδόθηκε, και την πρωτοβουλία για την έκδοσή του είχε η Αδελφότητα «Πορφυρίς». Αυτό επιβεβαιώνεται από επιστολή με ημερομηνία 9 Ιουλίου του 1914 του Ιωάννη Π. Καμπανή, ενός από τα ιδρυτικά μέλη του Νισυριακού Συλλόγου «Πορφυρίς» και προέδρου του, όταν το 1915 ενοποιήθηκε με τον άλλο Σύλλογο «Ο Όμηρος», όπου, μεταξύ άλλων, διαβάζουμε: «Δια της παρούσης μου επιθυμώ όπως γνωρίσω υμίν ότι το παννισυριακόν δημοσίευμα η Πορφυρίς από την έκτην π. μηνός (Ιούνιος 1914) απεσπάσθη του ομωνύμου Συλλόγου και περιήλθε υπό την ατομικήν μου και ανεξάρτητον διεύθυνσιν...» και συνεχίζει «...Εν τω προσεχεί φύλλω προτίθεμαι να αναδημοσιεύσω εν περιλήψει την δράσιν όλων των σωματείων μας εν γένει...»³. Από το περιεχόμενο της επιστολής φαίνεται ότι το έντυπο εκδιδότην πριν από τον Ιούλιο του 1914 από την Αδελφότητα, της οποίας το έτος αυτό πρόεδρος ήταν ο Ι. Καμπανής⁴, με συντάκτη ενδεχομένως τον ίδιο τον Ι. Π. Καμπανή, ο οποίος από τον Ιούλιο του 1914 το αναλαμβάνει «υπό την ατομικήν του και ανεξάρτητον (το υπογραμμίζει) διεύθυνσιν» ως προσωπική πια έκδοση και όχι ως όργανο της Αδελφότητας.

1. Αρχαία ονομασία της Νισύρου, που προέρχεται από την ύπαρξη μεγάλων ποσοτήτων πορφύρας (κοχυλίων) στο νησί.
2. Η Αγαθοεργός Αδελφότης Νισυρίων «Πορφυρίς» ιδρύθηκε το Μάιο του 1906 στη Νέα Υόρκη από Νισυρίους μετανάστες που είχαν αποσπασθεί από τον πρώτο Σύλλογο «Ο Όμηρος» (1904). Την πρώτη επιτροπή απετέλεσαν ο Γ. Φασουλαρίδης, ο Γ. Καφετζιδάκης, ο Ι. Γιαννακός, ο Α. Καλημέρης, ο Ζ. Πετουβής και ο Αρ. Βρούζος που στις 8 Μαΐου είχαν συγκεντρωθεί στην 6η Λεωφόρο στο εστιατόριο του Ζ. Πετουβή. Η Αδελφότητα λειτούργησε μέχρι το 1915, όταν ενώθηκε με τον «Όμηρο» στον ενιαίο Σύλλογο «Γνωμαγόρας», αφού ανέπτυξε σπουδαίο αγαθοεργό έργο με την επέκταση των Λουτρών του Μανδρακίου Νισύρου το 1911 (Βλ. Ιάκωβος Καζαβής, *Καλλιές - Ιστορικόν Νισυριακόν διήγημα*, Ν. Υόρκη, 1916, σ. 35 επ.).
3. Η επιστολή βρέθηκε στο αρχείο του Συλλόγου Νισυρίων Αμερικής «Γνωμαγόρας» (1915) και μας παραδόθηκε σε φωτοαντίγραφο από τον διατελέσαντα πρόεδρο Νίκο Σφακιανό.
4. Νίκος Σφακιανός, *Γνωμαγόρας, Σύλλογος των Νισυρίων Αμερικής*, 1903-2003, Ν.Υ. 2003, σ. 37.

Η αναφορά στην επιστολή της πρόθεσής του να δημοσιεύσει σε προσεχές φύλλο τη δράση των νισυριακών συλλόγων αποτελεί ισχυρή μαρτυρία ότι πρόκειται μάλλον για εφημερίδα. Η ύπαρξη της *Πορφυρίδος* επιβεβαιώνεται και από ένα φυλλάδιο που τύπωσε ο Ιάκωβος Καζαβής στη Νέα Υόρκη με τίτλο «Τα δημοσιεύματά μου 1913-1937», όπου ανάμεσα στα άρθρα που δημοσίευσε για την ιδιαίτερη πατρίδα του, τη Νίσυρο, σε εφημερίδες και περιοδικά, περιλαμβάνεται και ένα άρθρο με τίτλο «Ας ελπίσωμεν», που δημοσιεύθηκε στο έντυπο *Πορφυρίς* της Νέας Υόρκης του Αυγούστου του 1914¹.

Δεν έχει εξακριβωθεί πόσα φύλλα του εντύπου αυτού εκδόθηκαν, ωστόσο δεν αποκλείεται το φύλλο της *Πορφυρίδος* του Αυγούστου 1914 να ήταν το τελευταίο, αν λάβουμε υπόψη ότι ο Ιάκωβος Καζαβής ήταν πολυγραφότατος και ότι τα περί Νισύρου και Δωδεκανήσου δημοσιεύματά του αυτής της περιόδου καταχωρούσε σε άλλες εφημερίδες και περιοδικά που εκδίδονταν στη Νέα Υόρκη (*Εμπρός*, *Εθνικός Κήρυξ*, *Ατλαντίς* κ.ά.).

Τα γραφεία της *Πορφυρίδος*, όπως προκύπτει από την επιστολή που αναφέρθηκε παραπάνω, ήταν: 129-131 West 31st, Madison Square 1208.

2. Νέα Ζωή

Μηνιαία Νισυριακή Επιθεώρησης, Νέα Υόρκη, Φεβρουάριος 1918-Ιούνιος 1918.

Η *Νέα Ζωή*, ως «Μηνιαία Νισυριακή Επιθεώρηση», εκδόθηκε το 1918 στη Νέα Υόρκη. Ιδρυτής και εκδότης του περιοδικού αυτού ήταν ο Ιάκωβος Καζαβής², ένας ένθερμος πατριώτης, ο οποίος, από τότε που εγκαταστάθηκε στη Νέα Υόρκη (1910) ασχολήθηκε, παράλληλα προς τις σπουδές του και την επαγγελματική του δραστηριότητα, και με τα ζητήματα της ιδιαίτερής του πατρίδας, της Δωδεκανήσου, στην απελευθέρωση της οποίας πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες με τα άρθρα και τα δημοσιεύματά του, που εφοδίασε όλες τις αμερικανικές εφημερίδες, τους πνευματικούς ανθρώπους και τα πανεπιστήμια. Ο χρονογράφος της ελληνόφωνης εφημερίδας της Νέας Υόρκης *Ατλαντίς* της 29ης Μαΐου 1963 «Φιλαδελφεύς» έγραφε για την πατριωτική δράση του Ιάκωβου Καζαβή: «...Όταν η ιδέα της απελευθέρωσης της Δωδεκανήσου συνήντα την απογοήτευσιν και την ειρωνίαν των λιποψύχων, κάποιος Νισύριος, ο Ιάκωβος Καζαβής, έστειλε προς όλα τα σημεία της υδρογείου, προς όλους τους διανοουμένους, τους πολιτικούς, τους δημοσιογράφους και τα επιστημονικά ιδρύματα, την κραυγήν του πόνου των σκλαβωμένων νησιωτών». Από τότε που ο Ιάκωβος Καζαβής εγκαταστάθηκε στην Αμερική μέχρι το 1937 έγραψε και δημοσίευσε πάνω από 700 άρθρα και μελέτες σε εφημερίδες και περιοδικά,

1. Ιάκωβος Καζαβής, *Τα δημοσιεύματά μου 1913-1937*, Νέα Υόρκη 1938.

2. Ο Ιάκωβος Καζαβής γεννήθηκε στη Νίσυρο στις 7 Οκτωβρίου 1893 και πέθανε στη Νέα Υόρκη στις 3 Μαΐου 1967. Το 1908 πήγε στην Κωνσταντινούπολη, όπου φοίτησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή και ταυτόχρονα εργαζόταν στο φαρμακείο του θείου του. Το 1910 έφτασε στη Νέα Υόρκη, όπου τέλειωσε τις γυμνασιακές του σπουδές και στη συνέχεια, το 1917, εισάγεται στη Φαρμακευτική Σχολή του Πανεπιστημίου Κολούμπια, απ' όπου παίρνει το δίπλωμά του εργαζόμενος. Ανέπτυξε πλούσια επιστημονική, κοινωνική και εθνική δράση. Συγκαταλέγεται μεταξύ των ιδρυτών της Δωδεκανησιακής Επιτροπής της Αμερικής, που ιδρύθηκε το 1925 με μέλη γερουσιαστές και τον πρόεδρο του Πανεπιστημίου Κολούμπια και είχε σκοπό να βοηθήσει τον απελευθερωτικό αγώνα των Δωδεκανησίων. Με τα δημοσιεύματά του στην ελληνική και στην αγγλική προώθησε στην Αμερική ιδιαίτερα, όσο κανείς άλλος, το Δωδεκανησιακό Ζήτημα. Μεταξύ των αυτοτελών του έργων για τα Δωδεκάνησα αναφέρουμε: «Τα Ελληνικά Δωδεκάνησα» 1941, «Οι Δωδεκανήσιοι» 1950, «Δωδεκανησιακά ενέργειαι» 1951, «Τα ιταλοκρατηθέντα Δωδεκάνησα» 1952 κ.ά. Για την πατριωτική του δράση η Ελληνική Πολιτεία του απένευσε το Σταυρό του Φοίνικος (βλ. σχετικά: Δημήτριος Ηλιάδης, *Ο Κύριος Ιάκωβος Καζαβής και το έργο του*, Αθήνα 1960 και Νικήτας Οδ. Σακελλαρίδης, «Αυτοί που φεύγουν, Ιάκωβος Καζαβής», *Νισυριακά*, τόμος Γ', Αθήνα 1969, σ. 380).

ελληνικά και ξενόγλωσσα, στην Αμερική, στην Αθήνα και στην Αλεξάνδρεια, για θέματα της Δωδεκανήσου, της Νισύρου κ.ά. Δημοσίευσε ακόμη αυτοτελή βιβλία, όπως το «Ιστορικόν Νισυριακόν διήγημα – Καλλιετές» (ιστορικό των συλλόγων), 1916, τη «Βιομηχανική ενότητα» 1920, «Ο σοσιαλισμός έρχεται», 1924, κ.ά.

Τη νισυριακή επιθεώρηση *Νέα Ζωή* ο Ιάκωβος Καζαβής φαίνεται να έχει εκδώσει το Φεβρουάριο του 1918, ως μηνιαίο περιοδικό και να συνέχισε την έκδοση μέχρι τον Ιούνιο του ίδιου χρόνου, δηλαδή έβγαλε συνολικά 5 τεύχη. Αυτά προκύπτουν από τις πληροφορίες που ο ίδιος μας δίνει στα «Δημοσιεύματά» του, όπου καταχωρεί τα άρθρα του που δημοσίευσε στο περιοδικό του *Νέα Ζωή*. Έτσι, στο τεύχος του Φεβρουαρίου 1918 δημοσίευσε άρθρο του με τον τίτλο «Ο σκοπός μας», πράγμα που βεβαιώνει ότι ήταν και το πρώτο τεύχος του περιοδικού, όπως ακόμα και άλλο άρθρο με τον τίτλο «Αρχαιολογικά επιγραφαί Νισύρου». Στο τεύχος του Μαρτίου δημοσίευσε άρθρο με τον τίτλο «Σύρτε παιδιά μου στο καλό», στο τεύχος του Απριλίου τα άρθρα «Προς τελείαν και πραγματικήν ένωση», «Σημειώσεις αρχαίων Νισύρου» και «Η νήσος Νίσυρος» (W. Smith – μετάφραση), στο τεύχος του Μαΐου το άρθρο «Το καθήκον μας» και στο τεύχος του Ιουνίου άρθρο με τον τίτλο «Η χημική τέχνη των προγόνων μας». Ποιοι ήταν οι άλλοι συνεργάτες του περιοδικού και ποια ήταν γενικά η δομή δεν γνωρίζουμε, αφού δεν μπορέσαμε να βρούμε έστω και ένα φύλλο του. Αν λάβουμε όμως υπόψη τον τίτλο της επιθεωρήσεως και το γεγονός ότι είναι το δεύτερο έργο του Καζαβή ύστερα από την «Ιστορία των Νισυριακών Σωματείων Αμερικής Ομήρου και Πορφυρίδος» (1916), καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η *Νέα Ζωή* απευθυνόταν στους Νισύριους μετανάστες της Αμερικής με σκοπό να τους βοηθήσει να προσαρμοστούν στη νέα τους πατρίδα και να διατηρήσουν μέσα τους την αγάπη και το ενδιαφέρον για τη Νίσυρο.

Είναι βέβαιο ότι η *Νέα Ζωή* κυκλοφόρησε μόνο το 1918, γιατί διαφορετικά ο εκδότης της Ιάκωβος Καζαβής θα έγραφε και άλλο χρόνο σε κατάλογο των έργων του που δημοσίευσε πολλές φορές μέχρι και την τελευταία του έκδοση «Η ιστορία της νήσου Νισύρου» (1966)¹. Η διακοπή του περιοδικού πρέπει να αποδοθεί, κατά πάσα πιθανότητα, στην κατάταξη του Ιάκωβου Καζαβή στον αμερικανικό στρατό, που έγινε εκείνη τη χρονιά.

3. Νισυριακόν Ημερολόγιον του έτους 1923

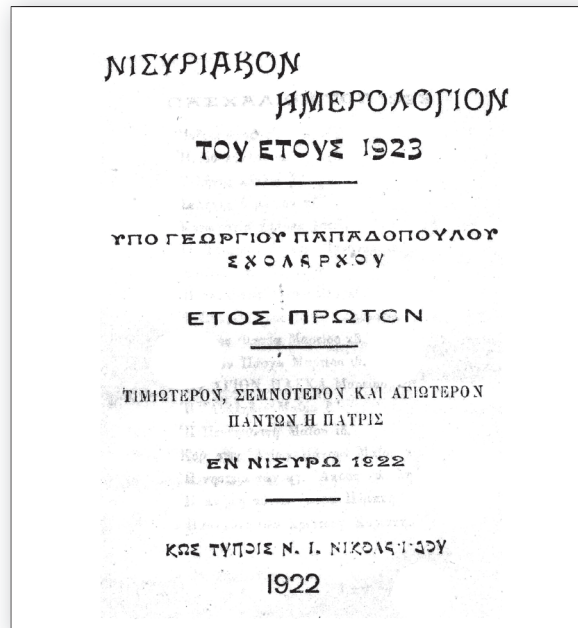
Υπό Γεωργίου Παπαδοπούλου Σχολάρχου, Νίσυρος, 1922.

Το *Νισυριακόν Ημερολόγιον* εκδόθηκε το 1922 από τον σχολάρχη της Νισύρου Γεώργιο Παπαδόπουλο (1849-1924)² και αναφερόταν στο έτος 1923, που ήταν και το πρώτο και τελευταίο της εκδόσεώς του. Ο εκδότης του είχε πρόθεση να το εκδώσει το 1921, αλλά αναγκάστηκε «ένεκα λόγων ανεξαρτήτων της θελήσεώς του», όπως αναφέρει στον πρόλογό του που έχει ημερομηνία 1 Μαΐου 1922, να το αναβάλει για το 1923. Το *Ημερολόγιο* είναι αφιερωμένο στο Σύλλογο των

1. Ιάκωβος Ν. Καζαβής, *Ιστορία της νήσου Νισύρου*, Νέα Υόρκη 1966, σ. 63.

2. Ο Γεώργιος Παπαδόπουλος γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1849. Ήταν τελειόφοιτος της Μεγάλης του Γένους Σχολής και με διετή φοίτηση στη φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Δίδαξε 30 ολόκληρα χρόνια σε διάφορα μέρη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, από τα οποία τα 15 συνέχισε στη συνοικία Χάσκιοί της Κωνσταντινούπολης. Είχε βραβευθεί για τα περί Νισύρου γλωσσικά του σε διαγωνισμό του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου της Κωνσταντινούπολης και το 1893 εξέδωσε από το Πατριαρχικό Τυπογραφείο για χρήση των Ελληνικών και Αστικών Σχολείων και Παρθεναγωγείων με σχόλιο το «Περί παιδων αγωγής» βιβλίο του Πλουτάρχου. Γυρίζοντας στη Νίσυρο διορίστηκε διευθυντής του Σχολαρχείου, όπου δίδαξε για πολλά χρόνια. Πέθανε στην Αθήνα το Σεπτέμβριο του 1924 (βλ. Γεώργιος Ν. Καζαβής, *Νισύρου Λαογραφικά*, Νέα Υόρκη 1940, σ. 68).

Νισυρίων της Αμερικής «Γνωμαγόρας»¹. Αναφέρει σχετικά πριν από τον πρόλογο ο Παπαδόπουλος: «Τω εν Αμερική Αλληλοβοηθητικώ Συλλόγω των Νισυρίων Γνωμαγόρα, τω πολλαχώς και ανυσίμως δράσαντι, δρώντι και δράσοντι υπέρ ευκλείας ηθικής και υλικής ευημερίας και προαγωγής της φιλάτης ημών πατρίδος, τότε *Νισυριακόν Ημερολόγιον* ανατίθημι». Ο Παπαδόπουλος είχε ιδιαίτερους λόγους να αφιερώσει το πόνημά του στο «Γνωμαγόρα», γιατί όντας σχολάρχης ήταν ο πιο κατάλληλος άνθρωπος για να εκτιμήσει την προσφορά του Συλλόγου αυτού στην κοινωνική και πνευματική ζωή της Νισύρου. Άλλωστε, ο Γεώργιος Παπαδόπουλος, όταν αποφάσισε να εκδώσει το *Ημερολόγιό* του, είχε ήδη τη θέση του στη δωδεκανησιακή γραμματολογία με τις λαογραφικές, ιστορικές και παιδαγωγικές του διατριβές². Ο Παπαδόπουλος ενόψει της κυκλοφορίας του *Ημερολόγιου* του, απέστειλε επιστολή με ημερομηνία 1 Μαΐου 1922, αναγγέλοντας την έκδοσή του, όπου, μεταξύ άλλων, διαβάζουμε: «Επιθυμώ ίνα συντελέσω κατά το εμόν εις την πνευματικήν προαγωγήν της φιλάτης μου πατρίδος και καταστήσω αυτήν περίβλεπτον και αξιοζήλευτον εν τω Αιγαίω και ιδία εν ταις Δωδεκανήσοις, συνάμα δε, ίνα διαφωτίσω τους τε ημεδαπούς και

1. Ο Σύλλογος Νισυρίων Αμερικής «Γνωμαγόρας» ιδρύθηκε ύστερα από μακροχρόνιες προσπάθειες (1908-1915) που είχαν σαν σκοπό να ενώσουν τα αντιμαχόμενα δύο προηγούμενα σωματεία των Νισυρίων της Αμερικής, την «Πορφυρίδα» (1906) και τον «Όμηρο» (1904). Οι προσπάθειες έγιναν από μια ομάδα που ονομάστηκε «Ενωτική Επιτροπή», την οποία αποτελούσαν οι παρακάτω Νισύριοι, που θεωρούνται και οι ιδρυτές του νέου συλλόγου: Γ. Ι. Σκανδάλιος, Ι. Π. Καμπανής, Γ. Καφειζιδάκης, Δ. Χατζηδημητρίου, Γ. Γεωργάκης, Δ. Σακελλαρίδης, Γ. Φιλίππου, Ι. Χατζηδημητρίου, Ιάκωβος Καζαβής και Ν. Ξένος, οι περισσότεροι από τους οποίους απετέλεσαν και το πρώτο διοικητικό συμβούλιο με πρόεδρο τον Δ. Χατζηδημητρίου. Στη μακρόχρονη ιστορία του ο Σύλλογος ανέπτυξε πλούσια πατριωτική δράση, πρωτοστάτησε στο Δωδεκανησιακό Αγώνα μέσω της Δωδεκανησιακής Νεολαίας (1934) της οποίας υπήρξε συνιδρυτής. Την περίοδο της Ιταλοκρατίας βοήθησε το νησί στη διατήρηση των Σχολείων και στην ίδρυση του Ημιγυμνασίου καθώς και στον εφοδιασμό του Δημοτικού Φαρμακείου με φάρμακα και εξοπλισμό. Μετά την απελευθέρωση συγκέντρωσε και έστειλε στη Νίσυρο ιματισμό και γραφική ύλη για τα Σχολεία. Με δαπάνες του ηλεκτροδοτήθηκαν τα Λουτρά και κατασκευάστηκε η πρώτη υδατοδεξαμενή στην περιοχή του λιμανιού. Επίσης, ήρθε αρωγός και σε πολλά άλλα κοινωφελή έργα. Για την πατριωτική του προσφορά τιμήθηκε από την Ακαδημία Αθηνών και από το Δήμο Μανδρακίου Νισύρου που τον ανακήρυξε Μέγα Ευεργέτη «δια τας χορηγουμένας εκάστοτε προς τον Δήμον οικονομικές ενισχύσεις υπό τύπον δωρεάς» (1956). Το 2004 ο «Γνωμαγόρας» συγχωνεύθηκε με τους άλλους Νισυριακούς Συλλόγους, την «Παναγία Θερμινιά» και τον «Άγιο Ιωάννη το Θεολόγο» που απετέλεσαν τον ενιαίο Σύλλογο Νισυρίων Αμερικής (Βλ. Νικήτας Σακελλαρίδης, «Σωματειακή δράσις των Νισυρίων», *Νισυριακά Χρονικά*, τεύχος 37, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 1961, σ. 31 και *Λεύκωμα Γνωμαγόρας* «80 χρόνια Νισυριακής συλλογικής δράσης», Νέα Υόρκη 1983).
2. Βλ. σχετικά: Ν.Γ. Μαυρής, «Νισυριακά βιβλιογραφία», *Νισυριακά*, τόμος Β', Αθήνα 1965, σ. 228 επ., Κώστας Σακελλαρίδης, «Το Νισύριο δημοτικό τραγούδι», *Νισυριακά*, τόμος Β', Αθήνα 1965, σ. 6, του ίδιου «Νισυρικά παραμύθια», *Νισυριακά*, τόμος Ε', Αθήνα 1976, σ. 7 επ.

αλλοδαπούς αγαπητούς μου συμπατριώτας εις πολλά μέχρι τούδε άγνωστα, αρχαία και νέα τώρα αφορώντα την Νίσυρον, απεφάσισα την έκδοσιν ημερολογίου υπο την επωνυμίαν *Νισυριακόν Ημερολόγιον του 1923* εμπεριέχον αποκλειστικώς σχεδόν Νισυριακήν ύλην...»¹.

Το *Νισυριακόν Ημερολόγιον* του έτους 1923 του σχολάρχου Γεωργίου Παπαδόπουλου τυπώθηκε στο τυπογραφείο του Ν. Ι. Νικολαΐδου της Κω και ήταν παραπλήσιο με εκείνα που προηγήθηκαν, το *Ροδιακόν Ημερολόγιον 1912-1913* του Γυμναστικού Συλλόγου «Διαγόρα» στη Ρόδο και το *Κωακόν Ημερολόγιον 1916-1939* του αρχιμ. Φωτόπουλου, στην Κω. Ήταν μικρού σχήματος 20x15 εκ. και περιείχε 80 σελίδες. Όλα τα κείμενα του *Ημερολογίου* ήταν γραμμένα από τον ίδιο τον Παπαδόπουλο, εκτός από ένα άρθρο του Οδυσσέα Σακελλαρίδη με τον τίτλο «Οικογενειακόν και κληρονομικόν δίκαιον ισχύον εν Νισύρω μέχρι σήμερα» και το ποίημα του Ιωάννη Λογοθέτη «Η αλλαξοπιστήσασα Ελένη Χαστά». Ύστερα από την αφιέρωση και τον πρόλογο ακολουθούσε το αναλυτικό ανά μήνα και ημέρα ημερολόγιο-εορτολόγιο με χρήσιμες στο τέλος κάθε μήνα συμβουλές για την υγεία («υγιεινά συμβουλαί»). Στη συνέχεια δημοσιευόταν διατριβή για την ιστορία της Νισύρου, μελέτημα για τους μητροπολίτες Καισαρείας, Θεσσαλονίκης και Ρόδου, που κατάγονταν από τη Νίσυρο, ένα ιστορικό σημείωμα για τον Γνωμαγόρα τον Νισύριο, προσφωνήσεις του Παπαδόπουλου για το θρίαμβο των ελληνικών όπλων στην Ήπειρο και Μακεδονία του 1913 και για τους πεσόντες στο Μικρασιατικό πόλεμο του 1922, όπως ακόμα και επιμνημόσυνος λόγος του ίδιου για τον γιατρό Μιλτιάδη Λογοθέτη, δημοτικά τραγούδια και παροιμίες, διάφορα ιστορικά έγγραφα, ιστορικό αφήγημα για την άλωση της Ρόδου από τους Τούρκους, τοπωνύμια και ιδιωτισμοί της Νισύρου και πληροφορίες που αναφέρονταν στα κοινοτικά σχολεία, στα δημαρχεία του νησιού, στις εκκλησιαστικές αρχές, στο πνευματικό δικαστήριο και στις σχολικές εφορείες.

Το *Νισυριακόν Ημερολόγιον* κλείνει με επίλογο του Γεωργίου Παπαδόπουλου, στον οποίον αναφέρει τα ακόλουθα: «Το έργον μου δεν είναι τόσο τέλειον, όσον επεθύμουν, θέλω τύχει όμως της επεικειάς και της δεούσης υποστηρίξεως απάντων των φιλιτών μοι συμπατριωτών και των φιλοπροόδων ομογενών αναλογιζομένων τας περιστάσεις, υφ' άς προέβην εις την σύνταξιν τοιούτου έργου. Πέποιθα δε, ότι εις το μέλλον, Θεού θέλοντος, θα υπερευχαριστήσω και συμπατριώτας και ομογενείς συνεχίζων το έργον υπό αλλοίας περιστάσεις, διαφόρους ορίζοντας και υπό όρους κρείττονας και βελτίστους. Διο και η υποστήριξις του *Νισυριακού Ημερολογίου* του 1923 θα με ενθαρρύνει, ίνα συνεχίσω το πατριωτικόν τούτο έργον». Δυστυχώς, η αρρώστεια του που τον ανάγκασε να πάει στην Αθήνα και να εισαχθεί στον «Ευαγγελισμό» και που τελικά τον οδήγησε στο θάνατο, δεν του επέτρεψε να συνεχίσει το έργο του.

4. Γνωμαγόρας

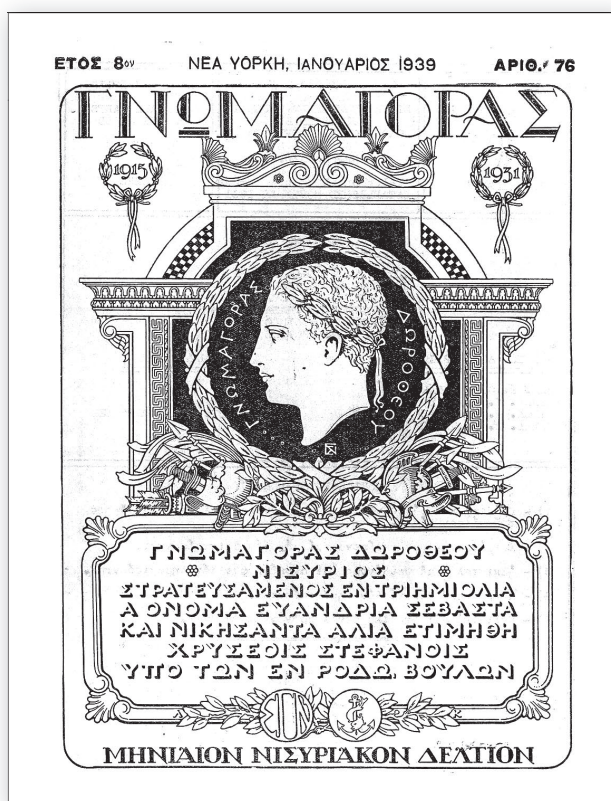
Μηνιαίον Νισυριακόν Δελτίον εκδιδόμενον παρά του εν Νέα Υόρκη Συλλόγου των Νισυρίων «Ο Γνωμαγόρας», Νέα Υόρκη, Α' περίοδος Νοέμβριος 1931-Σεπτέμβριος 1940, Β' περίοδος Απρίλιος 1951-Ιούλιος 1959, Γ' περίοδος Ιούνιος 1966-Αύγουστος 1966.

Το «Μηνιαίον Νισυριακόν Δελτίον»² *Γνωμαγόρας*, ήταν ένα έντυπο πολυγραφημένο, του οποίου το πρώτο φύλλο με 6 σελίδες εκδόθηκε το Νοέμβριο του 1931, ως όργανο του Συλλόγου Νισυρίων Αμερικής «Ο Γνωμαγόρας», που ιδρύθηκε στις 5 Απριλίου 1915 από τη συγχώνευση των δύο άλλων Νισυριακών Συλλόγων, του «Ομήρου» (1904) και της «Πορ-

1. Η επιστολή βρίσκεται στο αρχείο της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών, η οποία έχει επανεκδώσει το 2009 το *Ημερολόγιο* σε φωτοστατική ανατύπωση.

2. Κων. Μούρας, «Το Δελτίον Γνωμαγόρα», *Νισυριακά Χρονικά*, τεύχος 32, Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 1960, σσ. 11-14.

φυρίδος» (1906)¹. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι πολύ νωρίτερα, στα πρώτα κιόλας χρόνια της ιδρύσεως του «Γνωμαγόρα», σε μια γενική συνέλευση των μελών του αποφασίσθηκε η έκδοση νισυριακού ημερολογίου, που η ύλη του θα ήταν αποκλειστικά θέματα λαογραφίας και ηθογραφίας του νησιού. Μάλιστα, σχετική ανακοίνωση και διαφήμιση έγινε στον ημερήσιο ελληνικό τύπο της Νέας Υόρκης, χωρίς βέβαια να δοθεί συνέχεια². Το δελτίο είχε ορισμένους σκοπούς, τους οποίους καθορίζει στο πρώτο του τεύχος, όπου διαβάζουμε: «Σκοποί της εκδόσεως του παρόντος Δελτίου είναι πολλοί. Οι κυριότεροι, όμως, είναι οι εξής: η στενότερα επικοινωνία των απανταχού Νισυρίων, η μετάδοσις πληροφοριών προς τα μέλη και μη διατας πράξεις και αποφάσεις του Συνδέσμου μας, κοινωνικά και πατριωτικά ειδήσεις και κάθε άλλο, το οποίον θα συμβάλει εις την ανάπτυξιν της ιδέας της αλληλεγγύης μεταξύ πάντων εν γένει των Νισυρίων, ως και της αγάπης προς την ιδιαίτεράν ημών πατρίδα Νίσυρον».

Το διοικητικό συμβούλιο του «Γνωμαγόρα» που πήρε την απόφαση να εκδώσει το δελτίο αποτελείτο από τον Γεώργιο Ι. Γεωργιάκη ως πρόεδρο, τον Ιωάννη Δ. Οικονομίδα ως αντιπρόεδρο, τον Βασίλη Αντωνίου ως ταμία, τον Δημ. Π. Πολυχρονιάδη ως γραμματέα, τον Δημ. Α. Στρίκη ως ειδικό γραμματέα και συμβούλους τους Δημ. Θ. Οικονομίδα, Μιλτ. Γ. Σακελλαρίδη, Νικ. Γ. Λαμπάδη και Χρίστο Δ. Χατζηδημητρίου. Η πρώτη εκδοτική επιτροπή στην οποία δόθηκε η εντολή για την έκδοση του δελτίου αποτελέσθηκε κυρίως από μέλη του διοικητικού συμβουλίου, δηλαδή από τους Ιωάννη Δ. Οικονομίδα, Δημ. Α. Στρίκη, Δημ. Πολυχρονιάδη, Δημ. Θ. Οικονομίδα, Λάζαρο Κοντοβερό και Γεώργιο Καφετζιάκη. Κατά την πρώτη περίοδο της εκδόσεως του δελτίου που κράτησε 9 χρόνια περίπου (1931-1940) και εκδόθηκαν 96 τεύχη, κατά το πλείστον μηνιαία, βασικά στελέχη της εκδοτικής επιτροπής ήταν οι τρεις πρώτοι από τους παραπάνω, που πλαισιώθηκαν κατά

καιρούς από τους Γεώργιο Καζαβή, Κων. Μ. Μαυρουδή, Χρίστο Χατζηδημητρίου, Ιωάννη Οδ. Σακελλαρίδη, Φίλ. Γ. Φιλίππου, Νικόλαο Ι. Θερεούλη, Παναγ. Καμπανή και άλλους, οι οποίοι βοήθησαν την έκδοση είτε ως μέλη της συντακτικής επιτροπής, είτε ως συνεργάτες. Η ψυχή όμως του δελτίου, στον οποίον ανήκει η ιδέα της εκδόσεώς του, ήταν ο Γιάννης Οικονομίδης που γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1897, μεγάλωσε και σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη και πήγε στην Αμερική, όπου και πέθανε στις 7 Μαΐου του 1953 στην πόλη Βίρμικαμ της Αλάμπρας. Ο Γιάννης Οικονομίδης ήταν ένας πνευματικός άνθρωπος που ασχολούταν με το θέατρο και

1. Για το ιστορικό και τη δράση του «Γνωμαγόρα» βλ. λήμμα *Νισυριακόν Ημερολόγιον 1923*.

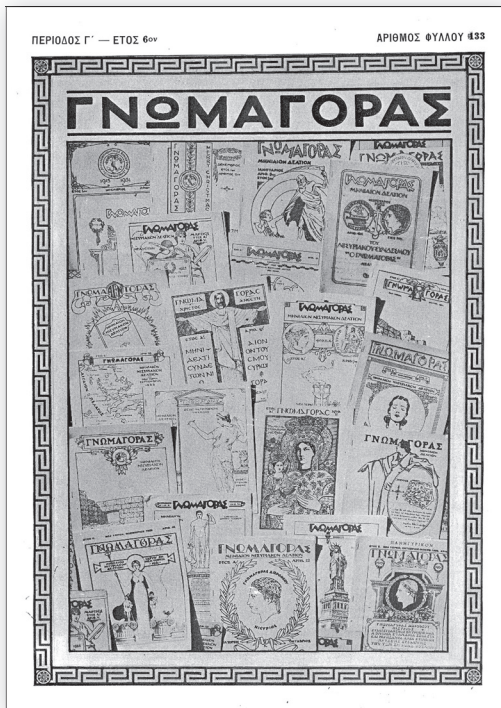
2. Κώστας Σακελλαρίδης, «Το Νισυρικό δημοτικό τραγούδι», *Νισυριακά τόμος 2*, Αθήνα 1965, σ. 6.

την ποίηση και για ένα μεγάλο διάστημα είχε την επιμέλεια της ελληνικής ραδιοφωνικής ώρας σ' έναν από τους Κεντρικούς Ραδιοφωνικούς Σταθμούς της Αμερικής. Έτσι, ήταν ο πιο κατάλληλος άνθρωπος για να αναλάβει το δελτίο, το οποίο ανέδειξε σύντομα σε πρότυπο στο είδος του. Ο Οικονομίδης λάμπρυνε το περιοδικό με τα ωραία του τραγούδια και τις αξιόλογες συνεργασίες του και ιδιαίτερα με τη σατιρική του στήλη «Τρούλλου και Πλατύ»¹. Ακόμα, ο Οικονομίδης ασχολούταν στο δελτίο με τα σχόλια «Πινακίδες», με την κατάσταση του Συλλόγου και με τα τρέχοντα ζητήματα του νησιού. Άλλοι συνεργάτες του δελτίου ήταν ο Δημήτρης Α. Στρίκης με τις συνεργασίες του σε θέματα σχετικά με παραδόσεις και λαογραφία, ο Λάζαρος Κοντοβερός, που ήταν ο καλλιτεχνικός συνεργάτης του δελτίου με τα εξώφυλλα που φιλοτεχνούσε και με τα ωραία του σκίτσα και ακόμα με τη συλλογή παλιών νισύρικων λαϊκών ποιημάτων και αρχαιολογικών ευρημάτων, που αποδελτίωνε από ξένα αρχαιολογικά συγγράμματα και τα παρουσίαζε στις στήλες του δελτίου, και ο Δημήτρης Πολυχρονιάδης, που ήταν ο αφανής συντάκτης. Από τους εκτός Αμερικής συνεργάτες θα πρέπει να μνημονευθούν ο Κώστας Οδ. Σακελλαρίδης, ως τακτικός συνεργάτης και ανταποκριτής στην Αθήνα, ο κατοπινός μπροπολίτης Κω Εμμανουήλ, ο γιατρός Δημ. Μπαλαλάς, η Αθηνά Φαναριώτου, ο μαθηματικός Γεώργιος Στρίκης, ο Νικόλαος Χατζηδημητρίου, ο Μιχαήλ Ι. Μούρας (Αυστραλία) και άλλοι. Από το 3ο τεύχος ανταποκριτές στη Νίσυρο ήταν ο φιλόλογος Ιωάννης Σ. Κουρούνης και ο δάσκαλος Σταμ. Αντ. Κουρζής.

Ο πόλεμος διέκοψε την έκδοση του δελτίου, το οποίο επανεκδόθηκε τον Απρίλιο του 1951, όταν πρόεδρος του «Γνωμαγόρα» ήταν ο Γεώργιος Κ. Σακελλαρίδης και συντακτική επιτροπή ο Δημήτριος Πολυχρονιάδης, ο Δημ. Θ. Οικονομίδης, ο Θεόδωρος Κιούσης και ο Ιάκωβος Καραβάκης. Στο διάστημα των 5 χρόνων που συνεχίστηκε η έκδοσή του και που αποτελεί τη Β' περίοδο του δελτίου (1951-1956), πήραν μέρος κατά καιρούς ως μέλη της συντακτικής επιτροπής και ο Γιάννης Μ. Παπάτσος, ο Μιχάλης Καρανίκης και ο Φίλ. Ι. Φιλίππου και προστέθηκαν στους συνεργάτες από την Αθήνα ο γιατρός Μιχάλης Παρθεσιάδης με το ψευδώνυμο «Παλιός Νισύριος» και ο Κων. Μούρας, ανώτερο στέλεχος του Υπουργείου Παιδείας. Στο διάστημα αυτό εκδόθηκαν συνολικά 36 τεύχη μέχρι το Μάιο του 1956, που διακόπηκε. Κατά την περίοδο αυτή επικεφαλής της συντακτικής επιτροπής και βασικός συντάκτης του δελτίου ήταν ο Δημήτρης Πολυχρονιάδης, ένας ένθερμος πατριώτης και λάτρης της Νισύρου (γεννήθηκε το 1894 στην Κωνσταντινούπολη και πέθανε το Μάρτιο του 1975 στη Νίσυρο), που από το 1910 που εγκαταστάθηκε στη Νέα Υόρκη ύστερα από σπουδές στη Γαλλική Εμπορική Σχολή της Ρόδου και λαμπρή επαγγελματική σταδιοδρομία ως ασφαλιστής, αναμίχθηκε ενεργά στα συλλογικά πράγματα από τότε που ιδρύθηκε ο «Γνωμαγόρας»

1. Κων. Σακελλαρίδης, «Νισύριοι ποιηταί: Γιάννης Οικονομίδης», *Νισυριακά Χρονικά*, τεύχος 18, Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου 1957, σ. 18.

(1915) και προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες σ' όλους τους αγώνες για τα δωδεκανησιακά ζητήματα μέχρι που εγκατέλειψε την Αμερική την άνοιξη του 1974¹. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο εκείνη και συγκεκριμένα από το τεύχος 98 καθιερώνεται ειδική στήλη στην αγγλική γλώσσα για τα μέλη του Συλλόγου των Νισυρίων νέων της Αμερικής, σαν μια προσπάθεια για ενημέρωση και προσέγγιση των νέων.

Στα τέλη του 1957 επανεκδίδεται το δελτίο από νέα εκδοτική επιτροπή με υπεύθυνο συντάξεως τον Ιάκωβο Καραβάκη², σε μια προσπάθεια να καταστεί «Παννισυριακόν Δελτίον», όπως χαρακτηρίστηκε με σχετική ανακοίνωση της επιτροπής με την ευκαιρία της επανέκδοσής του. Το τεύχος αυτό πήρε αριθμό 133 με ενδείξεις περίοδος Γ', έτος 1ο, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1957. Στα μέσα του 1959 και πάλι με αριθμό 133 επανεκδίδεται άλλο τεύχος για την περίοδο Ιουνίου-Ιουλίου 1959, που φαίνεται να είναι το τελευταίο αυτής της προσπάθειας. Επανεκδίδεται

το 1966, όταν στο διοικητικό συμβούλιο του «Γνωμαγόρα» ήταν πρόεδρος ο φιλόλογος Μιχαήλ Κατσιματίδης, αντιπρόεδρος ο ασφαλιστής Κων. Ράλλης, γενικός γραμματέας ο Γεώργιος Καρούσος, ταμίας ο Εμμ. Κοκκινάκης και σύμβουλοι οι Ιωάν. Πατρίκης, Περ. Κορωνάιος, Νικήτας Χιώτης, Αντ. Πολίτης και Εμμ. Κουλιανίδης. Η συντακτική επιτροπή του δελτίου ήταν ο φιλόλογος Μιχαήλ Κατσιματίδης, ο Γεώργ. Καρούσος, ο Κων. Μαυρουδής και ο Εμμ. Κουλιανίδης με ανταποκριτές στην Αθήνα τον Νικήτα Σακελλαρίδη και στη Ρόδο τον Γεώργ. Κουμέντο. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πρωτοβουλία επανέκδοσης του δελτίου αυτή τη φορά οφειλόταν στον πρόεδρο του «Γνωμαγόρα» Μιχαήλ Κατσιματίδη (1910-1978), έναν ένθερμο πατριώτη, ο οποίος σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και δίδαξε τα πρώτα χρόνια της απελευθέρωσης της Δωδεκανήσου στα Γυμνάσια της Νισύρου και Κω και στη συνέχεια εγκαταστάθηκε στην Αμερική, όπου πρόσφερε τις υπηρεσίες του στα εκεί Ελληνικά Σχολεία μέχρι του θανάτου του. Το δελτίο την περίοδο αυτή για πρώτη φορά τυπώθηκε σε τυπογραφείο σε 12 σελίδες με εισαγωγικό σημείωμα του προέδρου της συντακτικής επιτροπής για την επανέκδοσή του με αριθμό και πάλι 133 (Γ' περίοδος, 6ο έτος, Νέα Υόρκη 1966) και με συνεργάτες τον Γ. Καρούσο, Κ. Μαυρουδή και τους ανταποκριτές του στην Αθήνα και τη Ρόδο. Τα επόμενα δύο τεύχη που εκδόθηκαν με αριθμό 134, Ιούλιος 1966, και 135, Αύγουστος 1966, στην παλιά πολυγραφήμενη μορφή τους ήταν και τα τελευταία του δελτίου, του οποίου σταμάτησε οριστικά πια η έκδοση.

Ο *Γνωμαγόρας*, ως δελτίο, την προπολεμική περίοδο (1931-1940), είχε μια εσωστρέφεια που απέβλεπε κυρίως στη συνοχή της παροικίας που εμφάνιζε χαλαρότητα. Τα κύρια άρθρα του με τίτλο «Η φωνή του καθήκοντος», «Ένωσης», «Καρποί συνεργασίας», «Ενδείξεις πατριωτισμού» και άλλα, απέβλεπαν στη διατήρηση αυτής της συνοχής. Παράλληλα με τις πληροφορίες για τις

1. Νικήτας Σακελλαρίδης, «Νεκρολογίες, Δημήτρης Πολυχρονιάδης», *Νισυριακά*, τόμος Ε', Αθήνα 1976, σ. 328.

2. *Νισυριακά Χρονικά*, «Το Δελτίο της Νέας Υόρκης», τεύχος 19, Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 1957, σ. 4.

δραστηριότητες των νισυριακών συλλόγων και των Νισύριων της Αμερικής με τα διηγήματα με περιεχόμενο νισύρικο, τα γνωμικά, τα «Νισύρικά ξεσχαλίσματα» με αφηγήσεις του Δημ. Στρίκν, τα σχόλια του Γιάννη Οικονομίδη από την τακτική στήλη «Γκρίνιες», οι νεκρολογίες και ακόμα τα «Σημειώματα» του Κώστα Σακελλαρίδη από την Αθήνα και οι ανταποκρίσεις από τη Νίσυρο, σφυρηλατούσαν τη συνοχή της παροικίας και τους δεσμούς της με τη γενέτειρα. Να προσθέσουμε ακόμα τα λαογραφικά κείμενα, τα ιστοριογραφήματα περί Νισύρου, τα αρχαιολογικού περιεχομένου άρθρα και τα ποιήματα, εμπνευσμένα από την τοπική παράδοση και την αγάπη προς τη γενέθλια γη, που πρόβαλλαν την ελληνικότητα του νησιού στους χαλεπούς εκείνους χρόνους. Το δελτίο πρόβαλλε ιδιαίτερα τα εκπαιδευτικά ζητήματα της Νισύρου, αφού η Ομήρειος Κοινοτική Σχολή κατασκευάστηκε με δωρεές των Νισύριων της Αμερικής (1909) και το Ημιγυμνάσιο διατηρήθηκε σε λειτουργία, όταν η δημοτική αρχή αποφάσισε το 1933 να το κλείσει, χάρις στην οικονομική αρωγή του συλλόγου «Γνωμαγόρα»¹. Οι πρωταγωνιστές του δελτίου δεν έκρυβαν την ικανοποίησή τους, διαπιστώνοντας ότι πέτυχαν τους στόχους που έθεσαν. Με την ευκαιρία συμπλήρωσης του πρώτου έτους κυκλοφορίας του *Γνωμαγόρα*, έγραφαν, μεταξύ άλλων, στο κύριο άρθρο τους: «Η ίδρυση του δελτίου πόσα καλά δεν έφερε!! Την συναδέλφωσι των παιδιών του “Γνωμαγόρα”. Πλησίασε το αγαπημένο μας νησί πιο κοντά σ’ αυτά, στη διάνοια των, τα κρατά ενήμερα στην γενική κίνηση του νησιού μας και του εξωτερικού, κι’ έγινε ο πρόμαχος της συντηρήσεως του Ημιγυμνασίου μας, το οποίο με την πατριωτική προσφορά των παιδιών του “Γνωμαγόρα” θα εξακολουθεί να λειτουργεί εις το μέλλον και να προσφέρει τα εκπαιδευτικά φώτα του στη μαθητιώσα νεολαία μας και τόσα άλλα...»².

Τη μεταπολεμική περίοδο (1951-1959), το δελτίο συνέχισε την εκδοτική του πορεία από την ίδια ομάδα της προπολεμικής περιόδου, η οποία συμπληρώθηκε και με νεότερους της παροικίας, διατηρώντας την ίδια δομή σε ότι αφορά τις τακτικές στήλες που ήταν «προσωποπαγείς», όμως έγινε περισσότερο εξωστρεφής, αναγκαίο σύνδρομο της απελευθέρωσης των νησιών. Έτσι, εκτός από τα νέα των νισυριακών σωματείων και την κίνηση των νισύριων της παροικίας, το δελτίο διαθέτει πολλές σελίδες για τα προβλήματα του νησιού, ιδιαίτερα έντονα τα πρώτα χρόνια της ανασυγκρότησης (ηλεκτροδότηση, υδατοδεξαμενή, λιμάνι, εκμετάλλευση λατομείου Γυαλιού κ.ά.), τα οποία μετέφεραν από τη Νίσυρο οι ανταποκριτές του Ιωάννης Μ. Ρουσέτος και Κων. Μούρας και από την Αθήνα ο Κώστας Σακελλαρίδης και ο Μιχ. Παρθενιάδης, από τις τακτικές στήλες «Αθηναϊκά σημειώματα» και «Ελεύθερο βήμα». Η αποχώρηση των πρωταγωνιστών, του Ιωάννη Οικονομίδη, του Δημ. Στρίκν, του Λαζ. Κοντοβερού και του Δημ. Πολυχρονιάδη, συμπίπτει με το τέλος αυτής της περιόδου και το ουσιαστικό τέλος της ιστορικής πορείας του *Γνωμαγόρα*, αφού η απόπειρα που επιχειρήθηκε το 1966 για επανέκδοση δεν ευδοκίμησε.

Το δελτίο *Γνωμαγόρας* Αμερικής με την πλούσια για τη Νίσυρο αρθρογραφία του σ’ όλα τα χρόνια της εκδόσεώς του δικαίωσε απόλυτα τον υπότιτλο της προμετωπίδας του: «Ουδέν γλύκιον της Πατρίδος». Αποτελεί ένα θησαυρό πληροφοριών για τα συμβαίνοντα στο νησί τα δύσκολα χρόνια της Ιταλοκρατίας, καθώς και για τις διεργασίες στους κόλπους των νισυριακών σωματείων και στις δραστηριότητες και τα κοινωνικά της παροικίας. Και ακόμα με τα ιστορικά και λαογραφικά δημοσιεύματα αποτελεί σημαντική πηγή για τον ερευνητή που θέλει να ασχοληθεί με το μικρό αυτό νησί της Δωδεκανήσου. Και είναι ευτύχημα ότι το σπάνιο αυτό υλικό του *Γνωμαγόρα* είναι προσιτό στον ερευνητή με τη φωτοστατική ανατύπωση του σε 8 τόμους το 1995 με πρωτοβουλία του τότε προέδρου του Συλλόγου «Γνωμαγόρας» Αμερικής Χριστοφή Κορωναίου.

1. Μιλτ. Λογοθέτης, *Η Ομήρειος Κοινοτική Σχολή Μανδρακίου Νισύρου στα χρόνια της δουλείας (1909-1945)*, Αθήνα 2007, σ. 38.

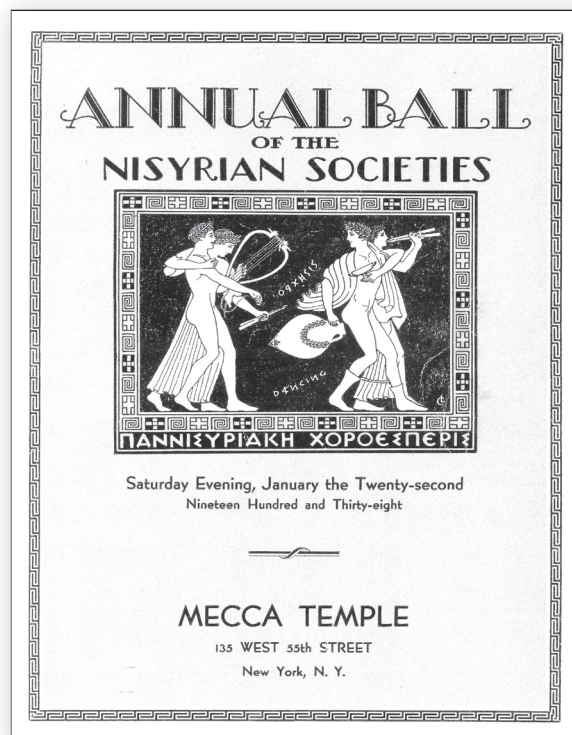
2. *Δελτίον Γνωμαγόρας*, «Η πρώτη επέτειος του Δελτίου», τεύχος 12, Οκτώβριος 1932, σ. 2.

5. Λεύκωμα Νισυριακών Συλλόγων Αμερικής

Έκδοση Διοικητικής Επιτροπής Νισυριακών Συλλόγων Αμερικής, Νέα Υόρκη, 1938, 1949.

Τα μέσα της 10ετίας του 1930, όταν ο Δωδεκανησιακός Αγώνας μεταφέρθηκε στην Αμερική με την ίδρυση της Δωδεκανησιακής Νεολαίας Αμερικής και την έκδοση της εφ. *Δωδεκανήσιος*¹, άρχισαν να δραστηριοποιούνται και τα επί μέρους νησιώτικα σωματεία της Αμερικής, τόσο για να υποστηρίξουν τον αγώνα, όσο και για να βοηθήσουν τα καταπιεζόμενα από τους Ιταλούς νησιά τους. Έτσι, οι 4 νισυριακοί σύλλογοι της Νέας Υόρκης, ο «Γνωμαγόρας», ο «Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος», η «Παναγία Θερμανή» και η «Χαραυγή», αποφάσισαν να δράσουν από κοινού μέσω μιας διοικητικής επιτροπής στην οποία συμμετείχαν τα προεδρεία όλων, μιας άτυπης δηλαδή ομοσπονδίας των σωματείων. Μεταξύ των κοινών δράσεων της επιτροπής ήταν και η οργάνωση, από το 1936, ετήσιων χοροεπεριόδων με τα έσοδα των οποίων ενίσχυαν κυρίως τα σχολεία του νησιού τους. Το κυριότερο έσοδο προερχόταν από την έκδοση *Λευκώματος* με την ευκαιρία της ετήσιας χοροεπερίδας (annual ball of the Nisyrian Societies). Τέτοια *Λευκώματα*, ήταν το ένα της προπολεμικής περιόδου (1938) και το άλλο της μεταπολεμικής (1949).

Το *Λεύκωμα* του 1938 κυκλοφόρησε το βράδυ του Σαββάτου 22 Ιανουαρίου κατά τη διάρκεια της πανισυριακής χοροεπερίδας που έγινε στο Mecca Temple της Νέας Υόρκης (135 West, 55th Street). Είχε σχήμα 21x28 εκ., 82 σελίδες και τυπώθηκε στο «Cosmos Greek-American Co». Όπως όλα τα λευκώματα, περιελάμβανε κείμενα που αναφέρονταν στη Νίσυρο καθώς και αφιερώματα μνήμης και ευχές. Στην αρχή δημοσίευε πίνακα των μελών που απάρτιζαν τις διοικήσεις των Νισυριακών Συλλόγων μαζί με τις φωτογραφίες

1. Μανώλης Αθανασιάδης, *Δωδεκανησιακή Νεολαία Αμερικής και η συμβολή της στην απελευθέρωση της Δωδεκανήσου*, Αθήνα 1987, σ. 17 επ.

των προέδρων τους. Ακολουθούν αποσπάσματα κειμένων από την Ιλιάδα και άλλων συγγραφέων που αποδεικνύουν την ελληνικότητα του νησιού, ένα ποίημα του Νισύριου γιατρού Δημ. Μπαλαλά (Αίγυπτος) «Το νησί μας – δημιουργία» και ο τοπογραφικός χάρτης της Νισύρου του Λάζαρου Κοντοβερού, που γράφει και το κείμενο «Συνοπτική γεωλογική και γεωγραφική περιγραφή της Νισύρου» (σ. 17). Επίσης, δημοσιεύονταν κείμενα του σχολάρχη Γ. Παπαδόπουλου (αναδημοσίευση) «Αρχαία και νεωτέρα περιγραφή της Νισύρου» (σ. 34), του φιλόλογου Νικολάου Χατζηδημητρίου «Οι εν Αμερική Νισύριοι και αι οργανώσεις των» (σ. 39) και ένα ποίημα του Γιάννη Οικονομίδη «Στη Νισυριακή βραδυά» (σ. 25). Το υπόλοιπο μέρος φιλοξενούσε ευχές και διαφημίσεις.

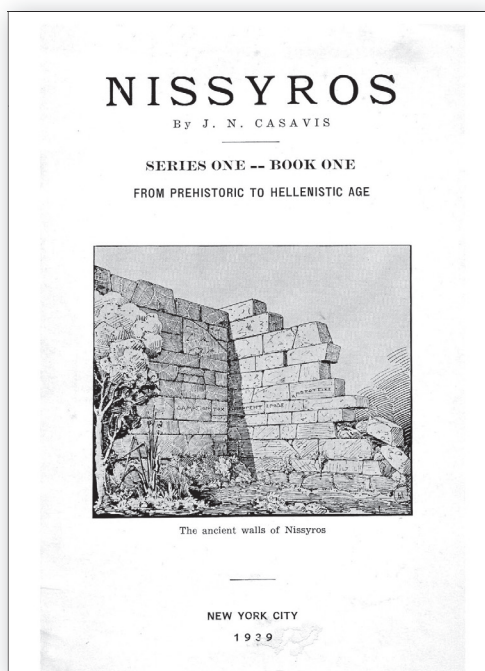
Το μεταπολεμικό *Λεύκωμα* του 1949 κυκλοφόρησε κι αυτό με την ευκαιρία της οργάνωσης της επίσιας χοροεσπερίδας των νισυριακών συλλόγων, που πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 16 Δεκεμβρίου στο Manhattan Center (311 West, 35th Street) της Νέας Υόρκης. Ήταν του ίδιου σχήματος 21x28 εκ., με 58 σελίδες από τις οποίες οι περισσότερες (16-58) αφορούσαν ευχές και διαφημίσεις. Τα κείμενα που φιλοξενούσε το *Λεύκωμα* ήταν τα ποιήματα της Αικατερίνης Γ. Σακελαρίδου «Ορανονείρευτη στιγμή» (ορκωμοσία Συντάγματος Δωδεκανησίων), της Ειρήνης Καμπανή «Στη Νισύρικη βραδυά – Ακροστικές» και του δασκάλου και λόγιου Ιωάννη Λογοθέτη «Κατάρα και Ευχή» (αναδημοσίευση) και το κείμενο του Ι. Μ. Παπάτσου «Νίσυρος και οι Νισύριοι της Αμερικής» (σ. 14).

Φαίνεται ότι αυτή η άτυπη ομοσπονδία των νισυριακών συλλόγων της Αμερικής ατόνισε, γιατί οι επόμενες χοροεσπερίδες οργανώνονταν από τους επί μέρους συλλόγους, που εξέδιδαν και τα λευκώματά τους.

6. Nissyros

By J. N. Casavis, New York City, Νέα Υόρκη, 1939, 1947.

Στα έντυπα που εκδίδονταν περιοδικά μπορούν να καταταχθούν και δύο τεύχη μιας σειράς στην αγγλική γλώσσα με τον τίτλο *Nissyros* που είχε εκδώσει στη Νέα Υόρκη ο γνωστός από την επιθεώρηση *Νέα Ζωή* Ιάκωβος Καζαβής και αναφερόταν στην ιστορία της Νισύρου. Το πρώτο

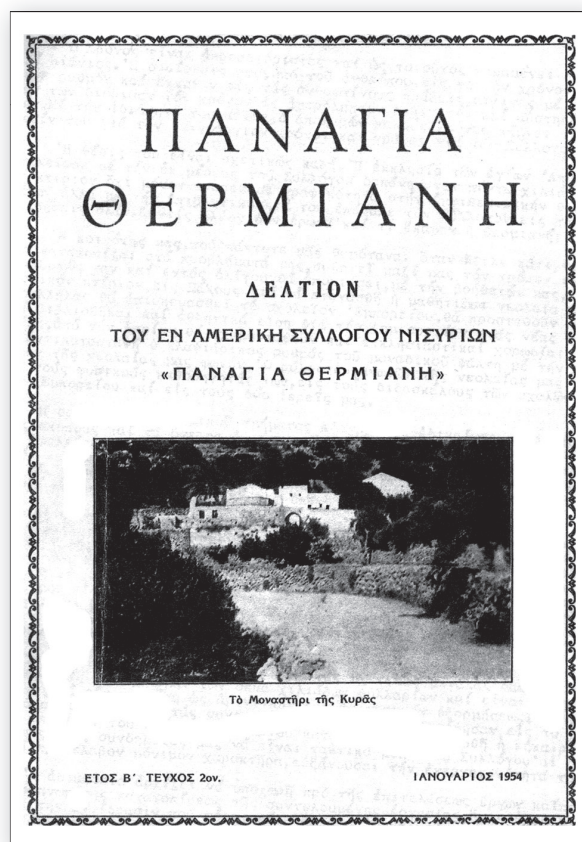

τεύχος, «book one», όπως το ονόμασε, εκδόθηκε το 1939 και περιελάμβανε την ιστορία της Νισύρου από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι την ελληνιστική περίοδο και το δεύτερο τεύχος, «book two», κυκλοφόρησε το 1947 και κάλυπτε την ιστορία του νησιού μέχρι τους ρωμαϊκούς χρόνους. Και τα δύο τεύχη, από 16 σελίδες το καθένα, ήταν γραμμένα στην αγγλική γλώσσα και είχαν τυπωθεί στη Νέα Υόρκη. Η αρίθμηση των τευχών σε ένα και δύο υποδήλωνε την πρόθεση του συγγραφέα-εκδότη να συνεχίσει τη σειρά ολοκληρώνοντας την ιστορία του νησιού από τους ρωμαϊκούς χρόνους μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Η σειρά δεν συνεχίστηκε, όμως 20 χρόνια αργότερα, το 1966 δημοσίευσε αυτοτελές βιβλίο, που τυπώθηκε κι αυτό στη Νέα Υόρκη, στην ελληνική γλώσσα αυτή τη φορά, με τίτλο «Ιστορία της νήσου Νισύρου», όπου καταγράφεται η ιστορία του νησιού από τους μυθικούς χρόνους μέχρι την απελευθέρωση (1945).

7. Παναγία Θερμιανή

Δελτίον του εν Αμερική Συλλόγου Νισυρίων «Παναγία Θερμιανή», Νέα Υόρκη, Ιούνιος 1953-Αύγουστος 1956.

Πολυγραφημένο δελτίο με τον τίτλο *Παναγία Θερμιανή*, του οποίου το πρώτο τεύχος εκδόθηκε τον Ιούνιο του 1953 από τον ομώνυμο Σύλλογο των Νισυρίων της Αμερικής¹, στον οποίον ανήκουν οι Νισύριοι που κατάγονταν από την Κοινότητα Εμπορείου-Πάλων. Το δελτίο κυκλοφόρησε σε 20 σελίδες και σε σχήμα 28,5x22,5 εκ. με ειδήσεις, πληροφορίες, κοινωνικά, με την κίνηση των Νισυριακών Συλλόγων και παροικιών της Αμερικής και της Αυστραλίας (Μελβούρνης) και με την καταχώριση ιστορικών εγγράφων, ποιημάτων και άλλων δημοσιευμάτων που αφορούσαν την Κοινότητα στη Νίσυρο και τις παροικίες στο εξωτερικό. Πέρα από το ειδησεογραφικό και πληροφοριακό υλικό που φιλοξενούσε το δελτίο, διαβάζοντας κανείς τη δράση του Συλλόγου διαπιστώνει μια έντονη προσπάθεια για τη δημιουργία ενός ομοσπονδιακού συστήματος Νισυριακών Συλλόγων, ως του μόνου κοινού μέσου για την κατάργηση του τοπικισμού και την επίλυση των προβλημάτων του νησιού, που δεν διαφέρουν από δήμο σε δήμο και από σύλλογο σε σύλλογο, όπως διακρυσσεται στις θέσεις

1. Ο Σύλλογος των Νισυρίων που κατάγονταν από τον Εμπορείο ιδρύθηκε το 1906 από μια ομάδα μεταναστών που έφθασαν στη Νέα Υόρκη στις αρχές του 1900. Στο Σύλλογο αυτό δόθηκε το όνομα «Τέρπανδρος» και το πρώτο διοικητικό συμβούλιο σχηματίστηκε από τους ιδρυτές του Ιάκωβο Σύμπλη, ως πρόεδρο, Δημοσθένη Σταματιάδη, ως γραμματέα, Δημήτριο Χατζηπλούσιο, ως ταμία και τους Νικ. Π. Ζούνη, Ανδρέα Καμπουράκη, Γρηγόρη Νικολή και Νικ. Παπαγιαννάκη ως συμβούλους. Επειδή ο αριθμός των μελών ήταν περιορισμένος, ο Σύλλογος έπεσε σε αδράνεια και μόλις το 1909 δραστηριοποιείται με την αύξηση του αριθμού των μελών σε 30 από νέους μετανάστες. Κατά τη γενική συνέλευση της 19ης Ιουνίου 1909 αποφασίζεται η μετονομασία του Συλλόγου σε «Παναγία Θερμιανή» και εκλέγεται νέο διοικητικό συμβούλιο, που το αποτελούν ο Αντ. Αντάπας, ως πρόεδρος, ο Δημοσθένης Σταματιάδης, ως γραμματέας, ο Βασίλειος Κωσταράς, ως ταμίας, ο Κων. Βασιλειάδης, ως εισπράκτορας και οι Αντώνιος Διακαντώνης, Αθανάσιος Πετρίδης και Σπύρος Αχιλλέας, ως σύμβουλοι. Στις 21 Ιανουαρίου 1916 ο Δημοσθένης Σταματιάδης, ο Νικόλαος Ροδίτης και ο Νικόλαος Ηλιάδης κάνουν αίτηση ως Αμερικανοί πολίτες στο Τμήμα Αδειών της Πολιτείας της Νέας Υόρκης, το οποίο με πράξη του, της 7ης Απριλίου 1916, αναγνωρίζει το Σύλλογο ως νομικό πρόσωπο. Η «Παναγία Θερμιανή» ίδρυσε ανεξάρτητα τμήματα στην Αθήνα και την Αυστραλία. Ο Σύλλογος ανέπτυξε πλούσια εθνική και πατριωτική δράση, κατασκευάζοντας κοινωφελή έργα στην Κοινότητα Εμπορείου-Πάλων και ενισχύοντας την παιδεία και την κοινωνική πρόνοια (βλ. *Λεύκωμα*, αφιερωμένο στα 50 χρόνια 1909-1960 της «Παναγίας Θερμιανής», Νέα Υόρκη 1960, σ. 50 επ.).

του Συλλόγου «Παναγία Θερμιανή» στο θέμα αυτό¹. Το δελτίο βγήκε και τον Ιανουάριο του 1954 ως έτος Β΄, με αριθμό τεύχους 2 και με εξώφυλλο στο οποίο, εκτός από τον τίτλο, εικονίζεται το μοναστήρι της Κυράς.

Το επόμενο δελτίο, ως Γ΄ έτος κυκλοφόρησε τον Ιανουάριο του 1955, στο ίδιο σχήμα, με 26 πολυγραφημένες σελίδες και με το εξής περιεχόμενο: στην αρχή με τίτλο «Ενιαία κατεύθυνσις» δημοσιεύεται ένα είδος απολογισμού της διοίκησης του Συλλόγου. Ακολουθεί παρουσίαση του έργου του ποιητή Γεωργίου Χατζηπλούσιου (1868-1925), που καταγόταν από τον Εμπορειό, τα κείμενα «Συνηθισμένες φράσεις και παροιμίες του λαού μας», «Τα προβλήματα του χωριού μας», «Η κίνηση του Συλλόγου», «Νισυριακή Μούσα» (ποιήματα), «Νέα και ειδήσεις από τη Νίσυρο» και άλλα δημοσιεύματα που αναφέρονται στην κοινωνική ζωή, στα οικονομικά της Κοινότητας Εμπορειού και του Συλλόγου «Παναγία Θερμιανή» και σε διάφορα σχόλια στη στήλη «Γεγονότα και κρίσεις». Το τελευταίο τεύχος του δελτίου *Παναγία Θερμιανή* κυκλοφόρησε ως Δ΄ έτος τον Αύγουστο του 1956 σε 20 σελίδες, στο ίδιο σχήμα και πολυγραφημένο και με περιεχόμενο, που αναφερόταν σε νέα και ειδήσεις του Συλλόγου, της Νισύρου και των έργων που εκτελούνταν, σε πληροφορίες για τις δραστηριότητες της παροικίας και τα ψηφίσματα των νισυριακών συλλόγων για το εθνικό ζήτημα της Κύπρου.

8. Η Νίσυρος Εικονογραφημένη

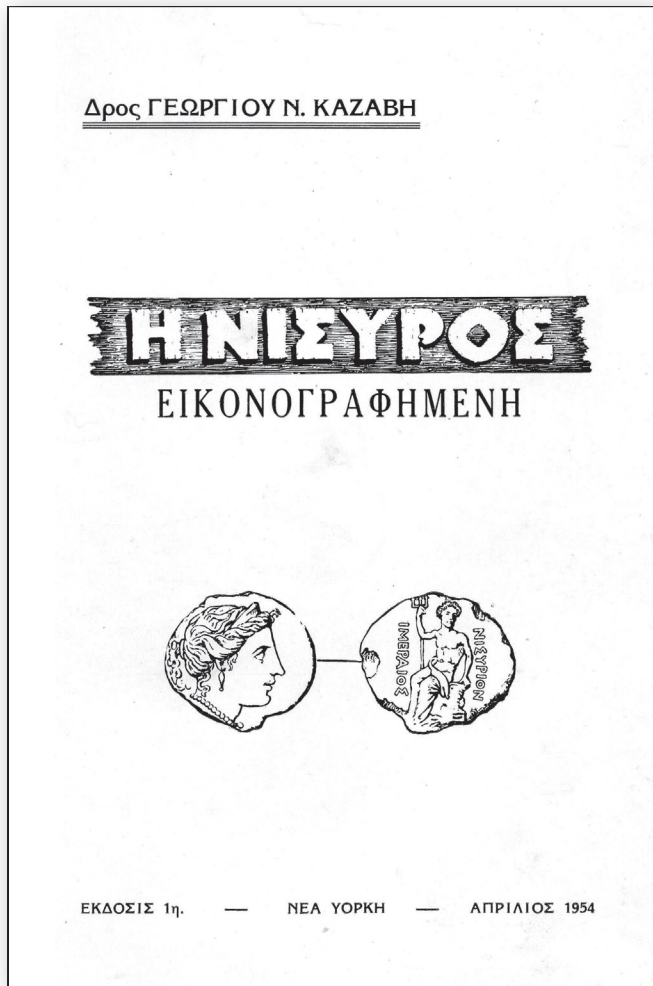
Υπό Δρος Γεωργίου Ν. Καζαβή, Νέα Υόρκη, Απρίλιος 1954-Ιούλιος 1959.

Περιοδική εικονογραφημένη έκδοση του Δρος Γεωργίου Ν. Καζαβή², που εκδιδόταν στη Νέα Υόρκη στο τυπογραφείο D. C. Divry, 293 Inc. Seventh Ave. Το σχήμα του περιοδικού ήταν μικρό, 15,5x23,5 εκ. και έβγαινε συνήθως σε 26-32 σελίδες. Κυκλοφόρησαν συνολικά 5 εκδόσεις, όπως τις ονόμαζε ο εκδότης τους. Η πρώτη έκδοση κυκλοφόρησε τον Απρίλιο του 1954, η δεύτερη τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου, η τρίτη και η τέταρτη τον Απρίλιο και Οκτώβριο του 1955 και η πέμπτη και τελευταία τον Ιούλιο του 1959. Το περιοδικό *Η Νίσυρος Εικονογραφημένη* ήταν μια προσωπική έκδοση του Γεωργίου Καζαβή, που ήλθε να ολοκληρώσει την αγάπη του για τη Νίσυρο και να της χαρίσει όλη του τη στοργή και τη φροντίδα, όπως χαρακτηριστικά του έγραφε ο καθηγητής της νεοελληνικής λογοτεχνίας Λίνος Ν. Πολίτης με την ευκαιρία της κυκλοφορίας του πρώτου τεύχους³. Πραγματικά, ο Γεώργιος Καζαβής, που

1. *Παναγία Θερμιανή*, «Δελτίον του εν Αμερική Συλλόγου Νισυρίων "Παναγία Θερμιανή"», έτος Β΄, τεύχος 2ον, Ιανουάριος 1954, σ. 1.

2. Ο Γεώργιος Καζαβής γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1898. Τελείωσε την Ομήρειο Κοινοτική Σχολή του νησιού το 1913 και ακολουθώντας το μεταναστευτικό ρεύμα της εποχής εγκαταστάθηκε στη Νέα Υόρκη, όπου παρέμεινε πάνω από 50 χρόνια. Παρά τις δυσκολίες που συνάντησε κατόρθωσε να σπουδάσει χειροπρακτικά, την επιστήμη που σήμερα ονομάζουμε φυσιοθεραπευτική και να αποκτήσει και τον τίτλο του διδάκτορα και να καθιερωθεί στον επαγγελματικό του χώρο, συγγράψας μάλιστα και δύο ειδικά βιβλία, το «Τέκμαρ μακροβιότητας» (Νέα Υόρκη 1922) και «Η υγεία μας» (Νέα Υόρκη 1931). Ασχολήθηκε με την ιστορία και τη λαογραφία της Νισύρου και δημοσίευσε πολλά άρθρα στο δελτίο *Γνωμαγόρας* του ομώνυμου Συλλόγου Νισυρίων Αμερικής, του οποίου υπήρξε επανειλημμένα πρόεδρος. Το 1950 η Ακαδημία Αθηνών του επένευσε έπαινο για το έργο του «Νισύρου Λαογραφικά», που εξέδωσε στη Νέα Υόρκη το 1940. Επίσης, εξέδωσε, το 1954 στη Νέα Υόρκη και το ιστορικού και αρχαιολογικού περιεχομένου περιοδικό *Η Νίσυρος Εικονογραφημένη*. Περί το τέλος του 1971 άρρωστος εγκατέλειψε τη Νέα Υόρκη και ήρθε στη Ρόδο κοντά σε γνώριμους της νισυριακής παροικίας, όπου και πέθανε στις 27 Δεκεμβρίου του 1972 (Βλ. Νικίτας Σακελλαρίδης, «Εις μνήμην Γεωργίου Ν. Καζαβή», *Νισυριακά*, τόμος Δ΄, 1972, σ. 372).

3. Λίνος Πολίτης, «Επιστολή 24 Μαΐου 1954», *Η Νίσυρος Εικονογραφημένη*, έκδοση 2α, Οκτώβριος 1954, Νέα Υόρκη, σ. 22.

γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1898 και πέθανε στη Ρόδο στις 27 Δεκεμβρίου 1972, αφού έμεινε στη Νέα Υόρκη πάνω από 50 χρόνια και σταδιοδρόμησε εκεί με επιτυχία ως γιατρός χειροπράκτωρ, προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στη Νίσυρο και ως ενεργό μέλος της νισυριακής παροικίας της Νέας Υόρκης, της οποίας επανειλημμένα χρημάτισε πρόεδρος του Συλλόγου της «Γνωμαγόρας» και ως συγγραφέας του βιβλίου «Νισύρου Λαογραφικά» (Νέα Υόρκη 1940), που το επαίνεσε η Ακαδημία Αθηνών στη συνεδρίασή της, της 24ης Μαρτίου 1950¹.

Ο παλαίμαχος Σάμιος λόγιος και φίλος της Νισύρου Μ. Δ. Χριστινίδης έγραψε στον συγγραφέα του περιοδικού για την προσφορά του στη Νίσυρο: «Το περιοδικόν σας μου άρεσε πάρα πολύ, από πάσης απόψεως. Τέλος πάντων, αν η Νίσυρος θελήσει ποτέ να σας πληρώσει εις χρήμα δια τα όσα υπέρ αυτής εμοχθήσατε, πρέπει να πωληθεί όλη σε κανένα πλούσιο κράτος και πάλιν χρεωμένη θα σας είναι...»². Και να φανταστεί κανείς ότι τους τελευταίους μήνες της ζωής

του ο Γεώργιος Καζαβής τους πέρασε στο Γηροκομείο της Ρόδου όπου εισήχθη ως άπορος και πέθανε ξένος και λησμονημένος.

Η *Νίσυρος Εικονογραφημένη* του Γεωργίου Καζαβή εκδιδόταν κατά περιόδους και αποστέλλοταν δωρεάν σε άτομα, βιβλιοθήκες, πανεπιστήμια, πατριωτικές οργανώσεις, γιατί, όπως ο ίδιος έγραφε στο δεύτερο τεύχος, ευχαριστώντας τους Νισυροπολίτες του για την εγκάρδια υποδοχή που επιφύλαξαν στο περιοδικό του, η *Νίσυρος* δεν εκδίδεται για χρηματισμό, αλλά ιδεολογικά³. Το περιοδικό στα 5 τεύχη του δημοσίευσε ιστορικά μελετήματα του εκδότη, του Λάζαρου Κοντοβερού και άλλων, παλαιά νισύρικα έγγραφα, διαζύγια, προικοσύμφωνα, δημαρχικά έγγραφα, ποιήματα των Γεωργίου Καμμά, Δημ. Μπαλαλά, Γιάννη Οικονομίδη, Κώστα Σακελλαρίδη, Αθηνάς Φαναριώτη, μοιρολόγια, δημοτικά τραγούδια, δίστιχα της Νισύρου κ.ά. Ακόμα δημοσίευσε φωτογραφίες των συνεργατών του και τοπίων του νησιού.

Πιο συγκεκριμένα, η δομή και το περιεχόμενο του περιοδικού *Η Νίσυρος Εικονογραφημένη*

1. Νικήτας Σακελλαρίδης, «Εις μνήμην Γεωργίου Ν. Καζαβή», ό.π., σ. 372.

2. Μ. Δ. Χριστινίδης, «Επιστολή 23 Απριλίου 1954», *Νίσυρος Εικονογραφημένη*, έκδοση 2α, Οκτώβριος 1954, Νέα Υόρκη, σ. 20.

3. Γεώργιος Καζαβής, «Ευχαριστώ», *Νίσυρος Εικονογραφημένη*, έκδοση 2α, Οκτώβριος 1954, Νέα Υόρκη, σ. 1.

σε γενικές γραμμές παρουσίαζε την παρακάτω εικόνα: στην αρχή κάθε τεύχους υπήρχε σχόλιο του εκδότη του Γ. Καζαβή, που αναφερόταν κυρίως στο περιοδικό. Στο πρώτο μάλιστα τεύχος προτάσσει τα έμμετρα λόγια του ποιητή και δασκάλου της Νισύρου Ιωάννη Λογοθέτη για τους Νισύριους της Αμερικής «Χαράς έμπλεως και θάρρους έρχομαι δια παπύρου ασπασμόν να σας προσφέρω φίλα τέκνα της Νισύρου...» και συνεχίζει λέγοντας ότι «Η Νίσυρος έχει ως σκοπόν να παρέχει όσον το δυνατόν περισσότεραν εκλεκτήν ύλην αφορώσαν την προσφιλή μας γενέτειραν καθώς και τας αρίστας των φωτογραφιών. Διερχόμενός τις τας στήλας του ανά χείρας θα διαφωτίζεται πολλαπλώς και θα καθίσταται υπερήφανος ών, ως Νισύριος, γόνος της μικράς μεν εις έκτασιν αλλά πλουσίας εις αρχαιολογικήν, ιστορικήν, λαογραφικήν και φιλολογικήν ύλην Νισύρου...». Ο Γ. Καζαβής δημοσίευσε και ποιήματά του, όπως «Ύμνος στην πατρίδα» (τχ. 1, Απρίλιος 1954) και «Ω Νίσυρος» (τχ. 5, Οκτώβριος 1955) καθώς και ένα ιστορικό κείμενο με τίτλο «Η Νίσυρός μας» (τχ. 2, Οκτώβριος 1954). Δημοσιεύονταν ακόμα σε κάθε τεύχος ποιήματα του γιατρού από την Αλεξάνδρεια Δημ. Μπαλαλά, όπως «Η δημιουργία», «Το Άργος», «Ιστορικοί χρόνοι» και «Οι χοίροι», των επίσης γιατρών Γ. Καμμά «Το αλφαβητάριον της αγάπης» (τχ. 2, Οκτώβριος 1954), Μιχ. Παρθενιάδη «Ο γάδαρος» (τχ. 5, Οκτώβριος 1955) και του λόγιου Γιάννη Οικονομίδη «Χριστός Ανέστη», «Γιατί δάκρυ να χύνετε», «Δεν με νοιάζει», «Τι έχεις να κερδίσεις άνθρωπε», «Γελοίο», που δημοσιεύθηκαν στα τεύχη 1 (Απρίλιος 1954), 2 (Οκτώβριος 1954) και 5 (Οκτώβριος 1955) του περιοδικού. Να σημειώσουμε ακόμα τα κείμενα του ιστοριοδίφη Λάζαρου Κοντοβερού «Σημειώσεις εκ των Σποράδων» (τχ. 1, Απρίλιος 1954 και τχ. 2, Οκτώβριος 1954), «Το νησίδιον Γυαλί» (τχ. 3, Απρίλιος 1955) και «Αρχαιότητες Νισύρου» (τχ. 5, Ιούλιος 1959), και των γιατρών Μιχ. Πασχαλίδη «Αναμνήσεις Νισύρου» (τχ. 2, Οκτώβριος 1954) και Παντελέοντος Παντελίδη «Περί των αρχαίων θειούχων θερμών εν Νισύρω του Αρχιπελάγους» (τχ. 3, Απρίλιος 1955).

Τα σχόλια και οι κριτικές για το περιοδικό *Η Νίσυρος Εικονογραφημένη* ήταν επαινετικά με βαρύτητα καθώς πολλά απ' αυτά προέρχονταν από επιστήμονες με διεθνές κύρος. Μνημονεύουμε τους καθηγητές της αρχαιολογίας R. Dawkins (1871-1955) και A. Wace, γνωστούς για τις λαογραφικές τους έρευνες στα Δωδεκάνησα, τον πρύτανη του Exeter College της Οξφόρδης E. Barrer, τον βυζαντινολόγο καθηγητή Φαίδωνα Κουκουλέ, τον καθηγητή Λίνο Πολίτη, τον ακαδημαϊκό Παν. Πουλίτσα και άλλους εκδότες εφημερίδων και εκπροσώπους συλλόγων¹.

Το έργο του Γ. Καζαβή αναγνωρίστηκε και επιβραβεύθηκε με διάφορες διακρίσεις που του απενεμήθησαν, όπως: ο «Αργυρούς Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος» από τον βασιλέα Παύλο (1954), το «Χρυσούν Μετάλλιον της Ιεράς πόλεως του Μεσολογγίου» (1949), το «Χρυσούν Μετάλλιον του Πατριαρχείου των Ιεροσολύμων» (1953). Η ιδιαίτερη πατρίδα του η Νίσυρος τον ετίμησε ανακηρύσσοντάς τον επίτιμο δημότη του Δήμου Μανδρακίου (1954) και το Γυμνάσιο Νισύρου απένειμε «Έπαινον» (1954) «τω λογίω και εκλεκτώ τέκνω Νισύρου τιμής ένεκεν και αιωνίας ευγνωμοσύνης δια τας πολλαπλάς και ανεκτιμήτους υπηρεσίας πηθικάς, πνευματικάς τε και υλικάς υπηρεσίας άς προσήνεγκεν εν τη γενετείρα...». Τέλος, ο Όμιλος Αρχαιοφίλων Νισύρου τον Αύγουστο του 1995 σε συνεργασία με το Σύλλογο Νισυρίων Αμερικής «Ο Γνωμαγόρας», διαμόρφωσε τη μικρή πλατεία στο σημείο που ήταν το σπίτι του Ιακώβου και του Γεωργίου Καζαβή στο Μανδράκι Νισύρου και τοποθέτησε σε ειδική στήλη ανάγλυφες χάλκινες προτομές τους σε ένδειξη τιμής και ευγνωμοσύνης για την εθνική και πατριωτική προσφορά τους.

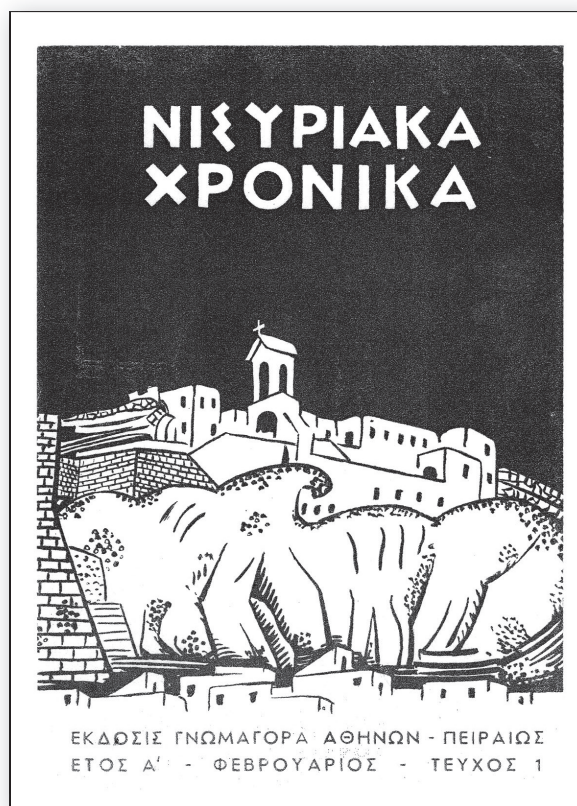
1. *Η Νίσυρος Εικονογραφημένη*, «Ότι γράφουν δια την "Νίσυρον"», τεύχος 2, Οκτώβριος 1954, σ. 20 επ., τεύχος 3, Απρίλιος 1955, σ. 17 επ. και τεύχος 4, Οκτώβριος 1955, σ. 16 επ.

9. Νισυριακά Χρονικά

Μηνιαία Έκδοση του Συλλόγου των Νισυρίων Αθηνών-Πειραιώς «Γνωμαγόρας», Αθήνα, Α΄ περίοδος Φεβρουάριος 1955-Δεκέμβριος 1955, Β΄ περίοδος Αύγουστος 1956-Νοέμβριος 1956, Γ΄ περίοδος Ιανουάριος 1957-Δεκέμβριος 1961.

Το περιοδικό *Νισυριακά Χρονικά* εκδόθηκε με πρωτοβουλία του προέδρου των Νισυρίων Αθηνών-Πειραιώς «Ο Γνωμαγόρας»¹ Αρμοδίου Ι. Γιαννίδη, το Φεβρουάριο του 1955, όταν κυκλοφόρησε το πρώτο τεύχος, στο οποίο αναλυόταν και ο σκοπός του. Όπως έγραφε σχετικά ο πρόεδρος του Συλλόγου στο κύριο άρθρο, το περιοδικό έρχεται να καλύψει ένα κενό, γιατί το νησί αποκτά δημοσιογραφικό όργανο, με το οποίο θα προβάλλονται τα ζητήματα της Νισύρου και θα επικοινωνούν μεταξύ τους όλοι οι Νισύριοι, οπουδήποτε και αν βρίσκονται και από οποιαδήποτε Κοινότητα κι αν προέρχονται. Ιδιαίτερα τονίζεται ο παννισυριακός χαρακτήρας του για να εξουδετερωθούν οι τοπικιστικές τάσεις και να καλλιεργηθεί στενότερη επαφή των Νισυριακών Συλλόγων.

Η έκδοση των *Νισυριακών Χρονικών* αποφασίστηκε κατά τη συνεδρίαση του νεοεκλεγέντος διοικητικού συμβουλίου του «Γνωμαγόρα» της 20ης Μαρτίου 1954, κατά την οποία εξουσιοδοτήθηκε ο πρόεδρος Αρμόδιος Γιαννίδης, ο οποίος είχε κάνει και τη σχετική πρόταση, να ερευνήσει το θέμα και να εξασφαλίσει την απαιτούμενη άδεια από το αρμόδιο τότε Υπουργείο Τύπου. Η πρώτη αίτηση που ζητούσε την έκδοση περιοδικού με τίτλο *Νισυριακά Νέα* απορρίφθηκε από

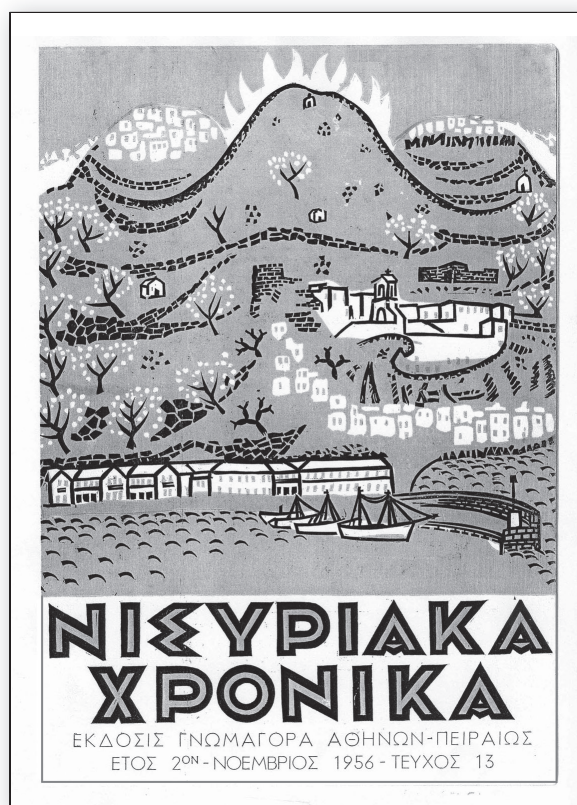

1. Ο «Γνωμαγόρας» ιδρύθηκε το Μάρτιο του 1921 από μια ομάδα νεαρών τότε Νισυρίων που ζούσαν στην Αθήνα και τον Πειραιά, είτε ως φοιτητές, είτε ως επαγγελματίες ή υπάλληλοι, οι οποίοι θέλησαν να μιμηθούν το παράδειγμα των συμπατριωτών τους της Αμερικής. Το πρώτο διοικητικό συμβούλιο απαρτίστηκε από τον Γ. Τραμπουλάκη, καθηγητή των Γαλλικών, ως πρόεδρο, τον Πασχάλη Χριστοφόρου, φοιτητή της Φιλοσοφικής Σχολής, ως αντιπρόεδρο, τον Νικήτα Σακελλαρίδη, υπάλληλο της Λαϊκής Τραπέζης, ως γραμματέα, τον Μιχάλη Καμαρινό, φοιτητή της Ιατρικής, ως ταμία και τους Κων. Μούρα, φοιτητή της ΑΣΟΕΕ, Μιχ. Τσατσαρώνη και Γεώργ. Παρθενιάδη, φοιτητές της Ιατρικής, ως μέλη. Ο «Γνωμαγόρας» Αθηνών-Πειραιώς ανέπτυξε πλούσια δράση, εθνική και πολιτιστική, και εξακολουθεί μέχρι σήμερα να δρα. Προπολεμικά βοήθησε αποτελεσματικά στην αποκατάσταση των Νισυρίων, που κατέφευγαν στην Αθήνα-Πειραιά λόγω της κατοχής των νησιών και στην προώθηση του Δωδεκανησιακού Ζητήματος με τη συμμετοχή του στο «Δωδεκανησιακό Σύλλογο Αθηνών». Ο «Γνωμαγόρας», όπως και άλλοι σύλλογοι, εφοδίαζε τα μέλη με πιστοποιητικά καταγωγής, με τα οποία κατατάχθηκαν στο Σύνταγμα Δωδεκανησίων, που έλαβε μέρος στον Πόλεμο του '40. Μετά την απελευθέρωση βοήθησε στην ανασυγκρότηση του νησιού και στη συνέχεια στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της Νισύρου, στη σύσφιξη των δεσμών ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και τους Νισύριους της διασποράς καθώς και στην προβολή των προβλημάτων του νησιού μέσω και της εφημερίδας *Νισυριακά Νέα*, που εκδίδει από το 1979. Ο Σύλλογος διατηρεί ιδιόκτητη γραφεία στην οδό 3ης Σεπτεμβρίου 26, δωρεά των αδελφών Γιαννίδη (βλ. Νικήτας Σακελλαρίδης, *Η διακονία μου – Εξήντα χρόνια στη συλλογική δράση των Νισυρίων, 1920-1980*, Αθήνα 1986).

το Υπουργείο λόγω του μετεμφυλιακού κλίματος που επικρατούσε εκείνη την εποχή. Χρειάστηκε να υποβληθεί νέα αίτηση και να γίνουν νέες πιεστικές παρεμβάσεις του προέδρου για να χορηγηθεί τελικά η άδεια και να εκδοθούν με τον τίτλο *Νισυριακά Χρονικά*. Ορίστηκε μάλιστα και συντακτική επιτροπή την οποία απετέλεσαν οι φοιτητές Γιάννης Οικονομίδης και Γεώργιος Λαμπάδης της ιατρικής, ο Σταύρος Κέντρης της θεολογίας και ο Χρ. Σακελλαρίδης της ΑΣΟΕΕ, μαζί με τους Αρμόδιο Γιαννίδη και Κώστα Σακελλαρίδη. Ενεργό συμμετοχή στο ξεκίνημα του περιοδικού, ως συντάκτες, είχαν ο Γιάννης Οικονομίδης και ο επίσης φοιτητής της θεολογίας Γιώργος Ζαχαριάδης¹. Ο μοχλός των *Νισυριακών Χρονικών* στην πρώτη και πιο αποφασιστική περίοδο ήταν ο Γιάννης Οικονομίδης, ένας αφανής ήρωας, που φρόντισε να μη βρίσκει κανείς πουθενά στις στήλες του περιοδικού το όνομά του. Αυτός συγκέντρωνε τις συνεργασίες, αυτός έγραφε. Αυτός έτρεχε στο τυπογραφείο του Αντώνη Κόμη και ήταν αυτός που το βράδυ της 12ης Φεβρουαρίου 1955 στο χορό της «Τσικνοπέμπης» του «Γνωμαγόρα» στο κέντρο «Γρανάδα» της Λεωφ. Αλεξάνδρας, έφερε κατευθείαν από το τυπογραφείο «με νωπό το μελάνι» το πρώτο τεύχος των *Νισυριακών Χρονικών*, που έγινε ανάρπαστο από τους Νισύριους που διασκέδαζαν και από τον Παύλο Σακελλαρίδη, ο οποίος κρατώντας το πλησίασε τον Γιάννη Οικονομίδα και του είπε: «Μπράβο, Γιάννη, τα καταφέρατε, ξεκίνησε το περιοδικό, πολύ ωραία...»².

Το περιοδικό είχε σχήμα μικρό 24,5x17,5 εκ. και έβγαине κάθε μήνα κατά την Α΄ περίοδο σε 16 σελίδες, εκτός από το τεύχος του Δεκεμβρίου, που βγήκε σε 32 σελίδες. Διευθυνόταν από τη συντακτική επιτροπή της οποίας πρόεδρος και υπεύθυνος της εκδόσεως ήταν ο Αρμόδιος Γιαννίδης. Τα γραφεία του περιοδικού στον πρώτο χρόνο της εκδόσεώς του ήταν στον Πειραιά (οδός Φίλωνος 117). Τα *Νισυριακά Χρονικά* μέχρι το Δεκέμβριο του 1955 είχαν εκδοθεί σε 11 τεύχη, με εξώφυλλο τη Μονή της Παναγίας της Σπλιανής, που φιλοτέχνησε ο ζωγράφος Δημ. Οδ. Σακελλαρίδης, κύρια άρθρα που έγραφε συνήθως ο πρόεδρος της συντακτικής επιτροπής, διάφορα σχόλια σε ειδική στήλη «Κρίσεις και σημειώματα», άρθρα ιστορικού και λαογραφικού περιεχομένου, καθώς και ειδήσεις από όλες τις παροικίες στη στήλη «Ειδησεογραφία».

Η έκδοση του περιοδικού διακόπηκε για λίγο και επανεκδίδεται τον Αύγουστο του 1956 με τον αριθμό 12, με τον οποίο μπαίνει στο δεύτερο χρόνο, που είναι και η Β΄ περίοδος των *Νισυριακών Χρονικών*. Κατά την περίοδο αυτή, όπως και στην προηγούμενη, εκδότης εμφανίζεται ο «Γνωμαγόρας» με γραφεία στη Λεωφ. Ελ. Βενιζέλου αρ. 69 και υπεύθυνος τυπογραφείου ο Αντώνιος Κόμης

1. Κώστας Πατούρης, *Τα Νισυριακά Χρονικά και η εποχή τους* (επανεκδοση) τόμος Α΄, Αθήνα 1996, σ. 9 επ.
 2. Γιάννης Οικονομίδης, *Το χρονικό της γέννησης των Νισυριακών Χρονικών*, (επανεκδοση) τόμος Α΄, Αθήνα 1996, σ. 25 επ.

(Ιπποκράτους 75). Το εξώφυλλο, που απεικονίζει την εικόνα της Παναγίας της Σπιλιανής είναι έργο του Λάζαρου Κοντοβερού. Η συνδρομή του περιοδικού αυξήθηκε στο δεύτερο χρόνο από 50 δρχ. σε 60 δρχ. για το εσωτερικό και από 4 δραχμές το τεύχος σε 10 δραχμές, ενώ η ετήσια συνδρομή στο εξωτερικό έμεινε 3 δολάρια για την Αμερική και για την Αυστραλία και την Αίγυπτο 1 ½ λίρες.

Η νέα διοίκηση του «Γνωμαγόρα», που προήλθε από τις αρχαιρεσίες της 3ης Ιουνίου 1956 και συγκροτήθηκε σε σώμα με πρόεδρο τον Πανάγο Οδ. Σακελλαρίδη, αποφάσισε να συγκροτήσει εκδοτική επιτροπή του περιοδικού, στην οποία ανέθεσε την ευθύνη της εκδόσεώς του με τον περιορισμό ότι η γενική γραμμή σε ό,τι αφορά την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της ιδιαίτερης πατρίδας Νισύρου και του Συλλόγου, θα είναι σύμφωνη με αυτή που καθορίζει η διοίκηση του Συλλόγου¹. Η εκδοτική επιτροπή απαρτίστηκε από τους: Κων. Μούρα, πρόεδρο, Κ. Γιαννίδη, αντιπρόεδρο, Αλέξ. Οικονομίδη, γραμματέα, Νικήτα Σακελλαρίδη, ταμία και μέλη τους Δημ. Κέντρη, Ιωάν. Παρθενιάδη, Κων. Σακελλαρίδη, Αρμ. Γιαννίδη, Παύλο Σακελλαρίδη και Γιάννη Οικονομίδη. Στην επιτροπή αυτή συμμετείχαν και οι πρόεδροι των Νισυριακών Συλλόγων στην Αθήνα, του «Γνωμαγόρα» (Μανδρακιού), του «Ιωάννου Θεολόγου» (Νικειών) και της «Παναγίας Θερμιανής» (Εμπορείου), για να τονιστεί και πάλι ο παννισυριακός χαρακτήρας του περιοδικού. Η εκδοτική επιτροπή συγκρότησε συντακτική επιτροπή, την οποία αποτέλεσαν οι Κων. Μούρας, το σπίτι του οποίου ήταν και η προσωρινή διεύθυνση του περιοδικού (Φωκίωνος Νέγρη 32), ο Παύλος Σακελλαρίδης, ο Αρμ. Γιαννίδης και ο Γιάννης Οικονομίδης. Το περιοδικό από το 13ο τεύχος του Νοεμβρίου του 1956, που είναι το δεύτερο και τελευταίο τεύχος της χρονιάς, βγήκε με νέο εξώφυλλο, που απεικονίζει παραστατικά όλα τα αξιοθέατα του νησιού, φιλοτεχνημένο και αυτό από τον Δημ. Σακελλαρίδη και που διατηρήθηκε μέχρι το τέλος. Την περίοδο αυτή τα *Νισυριακά Χρονικά* τυπώνονταν στο τυπογραφείο Α. Καλογήρου (οδός Μάγιερ 34).

Η εκδοτική επιτροπή με εγκύκλιό της, που έστειλε σ' όλους τους Νισύριους, καθόρισε τους στόχους και τις επιδιώξεις του περιοδικού και τόνισε ιδιαίτερα τις σοβαρές οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει η έκδοσή του. Το κείμενο της εγκυκλίου αυτής, που έχει ημερομηνία 20 Δεκεμβρίου 1956 και υπογράφεται από τον πρόεδρο Κων. Μούρα και τον γραμματέα Αλέξ. Οικονομίδη, έχει ως ακολούθως:

«Η Επιτροπή εκδόσεως των *Νισυριακών Χρονικών* σας απευθύνει εγκάρδιον πατριωτικόν χαιρετισμόν επί τη ευκαιρία της πρώτης μεθ' υμών επικοινωνίας της. Σας εύχεται επίσης καλās εορτās και ευτυχές το νέον έτος. Η Επιτροπή φιλοδοξεί να εμφανίσει ένα περιοδικόν με περιεχόμενον περιωπής, ως πεδίων ερεύνης των πάσης φύσεως ζητημάτων, που ενδιαφέρουν την πατρίδα μας και ως αρχείον εις το οποίον να συγκεντρωθεί και να διαφυλαχθεί ο λαογραφικός και ιστορικός πλούτος αυτής. Εις την επιδίωξίν της αυτήν, σας παρέχει την διαβεβαίωσιν ότι δεν θα φεισθεί κόπων και θυσιών. Θεωρεί όμως απαραίτητον και την συμπαραστάσιν σας. Ζητεί από σας την ελευθέραν έκφρασιν της γνώμης σας επί των θιγομένων από των σπλών των *Νισυριακών Χρονικών* ζητημάτων, επί τω τέλει όπως ταύτα ερευνώνται και μελετώνται κατά τον πληρέστερον δυνατόν τρόπον. Η Επιτροπή αποδίδει την δέουσαν σημασίαν εις την δημοσίευσιν του ιστορικού και λαογραφικού υλικού της πατρίδος μας. Ευχαρίστως συνεπώς θα δημοσιεύσει ιστορικά θέματα και έγγραφα, την περιγραφήν διαφόρων εθίμων, έστω και αν ταύτα εξέλιπον ήδη ή ετροποποιήθησαν. Ευχαρίστως επίσης θα δημοσιεύσει συλλογās ή και μεμονωμένα ακόμη στοιχεία λαογραφικού υλικού, όπως παροιμίας, διάφορα εορταστικά άσματα, τοπωνύμια, λέξεις, μοιρολόγια, νανουρίσματα, κατάρες και λοιπά και μάλιστα εάν συνοδεύονται από επεξηγηματικά στοιχεία ή σχόλια. Η Επιτροπή απεφάσισεν επίσης όπως δημοσιεύσει ειδικήν επιφυλλίδα δια την καταχώρισιν κοινωνικών αγγελιών. Προς τούτο και προς αποφυγήν πα-

1. *Νισυριακά Χρονικά*, «Συλλογικά ανακοινώσεις», τεύχος 13, Νοέμβριος 1956, σ. 5.

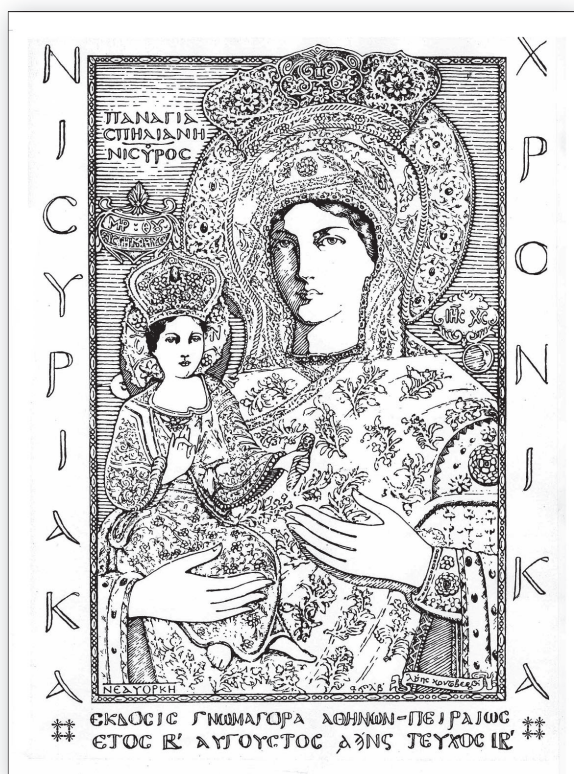
ραπόνων, παρακαλούμεν όπως μας καθιστάτε ενημέρους δι' επιστολής σας, επί της αγγελίας την οποίαν επιθυμείτε να συμπεριλάβωμεν. Δεν σας αποκρύπτομεν ότι αντιμετωπίζομεν σοβαράς οικονομικής δυσχερείας και ότι επί του παρόντος καλύπτομεν αυτάς εκ των ενόντων, ννοίξαμεν δε ήδη ειδικόν κατάλογον οικονομικών ενισχυτών, πέραν της τακτικής συνδρομής των. Συνέπεια των δυσχερειών αυτών είναι ότι σας αποστέλλομεν το τεύχος δια του συνήθους ταχυδρομείου, καθ' όσον η αεροπορική του αποστολή μας επιβαρύνει σοβαρώς. Προς τούτο όσοι εξ υμών επιθυμείτε να σας ταχυδρομούμεν αεροπορικώς, παρακαλείσθε να μας τα γνωρίσετε, έχετε δε υπ' όψιν ότι η τοιαύτη επιβάρυνσις δια τας Ηνωμένας Πολιτείας ανέρχεται εις δύο (2) δολλάρια ετησίως. Η Επιτροπή ελπίζει ότι θα σας εύρει συμπαραστάτην των προσπαθειών της δια της αποστολής συνεργασίας σας και της οικονομικής ενισχύσεώς της».

Η έκκληση αυτή της εκδοτικής επιτροπής, τουλάχιστον ως προς τις συνεργασίες, είχε αρκετά ικανοποιητικά αποτελέσματα, αν λάβει κανείς υπόψη του τις εργασίες που φιλοξένησε στις στήλες του το περιοδικό στα επόμενα χρόνια της ζωής του, όπως θα δούμε παρακάτω, αναλύοντας το περιεχόμενό του.

Με το τεύχος 14 τα *Νισυριακά Χρονικά* μπαίνουν στον τρίτο χρόνο της εκδόσεώς τους, που είναι και η Γ' περίοδος, και εκδίδονται πια κάθε δύο μήνες. Έτσι, το 1957 εκδόθηκαν 6 τεύχη (14-19). Στο μεταξύ, τα γραφεία του Συλλόγου και του περιοδικού μεταστεγάζονται από τις αρχές του χρόνου σε οίκημα της Λεωφ. Ελευθερίου Βενιζέλου 46 (Γ' όροφος, γρ. 110) και το έντυπο τυπώνεται στο τυπογραφικό εργαστήριο Στ. Τζανετή (οδός Αριστοφάνους 17), με υπεύθυνο από το τεύχος 18 (Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου) τον Ν. Μπουλαχάνη (Αρμοδίου 6). Ακόμα, η εκδοτική επιτροπή, για να διευκολύνει το έργο της σύνταξης σε ό,τι αφορά τη δραστηριότητα των νισυριακών παροικιών, όρισε ανταποκριτές, όπου δεν υπήρχαν. Έτσι, το δίκτυο των ανταποκριτών ήταν σ' όλο το διάστημα της εκδόσεως των *Νισυριακών Χρονικών*: στη Νίσυρο κατά σειρά οι Βασ. Χαρίτος, Ιωάν. Μ. Ρουσέτος και Νικ. Διακομιχάλης για το Μανδράκι, και Γαβριήλ Σακελλαρίδης και Νικ. Χαρτοφύλης για τα Νικειά, στη Νέα Υόρκη οι Μιχ. Καρανίκης, Ιάκωβος Καραβάκης και από τον Ιανουάριο του 1960 ο Ιωάννης Π. Φραντζής, στη Ρόδο ο Γεώργιος Ι. Κουμέντος, στην Αυστραλία από τον Ιανουάριο του 1961 ο Εμμ. Βλαχάκης και στην Κω ο Αντ. Πληθίδης.

Κατά τον τέταρτο χρόνο (1958) τα *Νισυριακά Χρονικά* τυπώθηκαν στη Σχολή Μονοτυπίας (οδός Γιατράκου 9), με υπεύθυνο τυπογραφείου τον Γ. Αυγερόπουλο (οδός Κρατέρου 24), από το τεύχος 22, σε 6 τεύχη. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συντακτική επιτροπή βρέθηκε στην ανάγκη να περιορίσει σε 16 σελίδες τα τεύχη 24 και 25. Με την έκδοση του 25ου τεύχους των *Νισυριακών Χρονικών* λήγει και η θητεία της εκδοτικής επιτροπής, την οποία όμως ανανέωσε και πάλι το διοικητικό συμβούλιο του «Γνωμαγόρα», που επανεξελέγη κατά τη γενική συνέλευση του Συλλόγου της 31ης Μαΐου 1959. Τον επόμενο χρόνο, τον πέμπτο, τα *Νισυριακά Χρονικά* εκδόθηκαν σε τρία διπλά τεύχη, 26-27, 28-29 και 30-31, που κάλυπταν τα αντίστοιχα τετράμηνα από τον Ιανουάριο μέχρι το Δεκέμβριο του 1959. Σημειώνουμε ότι από το πρώτο τεύχος του 1959 υπεύθυνος τυπογραφείου εμφανίζεται ο Τ. Κουλούβαρδης (οδός Σάρδεων 39). Στον έκτο χρόνο (1960) τα *Νισυριακά Χρονικά* βγήκαν σε 4 τεύχη (32-35) και τον τελευταίο χρόνο (1961) σε 2 (36 και 37), από τα οποία το δεύτερο ήταν αφιερωμένο στη μνήμη του προέδρου της συντακτικής επιτροπής Κων. Μούρα, που πέθανε στις 3 Ιουλίου 1961, ύστερα από μακρά ασθένεια, στην οποία οφείλεται και η καθυστέρηση στην έκδοση και κυκλοφορία των *Νισυριακών Χρονικών* τα τελευταία δύο χρόνια της ζωής τους, γιατί το περιοδικό, με το τεύχος 37 της περιόδου Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου 1961, τερματίζει την ιστορία του.

Τα *Νισυριακά Χρονικά* δεν μπόρεσαν ν' αποτελέσουν εξαίρεση σε ότι αφορά τη βιωσιμότητα των περιοδικών εντύπων, που ζουν συνήθως όσο ζουν και οι συντάκτες τους. Γιατί πρέπει να τονισθεί ότι χωρίς τον Κώστα Μούρα ήταν αδύνατη η συνέχιση της εκδόσεως του περιοδικού στα τελευταία, ιδιαίτερος, χρόνια, όπως ομολογούν και οι στενοί συνεργάτες του. Ο Παύλος Οδ.

Σακελλαρίδης, στο τελευταίο τεύχος που είναι αφιερωμένο στον Κων. Μούρα, έγραφε ανάμεσα σ' άλλα: «Αν και είναι γνωστή σε όλους η ιστορία και η συμβολή των *Νισυριακών Χρονικών*, εν τούτοις ολίγοι γνωρίζουν τους κόπους και τους αγώνες που χρειάστηκαν για τη συνέχιση της εκδόσεώς των κατά τα τελευταία έτη. Στο πρόσωπο του Κώστα Μούρα τα *Νισυριακά Χρονικά* βρήκαν το φορέα των αναγκαίων αυτών προϋποθέσεων δια την έκδοσίν των. Αγάπησε περισσότερο απ' όλους το περιοδικό μας και κατέβαλεν, δια την έκδοσίν του, κάθε προσπάθεια που χρειαζόταν, ακόμα και στις δύσκολες μέρες της αρρώστιας του. Έφθασεν η προσπάθεια για το περιοδικό μας να του δίνει ξεκούραση και η κάθε του επιμελημένη έκδοσις να του προκαλεί την μεγαλύτερη χαρά. Είναι γεγονός αναμφισβήτητον ότι χωρίς την συμβολή του Κώστα Μούρα θα ήτο αδύνατος η συνέχισις της εκδόσεως των *Νισυριακών Χρονικών* κατά τα τελευταία έτη. Η έκδοσις των *Νισυριακών Χρονικών* απετέλει στις σκέψεις του

Κώστα Μούρα την αρχήν μιας μεγαλύτερας πνευματικής εκδηλώσεως για την αξιοποίηση και την προβολή των πάσης φύσεως νισυριακών πραγμάτων. Ο Κώστας Μούρας είχε μεγαλύτερες φιλοδοξίες για τα *Νισυριακά Χρονικά*, γιατί τα θεωρούσε, υπό την παρούσαν κατάστασιν, ως την θετικότερη προσφορά στο Νησί μας και ως την καλύτερη έκφραση της αγάπης μας γι' αυτό¹».

Ο Κων. Μούρας γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1899, αναμίχθηκε ενεργά στα νισυριακά πράγματα από τότε που ήταν φοιτητής της Ανωτάτης Σχολής Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών των Αθηνών και τον βλέπουμε να πρωτοστατεί στην ίδρυση του Συλλόγου Νισυρίων Αθηνών-Πειραιώς «Ο Γνωμαγόρας» το Μάρτιο του 1921, τον οποίο υπηρέτησε και σαν απλός σύμβουλος και σαν πρόεδρος τα δύσκολα χρόνια της περιόδου 1948-1952, αφήνοντας τη σφραγίδα της προσωπικότητάς του, παρά το φόρτο των επαγγελματικών του υποχρεώσεων, ως τμηματάρχης και στη συνέχεια διευθυντής του Υπουργείου Παιδείας.

Τα *Νισυριακά Χρονικά*, που, όπως είδαμε παραπάνω, η ζωή τους κράτησε 7 χρόνια (1955-1961), εκδόθηκαν συνολικά σε 37 τεύχη, από τα οποία 3 διπλά. Η δομή τους σε περιεχόμενο, ιδιαίτερα της Β' και Γ' περιόδου, ήταν η ακόλουθη: στην αρχή δημοσιεύεται κύριο άρθρο ανυπόγραφο της συντάξεως και μερικές φορές ενυπόγραφο, του προέδρου του Συλλόγου «Γνωμαγόρας». Ακολουθούσε η καταχώριση «Συλλογικών ανακοινώσεων – Συλλογικών νέων», με ειδήσεις και πληροφορίες από τη δράση των Νισυριακών παροικιών. Στη συνέχεια υπήρχε ειδική στήλη «Κρίσεις και σχόλια», από την οποία προβάλλονταν τα θέματα του νησιού και διατυπώνονταν σχόλια πάνω σ' αυτά. Άλλη τακτική στήλη ήταν και οι «Νισυριακοί Αντίλαλοι», που καταχωρούσαν «κοινωνικές» κυρίως πληροφορίες από τις παροικίες της Νισύρου και καθι-

1. Παύλος Οδ. Σακελλαρίδης, «Ο Κώστας Μούρας και τα *Νισυριακά Χρονικά*», *Νισυριακά Χρονικά*, τεύχος 37, Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου 1961, σ. 9.

ερώθηκαν από το 16ο τεύχος σε 4 ένθετες ανεξάρτητες σελίδες. Τη στήλη αυτή τροφοδοτούσαν οι κατά τόπους ανταποκριτές του περιοδικού. Η υπόλοιπη ύλη των *Νισυριακών Χρονικών* ήταν ενυπόγραφα άρθρα ή αναδημοσιεύσεις που αναφέρονταν σε θέματα αρχαίας, νεώτερης και σύγχρονης ιστορίας, σε γεωλογικά θέματα του νησιού, σε σύγχρονα προβλήματα, σε θέματα συλλογικής δραστηριότητας και λαογραφίας κ.ά. Στα παραπάνω δεν περιλαμβάνονται οι τακτικές συνεργασίες του Κώστα Οδ. Σακελλαρίδη με το γενικό τίτλο «Ιστορικά έγγραφα Νισύρου», του Νικήτα Οδ. Σακελλαρίδη «Απ' ό,τι θυμάμαι» και του «Ενός Νισύριου» (Αντ. Πληθίδης) «Από τα παιδικά μου». Ακόμα, στα *Νισυριακά Χρονικά* δημοσιεύθηκαν οικονομικοί απολογισμοί, λογοδοσίες και ανακοινώσεις των αρχών του νησιού και των συλλόγων, παροιμίες, μοιρολόγια, δημοτικά και σύγχρονα νισυριακά ποιήματα και λογοτεχνικές συνεργασίες.

Τακτικοί συνεργάτες ακόμα του περιοδικού ήταν, εκτός από τον Κων. Μούρα, που έγραφε το κύριο άρθρο, τα σχόλια και άλλα άρθρα ενυπόγραφα οικονομικού και εκπαιδευτικού περιεχομένου, και οι παρακάτω Νισύριοι: ο μητροπολίτης Κω Εμμανουήλ, με τις πολύτιμες λαογραφικού περιεχομένου συνεργασίες, ο Πανάγος Οδ. Σακελλαρίδης, ο Λάζαρος Κοντοβερός, η Καλλιόπη Κ. Κώστα, ο Γεώργιος Εμμ. Παρθεσιάδης, ο γιατρός Μιχ. Τσατσαρώνης, ο δικηγόρος Αντώνιος Πληθίδης, ο γεωπόνος Γιάννης Ζαχαριάδης, ο Θ. Θεοχαρίδης και οι δάσκαλοι Σταμάτιος Κουρζής, Νικήτας Κουμέντος, Κων. Νικολόπουλος και Χρ. Καρπαθάκης. Ιδιαίτερα θα πρέπει να μνημονευθούν οι φίλοι συνεργάτες της Νισύρου, ανάμεσα στους οποίους ήταν οι καθηγητές του Πανεπιστημίου Γ. Γεωργιάς, Παναγιώτης Κρητικός και Κων. Ν. Ανδριωτάκης, οι συντάκτες του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών Αναστάσιος Καραναστάσης και Σ. Μάνεσης και ο γεωπόνος της ΑΤΕ Δημ. Κογιόπουλος.

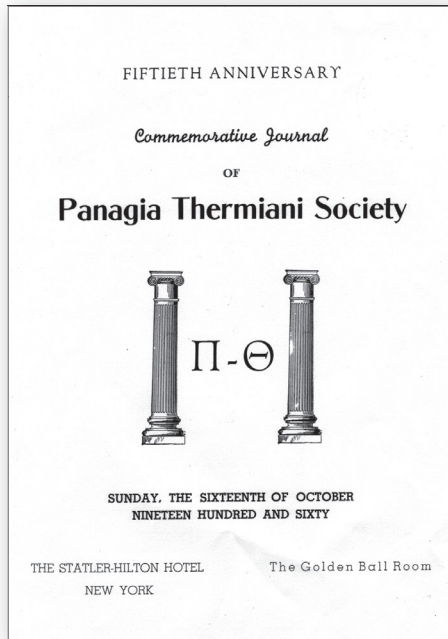
Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση της εκδοτικής επιτροπής¹ για τα αποτελέσματα της τριετούς θητείας της (1956-1959) κατά τη διάρκεια της οποίας εκδόθηκαν 14 τεύχη (12-25), υπολογίζεται ότι 10.000 συνολικά τεύχη ταχυδρομήθηκαν σε 750-800 συνδρομητές. Συγκεκριμένα, το τελευταίο τεύχος των *Νισυριακών Χρονικών* αυτής της περιόδου (25) ταχυδρομήθηκε σε 755 συνδρομητές, από τους οποίους 394 στην Αμερική, 10 στην Αυστραλία και Αίγυπτο, 180 στην Αθήνα-Πειραιά και επαρχίες, 95 στη Νίσυρο, 52 στη Ρόδο και 24 στην Κω. Το περιοδικό αντιμετώπιζε οικονομικά προβλήματα, γιατί από τους παραπάνω συνδρομητές μόνο το 1/3 είχαν πληρώσει κατά την περίοδο αυτή τη συνδρομή τους, πράγμα που δημιουργούσε ελλείμματα, τα οποία καλύπτονταν από έκτακτες ενισχύσεις, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της διαχείρισης των *Νισυριακών Χρονικών* για την περίοδο από 1 Ιουλίου 1956 μέχρι 30 Ιουνίου 1959. Τα έξοδα της εκτύπωσης και αποστολής ανήλθαν σε 72.659 δραχμές τα οποία καλύφθηκαν κατά 54.659 δραχμές από συνδρομητές και κατά 18.000 δραχμές από ενισχύσεις και διαφημιστικές καταχωρίσεις.

Τα *Νισυριακά Χρονικά* δέθηκαν σε τρεις τόμους. Ο πρώτος τόμος περιέλαβε τα τεύχη 1-11, που αντιπροσωπεύουν την πρώτη περίοδο της προεδρίας του Αρμόδιου Γιαννίδη. Ο δεύτερος τα τεύχη 12-31 και ο τρίτος τα τεύχη 32-37, που αντιπροσωπεύουν την περίοδο της προεδρίας του Παναγού Οδ. Σακελλαρίδη στο Σύλλογο και του Κων. Μούρα στη συντακτική επιτροπή². Τα *Νισυριακά Χρονικά* σταμάτησαν το Δεκέμβριο του 1961 και επανεμφανίζονται δύο χρόνια αργότερα, το 1963, μετεξελιγμένα ως ετήσια έκδοση με τον τίτλο *Νισυριακά*, της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών, που ιδρύθηκε το 1962.

1. *Νισυριακά Χρονικά*, «Ανακοίνωσις Εκδοτικής Επιτροπής», τεύχος 26-27, Ιανουαρίου-Απριλίου 1959, σ. 2 επ.
2. Η Εταιρεία το 1996 επί προεδρίας του Αρμόδιου Γιαννίδη, ιδρυτή των *Νισυριακών Χρονικών* πήρε τη γενναία απόφαση και επανέκδωσε σε τρεις τόμους με νέα δομή τα *Νισυριακά Χρονικά* από το τεύχος 1 έως 11 τον Α' τόμο με τίτλο «Τα *Νισυριακά Χρονικά* και η εποχή τους», από το τεύχος 12 έως 24 το Β' τόμο και από το τεύχος 25 έως 37 το Γ' τόμο, με τον τίτλο «Από τα *Νισυριακά Χρονικά* στην Εταιρεία Νισυριακών Μελετών», με επιμέλεια της έκδοσης και σχολιασμό του εκδότη της εφημερίδας *Η Φωνή της Νισύρου* Κώστα Πατούρη.

10. Λεύκωμα «Παναγίας Θερμιανής» Αμερικής

Έκδοση Συλλόγου Νισυρίων Αμερικής «Παναγία Θερμιανή», Νέα Υόρκη, 1959, 2000

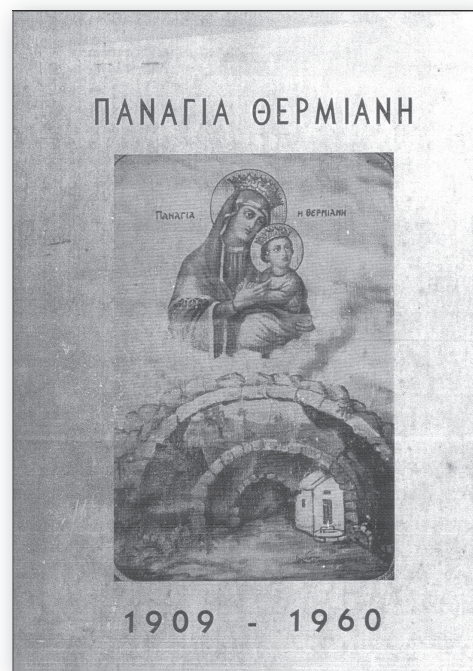

Ο Σύλλογος «Παναγία Θερμιανή» της Νέας Υόρκης, τον οποίο ίδρυσαν οι καταγόμενοι από τον Εμπορείο Νισύριοι, το 1909¹, με τη συμπλήρωση 50 χρόνων δράσης, εξέδωσε ένα αναμνηστικό Λεύκωμα για να τιμήσει αυτήν την επέτειο. Το Λεύκωμα είχε σχήμα 22x28,5 εκ. και 132 σελίδες, από τις οποίες 56 κείμενα και οι υπόλοιπες, κατά την παράδοση αυτού του είδους των εντύπων, αφιερώματα και ευχές (compliments – wishes). Το Λεύκωμα εκδόθηκε επί προεδρίας του Ιωάννη Κοριτσιδίδη και παρουσιάστηκε την Κυριακή 16 Οκτωβρίου 1959 στον επίσιο χορό του Συλλόγου στο ξενοδοχείο Statler – Hilton της Νέας Υόρκης.

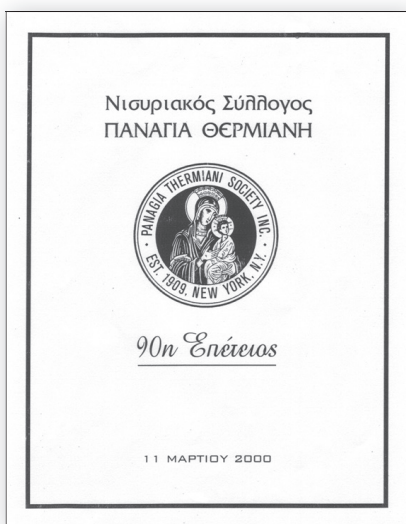
Στην αρχή των κειμένων δημοσιεύονταν μηνύματα του πατριάρχη Αθηνναγόρα, του αρχιεπισκόπου Αμερικής Ιακώβου, του αρχιεπισκόπου Αυστραλίας και Ν. Ζηλανδίας Ιεζεκιήλ, του μητροπολίτη Ρόδου Σπυρίδωνα, του μητροπολίτη Κω Εμμανουήλ, του πρωθυπουργού Κων. Καραμανλή, του πρεσβευτή Αλεξίου Λιάτη, του πρώην επάρχου Κω Γεωργίου Μιχαλόπουλου, της Κοινότητας Νικειών, του Συλλό-

γου Νισυρίων Ρόδου και άλλων. Ακολουθούν τα ψηφίσματα της Κοινότητας Εμπορείου του 1934, της Σχολικής Εφορείας, των Πάλων του 1954, και της Ιεράς Μονής Κυράς του 1960, με τα οποία εκφράζανε την ευγνωμοσύνη τους για τα όσα προσέφερε στο χωριό τους ο Σύλλογος σε έργα ευποιΐας. Η ενότητα αυτή κλείνει με χαιρετισμό του διοικητικού συμβουλίου της «Παναγίας Θερμιανής» και τον κατάλογο των μελών του.

Τα κείμενα του Λευκώματος είναι περιορισμένα και αναφέρονται: σ' ένα αρθρίδιο με τίτλο «Nisyros» στην αγγλική, τα ποιήματα «Νίσυρος» του Άγγελου Σημηριώτη, «Στους Πάλους την ακρογιαλιά» του Γεωργίου Ι. Γιαννουλάκη, «Στην πατρίδα μου» του Νικολάου Νικητιάδη και «Θέρμαι και Θερμιανή» του Ευθυμίου Κωνσταντινίδη και στα άρθρα «Νισυρικά τοπωνύμια» του Αντ. Αντάπαση, «Το χωριό μου» και «Η ιστορία μας» του Ιωάννη Κοριτσιδίδη, «Ένας περίπατος στο νησάκι μας» του Νικολή Κωνσταντινίδη, «Τα Νικειά» (ανώνυμο), «Θειούχαι θερμοπηγαί Πάλων Νισύρου» του γιατρού Τριανταφύλλου Τριαντάφυλλου, «Λιμνή Νισύρου-Εμπορείου» (ανώνυμο) και «Παροιμίες Νισύρικες». Ακολουθούν όπως αναφέραμε τα αφιερώματα και οι ευχές.

1. Για τη δράση του Συλλόγου «Παναγία Θερμιανή», βλ. λήμμα Δελτίο Παναγία Θερμιανή.

Ύστερα από 40 χρόνια, το Μάρτιο του 2000, όταν ο Σύλλογος συμπλήρωσε 90 χρόνια δράσης, εκδόθηκε ένα άλλο, επετειακό *Λεύκωμα* αφιερωμένο αυτή τη φορά στη μνήμη του Ιωάννη και της Ευθυμίας Κοριτσιδίδη ως «ελάχιστη έκφραση ευγνωμοσύνης για τις υπηρεσίες που πρόσφεραν στο Σύλλογο, στη Νίσυρο, στα Δωδεκάνησα και στην Ελλάδα...». Το *Λεύκωμα* είχε σχήμα 22x28 εκ., 184 σελίδες από τις οποίες 48 κείμενα και 138 αφιερώματα και ευχές και τυπώθηκε στο τυπογραφείο της Νέας Υόρκης Delta Printing.

Το πρώτο μέρος του *Λευκώματος* φιλοξενεί τα γνωστά μηνύματα παραγόντων της Εκκλησίας και της πολιτικής καθώς και παραγόντων της παροικίας και του νησιού, όπως του αρχιεπισκόπου Αμερικής Δημητρίου, του εκπροσώπου της πόλης της Νέας Υόρκης, του γενικού προξένου της Κύπρου Παντιά Ηλιάδη, του δημάρχου

Νισύρου Παν. Κατσιματίδη, των ιερέων Μιχ. Σκουλλή και Αναστ. Διακοβασίλη, του προέδρου του Συλλόγου «Παναγιά Θερμιανή» (Ν.Υ.) Ιωάννη Τριανταφύλλου και άλλων. Επίσης, στο μέρος αυτό δημοσιεύεται και πίνακας των διατελεσάντων προέδρων του Συλλόγου «Παναγιά Θερμιανή» την περίοδο 1909-2000.

Τα άρθρα που ακολουθούν στην επόμενη ενότητα ήταν: του πρωτοπρεσβύτερου Μιχ. Σκουλλή «Ο αείμνηστος μητροπολίτης Ρόδου Ιερόθεος, 1850-1900» (σ. 15) και «Κωνσταντίνος Δ. Συσιλίδης» (σ. 18), των Μόσχου Σκουλλή και Βασ. Τριανταφύλλου «Ο Νισύριος ευπατρίδης Ιωάννης Κοριτσιδής 1907-1978» (σ. 16), του Δημοσθένη Τριανταφύλλου «Το θαύμα της "Παναγίας Θερμιανής" (1909-1999) και οι νέοι οραματισμοί για τη νέα χιλιετία» (σ. 20), του Αντώνη Μ. Αντάπαση, καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών «Η Νίσυρος κατά τον εικοστό αιώνα» (σ. 29), του οικονομολόγου Μόσχου Σκουλλή «Το μέλλον της Νισύρου» (σ. 31), του δικηγόρου Νικ. Ι. Πατούρη «Προοπτικές της νισυριακής παροικίας στη Νέα Υόρκη» (σ. 33), του Κώστα Ι. Πατούρη «Μνήμες Νισύρου» (σ. 39), του Μιχ. Ν. Κοριτσιδίδη στην αγγλική «Polynotis, the iliad, Thermianiandus: Return of the natives' sons» (σ. 42), του Τριαντάφυλλου Τριανταφύλλου, προέδρου Δ.Δ. Εμπορείου, «Ο Σύλλογος Άγιος Αθανάσιος (1913-1985)» (σ. 44) και του δημοσιογράφου Νικ. Νοταρίδη (Ν.Υ.) «Εμπορείος, η δεύτερη πατρίδα» (σ. 48). Το δεύτερο μέρος αποτελείται από τις γνωστές καταχωρίσεις αφιερωμάτων και ευχών.

11. Λεύκωμα «Γνωμαγόρα» Αμερικής

Έκδοση Συλλόγου Νισυρίων Αμερικής «Γνωμαγόρας», Νέα Υόρκη, 1963-2003.

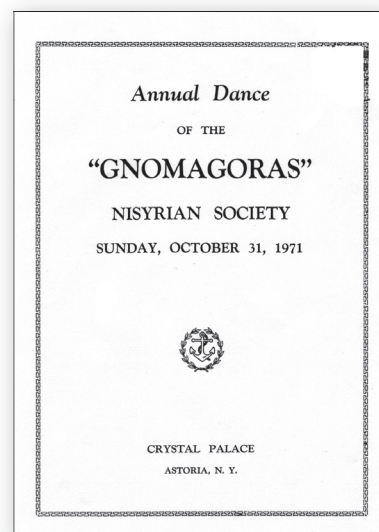
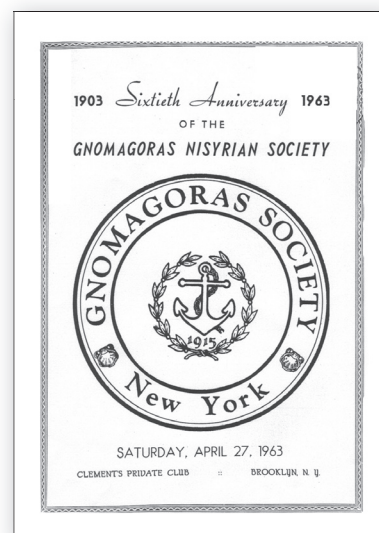
Ο Σύλλογος Νισυρίων Αμερικής «Γνωμαγόρας», ένας από τους αρχαιότερους παροικιακούς συλλόγους της Αμερικής, τον οποίο ίδρυσαν οι καταγόμενοι από το Μανδράκι Νισύριοι της Νέας Υόρκης¹, θέλοντας να γιορτάσει διαφόρους επετείους ή να τιμήσει πρόσωπα, καθιέρωσε, όπως και άλλοι παροικιακοί σύλλογοι, την έκδοση *Λευκωμάτων*, τα οποία διέθετε σε χοροεσπερίδες, που οργάνωνε για το συγκεκριμένο σκοπό. Ο «Γνωμαγόρας» εξέδωσε πολλά τέτοια *Λευκώματα*, εδώ όμως θα περιορισθούμε στην παρουσίαση 6, που κυκλοφόρησαν μεταξύ 1963-2003.

1. Για τη δράση των Συλλόγου Νισυρίων «Γνωμαγόρας» βλ. λήμμα *Νισυριακόν Ημερολόγιον 1923*.

Τα *Λευκώματα* αυτά του «Γνωμαγόρα», όπως και εκείνα που εξέδιδαν άλλα δωδεκανησιακά σωματεία της Αμερικής, είχαν περίπου την ίδια δομή: χωρίζονταν σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος περιελάμβανε χαιρετισμούς και μηνύματα επισήμων αρχών της Αμερικής, των διπλωματικών αρχών της Ελλάδας και των εκπροσώπων των νισυριακών οργανώσεων και συλλόγων, καθώς επίσης και μεμονωμένων Νισυρίων, που εκφράζονταν με έμμετρο λόγο. Το δεύτερο μέρος περιελάμβανε δημοσιεύματα που αναφέρονταν στην ιστορία και τον πολιτισμό του νησιού και το τρίτο μέρος περιελάμβανε ολοσέλιδες καταχωρίσεις με ευχές (wishes), φιλοφρονήσεις (compliments) και αναφορές μνήμης (in memoriam) σε φιλικά και οικογενειακά πρόσωπα.

Έτσι, ο «Γνωμαγόρας», τον Απρίλιο του 1963, εξέδωσε το αναμνηστικό *Λεύκωμα* για να γιορτάσει τα 60 χρόνια (1903-1963) από την ίδρυση του. Πρόεδρος του Συλλόγου την περίοδο εκείνη ήταν ο καθηγητής Μιχαήλ Κατσιματίδης και την επιτροπή έκδοσης την αποτελούσαν ο Μιχαήλ Χριστότιμος και ο Κων. Ν. Κουλιανός. Το σχήμα του ήταν 22x28 εκ., είχε 72 σελίδες, από τις οποίες μόλις 14 κείμενα και οι υπόλοιπες τα γνωστά αφιερώματα και ευχές. Προηγούνται τα μηνύματα του πατριάρχη Αθηνναγόρα, του αρχιεπισκόπου Αμερικής Ιακώβου, του γενικού πρόξενου της Ελλάδας Β. Γ. Βιτσαξή, του προέδρου του «Γνωμαγόρα» Μιχαήλ Κατσιματίδη στην αγγλική, του προέδρου της επιτροπής εορτασμού Ιωάννη Μ. Παπάτσου, του Τμήματος Νισύρου του «Γνωμαγόρα», του διευθυντή του Γυμνασίου Νισύρου Εμμ. Κιαπόκα, του δημάρχου Νισύρου Γ. Γιαλλούρη και άλλων. Το μοναδικό άρθρο του *Λευκώματος* είναι του προέδρου του «Γνωμαγόρα» Μιχ. Κατσιματίδη με τίτλο «Η Νίσυρος – Επί τη εξηκονταετηρίδα του Συνδέσμου “Ο Γνωμαγόρας” (1903-1963)». Το *Λεύκωμα* κλείνει με τα αφιερώματα και τις ευχές.

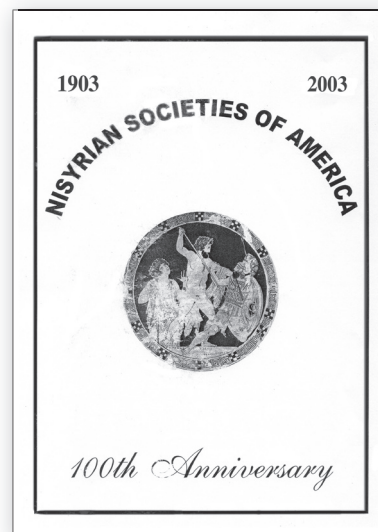
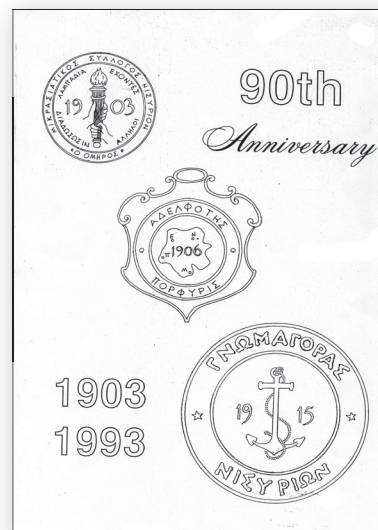
Ο ίδιος Σύλλογος, το 1971, με την ευκαιρία της ετήσιας χοροεσπερίδας (annual dance) εξέδωσε άλλο αναμνηστικό *Λεύκωμα*, το οποίο παρουσίασε στις 31 Οκτωβρίου 1971, ημέρα Κυριακή, στο ξενοδοχείο Crystal Palace της Αστόριας, Νέα Υόρκη. Το *Λεύκωμα* εκδόθηκε επί προεδρίας του Μιχ. Χριστοτίμου και με επιτροπή έκδοσης τον Ντίνο Ράλλη, τον Παύλο Πένας, τον Ιάκωβο Καραβάκη, τον Εμμ. Κουλιανίδη και τον Νικ. Παρθένη. Σ' αυτό δημοσιεύονταν μηνύματα του προέδρου του Συλλόγου, του προέδρου της επιτροπής χορού Ντίνου Ράλλη, του δημάρχου Μανδρακίου Βασ. Χαρίτου και ένα κείμενο με τίτλο «Ένα ταξίδι» του προέδρου της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών Νικήτα Σακελλαρίδη. Στα αφιερώματα και τις ευχές που ακολουθούν, παρεμβάλλονταν φωτογραφίες της Νισύρου και ποιήματα της Καλλιόπης Καραβάκη και του Ν. Σ. Χατζηστεφανή.

Το επόμενο *Λεύκωμα* εκδόθηκε το 1983 και ήταν αναμνηστικό για τα 80 χρόνια από την ίδρυση του «Γνωμαγόρα». Είχε σχήμα 21,5x28 εκ. και τυπώθηκε στο τυπογραφείο Hellenic Printing Co, 23-53, 31st, Astoria, N.Y. 11105, σε 288 σελίδες. Ανάμεσα στα κείμενα του *Λευκώματος* διακρίνουμε αυτά των Ιακ. Καραβάκη, Κ. Κωνσταντινίδη, Κ. Μαστρογιαννάκη και Η. Σταυριανού «80 χρόνια Νισυριακής δράσης – Ιστορική αναδρομή» (σσ. 30-63), βιογραφίες Νισύριων που διακρίθηκαν, όπως των Κων. Φασουλαρίδη, Γεωργίου Καζαβή, Γιάννη Οικονομίδη, Ιακ. Καζαβή, Δημ. Πολυχρονιάδη, Λαζ. Κοντοβερύ, Δημ. Στρίκη και Μιχ. Κατσιματίδη (σσ. 68-74), έναν κατάλογο των Νισύριων που πολέμησαν στο πλευρό των Αμερικανών στον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο, το κείμενο του Νικ. Ηλ. Διακομιχάλη «Η κατοχή στη Νίσυρο και τα κυριότερα γεγονότα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου» (σσ. 80-93), του Νίκου Σφακιανού «Γεγονότα της κατοχής» (σσ. 94-95) και «Σκέψεις για την ένωση των Νισυριακών Συλλόγων» (σσ. 117-121), του Κώστα Ν. Καραβάκη «Γεωθερμική ενέργεια στο νησί μας. Τα υπέρ και τα κατά» (σσ. 122-126), του Δ. Α. Στρίκη «Περιγραφή παλαιού νισυρικού σπιτιού» (σσ. 129-134), του Νικήτα Χατζηστεφανή «Περίπατοι» (σσ. 135-142) και διάφορα ποιήματα των Γιάννη Οικονομίδη, Μιχ. Διακομιχάλη, Νικήτα Χατζηστεφανή, Κ. Μαντουδάκη, Λαζ. Κοντοβερύ και άλλων.

Ακολούθησε η έκδοση του 1988 σε 216 σελίδες, που είχε το ίδιο σχήμα και τυπώθηκε στο ίδιο τυπογραφείο και το οποίο περιελάμβανε, μεταξύ άλλων, και τα παρακάτω κείμενα: «Η πρώτη εν περιλήψει χιλιετής ιστορία της Νισύρου» (αναδημοσίευση) του Λαζ. Κοντοβερύ (σσ. 20-21), «Η Νίσυρος και η μετανάστευση» του Κώστα Μαστρογιαννάκη (σσ. 22-23), «Σταθμοί της νισυριακής συλλογικής δράσης στην Αμερική» του Νικ. Σφακιανού (σσ. 24-29), «Αναγκαιότητα κοινής δράσης των Νισυρίων» του Κώστα Κωνσταντινίδη (σσ. 30-32), διάφορα ποιήματα των Κ. Μαντουδάκη, Ιωάννη Λογοθέτη, Ειρήνης Φασουλαρίδη, Μιχ. Παρθενιάδη, Σοφίας Βιολή και Κώστα Σακελλαρίδη, «Νισυριακές Σχολές και Νισύριοι δάσκαλοι» του Ιακ. Καραβάκη (σσ. 66-73), «Οι φαύλοι του Αριστείδη» (διήγημα) του Μιχάλη Μαστρογιαννή (σσ. 87-115) και άλλα. Η επόμενη έκδοση, του 1993, περιελάμβανε την ομιλία του προέδρου του «Γνωμαγόρα» για τα 90 χρόνια του Συλλόγου και ένα απόσπασμα από το βιβλίο του Ιακ. Καζαβή «Ο Καλλιετής».

Το 2003, όταν είχε πια αποφασισθεί η συγχώνευση των τριών σωματείων των Νισύριων της Νέας Υόρκης σ' ένα ενιαίο, συνδυάστηκε το γεγονός και με τη συμπλήρωση 100 χρόνων (1903-2003) νισυριακής συλλογικής δράσης και εκδόθηκε ως συνέχεια το επετειακό *Λεύκωμα* του

2003 σε 316 σελίδες. Η δομή του ήταν ίδια με τα προηγούμενα, με χαιρετισμούς, μηνύματα στο πρώτο μέρος και ευχές και αφιερώματα στο τρίτο μέρος, ενώ το δεύτερο περιελάμβανε μερικά κείμενα, όπως του Μόσχου Σκουλλή «Το αμφίδρομο ταξίδι των πρωτοπόρων» (σσ. 22-23), του Κων. Σκάρου στην αγγλική «Επιθυμητή η ενοποίηση της νισυριακής κοινότητας της Νέας Υόρκης» (σσ. 24-28), του Γιώργου Ανδριώτη «Ένα επίκαιρο βιβλίο από το 1916» (Ο Καλλιτέχης) (σσ. 29-30), του Νικ. Σφακιανού «Γνωμαγόρας, Σύλλογος των Νισυρίων Αμερικής 1903-2003» (σσ. 35-45), του Δημοσθένη Τριανταφύλλου «Το “American dream” της Παναγιάς της Θερμιακής Αμερικής» (σσ. 46-56), του δημοσιογράφου Νίκου Νοταρίδη «Σύλλογος Νισυρίων (Νικιατών) Αμερικής “Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος”» (σσ. 57-63) και άλλα κείμενα που αναφέρονταν στο ιστορικό και τη δράση των γυναικείων νισυριακών σωματείων της «Χαραυγής» (1941) και της «Παναγιάς Σπηλιανής» (1971).

Τα *Λευκώματα* του Συλλόγου Νισυρίων της Αμερικής «Γνωμαγόρας», με τις πληροφορίες που δημοσιεύουν για τη δράση των Νισυριακών Συλλόγων της Αμερικής και για άλλες πτυχές της ιστορίας και του λαϊκού πολιτισμού του νησιού, αποτελούν πηγές όχι μόνο για τον μελετητή της τοπικής ιστορίας αλλά και τη δράση γενικά των Δωδεκανησίων της διασποράς.

12. Νισυριακά

Έκδοση της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών, Αθήνα, 1963 έως σήμερα [2008].

Τα *Νισυριακά* εκδόθηκαν ως περιοδική έκδοση της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών¹, για να καλύψουν το κενό που δημιουργήθηκε με τη διακοπή των *Νισυριακών Χρονικών* στα τέλη του 1961. Ο Παύλος Σακελλαρίδης, που ήταν και μέλος της συντακτικής επιτροπής των *Νισυριακών Χρονικών*, δικαιολογώντας την ανάγκη επανέκδοσής τους ως επίσημο περιοδικό υπό μορφή αρχείου, έγραφε μεταξύ των άλλων: «Τα πλεονεκτήματα της εκδόσεως αυτής είναι πολλά. Θα περιλαμβάνει συγκεντρωμένη όλην τη νισυριακή δραστηριότητα της χρονιάς. Δηλαδή τους απολογισμούς των πεπραγμένων των Δήμων, Συλλόγων και Οργανώσεων του νησιού μας, καθώς και τους ισολογισμούς της οικονομικής των δραστηριότητας. Έτσι ο κάθε Νισύριος θα βρίσκει μέσα σ' ένα τόμο συγκεντρωμένα όλα τα επίσημα στοιχεία που αφορούν το νησί μας. Θα περιέχει τους προγραμματισμούς των Δήμων μας για

1. Στις 11 Νοεμβρίου 1961 με πρωτοβουλία της εκδοτικής επιτροπής των *Νισυριακών Χρονικών* συνήλθαν σε σύσκεψη, στο γραφείο του Κ. Παρθεσιάδη (Σόλωνος 17), 23 Νισύριοι των Αθηνών και αποφάσισαν την ίδρυση της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών, με σκοπό τη συλλογή και διάδοση του ιστορικού και λαογραφικού υλικού της Νισύρου και τη συμπάραστασή της προς τις τοπικές αρχές για την επίλυση των ζητημάτων του νησιού και την ενημέρωση των Νισυρίων για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή του νησιού. Η συνέλευση είχε αναθέσει στους Νικήτα Σακελλαρίδη, Ιωάννη Παρθεσιάδη, Κων. Γιαννίδη, Αλέξ. Οικονομίδη και Παύλο Σακελλαρίδη να ενεργήσουν για τη νομιμοποίηση της Εταιρείας, πράγμα που έγινε με την υπ' αριθ. 4774/62 απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών της 16ης Μαρτίου 1962. Για την επιτυχία του σκοπού της Εταιρείας προβλεπόταν από το καταστατικό της η έκδοση περιοδικού συγγράμματος και αυτοτελών ιστορικών, λαογραφικών και επιστημονικών μελετών, που σχετιζόνταν με τη Νίσυρο. Πρώτος πρόεδρος της Εταιρείας για μια συνεχή εικοσαετία (1962-1981) υπήρξε ο Νικήτας Σακελλαρίδης και τον διαδέχθηκαν κατά σειρά ο γιατρός Γεώργιος Παρθεσιάδης (1981-1984), ο επιχειρηματίας Αρμόδιος Γιαννίδης (1984-1998), ο συνταξιούχος πρώην στέλεχος ναυτιλιακών επιχειρήσεων Χρίστος Καρανίκης (1998-2000) και ο υποναύαρχος ε.α. Κώστας Χαρτοφύλης (2000-σήμερα). Η Εταιρεία μέχρι σήμερα, εκτός από τους 17 τόμους των *Νισυριακών* έχει εκδώσει και τις εξής αυτοτελείς εκδόσεις: Κώστα Σακελλαρίδη «Επιστολαί-ποιήματα Ιωάννη Λογοθέτη 1835-1910» (1971) και «Παροιμίες και φράσεις από τη Νίσυρο» (1983), Σταύρου Κέντρη (επιμέλεια) «Σπηλιανής Αρχαίων» (τόμος Α' 1718-1909 και Τόμος Β' 1910-1950), «Τα Δωδεκάνησα στη Φραγκοκρατία και Ιταλοκρατία» (πρακτικά επιστημονικού συμποσίου στη Νίσυρο, Ιούνιος 1995) (2000).

την επόμενη χρονιά και τις εισηγήσεις και γνώμες των αρμοδίων για την κατεύθυνση που πρέπει εις το άμεσον μέλλον να διοικητευθεί κατά προτεραιότητα η νισυριακή δραστηριότητα. Θα περιέχει αυτοτελείς μελέτες, όσο μεγάλες και αν είναι, έτσι που θα αποφεύγεται σε συνέχειες σποραδικές η παρουσίαση των ολίγων μελετών που αφορούν την Νίσυρο με αποτέλεσμα να καθούν ευκολότερα στο απώτερο μέλλον. Θα παρέχει συγκεντρωμένες κρίσεις και σχόλια επί ολοκλήρου του έργου της χρονιάς, ασφαλώς δε η συγκεντρωμένη και ολοκληρωμένη κριτική θα βοηθήσει τους αρμοδίους για τον ορθότερο προγραμματισμό του μέλλοντος. Θα περιλαμβάνει συγκεντρωμένα τα ληξιαρχικά στοιχεία και κοινωνικά νέα της χρονιάς χωρίς παραλείψεις που δεν ήταν δυνατόν να αποφευχθούν με τις όξι τακτές περιοδικές εκδόσεις των *Νισυριακών Χρονικών* και που στο παρελθόν πολλές φορές προεκάλεσαν δικαιολογημένα παράπονα πολλών συμπατριωτών μας. Για την ιστορία του νησιού μας η συγκεντρωμένη ετησία έκδοσις των στοιχείων αυτών αποτελεί θεμελιώδη συμβολή»¹.

Το πρώτο διοικητικό συμβούλιο της Εταιρείας, που συγκροτήθηκε ύστερα από την έγκριση του καταστατικού της, κατά τη γενική συνέλευση της 7ης Απριλίου 1962 και ανέλαβε να υλοποιήσει τους σκοπούς της και ιδιαίτερα την έκδοση περιοδικού συγγράμματος καθώς και αυτοτελών μελετών με ιστορικό, λαογραφικό και επιστημονικό περιεχόμενο της Νισύρου, αποτελούσαν από τον συνταξιούχο Νικήτα Σακελλαρίδη², πρόεδρο, τον δικηγόρο Ιωάννη Παρθενιάδη, αντιπρόεδρο, τον γιατρό Γεώργ. Μούρα, γραμματέα, Αλέξ. Οικονομίδη, ταμία και Κων. Γιαννίδη, επιχειρηματία, Γεώργ. Δ. Λαμπάδη, δικηγόρο και Παύλο Σακελλαρίδη, καθηγητή Πολυτεχνείου, μέλη.

Πρόεδροι της Εταιρείας, κατά σειρά, όπως αναφέρθηκε και αλλού, υπήρξαν ο Νικ. Σακελλαρίδης, ο Γεώργιος Παρθενιάδης, ο Αρμόδιος Γιαννίδης, ο Χρίστος Καρανίκης και ο Κώστας Χαρτοφύλης, και σύμβουλοι οι εξής από τη νισυριακή παροικία της Αθήνας: οι γιατροί Γεώργιος Παρθενιάδης και Γεώργιος Λαμπάδης, ο χημικός-μικροβιολόγος Ιωάννης Σακλαρίδης, ο εκπαι-

1. Παύλος Σακελλαρίδης, «Το μέλλον των Νισυριακών Χρονικών και η Εταιρεία Νισυριακών Μελετών», *Νισυριακά Χρονικά*, τεύχος 37 Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου 1961, σσ. 22-23.

2. Ο Νικήτας Σακελλαρίδης (1898-1981) από της ίδρυσης της Εταιρείας και για μια 20ετία, μέχρι του θανάτου του, ως πρόεδρός της, υπήρξε η ψυχή των *Νισυριακών*, ο άνθρωπος που συγκέντρωνε την ύλη, διεκπεραιώνει τους τόμους και εξασφάλιζε τις αναγκαίες οικονομικές ενισχύσεις από τα Υπουργεία και τους Οργανισμούς με τις καλές σχέσεις που διέθετε. Γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1898, όπου τέλειωσε το εκεί Σχολαρχείο και στη συνέχεια φοίτησε στο Πυθαγόρειο Γυμνάσιο Σάμου και στη Γαλλική Εμπορική Σχολή Ρόδου. Υπηρέτησε δάσκαλος για ένα χρόνο στο Μεγάλο Χωριό της Τήλου και το 1920 εγκαθίσταται στην Αθήνα και σταδιοδρομεί επαγγελματικά, αρχικά ως υπάλληλος του Κεντρικού Καταστήματος της Λαϊκής Τράπεζας, στη συνέχεια ως εκτελωνιστής, για να μεταπηδήσει στον ιδιωτικό τομέα και να δραστηριοποιηθεί ως στέλεχος σε μεγάλες εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις. Μεταξύ 1966-1968 εξημέτησε διευθυντής της Κρατικής Καπνοβιομηχανίας Ρόδου. Ο Νικήτας Σακελλαρίδης αναμείχθηκε ενεργά στα πράγματα της ιδιαίτερης πατρίδας του της Νισύρου αλλά και της Δωδεκανήσου από τότε που εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Υπήρξε από τα ιδρυτικά μέλη του Συλλόγου Νισυρίων Αθηνών-Πειραιά «Ο Γνωμαγόρας» (1921), μόνιμα αντιπρόσωπος της νισυριακής παροικίας στον Κεντρικό Δωδεκανησιακό Σύλλογο και στην Κοινή Επιτροπή των Αλύτρωτων Ελλήνων και Προσφύγων, οργανώσεις που προωθούσαν το Δωδεκανησιακό Ζήτημα, τακτικός συνεργάτης του περιοδικού *Νισυριακά Χρονικά* και ιδρυτικό μέλος και πρώτος πρόεδρος της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών (1962). Συγγραφέας πολλών ιστορικών και λαογραφικών εργασιών που δημοσιεύθηκαν σε νισυριακά έντυπα της Αθήνας, της Νέας Υόρκης και της εφημερίδας *Ροδιακή* της Ρόδου. Τιμήθηκε με το Χρυσό Σταυρό της Χιλιετηρίδας του Αγίου Όρους από τον οικουμενικό πατριάρχη Δημήτριο και με διακρίσεις που του απένεμαν οι Νισυριακοί Σύλλογοι «Γνωμαγόρας» (Αθήνα), «Πορφυρίς» (Ρόδος) και Εταιρεία Νισυριακών Μελετών για τις υπηρεσίες που προσέφερε στη Νίσυρο (βλ. Νικήτας Σακελλαρίδης, *Η διακονία μου – Εξήντα χρόνια στη συλλογική δράση των Νισυρίων, 1920-1980*, Αθήνα 1981, σ. 7).

δευτικός Νικήτας Κουμέντος, ο τραπεζικός Ιωάννης Ρουσέτος, ο εφοριακός Θεοχάρης Θεοχαρίδης, ο ιστορικός και λαογράφος Κώστας Σακελλαρίδης, ο δάσκαλος Γαβριήλ Σακελλαρίδης, ο Νικόλαος Σύμπλης, ο εκτελωνιστής και μετέπειτα δήμαρχος Νισύρου (1998-2006) Παναγιώτης Κατσιματίδης, ο υπάλληλος του Νοσοκομείου «Ο Ευαγγελισμός» Μιχαήλ Βεζύρογλου, ο δάσκαλος Νικόλαος Πλάκας, οι οικονομολόγοι Ιωάννης Νικολόπουλος, Γεώργιος Ν. Σακελλαρίδης και Ιωάννης Γιαλλούρης, ο θεολόγος Σταύρος Κέντρης, ο δάσκαλος Αντώνιος Κουρζής, ο πολιτικός μηχανικός Νίκος Γιαννιός, ο θεολόγος Χάρης Καρούσος, η Σ. Μαξούτογλου, ο μαθηματικός Οδυσσεάς Σακελλαρίδης, η Λευκοθέα Γιαννίδη, η Ειρήνη Μ. Αντάπαση, ο Στράτος Καρβαΐνης και η φιλόλογος Ασιμένη Μπίλλη. Την επιμέλεια των *Νισυριακών* μέχρι και τον 9ο τόμο (1984) είχε ο Παύλος Σακελλαρίδης¹ και από τον 10ο τόμο (1987) μέχρι και τον 13ο (1994) ο Νικήτας Κουμέντος² ως μέλος εκδοτικής επιτροπής στην οποία κατά καιρούς συμμετείχαν ο Κώστας Σακελλαρίδης, ο αρχαιολόγος φίλος της Νισύρου Χάρης Κουτελάκης, ο Νικόλαος Πλάκας, ο Σταύρος Κέντρης και ο Αντώνης Κουρζής. Ο Παύλος Σακελλαρίδης και ο Νικήτας Κουμέντος υπήρξαν η ψυχή των *Νισυριακών* στις προεδρίες αντίστοιχα του Νικήτα Σακελλαρίδη και Αρμόδιου Γιαννίδη. Από τον 14ο τόμο και μετά την επιμέλεια είχε ο πρόεδρος της Εταιρείας Κώστας Χαρτοφύλης³ με επιτροπή έκδοσης τους Σταύρο Κέντρη, Νίκο Γιαννιό και Ιωάννη Νικολόπουλο.

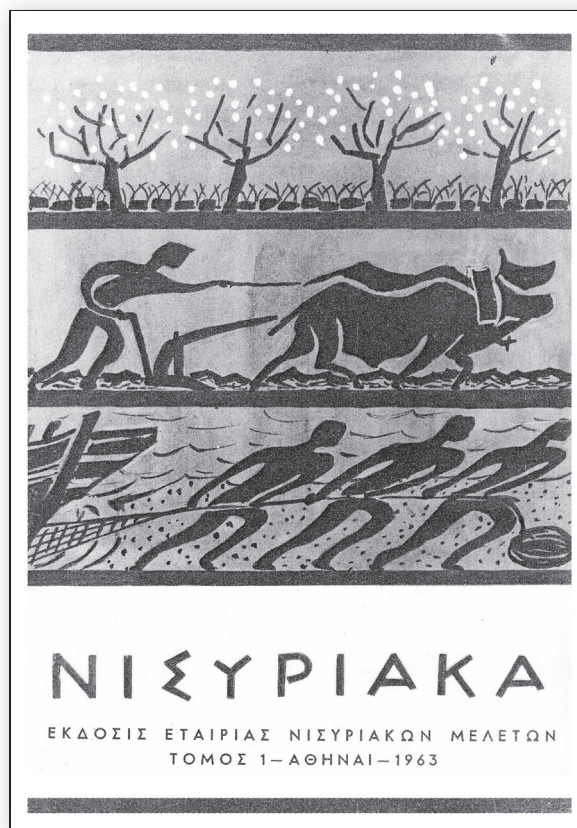
Τα *Νισυριακά* από της ιδρύσεως της Εταιρείας μέχρι σήμερα εκδόθηκαν σε 17 τόμους σχήματος 24,5x16,5 εκ. Ο Α΄ τόμος εκδόθηκε τον Ιούλιο του 1963 στα πιεστήρια Βλ. Μυρτίλογλου

1. Ο Παύλος Σακελλαρίδης (1920-2001) γεννήθηκε στη Νίσυρο, σπούδασε χημεία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, όπου ξεκίνησε την πανεπιστημιακή του σταδιοδρομία για να μεταπηδήσει στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, όπου έφθασε στο ύπατο αξίωμα του πρύτανη αμέσως μετά τη Μεταπολίτευση. Ανέπτυξε έντονη αντιστασιακή δράση και αναμείχθηκε ενεργά στα δωδεκανησιακά πράγματα και κατά την περίοδο της Ιταλοκρατίας και αμέσως μετά την απελευθέρωση. Υπήρξε ακαδημαϊκός, πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, διετέλεσε πρόεδρος της Δωδεκανησιακής Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας, πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής του νεοσύστατου Πανεπιστημίου του Αιγαίου και χρημάτισε και υπουργός Βιομηχανίας στην υπηρεσιακή Κυβέρνηση του Ιωάννη Γρίβα (1989). Η Δωδεκάνησος, με πρωτοβουλία του Δήμου Ροδίων, τίμησε τον Παύλο Σακελλαρίδη για την επιστημονική, πνευματική και πατριωτική προσφορά του, απονέμοντάς του την ανώτατη διάκριση της πόλης (Βλ. Μιλτ. Λογοθέτης, *Θέσεις και Αντιθέσεις*, Αθήνα 1976, σ. 60 και *Προκλήσεις αυτογνωσίας*, Ρόδος 1991, σ. 56 επ.).
2. Ο Νικήτας Κουμέντος γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1931 και πέθανε στη Ρόδο το 2010. Τέλειωσε τις εγκύκλιες σπουδές του στη Νίσυρο και αποφοίτησε από το Βενετόκλειο Γυμνάσιο το 1950. Το 1952 αποφοίτησε με άριστα από την Παιδαγωγική Ακαδημία Ρόδου και το 1956 διορίζεται δάσκαλος και υπηρετεί σε διάφορα σχολεία μέχρι το 1976 που γίνεται επιθεωρητής. Το 1963 μετατέθηκε στο ΚΕΜΕ (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο) όπου προσέφερε τις υπηρεσίες του για να επανέλθει στην εκπαίδευση μέχρι τη συνταξιοδότησή του (1991). Εκτός από το εκπαιδευτικό του έργο ο Νικήτας Κουμέντος έχει να επιδείξει και πλούσιο λογοτεχνικό, λαογραφικό και ιστορικό έργο (Βλ. Μήτσος Κασιός, «Νικήτας Κουμέντος: Ο εκπαιδευτικός, ο ποιητής, ο λαογράφος», *Νισυριακά*, τόμος Ι΄/1994, σ. 369 επ.).
3. Ο Κώστας Διαμ. Χαρτοφύλης γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1943, φοίτησε στο Βενετόκλειο Γυμνάσιο Ρόδου και στη συνέχεια αποφοίτησε με άριστα από την Ανωτέρα Δημόσια Σχολή Πλοιάρχων Ύδρας. Υπηρέτησε τη στρατιωτική του θητεία στο Π.Ν. ως επίκουρος σημαφοφόρος και μετά από εξετάσεις εισάγεται στη Σχολή Δοκίμων Αξιωματικών Λιμενικού Σώματος, απ' όπου αποφοίτησε με άριστα ως σημαφοφόρος του Λ.Σ. Παράλληλα εγγράφεται στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και καθίσταται πτυχιούχος του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών. Υπηρέτησε ως αξιωματικός σε επιτελικές θέσεις του ΥΕΝ, διετέλεσε Κεντρικός Λιμενάρχης Ρόδου και υπηρέτησε ως Ναυτικός Ακόλουθος στο Ελληνικό Προξενείο του Ρότερνταμ και στην Ελληνική Πρεσβεία του Λονδίνου. Μετά την αποστρατεία του με το βαθμό του υποναυάρχου Λ.Σ. δραστηριοποιείται στον ιδιωτικό τομέα ως υψηλόβαθμο στέλεχος Ναυτιλιακών Επιχειρήσεων. Από το 2000, εκλέχθηκε πρόεδρος της Εταιρείας *Νισυριακών Μελετών*, αξίωμα που κατέχει μέχρι σήμερα. Για την υπηρεσιακή του δραστηριότητα έχει τιμηθεί με το Μετάλλιο Στρατιωτικής Αξίας, τον Ταξίαρχο του Τάγματος Τιμής και τον Ταξίαρχο του Τάγματος του Φοίνικος.

και Αρ. Οικονόμου (Σχολή Μονοτυπίας) με επιμέλεια του Παύλου Σακελλαρίδη και εξώφυλλο του ζωγράφου Δημήτρη Σακελλαρίδη, εμπνευσμένο από εικόνες της Νισύρου, που καθιερώθηκε και για τους άλλους τόμους. Στον τόμο αυτό, που καλύπτει 201 σελίδες, δημοσιεύονται κατά σειρά οι εργασίες: Ν. Γ. Μαυρή, «Οι ξένοι περιηγηταί και οι γεωγράφοι δια την Νίσυρον», Αναστ. Καραναστάση «Η Κως, η Νίσυρος, η Κάλυμνος και αι γειτονικά νήσοι κατά τον κρητικόν πόλεμον (205-204 π.Χ.)», Περικλή Καλογήρου «Η γενεαλογία του νεομάρτυρος Νικήτα του Νισυρίου, υπό το πρίσμα γραπτών αποδεικτικών», Μιλτ. Λογοθέτη, «Τουρισμός και οικονομία της νήσου Νισύρου», Γεωργ. Κουμέντου, «Τα χρονικά της “Πορφυρίδος” Ρόδου», Αντ. Αντάπαση, «Η Κοινότης Εμπορείου και η μετανάστευσις», Λαζάρου Κ. Κοντοβερού «Ονόματα τοπίων και περιφερειών τριών περιοχών της νήσου Νισύρου». Πέρα από τα παραπάνω άρθρα τα *Νισυριακά* είχαν καθιερώσει και τέσσερις ειδικές στήλες «Κρίσεις και σχόλια», «Ανακοινώσεις», «Συλλογικά» και «Κοινωνικά», στις οποίες δημοσιεύονταν διάφορα σχόλια σε τοπικά ζητήματα, πληροφορίες για τη δράση του Δήμου, των Κοινοτήτων και των Νισυριακών Συλλόγων και τα κοινωνικά του νησιού και των παροικιών.

Στο Β΄ τόμο των *Νισυριακών*, που εκδόθηκε το 1965 σε 350 σελίδες με επιμέλεια και πάλι του Παύλου Σακελλαρίδη, δημοσιεύθηκαν τα παρακάτω άρθρα: Κώστα Σακελλαρίδη, «Το Νισύριο δημοτικό τραγούδι», Εμμ. Γ. Πρωτοψάλτη, «Διονύσιος Μηνάς Μητροπολίτης Μηθύμνης ο από Νισύρου», Κώστα Σακελλαρίδη, «Γράμματα Δημ. Μπαλαλά», Ν. Γ. Μαυρή, «Νισυριακή βιβλιογραφία», Σταύρου Μάνεση, «Παρατηρήσεις στο τοπωνυμικό Νισύρου», Αναστ. Καραναστάση, (Βιβλιοκρισία) «Λαογραφικά σύμμεκτα Νισύρου», Εμμ. Καρπαθίου, Μητροπολίτου Κω, «Λαζάρου Κοντοβερού “Υβρεις” (του Νισυριακού λεξιλογίου)», Μιχ. Κατσιματίδη, «Η Νίσυρος», Γ. Ν. Καζαβή, «Υμνος στη Νίσυρο» (ποίημα) και «Ο ζωγράφος Δημήτρης Σακελλαρίδης» (της συντάξεως). Ακόμα, δημοσιεύονται στις καθιερωμένες στήλες του τόμου κρίσεις και σχόλια, ανακοινώσεις, τα πεπραγμένα του Δήμου και των Κοινοτήτων, των Συλλόγων, καθώς και τα κοινωνικά.

Στο Γ΄ τόμο των *Νισυριακών*, που εκδόθηκε το 1969 σε 386 σελίδες στο τυπογραφείο «Κλαπάκη» (οδός Αριστοτέλους Κουρτίδου 153) με τον ίδιο επιμελητή, δημοσιεύθηκαν τα παρακάτω άρθρα: Σωτ. Αγαππίδη, «Ο πληθυσμός της Δωδεκανήσου», Εμμ. Γ. Πρωτοψάλτη, «Ανέκδοτα νισυριακά έγγραφα των χρόνων της Επανάστασεως (1821)», Βασ. Γ. Παπακώστα, «Ιστορία της Νισύρου μέχρι της Αθηναϊκής Συμμαχίας», Κώστα Σακελλαρίδη, «Η ιστορία των προνομίων των Νοτίων Σποράδων», Χ. Ι. Παπαχριστοδούλου, «Τοπωνυμικό Νισύρου», Λαζ. Κοντοβερού «Στοχασμός της περασμένης εποχής του Παλαιοκάστρου της Νισύρου», Γ. Ε. Παρθεναίδη, «Κως, η πατρίς της Ιατρικής», Νικήτα Κουμέντου, «Η Κατερίνα του Κουλελή», Κων. Νικολή,

«Ένας περίπατος εις το νησί μας», Γεωργ. Π. Καλογήρου, «Νίσυρος» και Γ. Κουμέντου «Συνέχεια χρονικών “Πορφυρίδος” Ρόδου». Επίσης δημοσιεύθηκαν ποιήματα, σχόλια για τα *Νισυριακά* και διάφορες άλλες συλλογικές και κοινωνικές πληροφορίες στις καθιερωμένες στήλες.

Ο Δ΄ τόμος των *Νισυριακών* εκδόθηκε το 1972 σε 376 σελίδες στο ίδιο τυπογραφείο (Κλαπάκη) και με επιμέλεια πάλι του Παύλου Σακελλαρίδη. Τα άρθρα που δημοσιεύτηκαν ήταν: Σωτ. Αγαππίδη, «Ο πληθυσμός της Νισύρου», Νικ. Μαυρή, «Το Πανδωδεκανησιακόν Συνέδριον της Νέας Υόρκης της 24 Οκτωβρίου 1943 και η σημασία του», αρχιμ. Κυρίλλου Ρωμανού, «Η Νίσυρος δια μέσου των αιώνων», Εμμ. Φραντζή, «Συμβολή εις την ιστορίαν της εκπαίδευσως της Νισύρου», «Παλπού Νισύριου¹ τραγούδια» (Κ. Σακελλαρίδη), Βασ. Παπακώστα, «Ιστορία της Νισύρου» (συνέχεια), Νικήτα Κουμέντου «Μοιρολόγια Νισύρικα», Λαζ. Κοντοβερού, «Νισυριακά οικιακά σκεύη και γεωργικά εργαλεία», Νικήτα Κουμέντου, «Προβολή εθίμων», Γεωργίου Μ. Σακελλαρίδη, «Νισύρικες ευχές». Ο τόμος κλείνει με τη συνηθισμένη ύλη σε σχόλια, νεκρολογίες (Ο Μεσημβρίας Εμμανουήλ, Γεώργιος Μ. Καζαβής) και συλλογικές πληροφορίες.

Ο Ε΄ τόμος των *Νισυριακών* εκδόθηκε το 1976 στο ίδιο τυπογραφείο και με τον ίδιο επιμελητή σε 351 σελίδες με τα παρακάτω περιεχόμενα: Κώστα Σακελλαρίδη, «Νισύρικα παραμύθια» και «Μύθοι, ιστορίες, πλάκες, διαλογισμοί Βασίλη Βεζύρογλου» (Εισαγωγή-Επιμέλεια Κώστα Σακελλαρίδη), Νικήτα Κουμέντου, «Ο γάμος στη Νίσυρο, ιστορική αναδρομή του θεσμού», Γ. Θ. Βεργωτή, «Η εκπαίδευσις εις την νήσον Νίσυρον», Νικήτα Σακελλαρίδη, «Ταξίδι – Προσκύνημα», Κων. Ι. Χαλκιά «Η ετυμολογία της λέξεως Σπόα και Σπώα» και Γ. Κουμέντου, «Τιμητική διάκριση στο Νισύριο πρύτανη του Πολυτεχνείου». Στον τόμο αυτό δημοσιεύονται ακόμα νεκρολογίες για τους Λάζαρο Κοντοβερό, Γεώργ. Σακλαρίδη, Κων. Παρθενιάδη και Δημ. Πολυχρονιάδη και σχόλια και κρίσεις για τους προηγούμενους τόμους των *Νισυριακών* και τα πεπραγμένα της Εταιρείας.

Ο ΣΤ΄ τόμος των *Νισυριακών* εκδόθηκε το 1978 στο ίδιο τυπογραφείο και με επιμελητή πάντα τον Παύλο Σακελλαρίδη με 284 σελίδες και με ποικίλο ιστορικό και λαογραφικό περιεχόμενο, όπως: «Το διπλό λαϊκό νισύρικο σπίτι» του Μιχάλη Αρφαρά (έπαινος Ακαδημίας Αθηνών), «Ο περιοδικός τύπος της Νισύρου (1914-1978) του Μιλτ. Λογοθέτη, «Η Νισύρικη φορεσιά» της φιλόλογου Λούλας Παπαμανώλη, «Τα Νισύρικα παιχνίδια» της διευθύντριας της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ρόδου Μαρίας Πετρούτσου, «Ποικίλα έγγραφα από τα Νικειά της Νισύρου» του αρχαιολόγου-φιλόλογου Χάρη Κουτελάκη, «Παναγία Σπηλιανή» (αφιέρωμα) του Νικήτα Σακελλαρίδη, «Η Νίσυρος ιστορούμενη δια μέσου των αιώνων» του Rudolf Herbst (κατά μετάφραση Λαζ. Κοντοβερού), «Τα καζαναριά» του δασκάλου Γαβριήλ Σακελλαρίδη, του ίδιου «Ο Δημήτρης Ιωάννου Χαρτοφύλης (ο Δημητρός)», «Του “Λαζάρου” στα Νικειά» του σπογγεμπόρου Γεωργίου Σακελλαρίδη. Ο τόμος περιλαμβάνει ακόμα μια ραδιοφωνική ομιλία (Ρ.Σ. Αθηνών) του δημοσιογράφου Βάσου Βαρίκα για τη Νίσυρο, τις ομιλίες των Νισύριων Νικήτα Σακελλαρίδη, Μιλτ. Λογοθέτη, Θεοχάρη Θεοχαρίδη, Γεωργίου Κουμέντου και του αρχιτέκτονα Γεωργίου Ανδριωτάκη στο Δ΄ Πολιτιστικό Συμπόσιο Δωδεκανήσου, που πραγματοποιήθηκε στη Ρόδο τον Οκτώβριο του 1978, το χρονικό της πρώτης δεκαπενταετίας της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών και βιβλιοκρισίες γραμμένες από τον Κώστα Σακελλαρίδη, τον Νικόλαο Φορόπουλο, φιλόλογο, και τον Νικήτα Κουμέντο. Δημοσιεύονται ακόμα νεκρολογίες των Ν. Μαυρή, γιατρού-ιστοριοδίφη, Μάκη Κατσιματίδη, φιλόλογου και του Εμμ. Φραντζή, χημικού, γυμνασιάρχη του Γυμνασίου Νισύρου και η συνήθης στήλη με τις κρίσεις για τα *Νισυριακά*, τα συλλογικά καθώς και τα κοινωνικά νέα.

1. Ψευδώνυμο του Μιχαήλ Παρθενιάδη.

Ο Ζ΄ τόμος των *Νισυριακών* εκδόθηκε το 1981 σε 376 σελίδες και ήταν στο μεγαλύτερό του μέρος αφιερωμένος στο έργο του Νισύριου Αιγυπτιώτη γιατρού Δημήτρη Μπαλαλά (1873-1940), του πρώτου Νισύριου που έγραψε τραγούδια στο νισύρικο γλωσσικό ιδίωμα. Τα κείμενα του αφιερώματος ήταν του Κώστα Σακελλαρίδη «Δημήτριος Μπαλαλάς, ο λαογράφος ποιητής» και «Η ανθρώπινη δουλεία στην ποίηση του Μπαλαλά», του Κώστα Μαντουδάκη και του γιατρού Μιχαήλ Τσατσαρώνη. Στον τόμο δημοσιεύονται επίσης μελέτη του Μιλτ. Λογοθέτη με τίτλο «Οι πρώτες προσπάθειες για την κατασκευή του λιμανιού στη Νίσυρο την περίοδο 1885-1912» και δύο ακόμα εργασίες του Κώστα Σακελλαρίδη που αναφέρονται σε «Ιστορικά έγγραφα των ετών 1834 και 1847», στην «Ιστορία της Δημογεροντίας της Νισύρου και στο Δήμαρχο Γεώργιο Καμμά της περιόδου 1916-1920» και η εργασία του Σταύρου Κέντρη «Παλιά έγγραφα Νικειών». Ακολουθεί η βιβλιοπαρουσίαση, που επιμελείται και γράφει ο συγγραφέας Μιχάλης Αρφαράς, οι κρίσεις και τα σχόλια για τον προηγούμενο τόμο των *Νισυριακών* καθώς και το ψήφισμα της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών για τον αιφνίδιο θάνατο του προέδρου της Νικήτα Σακελλαρίδη (10 Μαρτίου 1981) και τους εκφωνηθέντες επικήδειους λόγους. Την επιμέλεια και αυτού του τόμου, που τυπώθηκε στο ίδιο τυπογραφείο του Στρατή Κλαπάκη, είχε ο Παύλος Σακελλαρίδης.

Ο Η΄ τόμος των *Νισυριακών* εκδόθηκε το 1982 επί προεδρίας του γιατρού Γεωργίου Παρθενιάδη (1900-1988) και ήταν αφιερωμένος στη μνήμη του Νικήτα Σακελλαρίδη. Σ' αυτό τον τόμο συνεργάζονται ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Ζαχαρίας Τσιρπανλής, Νισύριος από μητέρα, με την εργασία «Νίσυρος και Πάτιμος (17ος-19ος αιώνας)», η παιδαγωγός Μαρία Πετρούτσου «Νισυριακά παιχνίδια», ο θεολόγος Σταύρος Κέντρης «Εκκλησίες και ξωκλήσια της Νισύρου», ο δάσκαλος Γαβριήλ Σακελλαρίδης «Δημώδες γλωσσικό υλικό και λαογραφικά ανέλεκτα του χωριού Νικειά της Νισύρου», ο αρχαιολόγος-φιλόλογος Χάρης Κουτελάκης «Η επένδυση μιας εικόνας στη Σπηλιανή Νισύρου», ο γλωσσολόγος Γιάννης Κουρούνης «Φωνητική του γλωσσικού ιδιώματος της Νισύρου», ο συγγραφέας Κώστας Σακελλαρίδης «Παραδόσεις και τοπικές ιστορίες της Νισύρου» και άλλοι. Επίσης δημοσιεύονται βιβλιοκρισίες των Νικήτα Κουμέντου, Χάρη Κουτελάκη και Μιχάλη Αρφαρά, συλλογικά νέα της Εταιρείας, τα πεπραγμένα του Ομίλου Αρχαιοφίλων Νισύρου (1980-1981), τα πορίσματα του Παννισυριακού Συνεδρίου (Αύγουστος 1981) και νεκρολογίες των Ξενοφώντα Μαυρουδή (δασκάλου), Ειρήνης Φασουλαρίδη (δασκάλας), Νικολάου Γενά (δασκάλου), Μιχαήλ Τσατσαρώνη (γιατρού) και Πασχάλη Χριστοφόρου (πρώτου μετά την απελευθέρωση δημάρχου του νησιού), γραμμένες από τον Νικήτα Κουμέντο. Τον τόμο αυτό έχει επιμεληθεί επιτροπή εκδόσεων υπό την προεδρία του Κώστα Σακελλαρίδη και τυπώθηκε στο τυπογραφείο Νικολάου Δέρβη (Προύσης 1, Κάτω Πετράλωνα).

Από το Θ΄ τόμο που εκδόθηκε το 1984, την επιμέλεια ουσιαστικά των *Νισυριακών* αναλαμβάνει ο Νικήτας Κουμέντος και συμπίπτει η περίοδος αυτή με την ανάληψη της προεδρίας της Εταιρείας από τον Αρμόδιο Γιαννίδη, ο οποίος με την εμπειρία που διέθετε από τη μακρόχρονη συμμετοχή του στη διοίκηση του «Γνωμαγόρα» και στην έκδοση των *Νισυριακών Χρονικών*, όχι μόνο συνέβαλε στην παραπέρα ανάπτυξη του περιοδικού, αλλά διεύρυνε την εκδοτική δραστηριότητα της Εταιρείας με αυτοτελείς εκδόσεις και προπάντων την ενίσχυσε οικονομικά με αποκορύφωμα την αγορά με δωρεά του διαμερίσματος στην 3η Σεπτεμβρίου 25, το 1987, της «Νισυριακής Εστίας», που στεγάζει τους Νισυριακούς Συλλόγους. Ο τόμος αυτός με 360 σελίδες τυπώθηκε στο τυπογραφείο του Λευτέρη Ρήγα, στην οδό Γερανίου 13 και αρχίζει με προλογικό σημείωμα του προέδρου με τίτλο «Τριάντα χρόνια», που καλύπτει το ιστορικό των περιοδικών εκδόσεων των Νισυριακών Συλλόγων (1954-1984).

Ο τόμος περιλαμβάνει τις ακόλουθες μελέτες: «Χριστιανικά μνημεία της Νισύρου» του αρχαιολόγου Γιάννη Βολανάκη, «Η κεντρική και υφαντική τέχνη της Νισύρου» του Μιχάλη Αρφαρά, «Παροιμίες και φράσεις από τη Νίσυρο» του Γαβριήλ Σακελλαρίδη, «Γενικές γραμμές στο τυπικό του γλωσσικού νισυριακού ιδιώματος» του Γιάννη Κουρούνη, «Νίσυρος και Τήλος στην ίδια γραμμή πλεύσης» του Χάρη Κουτελάκη, «Ο αγροτικός και ποιμενικός βίος στη Νίσυρο» του εκπαι-

δευτικού-αξιωματικού Π.Ν. Γιάννη Χαρτοφύλη, «Η έμμετρη αλληλογραφία στη ζωή της Νισύρου» της Μαρίας Πετρούτσου και «Ημερολόγιον Νισυριακόν» του σχολάρχη Γεωργίου Παπαδοπούλου (παρουσίαση Νικήτα Κουμέντου). Ο τόμος κλείνει με βιβλιοκρισίες του Μιχάλη Αρφαρά και με την περιγραφή επετειακής τιμητικής εκδήλωσης για τα 84 χρόνια του «Γνωμαγόρα» Αμερικής.

Ο Ι΄ τόμος των *Νισυριακών* εκδόθηκε το 1987 σε 416 σελίδες στο ίδιο τυπογραφείο του Λευτέρη Ρήγα και με την επιμέλεια του Νικήτα Κουμέντου. Οι μελέτες που περιλαμβάνει είναι: «Χαρακτήρες και πειράγματα στη Νίσυρο» του Νικήτα Κουμέντου, «Γλωσσική ύλη εκ Νισύρου Δωδεκανήσου» του γλωσσολόγου Αναστασίου Καρανασάση, «Η ζωοκλοπή στα Νικειά και η άμυνα των κατοίκων» του Γαβριήλ Σακελλαρίδη, «Το κτηματολόγιο της Νισύρου στα χρόνια της δουλείας (1785-1945)» του Μιλτ. Λογοθέτη, «Λαογραφικά σύμμεκτα Νισύρου» (επιμέλεια Κώστα Σακελλαρίδη), «Ταξιδιωτικές εντυπώσεις από τη Νίσυρο» του Γερμανού αρχαιολόγου L. Ross (1806-1859) κατά μετάφραση Λευκοθέας Γιαννίδη και άλλα.

Ο ΙΑ΄ τόμος των *Νισυριακών* εκδόθηκε το 1990 σε 396 σελίδες με τους ίδιους συντελεστές, τον Νικήτα Κουμέντο ως επιμελητή, ο οποίος από το 1984 ήταν και αντιπρόεδρος της Εταιρείας και τον Λευτέρη Ρήγα ως τυπογράφο. Ένα μεγάλο μέρος του τόμου αυτού φιλοξενεί εισηγήσεις που ανακοινώθηκαν στο Ε΄ Πολιτιστικό Συμπόσιο Δωδεκανήσου, που πραγματοποιήθηκε στη Νίσυρο από 23-27 Αυγούστου 1987. Πρόκειται για τις εισηγήσεις: του ακαδημαϊκού Αγαππού Τσοπανάκη «Οργή και χιούμορ στη Νίσυρο», «Οι βρισιές της Νισύρου», του γλωσσολόγου Αναστασίου Καρανασάση «Ενδιαφέροντα φωνητικά φαινόμενα του νισυριακού ιδιώματος», του καθηγητή της ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων Ζαχαρία Τσιρπανλή «Το “κτητορικό δίκαιο” των κατοίκων του Άργους στην ιπποτοκρατούμενη Νίσυρο (1454)», του συγγραφέα-εκπαιδευτικού Μιχάλη Σκανδαλίδη «Τα οικογενειακά ονόματα της Νισύρου», του ιστορικού και λαογράφου Κώστα Σακελλαρίδη «Οι σχέσεις Δημογεροντίας Νισύρου και τοπικών ιταλικών αρχών κατά τα πρώτα χρόνια της ιταλικής κατοχής», του αρχαιολόγου Ιωάννη Βολανάκη «Βυζαντινές και μεταβυζαντινές τοιχογραφίες της Νισύρου», του αρχαιολόγου-φιλόλογου Χάρη Κουτελάκη «Η Νίσυρος και τα γύρω νησιά στο βιβλίο ναυσιπλοΐας του Piri Reis», του φιλόλογου Νίκου Φορόπουλου «Η Νίσυρος στο στόχαστρο της πειρατείας» και της Νίας Στράτου «Η Νίσυρος του 13ου-15ου αιώνα σύμφωνα με τις πρόσφατες έρευνες». Στον ίδιο τόμο δημοσιεύονται ακόμα εργασίες του θεολόγου Σταύρου Κέντηρη «Η λαϊκή θεραπευτική της Νισύρου», του εμπόρου Γεωργίου Μ. Σακελλαρίδη «Το λυκαυγές της λύτρωσης», του Μανόλη Βαρβούνη «Νισυριακή παραλλαγή του τραγουδιού της Αυγερινής στον Άδη», του αρχαιολόγου Αδαμαντίου Σάμψων «Νεολιθικοί οικισμοί στο Γυαλί της Νισύρου», του Γιάννη Χαρτοφύλη «Οι μαχαλάδες του Μανδρακίου» και του Νικήτα Κουμέντου «Πειράγματα και ψυχαγωγία στη Νίσυρο». Να σημειωθεί ακόμα η εργασία του Αθανασίου Γούσιου «Θεματική ευρετηρίαση του περιοδικού *Νισυριακά* 1963-1987 (διπλωματική εργασία σε ΤΕΙ)». Ο τόμος κλείνει με νεκρολογία του Νικήτα Κουμέντου για τον Γ. Παρθενιάδη.

Ο ΙΒ΄ τόμος των *Νισυριακών* εκδόθηκε το 1993 σε 424 σελίδες με επιμέλεια και πάλι του Νικήτα Κουμέντου, αυτή τη φορά όμως τυπώθηκε στο τυπογραφείο «Επτάλοφος» ΑΒΕΕ, Αρδηπτού 12-16. Σ' αυτό τον τόμο δημοσιεύονται συνεργασίες: του Νικήτα Κουμέντου, «Κανονισμός της Φιλεκπαιδευτικής Αδελφότητας “Η Νίσυρος”, εν Κωνσταντινουπόλει 1876» και «Το μανάλι, ηθογραφικό ιστόρημα», του αρχαιολόγου Γιάννη Παπαχριστοδούλου, «Σχέσεις Νισύρου και Ρόδου στην αρχαιότητα. Ο Δάμος Νισυρίων στα πλαίσια της ενιαίας Ροδιακής Πολιτείας», του εμπόρου Γεωργίου Μ. Σακελλαρίδη, «Μνήμη και χρέος, δύσκολα κατοχικά χρόνια στη Νίσυρο», του Αδαμαντίου Σάμψων, «Εθνολογικές έρευνες στη Νίσυρο και στο Γυαλί της Δωδεκανήσου», της αρχαιολόγου Μελίνας Φιλήμονος, «Ανασκαφικές έρευνες στη Νίσυρο», του Χάρη Κουτελάκη «Τα Νικειά της Νισύρου (μέσα από το αρχείο του Σταύρου Χαρτοφύλη, 1760-1948)», του Γαβριήλ Σακελλαρίδη «Οδοιπορικό στις γειτονιές των Νικειών Νισύρου», του πλοίαρχου Λ. Σ. Κώστα Χαρτοφύλη «Συμβολή στο χρονικό της Ενσωματώσεως της Δωδεκανήσου με την

Ελλάδα», του λαογράφου Μανόλη Βαρβούνη «Παρατηρήσεις με βάση νισυριακή παραλλαγή του δημοτικού τραγουδιού “Φωνή από το μνήμα”», του Ιωάννη Βολανάκη «Συμβολή στην έρευνα των χριστιανικών μνημείων της Νισύρου», του Σταύρου Κέντρη «Η νέα εικονογράφηση της Ποταμίτισσας» και της Μαρίας Πετρούτσου «Νισυριακά φαγητά και γλυκά». Ο τόμος περιλαμβάνει ακόμα βιβλιοπαρουσίαση του βιβλίου του Ζαχαρία Τσιρπανλή «Η Ρόδος και οι Νότιες Σποράδες στα χρόνια των Ιωαννιτών Ιπποτών» από τον Νικήτα Κουμέντο, νεκρολογία από τον ίδιο για τον Γ. Δ. Λαμπάδη και κατάλογο των μελών της Εταιρείας από το 1968 μέχρι το 1992.

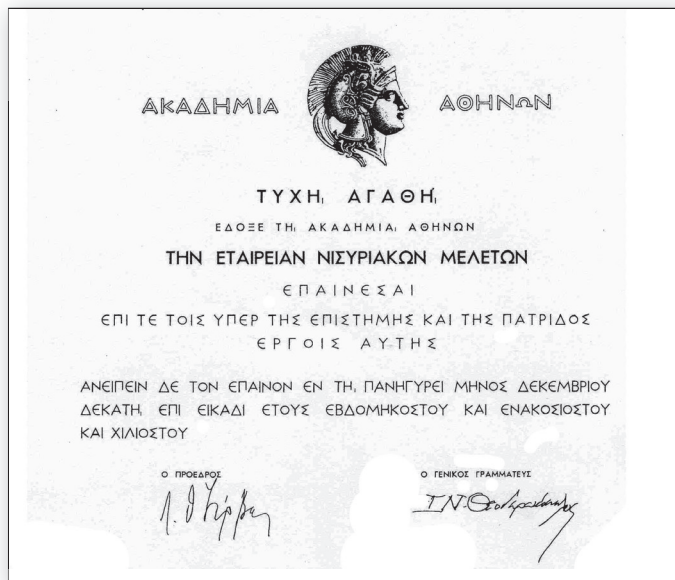
Ο ΙΓ΄ τόμος των *Νισυριακών* εκδόθηκε το 1994 και ήταν αφιερωμένος στον Αρμόδιο Γιαννίδη, πρόεδρο της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών, «Για τα σαράντα χρόνια (1954-1994) συλλογικής δράσης και προσφοράς του στη Νίσυρο». Στον τόμο αυτό δημοσιεύεται προλογικό σημείωμα της συντακτικής επιτροπής για τον Αρμόδιο Γιαννίδη, ομιλία για τον ίδιο του πρώην προέδρου του «Γνωμαγόρα» Γιάννη Λογοθέτη και ακολουθούν οι εργασίες: του Νικήτα Κουμέντου «Το μοναστήρι Σταυρός στο Άργος Νισύρου», του Χάρη Κουτελάκη, «Νισύριοι αργυροχρυσόχοι», του Ιωάννη Βολανάκη, «Τα παλαιοχριστιανικά μνημεία της Νισύρου», του θεολόγου Γεωργίου Βεργωτή, «Το πανηγύρι της Παναγίας της Σπηλιανής. Μια θρησκευτική προσέγγιση της ζωντανής παράδοσης», του Σταύρου Κέντρη, «Αρχείο Ιεράς Μονής Σπηλιανής Νισύρου – Κωδικοποίηση», του δασκάλου Αντωνίου Κουρζή, «Διαλεκτικό υλικό Μανδρακίου Νισύρου Δωδεκανήσου», του Μιχάλη Σκανδαλίδη, «Το πολύνησο της Νισύρου. Γεωγραφικά, ιστορική και ονοματολογική προσέγγιση», του ποιητή Νίκου Χαρτοφύλη, «Νισύριες μνήμες – Ποιήματα» και του εκπαιδευτικού Μήτσου Κατσίνη «Νικήτας Κουμέντος. Ο εκπαιδευτικός, ο ποιητής, ο λαογράφος». Δημοσιεύονται επίσης και βιβλιοκρισίες από τον Νίκο Φορόπουλο.

Ο ΙΔ΄ τόμος των *Νισυριακών* που εκδόθηκε το 2000 σε 320 σελίδες από το νέο διοικητικό συμβούλιο της Εταιρείας υπό την προεδρία του Κώστα Χαρτοφύλη και με συντακτική επιτροπή που την αποτελούσαν ο θεολόγος Σταύρος Κέντρης, ο πολιτικός μηχανικός Νίκος Γιαννιός και ο οικονομολόγος Γιάννης Νικολόπουλος. Από τα περιεχόμενα του τόμου σημειώνουμε το άρθρο του καθηγητή της θεολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Αθανασίου Καραθανάση «Επιστημονικό Συμπόσιο Νισύρου», που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 1995, τις πραγματείες του θεολόγου Σταύρου Κέντρη «Κοινωνική οργάνωση της Νισύρου κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο» και «Εκκλησιαστική και λατρευτική ζωή της Νισύρου», το άρθρο του δασκάλου Γαβριήλ Σακελλαρίδη «Γεωργικές απασχολήσεις και τα εθιμοτυπικά του χωριού Νικειά Νισύρου», του αρχαιολόγου Ιωάννη Βολανάκη «Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία της Νισύρου», του Νικολάου Γιαννιού «Ο θησαυρός του λαϊκού μύθου» και «Μνήμες από την αντίσταση κατά της ιταλικής κατοχής της Νισύρου», της φιλόλογου Ευαγγελίας Ρουσέτου-Κρομμύδα «Τα μαράσια», του δικηγόρου και συγγραφέα Βασ. Χατζηβασιλείου «Ο Ιωάννης Μ. Καμπαλούρης, μια φωτογραφία, μια ιστορία», του Κων. Χαρτοφύλη «Μνήμη Μητροπολίτη Λαρίσης και Πλαταμώνος Κυρού Θεολόγου, του από Νισύρου», του ποιητή Κώστα Μαντουδάκη «Νισύριο Λεξικό». Επίσης, στον τόμο δημοσιεύεται και το νέο καταστατικό της Εταιρείας και άλλα.

Ο ΙΕ΄ τόμος των *Νισυριακών* εκδόθηκε το 2004, σε διαφορετικό σχήμα 30x21 εκ. και εξώφυλλο, ως λεύκωμα με υπότιτλο «Η Νίσυρος των αναμνήσεων μέσα από το φωτογραφικό φακό» για να συμπληρώσει, όπως γράφει, στον πρόλόγο του ο πρόεδρος της Εταιρείας Κων. Χαρτοφύλης, με ανάλογο φωτογραφικό υλικό τον ιστορικό και λαογραφικό πλούτο του νησιού. Στις 334 σελίδες του δημοσιεύονται φωτογραφίες από τον κοινωνικό βίο των Νισυρίων, αλλά και μεμονωμένων Νισυρίων που χαρακτηρίζουν την εποχή τους, οι οποίες κατατάσσονται σε ενόπτιες με προλογικά σημειώματα, στις εξής: Απελευθέρωση Δωδεκανήσου, Νισύριοι στον ελληνικό στρατό, Νισύριοι στον αμερικανικό στρατό, Προσκοπισμός, Κληρικοί – Ψάλτες, Οργανοπαίκτες, Ψυχαγωγία, Πορτραίτα σε Νισύριο φόντο, Εκδηλώσεις διάφορες, Νισύρια έθιμα, Σχολικές εκδηλώσεις, Νισύρια τοπία, Κοινωνικά (βαπτίσεις, γενέθλια, γάμοι, κηδείες), Νισύριοι στην Αμερική, Νισύριοι ανά τον κόσμο. Ο τόμος εκδόθηκε στο τυπογραφείο Κ. Ν. Καραλή (Γερανίου 7, Αθήνα).

Ο ΙΣΤ΄ τόμος των *Νισυριακών* εκδόθηκε το 2005 σε 400 σελίδες στο τυπογραφείο του Κ. Ν. Καράλη με χορηγία της «ΛΑΒΑ» Α.Ε. και της Ένωσης τέως Βουλευτών και ήταν αφιερωμένος στη μνήμη του Νισύριου μπτροπολίτη Κω (1887-1972) Εμμανουήλ Καρπαθίου. Στην αρχή του τόμου δημοσιεύεται πρόλογος του προέδρου της Εταιρείας και ο χαιρετισμός-ευλογία της Α.Θ.Π. του οικουμενικού πατριάρχη Βαρθολομαίου, ο οποίος είχε επισκεφθεί τη Νίσυρο τον Αύγουστο του 2001. Ακολουθούν άρθρα που αναφέρονται στον μπτροπολίτη Εμμανουήλ, του διευθυντή της Βιβλιοθήκης της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδας Γεωργίου Θ. Πρίντζιπα «Αναφορά στο συγγραφικό έργο του μπτροπολίτου Κώου Εμμανουήλ Καρπαθίου», του Γ. Κουμέντου «Προσέγγιση στην προσωπικότητα του αοιδίμου Μπτροπολίτου Κώου...», της φιλόλογου Ειρήνης Νικ. Καρπαθίου-Πορφύρη «Περασμένα αλλά όχι ξεχασμένα» και του υποναυάρχου Λ.Σ. Νικ. Καλύβα «Ένας πραγματικά ξεχωριστός άνθρωπος».

Η επόμενη ενότητα του τόμου αναφέρεται στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον της Νισύρου και περιλαμβάνει εργασίες των πανεπιστημιακών Δ. Παπανικολάου, Ε. Λέκκα, Π.

Νομικού και Δ. Σακελλαρίου με τίτλο «Γεωλογική δομή και εξέλιξη του ηφαιστείου της Νισύρου και σύγχρονη νεοτεκτονική παραμόρφωση», «Τεκτονική δομή και παλαιογεωγραφική-γεωδυναμική εξέλιξη του ευρύτερου χερσαίου και θαλάσσιου χώρου Κω-Νισύρου-Τήλου» και «Μορφολογική ανάλυση του υποθαλάσσιου χώρου Κω-Νισύρου-Τήλου», και άρθρα της αρχιτέκτονος Μάρως Αποστόλου «Η Νίσυρος και η σημασία της για τους ελληνικούς παραδοσιακούς οικισμούς» και «Το αρχοντικό Αποστολίδη στο Μανδράκι Νισύρου», του Γιάννη Χαρτοφύλη «Η στερέωση του Οξού και η στήριξη του Μοναστηριού

της Σπηλιανής», και της ερευνήτριας του Τμήματος Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου Θεοδώρας Πετανίδου «Λαξεύοντας βαστάδια και ταύλες στο τοπίο της Νισύρου».

Ακολουθούν οι ενόπτες «Ιστορικά - Λαογραφικά» με άρθρα του αρχαιολόγου Ιωάννη Βολανάκη «Ανέκδοτα έγγραφα των χρόνων της Τουρκοκρατίας από το αρχείο της Παναγιάς Σπηλιανής Νισύρου», του δασκάλου Κων. Νικολόπουλου (1909-1986) «Αρχιμανδρίτης Νεκτάριος ο Νισύριος», του αρχαιολόγου Διονύση Ευαγγελιστή «Ένα μεταβυζαντινό ναυάγιο στον όρμο Λευκού στη Νίσυρο», του Κώστα Μαντουδάκη «Τα Νισυράκια στις ένοπλες δυνάμεις της Μέσης Ανατολής...», του αρχαιοφύλακα Νισύρου Νικ. Χαρίτου «Αρχαιολογικά ενδιαφέροντα Νισύρου», του Κων. Χαρτοφύλη «Το ναυάγιο του υπερωκεανίου Η.Μ.Τ. Royal Edward» και «Οι τελευταίοι τρατάρηδες της Νισύρου», και της Ασιμένης Μπίλλη «Τα ελαιοτριβεία της Νισύρου». Στην ενότητα «Κοινωνικά» δημοσιεύεται άρθρο του Νίκου Σφακιανού «Περιληπτική ιστορική αναδρομή της 100χρονης νισυριακής συλλογικής παρουσίας στην Αμερική» και του διευθύνοντα συμβούλου της «ΛΑΒΑ» Α.Ε. Ελευθερίου Φαίδρου «ΛΑΒΑ ΑΕ - Μισός αιώνας στην οικονομία και στην πρόοδο της τοπικής κοινωνίας της Νισύρου». Ο τόμος κλείνει με αναφορές μνήμης σε Νισύριους που πέθαναν.

Ο ΙΖ΄ τόμος των *Νισυριακών* με 416 σελίδες εκδόθηκε το 2007 και τυπώθηκε και αυτός στο τυπογραφείο του Κ. Καράλη με χορηγία του Οργανισμού Πολιτιστικής Ανάπτυξης της Νομαρχίας Δωδεκανήσου. Ο τόμος είναι αφιερωμένος στη μνήμη των Νισύριων που πρωταγωνίστησαν στην Αμερική για την απελευθέρωση της Δωδεκανήσου. Των δημοσιευμάτων του τόμου προηγούνται χαιρετισμοί των Δωδεκανήσιων υπουργών Αριστ. Παυλίδη και Γιάννη Βαλνάκη, του νομάρχη Δωδεκανήσου Γιάννη Μαχαιρίδη και του δημάρχου Νισύρου Νίκου Καρακωνσταντίνου και της εισήγησης του Νικ. Σφακιανού «Οι Νισύριοι στον αγώνα των Δωδεκανησίων της Αμερικής για τη λευτεριά της πατρίδας τους», και ακολουθούν τα άρθρα που χωρίζονται σε ιστορικά, φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, σε λαογραφικά και σε κοινωνικά.

Στα ιστορικά ανήκουν του καθηγητή Αντ. Αντάπαση «Παντελέων Παντελίδης ανήρ λόγου άξιος», του θεολόγου Ιωάννη Κέντρη «Το εκκλησιαστικό ζήτημα της Δωδεκανήσου», των Νικ. Κατσαρά, Α. Κοντοβερύ και Κ. Χαρτοφύλη, που αναφέρονται σε σελίδες της σύγχρονης ιστορίας της Νισύρου, του αρχαιολόγου Ιωάννη Βολανάκη «Πενήντα ανέκδοτα έγγραφα των χρόνων της Τουρκοκρατίας από το αρχείο της Παναγιάς Σπηλιανής», του Ιωάννη Χαρτοφύλη «Ο καθηγητής Μάκης Κατσιματίδης», του Γ. Κουμέντου «Ο Νίκος Ι. Χαρτοφύλης» και του Μιλτ. Λογοθέτη «Η Ομήρειος Κοινοτική Σχολή Μανδρακίου Νισύρου στα χρόνια της δουλείας (1909-1945)»

Στην επόμενη ενότητα που αναφέρεται στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον ανήκουν οι εργασίες του καθηγητή του ΕΜΠ Παναγιώτη Τουλιάτου «Αναγνώριση και ανάλυση του τοπικού δομικού συστήματος στο Μανδράκι της Νισύρου», του καθηγητή του Πανεπιστημίου του Αιγαίου Ιωάννη Λυριτζή «Οψιανός: χρονολόγηση εργαλείων με πυρηνική ανάλυση και διακίνηση τους στη Μεσόγειο», του οικονομολόγου Φίλιππου Σπυρόπουλου «Η Νίσυρος ως προορισμός ιαματικού τουρισμού», της αρχιτέκτονος Άννας Χαρτοφύλη «Ιαματικά Λουτρά, πορεία, εξαγνισμός στη Νίσυρο», της επίσης αρχιτέκτονος Μέλισσας Ι. Σελεβίστα «Το ξερολιθικό τοπίο της Νισύρου» και του πολιτικού μηχανικού Νικολάου Φραντζή «Η ορνιθοπανίδα της Νισύρου». Στα λαογραφικά, που ακολουθούν, δημοσιεύεται άρθρο της ζωγράφου Ασπασίας Μαστρογιάννη «Η διαχρονικότητα της παραδοσιακής φορεσιάς της Νισύρου...», των καθηγητών του Πανεπιστημίου Αιγαίου Μαρίας Σαββαΐδου και Πέρας Φώκιαλη «Από την παραδοσιακή ενδυμασία της Νισύρου στο σύγχρονο ένδυμα» και του εκπαιδευτικού Μάνου Σακελλαρίδη «Η Νίσυρος του χθες και του σήμερα». Τέλος, στην ενότητα «Κοινωνικά» δημοσιεύεται άρθρο του Κώστα Χαρτοφύλη «Η ενθρόνιση του Μητροπολίτη Καλύμνου, Λέρου και Αστυπалаίας Παΐσιου».

Σ' όλους τους τόμους καταχωρίζεται στην αρχή πρόλογος του προέδρου της Εταιρείας, όπου αναφέρεται το ιστορικό των εκδοτικών προσπαθειών των Νισυρίων και εκφράζονται οι ευχαριστίες της Εταιρείας προς τους συνεργάτες κάθε τόμου.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τα *Νισυριακά* χρηματοδοτούνταν από τις ενισχύσεις των Υπουργείων και της Εθνικής Τράπεζας και πρόσφατα και από άλλους Οργανισμούς και κατά ένα μικρότερο ποσοστό από τις εισπράξεις τους. Σημαντική συνεισφορά στην έκδοσή τους αποτελούν και οι ενισχύσεις των Νισυριακών Συλλόγων, του Δήμου Νισύρου καθώς και μεμονωμένων Νισυρίων. Σύμφωνα με τους οικονομικούς απολογισμούς των *Νισυριακών*, την περίοδο από τον Απρίλιο του 1962 μέχρι το Φεβρουάριο του 1975 εισπράχθηκαν από την Εταιρεία συνολικά 659.579 δραχμές, στις οποίες περιλαμβάνονται και 7.084 δραχμές υπόλοιπο της διαχείρισεως των *Νισυριακών Χρονικών* και πληρώθηκαν 515.135 δραχμές¹. Οι οικονομικές ενισχύσεις από κρατικούς πόρους είχαν την περίοδο εκείνη εξασφαλιστεί από τον πρόεδρο της Εταιρείας Νικήτα Σακελλαρίδη, ο οποίος διέθετε, όπως τονίστηκε και αλλού, άριστες σχέσεις με τους αρμόδιους των Υπουργείων και της Εθνικής Τράπεζας, που ήταν οι βασικοί χορηγοί της Εταιρείας.

1. *Νισυριακά*, «Γενική Συνέλευση της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών», τόμος Ε΄ (1976), σ. 348.

Τα *Νισυριακά* έχουν σχολιαστεί και επαινεθεί με τα πιο κολακευτικά λόγια από τον ημερήσιο και περιοδικό τύπο και από ακαδημαϊκούς, καθηγητές Πανεπιστημίου και ανθρώπους γενικά των γραμμάτων. Ακόμα, τα *Νισυριακά* έγιναν αφορμή, ώστε η Εταιρεία Νισυριακών Μελετών να τύχει διαφόρων τιμητικών διακρίσεων από την Ακαδημία Αθηνών (έπαινος 1970) και από την Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος (δίπλωμα και μετάλλιο με την ευκαιρία των 150 χρόνων από τη Ναυμαχία του Ναυαρίνου 1977). Χαρακτηριστικό είναι το σχόλιο του διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης και προέδρου της Ονοματολογικής Εταιρείας Ι. Θωμόπουλου, που μεταξύ άλλων γράφει: «...Θα επισημάνω την ιδιαίτερη σπουδαιότητα που έχουν για την πολιτιστική και πολιτική ιστορία μας, αλλά και για την πνευματική μας ζωή γενικότερα αυτά τα “τοπικά” δημοσιεύματα, που τα ονομάτιστα πατριδογραφικά [...] Κυρίως αυτές οι συλλογικές επετηρίδες και οι τοπικές ιστορίες θησαυρίζουν άφθονο σπάνιο υλικό και ιστορικό και μας παρουσιάζουν σε πρισματικό κοίταγμα τον κάθε τόπο της πατρίδας μας της ακριβής [...] Θα κλείσω το σύντομο τούτο σημείωμα με τη θερμή ευχή και με την ελπίδα να συνεχίσει έτσι τολμηρό και εύκαρπο το έργο της η Εταιρεία Νισυριακών Μελετών»¹. Και ο καθηγητής της λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Δημήτριος Λουκάτος μεταξύ άλλων σημειώνει: «...Σας συγχαίρω για την ομαδική νισυριακή φροντίδα, αγάπη και επιτυχία που έχετε. Η ποικιλία ύλης και χρονικών κινείται στον ίδιο άξονα της αγάπης και προβολής της ιστορίας, ζωής και ενόπτης των Νισυρίων...»². Άλλα χαρακτηριστικά σχόλια: «Μια έκδοση που τιμά το ωραίο νησί της Δωδεκανήσου, τη Νίσυρο, αλλά και αυτούς που φροντίζουν για την αρτιότητα της εμφάνισής της και των περιεχομένων της. Με τέτοιες εκδόσεις δίδεται η ευκαιρία να παρουσιαστούν αξιόλογα ιστορικά θέματα έπειτα από διερεύνηση που κάνουν σε τοπικά και άλλα αρχεία φιλότιμοι λόγοι της περιοχής...» (περιοδικό *Ιστορία* – Μάιος 1977). Και ακόμα: «Τα *Νισυριακά* που εκδίδει η Εταιρεία Νισυριακών Μελετών, περιλαμβάνουν εργασίες που συμβάλλουν ουσιαστικά όχι μόνο στην τοπική ιστορική και λαογραφική έρευνα, αλλά και στην ευρύτερη διερεύνηση του ελληνικού βίου...» (εφ. *Ελευθεροτυπία*. φ. 18 Οκτωβρίου 1979).

Θα πρέπει, τελειώνοντας την παρουσίαση των *Νισυριακών* να τονίσουμε ξανά τον αποφασιστικό ρόλο που έπαιξαν οι πρόεδροι της Εταιρείας Νικήτας Σακελλαρίδης και Αρμόδιος Γιαννίδης καθώς και οι επιμελητές της έκδοσης Παύλος Σακελλαρίδης και Νικήτας Κουμέντος. Για τον τελευταίο έχουν διατυπωθεί και κάποια αρνητικά σχόλια από τον γιατρό Γιάννη Οικονομίδη, ένα από τα ιδρυτικά στελέχη των περιοδικών νισυριακών εκδόσεων, ο οποίος εγκαλούσε το Δ. Σ. της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών ότι «...έχουν αφεθεί τα *Νισυριακά* στον απόλυτο έλεγχο του επιμελητή τους...»³. Το ρόλο του επιμελητή των *Νισυριακών* από το ΙΔ΄ τόμο έχει αναλάβει ο πρόεδρος της Εταιρείας Κώστας Χαρτοφύλης.

Ως προς τις διορθώσεις και τη διάταξη της ύλης τη φροντίδα για πολλούς τόμους είχε ο Στέφανος Κεφαλλονίτης, ο Χάρης Κουτελάκης και ο Ιωάννης Καταπόδης για τους τελευταίους εκτός από τον 14ο και μετά που δεν φαίνεται να έχει χρησιμοποιηθεί διορθωτής, γι' αυτό και έχουν παρουσιαστεί πολλές «αβλεψίες».

Ακόμα, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι τα *Νισυριακά*, τα οποία συνεχίζουν να εκδίδονται, απετέλεσαν ένα ισχυρό κίνητρο για την ανάδειξη μιας ομάδας Νισυρίων ερευνητών της μεταπολεμικής γενιάς, στην οποία ανήκουν οι Νικήτας Κουμέντος, Γεώργιος Κουμέντος, Μιλτ. Λογοθέτης, Αντώνης Αντάπασης, Ζαχ. Τσιρπανλής, Σταύρος Κέντρης, Εμμ. Φραντζής, Αντώνης Κουρζής, Μιχάλης Σκανδαλίδης, Γιάννης Χαρτοφύλης, Κώστας Χαρτοφύλης, Νίκος Γιαννιός και άλλοι και από τους νεώτερους ο Γιάννης Κέντρης και η Ασιμένη Μπίλλη.

1. *Νισυριακά*, «Κρίσεις – Σχόλια», τόμος ΣΤ΄ (1978), σ. 267.

2. *Νισυριακά*, «Κρίσεις – Σχόλια», τόμος Ζ΄ (1981), σ. 361.

3. Γιάννης Οικονομίδης, «Επιστολή του κ. Γιάννη Οικονομίδη», εφ. *Η Φωνή της Νισύρου*, αρ. φύλλου 68, Μάιος-Ιούνιος 1995, σ. 2.

13. Νισυριακόν Δελτίον

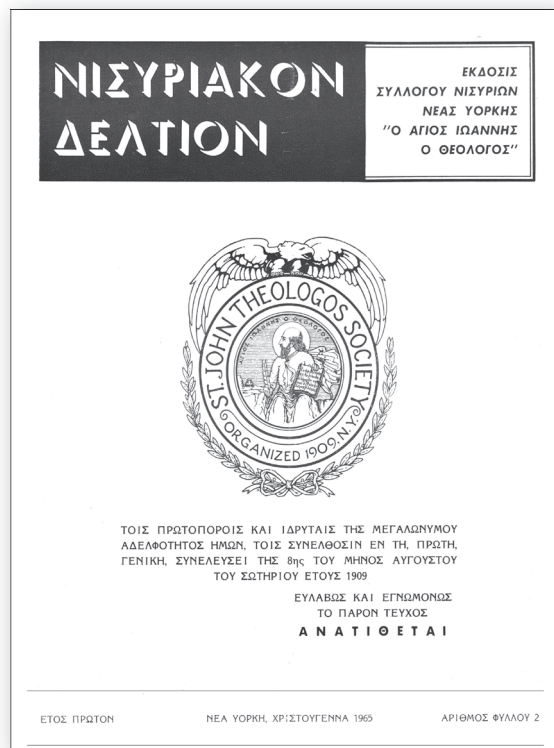
Έκδοσις Συλλόγου Νισυρίων Νέας Υόρκης «Ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος», Νέα Υόρκη, Πάσχα-Χριστούγεννα 1965.

Το Νισυριακόν Δελτίον εκδόθηκε το Πάσχα του 1965 από το Σύλλογο των Νισυρίων που κατάγονταν από τα Νικεΐα, «Ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος»¹ ως εξαμηνιαίο έντυπο, για να μοιράζεται δωρεάν στα μέλη του. Πρόεδρος του Συλλόγου, όταν αποφασίστηκε η έκδοση του δελτίου ήταν ο Γεώργιος Κ. Ζαχαριάδης, ένας νέος (γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1935) που, αφού σπούδασε θεολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, εγκαταστάθηκε στη Νέα Υόρκη το 1962, εργαζόμενος ως καθηγητής στην αρχή και στη συνέχεια ως χρηματιστής. Αντιπρόεδρος του Συλλόγου ήταν ο Κυριάκος Μ. Χαρτοφύλης, ταμίας ο Νικήτας Γ. Κόκκινος, γραμματέας ο Θεοδοσίος Γ. Ανδριώτης, ειδικός γραμματέας ο Νικόλαος Ιακ. Χαρτοφύλης, κοσμήτορας ο Ξενοφών Γ. Φούγαξης και σύμβουλοι ο Γεώργιος Κ. Κοτομανώλης, ο Σταύρος Α. Χαρτοφύλης και ο Γεώργιος Π. Χαρτοφύλης. Τη συντακτική επιτροπή του απετέλεσαν ο Γεώργιος Κ. Ζαχαριάδης, ο Γαβριήλ Μ. Σακελλαρίδης, ο Τιμολέων Δ. Κόκκινος, ο Νικόλαος Γ. Νικητιάδης και ο Νικόλαος Αντ. Ανδριώτης.

Ο σκοπός του δελτίου, όπως γράφει η σύναξη στα «Σημειώματα» του πρώτου φύλλου με τον τίτλο «Η έκδοσίς μας», είναι «... να ικανοποιήσει ένα πόθο των μελών του Συλλόγου μας, που θέλουν να έχει και ο δικός μας Σύλλογος τη φωνή του, το επίσημο βήμα του [...] και να γίνει ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα σ' εμάς τους ξενιτεμένους, όπου γης και αν ευρισκόμεθα, και στους αγαπητούς μας συμπατριώτες που μένουν στο χωριό μας,

φρουροί των Οσίων και των Ιερών μας». Από το ίδιο σημείωμα βλέπουμε ότι το δελτίο ήλθε να καλύψει το κενό που επρόκειτο να καλύψει η εφημερίδα, την οποία ο Σύλλογος είχε αποφασίσει να εκδώσει το 1963, χωρίς να το κατορθώσει τελικά για λόγους που ήταν ανώτεροι από τις πηλικές και υλικές τους δυνάμεις, όπως, στο ίδιο πάντα σχόλιο, διαβάζουμε.

Το Νισυριακόν Δελτίον, που βγήκε σε δύο φύλλα, το ένα, όπως είπαμε, το Πάσχα του 1965 με αριθμό 1, και το άλλο τα Χριστούγεννα του ίδιου χρόνου με αριθμό 2, τυπώθηκε σε χαρτί ιλλουστρα-

1. Ο Σύλλογος των Νισυρίων από τα Νικεΐα «Ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος» ιδρύθηκε στη Νέα Υόρκη σε συγκέντρωση που πραγματοποιήθηκε στους 8 Αυγούστου 1909 με πρωτοβουλία των Νικολάου Νοταρίδη (πρόεδρος), Νικήτα Ν. Νικητιάδη (γραμματέας) και Νικολάου Αντωνίου (ταμίας), οι οποίοι απετέλεσαν και το πρώτο διοικητικό συμβούλιο. Ο Σύλλογος ανέπτυξε πλούσια πατριωτική δράση κατά τη διάρκεια της Ιταλοκρατίας, αναλαμβάνοντας τις δαπάνες μισθοδοσίας του δασκάλου και του γιατρού των Νικεϊών. Μεταπολεμικά συνέβαλε με γενναία δωρεά στην ανέγερση της «Θεολογείου Δημοτικής Σχολής», την ανακαίνιση του ιστορικού μοναστηριού του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου και συνεχίζει την αγαθοεργό του δράση στη γενέτειρα των μελών του (Βλ. Νίκος Σφακιανός, «Σταθμοί της Νισυριακής Συλλογικής Δράσης στην Αμερική», Γνωμαγόρας, 84 χρόνια Νισυριακής Συλλογικής Δράσης – 1903-1988, Ν. Υόρκη 1989, σ. 26).

σιόν σε σχήμα περιοδικού 21x27,5 εκ. στο τυπογραφείο «Athens Printing Company» (461 Eighth Avenue, N.Y.). Το πρώτο φύλλο είχε 20 σελίδες και περιείχε άρθρα του προέδρου του Συλλόγου Γ. Κ. Ζαχαριάδη με τίτλο «Χριστός Ανέστη», του ίδιου για τον Γεώργιο Τσουκαλά και του Τιμολέοντα Κόκκινου «Ο σκοπός μας», του Γαβριήλ Σακελλαρίδη «Το χρέος μας», του Δημ. Ασφενδιανού «Διάλογος μεταξύ Διαβάτη και Σανταλωνιού», του Νικ. Μιλτ. Γιαννάκη «Το ιδανικόν του σκλαβωμένου», του γιατρού Εμμ. Σπ. Αλεξιάδη «Οι παλαιότεροι διηγούνται». Επίσης, είχε ειδικές στήλες «Σημειώματα», «Ειδησεογραφία» και «Τα αδελφά Σωματεία». Το δεύτερο φύλλο βγήκε με 24 σελίδες στο ίδιο τυπογραφείο και με τους ίδιους σχεδόν συνεργάτες. Συγκεκριμένα, δημοσιεύτηκαν άρθρα του Γ. Κ. Ζαχαριάδη «Το πλήρωμα του χρόνου», του Γιάννη Αδ. Χαρτοφύλη «Από την επίσκεψή μου στα Νικειά», του Νικίτα Νικητιάδη «Το Καταστατικόν μας», του Γαβριήλ Σακελλαρίδη «Η ιστορία του Συλλόγου μας», του Δημ. Ασφενδιανού «Ήσαν οι Αμερικάνοι!» και οι τακτικές στήλες με τις «Κρίσεις και σημειώματα», την «Ειδησεογραφία» και πληροφορίες γύρω από τη δράση των άλλων Νισυριακών Συλλόγων. Το δελτίο ήταν αφιερωμένο στους πρωτεργάτες του Συλλόγου, όπως γράφεται και στο εξώφυλλο και των δύο φύλλων (το πρώτο έχει τις φωτογραφίες του πρώτου διοικητικού συμβουλίου του Συλλόγου και το δεύτερο το έμβλημά του), που φαίνεται να είναι και τα μόνα που εκδόθηκαν. Δέκα χρόνια αργότερα, το Μάιο του 1978, ο Σύλλογος με πρόεδρο τον Σταύρο Χαρτοφύλη και γραμματέα τον Θεοδόση Ανδριώτη εξέδωσε ένα *Αναμνηστικό Δελτίο* με τίτλο «Πραγματοποίηση ενός ονείρου» για να τιμήσει τα μέλη και τους φίλους που πρόσφεραν και εργάστηκαν για να αποκτήσει ο Σύλλογος την ιδιόκτητη στέγη του στην Αστόρια της Νέας Υόρκης, 31-80 41st, Street N.Y. 11103.

14. Η Φωνή της Νισύρου

Όργανον των Νισυριών της Αμερικής, Νέα Υόρκη, Ιούνιος 1968-Οκτώβριος 1968.

Η περιοδική έκδοση *Η Φωνή της Νισύρου*, που το πρώτο της φύλλο κυκλοφόρησε τετρασέλιδο τον Ιούνιο του 1968, ήταν όργανο της Νισυριακής Νεολαίας Αμερικής¹. Εκδόθηκε σε σχήμα μικρής εφημερίδας 28x43 εκ. με βασικό σκοπό να ενώσει όλους τους Νισύριους σε μια «Νισυριακή Ενωτική» παράταξη απαλλαγμένη από κάθε τοπικιστικό πνεύμα, όπως αναφέρει σε σχετικό του άρθρο στο δεύτερο φύλλο της εφημερίδας ο πρόεδρος της Νισυριακής Νεολαίας Γεώργιος Χ. Καρούσος². Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο διοικητικό συμβούλιο της Νεολαίας, που είχε την πρωτοβουλία να εκδώσει αυτό το έντυπο, συμμετείχαν, εκτός από τον Γεώργιο Καρούσο, ο Νικ. Κοριτσιδής, ως αντιπρόεδρος, ο Μιχαήλ Χαρτοφύλης, ως ταμίας, ο Γεώργιος Ανδριώτης, ως γενικός γραμματέας, ο Κων. Ξανθός, ως βοηθός γραμματέα και οι Θεοδόσιος Ζ. Ζαχαριάδης, Δήμητρα Διακοβασιλία, Στέφανος Χαρτοφύλης και Εμμ. Εμμανουηλίδης, ως σύμβουλοι. Την εκδοτική επιτροπή της *Φωνής της Νισύρου* αποτελούσαν ο Γεώργιος Χ. Καρούσος, ως εκδότης και οι Γεώργιος Ανδριώτης και Θεοδόσιος Ζ. Ζαχαριάδης, ως βοηθοί. Η επίσημη συνδρομή για τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά ήταν 6 δολάρια και για το εξωτερικό 10 δολάρια. Η εφημερίδα τυπωνόταν στη Νέα Υόρκη, όπου είχε και τα γραφεία της (27η Λεωφ. 23-52, Αστόρια Ν.Υ. 11105).

1. Η «Νισυριακή Νεολαία Αμερικής» (The Nisyrian Youth Organization) ιδρύθηκε το 1941 και λειτουργούσε κανονικά για 7 περίπου χρόνια, οπότε αδρανοποιήθηκε και αναδιοργανώθηκε το 1952. Το 1963 μια ομάδα από τον μετέπειτα γυμνασιάρχη του Γυμνασίου της Αστόριας Δημοσθένη Τριανταφύλλου, τον Θεοδόση Ανδριώτη και τον Μ. Κουλιανίδη, προχώρησε στη σύνταξη καταστατικού και την επίσημη αναγνώριση του Συλλόγου. Ο Σύλλογος αυτός οργάνωνε εκδηλώσεις για τη συντήρηση του μοναδικού ελληνικού σχολείου που ίδρυσε το 1976 για τα παιδιά της παροικίας καθώς επίσης και διαλέξεις και συγκεντρώσεις για να φέρει σε επαφή τους νέους από όλα τα χωριά του νησιού και να τους ενώσει (Βλ. Γ. Νικητιάδης, «Σύλλογος Νισυριακής Νεολαίας», εφ. *Η Νισυριακή*, αρ. φύλλου 2, Ιούλιος 1979, σ. 3).
2. Γεώργιος Χ. Καρούσος, «As βαδίσωμεν προς την ένωσην δια την σωτηρίαν μας», *Η Φωνή της Νισύρου*, αρ. φύλλου 2, Ιουλίου-Αυγούστου 1968, σ. 1.

Πέρα από το βασικό της σκοπό, που ήταν, όπως είπαμε, η ένωση όλων των Νισυρίων και που τον εξεδήλωνε και παραστατικά στην προμετωπίδα με το έμβλημα της το χάρτι του νησιού και με το επίγραμμα «εν τη ενώσει η ισχύς», η Φωνή της Νισύρου είχε και τους ακόλουθους σκοπούς: τη στενότερη επικοινωνία των απανταχού Νισυρίων, τη μετάδοση πληροφοριών προς τα μέλη και μη των συλλόγων, κοινωνικών και πατριωτικών ειδήσεων και κάθε άλλο που θα συμβάλει στην ανάπτυξη της ιδέας της αλληλεγγύης ανάμεσα σε όλους τους Νισύριους, όπως και της αγάπης προς την ιδιαίτερη πατρίδα τη Νίσυρο. Ακόμα, θα αναλάβει να αδελφοποιήσει και να συνενώσει όλους τους Νισύριους σε ένα σώμα και μια ψυχή¹.

Η Φωνή της Νισύρου στο πρώτο της φύλλο καταχώρησε κύριο άρθρο της σύνταξης με τίτλο «εν τη ενώσει η ισχύς». Ενυπόγραφα άρθρα του Γεωργίου Καρούσου «Οι σκοποί μας» και του Γεωργίου Ανδριώτη «Θέματα και σκέψεις της Νεολαίας», διάφορα σημειώματα στην ειδική στήλη «Νισυριακά», πληροφορίες και σχόλια στις ξεχωριστές στήλες «Γκρίνιες» και «Κοινωνικά» κ.ά.

Στο δεύτερο φύλλο Ιουλίου-Αυγούστου 1968, που ήταν εξασέλικο, δημοσιεύονταν το κύριο άρθρο της συντάξεως με τίτλο «Ο μεγάλος κίνδυνος», σχόλια και πληροφορίες στις άλλες τακτικές στήλες και προσέθηκε ακόμα μία στήλη «Σοβαρά και αστεία» που έγραφε ο Γεώργιος Καρούσος. Στο φύλλο αυτό αρχίζει η παρουσίαση του πατέρα της ελληνικής δημοσιογραφίας στην Αμερική, του Κων. Φασουλαρίδη, που συνεχίσθηκε στο επόμενο φύλλο και καθιερώθηκε και η στήλη «Η αλληλογραφία μας».

Το τρίτο φύλλο της Φωνής της Νισύρου εκδόθηκε το Σεπτέμβριο του 1968 σε 6 σελίδες και περιελάμβανε κύριο άρθρο της σύνταξης με τίτλο «Δια μίαν νισυριακήν αναγέννησιν», άρθρο του προέδρου της «Πορφυρίδος» Γ. Κουμέντου για τον εορτασμό του Συλλόγου στη Ρόδο, ευρεία ανταπόκριση για την υποδοχή του μητροπολίτη Θεολόγου στη Λάρισα, διάφορα άρθρα του Νικ. Νοταρίδη «Μπορεί να ξεχάσουμε», του Νικ. Γιαννάκη «Θυμάμαι και χαιρόμαι», του Γ. Ανδριώτη «Θέματα και σκέψεις της Νεολαίας» και τη συνηθισμένη ύλη στις καθιερωμένες στήλες.

Το τέταρτο φύλλο, που όπως φαίνεται είναι και το τελευταίο, εκδόθηκε τον Οκτώβριο του 1968 σε 4 σελίδες με κύριο άρθρο της σύνταξης «Βαρεία η αποστολή μας», με διάφορα άλλα άρθρα του Γ. Καρούσου «Το πρώτον Παννισυριακόν Συνέδριον», του Νικ. Νοταρίδη «Αυλάκι αγαπημένο», του Κων. Αυγουλλά «Τα φρικτά αποτελέσματα της χαρτοπαιξίας» και ακόμα με δημοσιεύματα στις οικείες στήλες. Σε όλα τα φύλλα είχαν δημοσιευθεί ποιήματα, νισυρικές παροιμίες και φωτογραφίες. Η εφημερίδα διέκοψε πολύ σύντομα την έκδοσή της και έτσι η νισυριακή παροιμία της Αμερικής έμεινε χωρίς δημοσιογραφικό όργανο.

Θα πρέπει ίσως να σημειωθεί ότι η ψυχή της Φωνής της Νισύρου ήταν ο Γεώργιος Καρούσος, ένας νέος της μεταπολεμικής γενιάς, που γεννήθηκε στη Νίσυρο μέσα στον πόλεμο και αφού παρακολούθησε στην Κάλυμνο τις γυμνασιακές του σπουδές, εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στην Αμερική, όπου συμπλήρωσε τις σπουδές του και αναμείχθηκε στα πράγματα της νισυριακής παροιμίας. Μετά τη διακοπή της εφημερίδας εξέδωσε και το *Ελληνοαμερικανικόν Ημερολόγιον*, το 1969.

1. Γεώργιος Καρούσος, «Οι σκοποί μας», Η Φωνή της Νισύρου, αρ. φύλλου 1, Ιουνίου 1968, σ. 1.

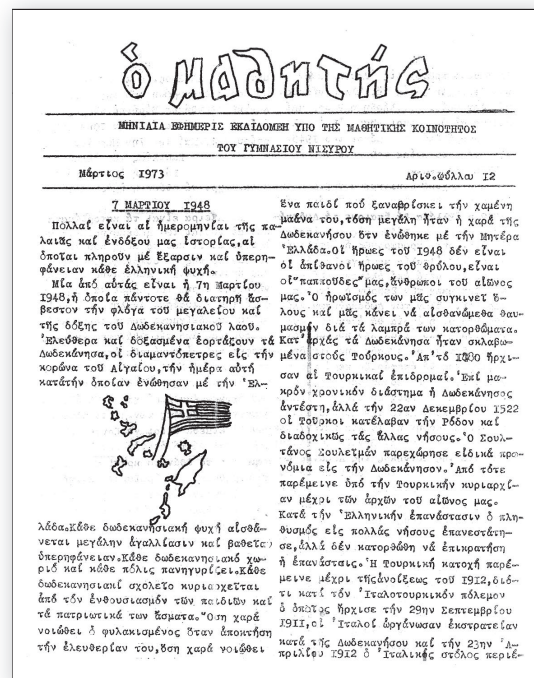
15. Ο Μαθητής

Μηνιαία Εφημερίς Εκδιδόμενη υπό της Μαθητικής Κοινότητας του Γυμνασίου Νισύρου, Νίσυρος, Ιανουάριος 1972-Ιούνιος 1976.

Ο *Μαθητής* εκδόθηκε τον Ιανουάριο του 1972 ως μηνιαίο όργανο της Μαθητικής Κοινότητας του Γυμνασίου Νισύρου υπό την εποπτεία του διευθυντή του, χημικού Εμμανουήλ Ν. Φραντζή, ενός νέου και δραστήριου ανθρώπου, εκπαιδευτικού και πατριώτη, που χάθηκε πρόωρα (γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1937 και πέθανε τον Αύγουστο του 1977). Ο *Μαθητής* περιείχε πληροφορίες για τις δραστηριότητες του Γυμνασίου, δημοσιεύματα των μαθητών για τη Νίσυρο πάνω σε ιστορικά και λαογραφικά θέματα και άλλη σχετική ύλη. Η έκδοσή του συνεχίστηκε μέχρι το τέλος του σχολικού έτους 1975-1976 και σταμάτησε λόγω της μακράς απουσίας του διευθυντή του Γυμνασίου Εμμ. Φραντζή για λόγους υγείας. Στο πρώτο φύλλο, με τον τίτλο «Η εφημερίδα μας», διαβάζουμε για το σκοπό του *Μαθητού* τα παρακάτω: «Με τον Ιανουάριο του 1972 αρχίζει τη ζωή της η μικρή μας εφημερίδα που βασικό της σκοπό έχει να δώσει διέξοδο στις ανησυχίες και τους προβληματισμούς των μαθητών του Γυμνασίου μας, να τους ωθήσει στην αγάπη για γνώση και έρευνα, να τους βοηθήσει να φέρουν εις φως τις ικανότητες που ίσως κρύβουν και τέλος να τους ικανοποιήσει με την ηθική αμοιβή της διακρίσεως και δημοσιεύσεως του έργου των». Από το ίδιο φύλλο πληροφορούμαστε ότι την επιμέλεια της εκδόσεως έχει αναλάβει η Μαθητική Κοινότητα, σε μια προσπάθειά της να βοηθήσει όλους τους μαθητές.

Ο *Μαθητής* στα τρία πρώτα του φύλλα (Ιανουάριος-Μάρτιος) έβγαине σε 4 σελίδες και ύστερα σε 6, μερικά δε φύλλα βγήκαν και σε 8 σελίδες. Συνολικά εκδόθηκαν 34 φύλλα, από τα οποία δύο ήταν διπλά, του Οκτωβρίου-Νοεμβρίου 1975, φ. 32-33, και του Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 1976, φ. 35-36, που ήταν και το τελευταίο. Ο *Μαθητής* τυπωνόταν σε πολύγραφο που τον χάρισε στη Μαθητική Κοινότητα ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων του Γυμνασίου Νισύρου. Η εφημερίδα δεν έβγαине τους τρεις μήνες του καλοκαιριού (Ιούλιος-Σεπτέμβριος), όταν το Γυμνάσιο ήταν κλειστό και επανεκδιόταν τον Οκτώβριο. Η εφημεριδούλα ήταν διακοσμημένη με διάφορα σχέδια χρωματιστά και μερικά φύλλα της καταχωρούσαν και σταυρόλεξο. Ο *Μαθητής* με το καλογραμμμένο περιεχόμενό του κάλυψε το «λογοτεχνικό» έντυπο που έλειπε για να φιλοξενήσει τις εργασίες των μαθητών του Γυμνασίου Νισύρου.

Μεταξύ των μαθητών, κείμενα των οποίων φιλοξενούσε ο *Μαθητής*, ήταν ο Ηλίας Διακομιχάλης, ο Μιχάλης Διακομιχάλης, η Μαρία Χασαπλαδάκη, ο Δημήτρης Χασαπλαδάκης, η Χριστίνα Φραγκεσκάκη, η Ειρήνη Φραντζή, ο Δημήτρης Τσουλάτος, η Ειρήνη Καρούζου, η Καλλιόπη Γιακουμή, η Ασημίνα Σακλαρίδου, η Τριανταφυλλιά Κακακίου και άλλοι. Την προσπάθεια των μαθητών επαίνεσαν με επιστολές στην εφημεριδούλα οι Νισυριακοί Σύλλογοι της Αμερικής και της Αθήνας¹.

1. Ο *Μαθητής*, αρ. φύλλου 4, Απρίλιος 1972, αρ. φύλλου 6, Ιούνιος 1972, αρ. φύλλου 15, Ιούνιος 1973 και αρ. φύλλου 28, Φεβρουάριος 1975.

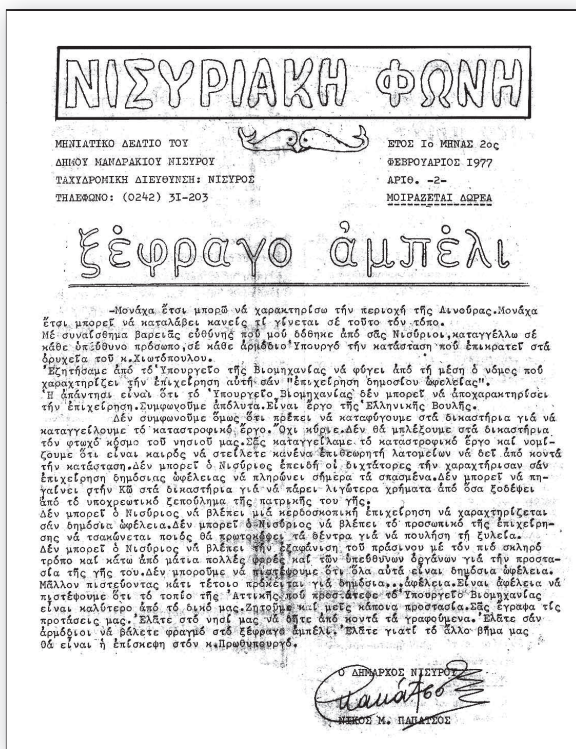
16. Νισυριακή Φωνή

Μηνιαίο Δελτίο του Δήμου Μανδρακίου Νισύρου, Νίσυρος, Ιανουάριος 1977-Δεκέμβριος 1979.

Η Νισυριακή Φωνή εκδόθηκε τον Ιανουάριο του 1977 από το Δήμο Μανδρακίου Νισύρου, ως μηνιαίο δελτίο με σκοπό «... Την υπεύθυνη όσο και πλήρη ενημέρωση των πολιτών πάνω σε θέματα που απασχολούν το νησί μας και τους κατοίκους του...», όπως αναφέρει ανάμεσα στ' άλλα ο δήμαρχος στο πρώτο φύλλο με τον τίτλο «Οι σκοποί του Δελτίου μας». Συντάκτης του δελτίου ήταν ο ίδιος ο δήμαρχος Νίκος Μιχ. Παπάτσος, πρώτος δήμαρχος του Δήμου σε ηλικία μόλις 30 ετών μετά την πτώση της δικτατορίας, που επανεκλέχτηκε και στις εκλογές του 1978¹, ο οποίος όχι μόνο το έγραφε (μερικά άρθρα τα έγραφαν και υπάλληλοι του Δήμου), αλλά το δακτυλογραφούσε και το τύπωνε στον πολύγραφο, που για το σκοπό αυτό ο Δήμος

αγόρασε με εισφορά των Νισυρίων της διασποράς. Ακόμα, ο ίδιος φιλοτεχνούσε το δελτίο με διάφορα σχέδια, που οι τεχνικές του γνώσεις του επέτρεπαν να κάνει, δεδομένου ότι είχε τελειώσει εργοδηγός στην Τεχνική Σχολή της Ρόδου «Νηρέυς» και για ένα διάστημα, πριν εκλεγεί δήμαρχος, εργάστηκε στις Τεχνικές Υπηρεσίες των Δήμων και Κοινοτήτων της Νομαρχίας Δωδεκανήσου. Το δελτίο τυπωνόταν σε χαρτί πολυγράφου, που αναγκαστικά έπαιρνε το σχήμα του, σε 10-22 σελίδες ανάλογα με την ύλη, χωρίς ξεχωριστό εξώφυλλο, και μοιραζόταν δωρεάν.

Η Νισυριακή Φωνή έδινε πληροφορίες πάνω στο τι έγινε στο μήνα που πέρασε και τι προβλεπόταν να γίνει στο μήνα που ερχόταν για πράγματα που αφορούσαν την εκτέλεση έργων, τις δημοπρασίες, τους εργολάβους που εκτελούσαν διάφορα έργα, τις χρηματοδοτήσεις, τα νέα από το δημοτικό συμβούλιο, τις πληροφορίες για τους συνταξιούχους του ΟΓΑ και τα νέα των Νισυρίων που ζουν εκτός

Νισύρου, καθώς και τις δραστηριότητες των διαφόρων συλλόγων και σωματείων. Το δελτίο ήταν μηνιαίο, αλλά τον πρώτο χρόνο (1977) εκδόθηκαν 6 φύλλα, από τα οποία 4 (Ιανουαρίου-Απριλίου), φ. 1-4, ήταν ένα για κάθε μήνα, το πέμπτο ήταν τριπλό (Μαΐου-Ιουλίου), φ. 5-7, και το έκτο ήταν πενταπλό (Αυγούστου-Δεκεμβρίου), φ. 8-12. Το δεύτερο χρόνο (1978) το δελτίο εκδόθηκε σ' ένα διπλό φύλλο, Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου, φ. 13 έως φ. 14, που είναι και το τελευταίο αυτής της χρονιάς. Ύστερα από την προσωρινή διακοπή του εξαιτίας της προκήρυξης των δημοτικών εκλογών, όπως αναφέρθηκε από τη σύνταξη, το δελτίο επανεκδόθηκε τον Ιανουάριο του 1979, φ. 15 και συνέχισε το Φεβρουάριο, φ. 16, το

1. Ο Νίκος Παπάτσος, ως δήμαρχος του Δήμου Μανδρακίου Νισύρου επί δύο τετραετίες (1974-1982), είχε μια έντονη παρουσία στον ευρύτερο χώρο των ΟΤΑ, αφού με τις δημοτικές εκλογές του 1978 είχε εκλεγεί μέλος των διοικητικών συμβουλίων της ΤΕΔΚΔ και στην ΚΕΔΚΕ για την περίοδο 1979-1982.

δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου, φ. 17 και τους υπόλοιπους μήνες του έτους (Μάιος-Δεκέμβριος) φ. 18 και με 62 σελίδες, που φαίνεται να είναι και το τελευταίο.

Πέρα από τις παραπάνω γενικές πληροφορίες που έδινε η *Νισυριακή Φωνή*, είχαν καθιερωθεί και ειδικές στήλες, όπου διατυπώνονταν «Σκέψεις, κρίσεις και σχόλια», δίνονταν «Απαντήσεις» σε ερωτήματα που απευθύνονταν στον δήμαρχο από τους δημότες, καταχωρούνταν «Νισύρικα τραγούδια» (αναδημοσιεύσεις), επιστολές των αναγνωστών και «Νέα από τις Κοινότητες», «Νέα από το Δημοτικό Συμβούλιο», «Πολιτιστικές εκδηλώσεις» και αναδημοσιεύσεις από τον τύπο της Ρόδου «Ο τύπος της Ρόδου γράφει». Θα πρέπει ακόμα να τονιστεί ότι ενυπόγραφα κείμενα δημοσιεύονταν στο δελτίο, εκτός του δημάρχου και μερικών συνεργατών, του Γιάννη Παπαδόπουλου «Νισύρικες αληθινές ιστορίες», του Κώστα Μαντουδάκη (ποιήματα) και του Βασίλη Βεζύρογλου «Σοβαρά και αστεία» καθώς και ένα κείμενο του διευθυντή του Δημοτικού Σχολείου Μανώλη Μαστρογιώργη «Το νόημα της ελευθερίας» (φ. 3, Μάρτιος 1977, σ. 2) και ένα ακόμα του καπετάν Νικόλα Χιώτη «Ο Συριώτης» (φ. 18, Μάης-Δεκέμβρης 1979, σ. 34). Να σημειώσουμε ακόμα ένα δημοσίευμα-αφιέρωμα του συνταξιούχου δασκάλου Νικολάου Λυβίτση στον Μάνο Φραντζή «Αυτοί που μας έφυγαν» (φ. 15, Γενάρης 1979, σ. 12). Το δελτίο διατηρούσε ακόμα τακτικές στήλες που επιμελούνταν υπάλληλοι του Δήμου, όπως «Δημοπρασίες» (Ιωάννα Περούλη-Ορσάρη) και «Για τους ασφαλισμένους του ΟΓΑ» (Ασπασία Μαστρογιώργη-Κατσιματίδου). Επίσης, στις στήλες του δελτίου δημοσιεύτηκαν τα πεπραγμένα του Δήμου για την πριν από την έκδοσή του περίοδο (Ιούνιος 1975 έως Δεκέμβριο 1976) και όλο το ιστορικό της υποθέσεως των συμβάσεων με τις εταιρείες που εκμεταλλεύονταν την ελαφρόπετρα του νησιού.

Η *Νισύρικη Φωνή* την περίοδο που εκδιδόταν (Ιανουάριος 1977-Δεκέμβριος 1979) ήταν το μοναδικό έντυπο της Νισύρου μεταξύ των *Νισυριακών Χρονικών* που διέκοψαν την έκδοσή τους το 1961 και των *Νισυριακών Νέων* που άρχισαν να εκδίδονται στις αρχές του 1979. Εκτός από τις δραστηριότητες του Δήμου κάλυπτε και ένα ευρύτερο φάσμα ειδήσεων και πληροφοριών που αφορούσαν το νησί. Γι' αυτό και οι Νισύριοι της διασποράς και οι τοπικοί φορείς το δέχθηκαν με μεγάλη ικανοποίηση, όπως προκύπτει από τις επιστολές των προέδρων της «Πορφυρίδας» Ρόδου και της «Εταιρείας Νισυριακών Μελετών» Γ. Κουμέντου και Νικήτα Σακελλαρίδη αντίστοιχα και του διευθυντή του Δημοτικού Σχολείου Μανώλη Μαστρογιώργη¹. Χαρακτηριστικό είναι το σχόλιο του ιστοριοδίφη της Νισύρου Κώστα Σακελλαρίδη, ο οποίος σε επιστολή του προς τον δήμαρχο Νίκο Παπάτσο γράφει, μεταξύ άλλων: «Σας συχαίρω για την έκδοση της *Νισύρικης Φωνής*. Είναι κάτι πολύ χρήσιμο, γιατί εκτός από την ενημερότητα για τα ζητήματα του νησιού, που με τόση αξιοσύνη αντιμετωπίζετε, διαβάζοντάς την νοιώθει υπεύθυνος για την εξέλιξη των προβλημάτων του τόπου μας και σου γεννιέται η επιθυμία αν μπορείς να βοηθήσεις όσο μακριά κι αν είσαι από την πατρίδα»².

17. Ο Όμηρος

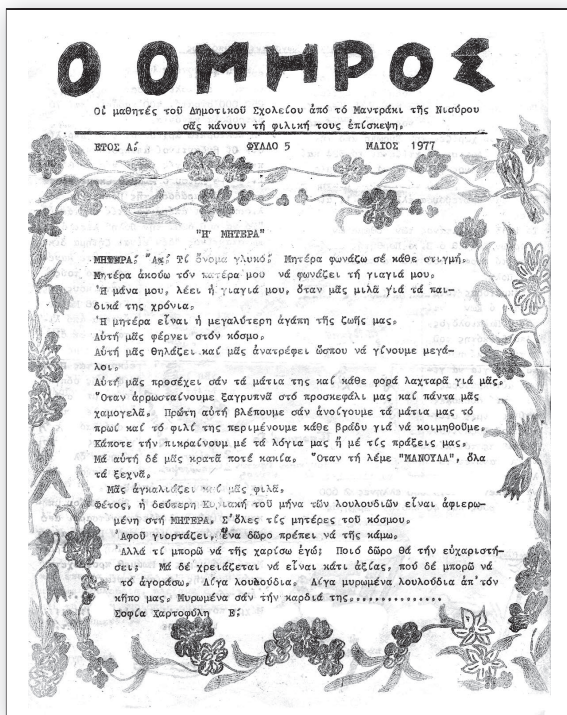
Δελτίο του Δημοτικού Σχολείου Μανδρακίου Νισύρου, Νίσυρος, Ιανουάριος 1977-Μάιος 1978.

Πολυγραφημένο δελτίο των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου του Μανδρακίου Νισύρου με τον τίτλο *Ο Όμηρος*³, του οποίου το πρώτο φύλλο εκδόθηκε τον Ιανουάριο του 1977. Στο μαθητικό αυτό δελτίο, που τον πρώτο χρόνο (Ιανουάριος-Ιούνιος 1977) βγήκαν 6 φύλλα, όσοι και οι αντίστοιχοι μήνες, συνεργάτες ήταν μαθητές και μαθήτριες απ' όλες τις τάξεις, με περιγραφές του νησιού, νέα από τη ζωή και τις δραστηριότητες του Σχολείου, ποιήματα, παρουσίαση λαογραφικών εθίμων και παροιμιών, ιστορικά σημειώματα για τη Νίσυρο και κάπου

1. *Νισύρικη Φωνή*, «Μας γράφουν», αρ. φύλλου 3, Μάρτιος 1977, σ. 10.

2. *Νισύρικη Φωνή*, «Μας γράφουν», αρ. φύλλου 5-7, Μάης-Ιούλης 1977, σ. 11.

3. Ο τίτλος του είναι δάνειος από την «Ομήρειον Κοινοτικήν Σχολήν» (1909), που στεγάζει το Δημοτικό Σχολείο.

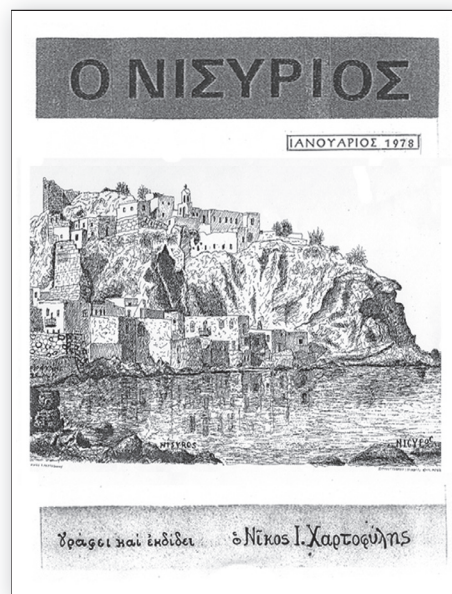
κάπου ένα μικρό σταυρόλεξο και ανιγμάτα για παιδιά. Το δελτίο ήταν διακοσμημένο με ωραία σχέδια από μοτίβα κυρίως της Νισύρου. Στο δεύτερο χρόνο, που ταυτίζεται με το σχολικό έτος (Οκτώβριος 1977-Μάιος 1978), εκδόθηκαν με το ίδιο περιεχόμενο 6 φύλλα, από τα οποία το τελευταίο (Απριλίου-Μαΐου) ήταν διπλό, φ. 13-14. Από το 6ο φύλλο του πρώτου χρόνου με το τέλος του σχολικού έτους, πληροφορούμαστε με ανακοίνωση των δασκάλων και μαθητών του Σχολείου ότι ο *Όμηρος* βγήκε για να συνεχίσει μια παρόμοια έκδοση, το *Μαθητή*, που εξέδιδαν οι μαθητές του Γυμνασίου Νισύρου μέχρι το 1976. Την πρωτοβουλία τους αυτή την ενθάρρυνε και ο επιθεωρητής των Δημοτικών Σχολείων της Επαρχίας Κω¹ καθώς και ο τότε διευθυντής του Σχολείου Μανώλης Μαστρογιώργης από την Κω και οι δύο Νισυριές δασκάλες Ειρήνη Φραντζή-Σακελλαρίδη και Μαρία Λυβίτση-Φραντζή, που υπηρετούσαν στη Νίσυρο².

Τα κείμενα έγραφαν μαθητές και μαθήτριες των τελευταίων κυρίως τάξεων του Σχολείου. Από τους πολυγραφοτάτους ήταν ο Κώστας Μούρας, ο Περουλής Σακελλαρίδης, ο Τσαμπίκος Μανωλάκης, ο Δημ. Παριανός, η Σοφία Χαρτοφύλη, η Ευτυχία Παπάτσου, η Τόνια Καζακούλου, η Ιωάννα Σακλαρίδου και άλλοι.

18. Ο Νισύριος

Μηνιαίο Δελτίο, Ρόδος, 1978.

Μηνιαίο, σατιρικό μάλλον, φυλλάδιο με τον τίτλο *Ο Νισύριος*, που έγραφε και τύπωνε ο Νίκος Ιωάν. Χαρτοφύλης (1931-2002) σε πολύγραφο, στη Ρόδο (συνοικισμός Ροδοπούλας) και το μοίραζε δωρεάν. Το πρώτο και μοναδικό του φύλλο βγήκε τον Ιανουάριο του 1978 σε 16 σελίδες και, όπως ο ίδιος γράφει υπό μορφή προλόγου, ο *Νισύριος* δεν θα σατιρίζει μόνο, αλλά θα γράφει και για την ιστορία και τη λαογραφία του νησιού και ακόμα για τα προβλήματά του. Χαρακτηριστικό είναι ότι το φυλλάδιο γράφεται στη νισυρική διάλεκτο. Εκτός από τον πρόλογο «Δυσολόγια», ένα κομμάτι για τον Άι Νικήτα τον Νισύριο, γραμμένο από έναν «απλοϊκό Νισύριο» και μια νισυρική παροιμία «Ολλί στη μοναξιά...», όλο το φυλλάδιο

1. Ο *Όμηρος*, αρ. φύλλου 6, Ιούνιος 1977, σ. 1.
 2. Κων. Μούρας, «Το Σχολείον μου», *Ο Όμηρος*, αρ. φύλλου 2, σ. 3.

είναι αφιερωμένο στον Βασίλη του Βεζύρη. Στο εξώφυλλο του *Νισύριου* ο εκδότης του έχει σχεδιάσει την «Ταύλα του Γιαλού» με τον κρημνό της Παναγιάς της Σπηλιανής. Η έκδοση του φυλλαδίου σταμάτησε κιάλας από το πρώτο φύλλο, για λόγους πιθανότατα οικονομικούς.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο εκδότης του *Νισύριου* Νίκος Ι. Χαρτοφύλης ανήκε στη νεότερη γενιά των Νισυρίων, ο οποίος ενώ σπούδασε παιδαγωγικά στην Παιδαγωγική Ακαδημία της Ρόδου, εγκατέλειψε πολύ νωρίς το λειτούργημα του δασκάλου, για να επιδοθεί στις τέχνες και τα γράμματα. Ασχολήθηκε με τη ζωγραφική, την αγιογραφία, την ποίηση και ταυτόχρονα δημοσιογραφούσε στο ροδίτικο τύπο. Υπήρξε και εκδότης του ιστορικού και λαογραφικού περιοδικού *Έρευνα* (1977)¹.

19. Νισυριακά Νέα

Εφημερίδα όλων των Νισυρίων – Έκδοση του Συλλόγου Νισυρίων «Ο Γνωμαγόρας», Αθήνα, Α΄ περίοδος Μάιος 1979-Αύγουστος 1980, Β΄ περίοδος Ιούλιος 1983-Αύγουστος 1989, Γ΄ περίοδος Δεκέμβριος 1991 έως σήμερα [2008].

Ο Σύλλογος Νισυρίων Αθηνών - Πειραιώς «Ο Γνωμαγόρας» είχε αποφασίσει κατά τη γενική συνέλευσή του της 12ης Φεβρουαρίου 1978 να προχωρήσει στην έκδοση εφημερίδας με τίτλο *Νισυριακά Νέα*, για να καλύψει ένα κενό στο χώρο της ενημέρωσης και επικοινωνίας των απανταχού Νισυρίων. Υλοποιώντας την απόφαση αυτή ο πρόεδρος του Συλλόγου Ιωάννης Λογοθέτης² και ο ορισθείς υπεύθυνος της εφημερίδας και μέλος του συμβουλίου του Συλλόγου Θεοχάρης Θεοχαρίδης³, απεύθυναν, στις αρχές του 1979, σε Νισύριους της διασποράς

1. Γεώργιος Κουμέντος, «Νίκος Ι. Χαρτοφύλης (1931-2002)», *Νισυριακά*, τόμος ΙΖ΄ (2007), σ. 160 επ.

2. Ο Γιάννης Λογοθέτης (γ. 1931) επί της προεδρίας του οποίου εκδόθηκαν τα *Νισυριακά Νέα* υπηρέτησε τον «Γνωμαγόρα» πάνω από 15 χρόνια (1973-1988). Μετά τις εγκύκλιες σπουδές του στο Ομήρειο Ημιγυμνάσιο Νισύρου φοίτησε στο Βενετόκλειο Γυμνάσιο Ρόδου, από το οποίο αποφοίτησε το 1949, πρώτος και από τα δύο τμήματα του Γυμνασίου (Κλασικό-Πρακτικό). Προσελήφθηκε αμέσως ως υπάλληλος του Υπουργείου Οικονομικών της τότε Γενικής Διοίκησης Δωδεκανήσου και σπούδασε εργαζόμενος πολιτικές επιστήμες και νομικά, αποκτώντας μάλιστα και την άδεια δικηγορίας στο Πρωτοδικείο Ρόδου. Υπηρέτησε μεταξύ των ετών 1954-1956 ως έφεδρος ανθυπολοχαγός του Σώματος Οικονομικών Υπηρεσιών στο Γ.Ε.Σ. και μετά την απόλυσή του παρέμεινε στην Αθήνα και υπηρέτησε σε διάφορες Οικονομικές Εφορίες. Όταν ο Δωδεκανήσιος βουλευτής Ιωάννης Ζίγδης ανέλαβε, επί κυβερνήσεως Ενώσεως Κέντρου, το Υπουργείο Βιομηχανίας (1963-1964), τον απέσπασε στο Υπουργείο και του ανέθεσε τη διεύθυνση του ιδιαίτερου Γραφείου του. Η δικτατορία τον μετέθεσε με δυσμένεια στην επαρχία (Λαμία) για να επανέλθει με την αποκατάσταση της δημοκρατίας στο Υπουργείο Οικονομικών επί υπουργίας Ιωάννη Πεσμαζόγλου και να αναλάβει το Τμήμα Προσωπικού των Οικονομικών Εφοριών και στη συνέχεια τη διεύθυνση διαφόρων Εφοριών της περιοχής Αθηνών μέχρι το 1989, που απεχώρησε από την τελευταία του θέση, του διευθυντή της Εφορίας Ελευθερίων Επαγγελματιών. Μετά τη συνταξιοδότησή του ασχολήθηκε ως φοροτεχνικός και νομικός σύμβουλος σε διάφορες επιχειρήσεις, συνεχίζοντας την ενεργό συμμετοχή του στη διοίκηση του «Γνωμαγόρα».

3. Ο Θεοχάρης Θεοχαρίδης (1931-2005) παρακολούθησε το τότε Ημιγυμνάσιο της Νισύρου και στη συνέχεια πήρε το απολυτήριο από το «Μπελλένειο» Γυμνάσιο της Λέρου. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και σταδιοδρόμησε ως ανώτερος υπάλληλος του κλάδου των εφοριακών. Ανάπτυξε πλούσια συνδικαλιστική δράση ως πρόεδρος της Ομοσπονδίας Εφοριακών Υπαλλήλων Ελλάδος. Άτομο ιδιαίτερα πολιτικοποιημένο αναμείχθηκε στα δωδεκανησιακά πράγματα από τα φοιτητικά του χρόνια συμμετέχοντας στο διοικητικό συμβούλιο της Ένωσης Δωδεκανησίων Φοιτητών, πρωτοστάτησε στη δημιουργία της Ομοσπονδίας Δωδεκανησιακών Σωματείων Αθηνών-Πειραιώς και διετέλεσε και πρόεδρός της την περίοδο 1986-1994. Για μια μεγάλη περίοδο συμμετείχε στη διοίκηση του «Γνωμαγόρα», επί προεδρίας Γιάννη Λογοθέτη, και η προσφορά του στην εφημερίδα υπήρξε σημαντική. Πέθανε στην Αθήνα το Νοέμβριο του 2005.

πριν τη διακόψουν, να εκδώσουν στο δεύτερο χρόνο παρά μόνο δύο φύλλα. Η διακοπή της εφημερίδας θα πρέπει να αποδοθεί στο γεγονός ότι τόσο ο πρόεδρος του «Γνωμαγόρα» Γιάννης Λογοθέτης, όσο και ο υπεύθυνος της σύνταξης Θεοχάρης Θεοχαρίδης δεν διέθεταν, λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων, τον απαιτούμενο χρόνο, αλλά και στις δυσκολίες να συγκεντρώσουν ύλη και ακόμα στα περιορισμένα οικονομικά μέσα του Συλλόγου. Ωστόσο, οι υπεύθυνοι της εφημερίδας απέδωσαν την τριετή αναστολή της έκδοσης των *Νισυριακών Νέων* σε λειτουργικές αδυναμίες και τεχνικούς λόγους¹. Την περίοδο αυτή η εφημερίδα τυπωνόταν στο τυπογραφείο του Λευτέρη Ρήγα, στην οδό Γερανίου 13.

Τρία χρόνια αργότερα, και συγκεκριμένα τον Ιούλιο του 1983, τα *Νισυριακά Νέα* επανεκδόθηκαν ως Β΄ περίοδος με νέα αρίθμηση και με συντακτική επιτροπή στην οποία εκτός από τον Θ. Θεοχαρίδη συμμετείχαν και ο ιερέας Στάθης Αρκαμούζης, ο εκτελωνιστής Παναγιώτης Κατσιματίδης, ο φοιτητής της ΑΣΟΕΕ Γιάννης Κουμέντος και ο υπάλληλος του ΟΤΕ Νίκος Παπάτσος, που ορίστηκε και αποδέκτης των επιστολών, των συνεργασιών και των συνδρομών της εφημερίδας. Την περίοδο αυτή ο Σύλλογος άλλαξε και τυπογραφείο, αναθέτοντας την εκτύπωση της εφημερίδας στο Νισύριο τυπογράφο Κώστα Καράλη (Γερανίου 7), ο οποίος συνέχισε να την τυπώνει. Η συντακτική επιτροπή, στο νέο ξεκίνημα, που συνοδεύεται με την επανεκλογή του Γιάννη Λογοθέτη στην προεδρία του «Γνωμαγόρα», διαβεβαίωσε ότι με τις εμπειρίες του παρελθόντος θα κατοχυρωθεί η μόνιμη και συνεχής έκδοση της εφημερίδας και θα ακολουθηθούν οι αρχές που έχουν διακηρυχθεί όταν πρωτοβγήκαν τα *Νισυριακά Νέα*. Πράγματι, αυτή την περίοδο, η εφημερίδα ήταν μακροβιότερη, αφού συνέχισε την έκδοσή της μέχρι τον Αύγουστο του 1989, οπότε και εκδόθηκαν 23 φύλλα (1-23) με συχνότητα 3-4 φύλλα το χρόνο. Από την παραπάνω συντακτική επιτροπή είχαν αποχωρήσει ο ιερέας Στάθης Αρκαμούζης, ο Γιάννης Κουμέντος και ο Παν. Κατσιματίδης και εισήλθαν ο Δημ. Ιντζές (σπουδαστής τότε της Γυμναστικής Ακαδημίας), ο δάσκαλος Μάνος Σακελλαρίδης και ο αξιωματικός – δάσκαλος του Π.Ν. Γιάννης Χαρτοφύλης, που παρέμεινε μαζί με τον Θ. Θεοχαρίδη στην εκδοτική επιτροπή μέχρι το τέλος της δεύτερης αυτής περιόδου με υπεύθυνο έκδοσης της εφημερίδας το νέο πρόεδρο του «Γνωμαγόρα», από τον Ιανουάριο του 1988, Αρμόδιο Γιαννίδη. Η εφημερίδα διατηρήθηκε στο σχήμα 35x50 εκ. και οι σελίδες εκείνη την περίοδο ήταν 4, σταθερά. Να σημειώσουμε ακόμα ότι μέχρι το 1986 η εφημερίδα είχε έδρα το σπίτι του προέδρου του «Γνωμαγόρα» (Τροίας 17, Κηφισιά), δεδομένου ότι από τον επόμενο χρόνο στεγάστηκε μαζί με τους άλλους Νισύρικους Συλλόγους στη «Γιαννίδειο Νισυριακή Εστία» (3ης Σεπτεμβρίου 25).

Η Γ΄ περίοδος των *Νισυριακών Νέων* αρχίζει το Δεκέμβριο του 1991 με την επανέκδοσή τους ύστερα από την τελευταία διετή διακοπή. Η περίοδος αυτή ξεκίνησε με καλύτερους οιωνούς. Η εφημερίδα είχε ήδη αποκτήσει στέγη χάρις στη γενναιοδωρία του Αρμόδιου Γιαννίδη και οι επανεκλεγέντες στη Διοίκηση του «Γνωμαγόρα» Παν. Σακελλαρίδης, πρόεδρος, Γιάννης Λογοθέτης, αντιπρόεδρος, Γιάννης Χαρτοφύλης, γραμματέας και Παν. Κατσιματίδης, ταμίας, (εκλογές 8 Δεκεμβρίου 1991) δεσμεύτηκαν να ανταποκριθούν θετικά στην υποχρέωση επανέκδοσης της εφημερίδας, τη διακοπή της οποίας απέδωσαν σε «κώλυμα μελών της συντακτικής επιτροπής», όπως χαρακτηριστικά ανέφερε στη λογοδοσία του ο πρόεδρος Παν. Σακελλαρίδης². Το κώλυμα των συντακτών της εφημερίδας, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οφειλόταν στις αυξημένες επαγγελματικές υποχρεώσεις τους, από τις οποίες ήταν απαλλαγμένοι ο πρόεδρος

1. *Νισυριακά Νέα*, «Η επανέκδοσή μας», αρ. φύλλου 1, Ιούλης 1983, σ. 1.

2. *Νισυριακά Νέα*, «Νέα Διοίκηση στο Γνωμαγόρα Αθηνών», φ. 4, Δεκέμβριος 1991, σ. 1.

Πανάγος Σακελλαρίδης¹ και ο νέος γραμματέας Γιάννης Χαρτοφύλης, που ορίστηκε συντάκτης και υπεύθυνος έκδοσης της εφημερίδας, αφού ως συνταξιούχοι είχαν τον απαιτούμενο χρόνο να ασχοληθούν περισσότερο με την εφημερίδα. Ψυχή της εφημερίδας εκείνη την περίοδο αναδεικνύεται ο Γιάννης Αδ. Χαρτοφύλης², ο οποίος από το Μάρτιο του 2000 διατηρεί την προεδρία του «Γνωμαγόρα» και την αποκλειστική ευθύνη της σύνταξης των *Νισυριακών Νέων*. Η εφημερίδα εκδίδεται πια τακτικά κάθε δίμηνο σε 4 σελίδες μέχρι το Δεκέμβριο του 1992 και από τον Ιανουάριο του 1993 γίνεται 6 σελίδων, και τυπώνεται στο ίδιο τυπογραφείο, που διευθύνεται πια από το γιο του Κώστα Καράλη τον Νικήτα.

Οι διακοπές και επανεκδόσεις των *Νισυριακών Νέων* μπορεί τυπικά στην πορεία τους να τα εντάσσουν σε τρεις περιόδους, στην πραγματικότητα όμως με κριτήρια τα πρόσωπα που είχαν την ευθύνη τους και εκφράζανε σε ένα βαθμό και τα ιδεολογικά και κοσμοθεωρητικά τους πιστεύω, διακρίνει κανείς δύο περιόδους, την περίοδο 1979-1989 με πρόεδρο του «Γνωμαγόρα» τον Γιάννη Λογοθέτη και υπεύθυνο σύνταξης το Θεοχάρη Θεοχαρίδη και την περίοδο μετά το 1991 με πρόεδρο τον Πανάγο Σακελλαρίδη μέχρι το 1999 και υπεύθυνο σύνταξης τον Γιάννη Χαρτοφύλη, ο οποίος από το 2000 κατέχει και το αξίωμα του προέδρου.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα ως προς τη γραμμή της πρώτης αυτής περιόδου, πέρα από τα νισυριακά δημοσιεύματα, ήταν το άνοιγμα της εφημερίδας στον ευρύτερο δωδεκανησιακό χώρο με την προβολή των δραστηριοτήτων της Ομοσπονδίας Δωδεκανησιακών Σωματείων Αθηνών-Πειραιώς, των συμποσίων της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου, των συμποσίων του Αιγαίου κ.ά., προφανώς λόγω της ενεργού συμμετοχής του Θ. Θεοχαρίδη στις οργανώσεις αυτές. Τα *Νισυριακά Νέα* είχαν ακόμα μια εξωστρέφεια με πατριωτικά χαρακτηριστικά καθώς προσέγγιζαν με ιδιαίτερη έξαρση το κυπριακό και τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και επιδείκνυαν ανοχή σε ακραίες θέσεις ακολουθώντας το προοδευτικό κλίμα της πρώτης μεταπολιτευτικής περιόδου.

Η δομή και το περιεχόμενο της εφημερίδας την περίοδο εκείνη παρουσιάζει την ίδια περίπου εικόνα των παροικιακών εντύπων. Το κύριο άρθρο και η ειδική στήλη «Θέσεις και σχόλια» γραφόταν από τον Θ. Θεοχαρίδη και αναφερόταν στα ζωτικά προβλήματα που απασχολούσαν το νησί, όπως στην ύδρευση, τη γεωθερμία, την προστασία του περιβάλλοντος, στα λειτουργικά προβλήματα της Μονής της Σπηλιανής, στα θέματα της υγείας, την ηλεκτροδότηση (ΔΕΗ), τις τηλεπικοινωνίες (ΟΤΕ) και ακόμα στα Λουτρά, στο λιμάνι, στην επανίδρυση του Ειρηνοδικείου,

1. Ο Πανάγος Σακελλαρίδης γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1915. Γιος του δασκάλου και προύχοντα του νησιού Οδυσσέα Σακελλαρίδη (1866-1942), αφού παρακολούθησε τις εγκύκλιες σπουδές στο Ημιγυμνάσιο της Νισύρου, εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στην Αθήνα, όπου τέλειωσε το 8ο Γυμνάσιο Αθηνών και στη συνέχεια σπούδασε στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο πολιτικός μηχανικός. Σταδιοδρόμησε επαγγελματικά στην Αγροτική Τράπεζα ως μηχανικός στη Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών της οποίας διετέλεσε και προϊστάμενος. Υπήρξε ο μακροβιότερος πρόεδρος του «Γνωμαγόρα», τον οποίον υπηρέτησε μέχρι το 1999, οπότε και απεχώρησε με τον τιμητικό τίτλο του επίτιμου προέδρου που του απονεμήθηκε σε αναγνώριση της προσφοράς του προς το Σύλλογο και τη Νίσυρο. Πέθανε στην Αθήνα στις 29 Απριλίου του 2002.

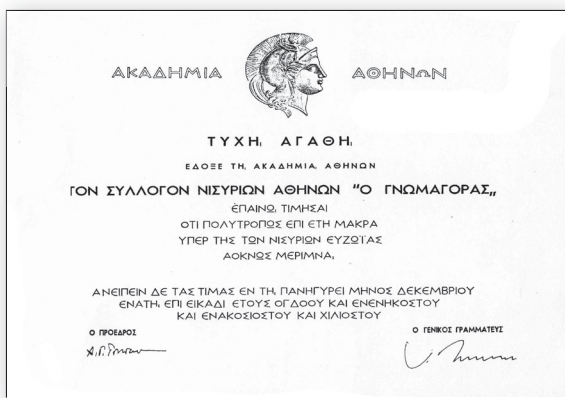
2. Ο Γιάννης Αδ. Χαρτοφύλης γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1933, όπου και παρακολούθησε τα εγκύκλια μαθήματα του εκεί Ημιγυμνασίου. Απεφοίτησε από το Ιπποκράτειο Γυμνάσιο Κω το 1951 και στη συνέχεια φοίτησε στην τότε Παιδαγωγική Ακαδημία Ρόδου και έλαβε το πτυχίο του το 1953. Για ένα διάστημα υπηρέτησε ως διευθυντής στα Δημοτικά Λουτρά Νισύρου και στη συνέχεια διορίστηκε ύστερα από εξετάσεις δάσκαλος του Ναυτικού. Ονομάστηκε αξιωματικός και ως δάσκαλος τοποθετήθηκε στη Σχολή Δοκίμων Υπαξιωματικών του Π.Ν. στον Πόρο, όπου υπηρέτησε για πολλά χρόνια και μετά στο ΓΕΝ μέχρι το βαθμό του αρχιπλοίαρχου με τον οποίον αποστρατεύθηκε το 1988. Από τότε αναμείχθηκε ενεργά στη διοίκηση του «Γνωμαγόρα», αρχικά ως γραμματέας και από το 2000 ως πρόεδρος. Έχει τιμηθεί με τον Ταξίαρχο του Τάγματος του Φοίνικα για την ευδόκιμη υπηρεσία του στο Π.Ν., με το Χρυσό Σταυρό του Τάγματος του Φοίνικα και με μετάλλιο στρατιωτικής αξίας Β΄ Τάξεως για τις υπηρεσίες του στον κύκλο των αρμοδιοτήτων του.

στην κατασκευή του ελικοδρομίου, στη στήριξη του Οξού της Σπλιανής, στην αποτροπή της επαναλειτουργίας του λατομείου του Χιωτόπουλου στο Λιμενάρι του Μανδρακιού, στη σύμβαση της «ΛΑΒΑΣ» (ορυχείο Γιαλιού) και σε άλλα θέματα. Επίσης, ο Θ. Θεοχαρίδης επιμελούνταν και άλλες τακτικές στήλες όπως «Νέα από τη Νίσυρο», «Από τη δράση του Συλλόγου μας», «Νισύρικη επικαιρότητα», τα «Κοινωνικά» και ακόμα δημοσίευε γενικά θέματα, που αφορούσαν το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, την Ομοσπονδία και τα συμπόσια. Ο Θ. Θεοχαρίδης από το Σεπτέμβριο του 1988 (φ. 16) σταμάτησε να ασχολείται με τη σύνταξη της εφημερίδας λόγω υγείας και φαίνεται στο ρόλο αυτό μέχρι το τέλος της περιόδου να τον αντικατέστησε ο Γιάννης Χαρτοφύλης.

Τα *Νισυριακά Νέα* διατηρούσαν και επώνυμες τακτικές στήλες όπως του προέδρου του «Γνωμαγόρα» Γιάννη Λογοθέτη με τίτλο «Αναμνήσεις», όπου δημοσιεύονταν υπό μορφή χρονικών περιστατικά από τη ζωή του νησιού «Το χρονικό της Λαμπρής στη Νίσυρο», φ. 1/1979, «Οι κρεφτές», φ. 5-6/1980, «Οι φανοί του Άη Γιάννη», φ. 7-8/1980, «Από τον καιρό του θειαφιού», φ. 3/1983, του Γιάννη Χαρτοφύλη με τίτλο στην αρχή «Νισύρικοι διάλογοι» με κείμενα σχολιασμού τοπικών καταστάσεων «Εντελώς μεταξύ μας», φ. 2/1983, «Ανψυχίες», φ. 3/1983, «Τα παρατσούκλια», φ. 6/1984 και στη συνέχεια με τίτλο «Νισύρικά μαντάτα» με διάφορα σχόλια, φ. 10, φ. 11/1986 και φ. 13/1987. Ο ίδιος δημοσίευε και αυτοτελή άρθρα, όπως «Ο τορπιλισμός του FIUME», φ. 8/1985 και «Το πρώτο μήνυμα της ελευθερίας», φ. 9/1986. Τακτική ήταν και η στήλη του Νικήτα Κουμέντου με τίτλο «Πνευματικοί τόνοι» απ' όπου παρουσίαζε τις νέες εκδόσεις για τη Νίσυρο και σχολίαζε θέματα σχετικά με τον πολιτισμό και τη λαογραφία του νησιού. Τα «Νέα της Νισύρικης παροικίας Ρόδου» τα έγραφε ο Γιώργος Κουμέντος (Πολυβότης), ο οποίος δημοσίευε και αυτοτελή κείμενα κάτω από τον τίτλο «Στο περιθώριο της ζωής», «Το πορτραίτο μιας τάξης», φ. 1/1979, «Σταυροί στη γαλήνη», φ. 2/1979 ή μεμονωμένα «Οι παραδοσιακοί οικισμοί της Νισύρου», φ. 4/1979, «Νισύρικά τραγούδια», φ. 5-6/1980, «Σταυροφορία για να σωθεί η Σπλιανή», φ. 2/1983. Στα πρώτα φύλλα η εφημερίδα διατηρούσε μια στήλη «Επιφυλλίδες», με δυο κείμενα του Κώστα Σακελλαρίδη «Από την ιστορία του νησιού μας» φ. 1 1979 και φ. 2/1979 και «Αντίλογος», φ. 4/1979 και ένα του Μιλτ. Λογοθέτη «Μια παράλογη ανάπτυξη όπως την βλέπουν οι απλοί Νισύριοι», φ. 3/1979. Τακτική στήλη με τίτλο «Απ' ότι θυμάμαι» διατηρούσε στην εφημερίδα και ο Νικήτας Σακελλαρίδης, της προπολεμικής γενιάς, με κείμενα-αναμνήσεις «Αρχιχρονιά», φ. 3/1979, «Χριστούγεννα – Φώτα», φ. 4/1979, «Μια μαρτυρία», φ. 7-8/1980, «Η Σωτήρα», φ. 2/1979, «Πάσχα στην Πάτμο», φ. 5-6/1980.

Η εφημερίδα την περίοδο εκείνη φιλοξένησε και μεμονωμένες εργασίες, όπως του δασκάλου Γαβριήλ Σακελλαρίδη «Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος 1909-1979» φ.2/1979 και «Οδοιπορικό της Νισύρου» φ. 7-8/1980, του Θ. Θεοχαρίδη «Πανεπιστήμιο του Αιγαίου και Δωδεκάνησα» και «Η Πόρτα» φ. 2/1979, του θεολόγου Σταύρου Κέντη «Πνευματικός θησαυρός της Σπλιανής» φ. 5-6/1980, του δικηγόρου Πασχάλη Πασχαλίδη «Μιχαήλ Σταλουδάκης» φ. 7-8/1980, του

Γιάννη Λογοθέτη «Γεωθερμία ως πηγή οικονομικής ανάπτυξης» φ. 2/1983, του Γιάννη Κατσιματίδη «Ηλικιωμένη – sos» φ. 2/1983, του παπά Μιχαήλ Σκουλλή «Ποιος τα πήρε κι έφυγε;» φ. 6/1984, του σπουδαστή Δημ. Ιντζέ «Η επερχόμενη τουριστική έκρηξη και ο μεγάλος κίνδυνος για τη Νίσυρο» φ. 7/1985 και του Δημ. Λαζ. Μαυρουδή «Αναπολήσεις» φ. 13/1987. Τα *Νισυριακά Νέα* δημοσίευαν ακόμα ποιήματα του Κώστα Μαντουδάκη, περιστασιακά κριτικά σημειώματα για το δωδεκανησιακό βιβλίο του Μιχαήλ

Αρφαρά, ειδήσεις για τις δραστηριότητες των Νισυριακών Συλλόγων της Αμερικής, νεκρολογίες για «εκείνους που φεύγουν», επιστολές και την αλληλογραφία της εφημερίδας. Καταχωρούσε ακόμα και περιορισμένες διαφημίσεις Νισυρίων επιχειρηματιών της Αθήνας και της Ρόδου.

Η εφημερίδα είχε πολύ καλή απήχηση στους πρώτους αναγνώστες της, αν λάβει κανείς υπόψη του τα σχόλια που διατυπώθηκαν, μερικά από τα οποία ακολουθούν: «Συγχαίροντες δια την έκδοσιν της εφημερίδος ευχόμεθα όπως αυτή εκπληρώσει τους ευγενείς σκοπούς ούς φιλοδοξεί επ' αγαθώ της φιλότιτης Πατρίδος» (Ο Ρόδου Σπυρίδων, φ. 2/1977). «Η έκδοσις των *Νισυριακών Νέων* οφείλεται όχι μόνο στην αγάπη, αλλά και στην πίστη σας για το μέλλον του Νησιού σας, που η φημισμένη ομορφιά του το ξεχωρίζει από όλα τα άλλα αδέρφια του της Δωδεκανήσου. Συμμερίζομαι την αγάπη και την πίστη σας και γι' αυτό, μαζί με τις ευχές μου, σας στέλλω και τα θερμά μου συγχαρητήρια» (Ιωάννης Ζίγδης, Αρχηγός ΕΔΗΚ, φ. 2/1979). «Το πρώτο σας φύλλο, παρ' όλο ότι ήταν πρώτο, υπήρξε τόσο πλήρες σε ενημέρωση για κοινωνικά αλλά και ιστορικά και πολιτιστικά θέματα. Ο Σύλλογός μας θα σταθεί στο πλευρό σας για τη διατήρηση της ευγενούς αυτής πρωτοβουλίας σας και μέσω του νεοϊδρυθέντος Πολιτιστικού Ομίλου Νισύρου θα έχει την τιμή και την ευχαρίστηση να προβάλλει μέσω της εφημερίδας σας όλα τα θέματα που απασχολούν την εδώ παροικία» (Σύλλογος Νισυρίων Αμερικής «Γνωμαγόρας», φ. 3/1979).

Η δεύτερη περίοδος των *Νισυριακών Νέων* συμπίπτει με την εκλογή του νέου διοικητικού συμβουλίου του «Γνωμαγόρα» στις εκλογές της 8ης Δεκεμβρίου 1991 με πρόεδρο τον Πανάγο Σακελλαρίδη και γραμματέα τον Γιάννη Χαρτοφύλη, που αναλαμβάνει τη σύνταξη και την ευθύνη της εφημερίδας. Η επανέκδοσις της εφημερίδας συνοδεύτηκε με το παρακάτω σχόλιο της σύνταξης: «Μετά από απουσία δύο χρόνων, να και πάλι κοντά σας τα *Νισυριακά Νέα*, ανανεωμένα, με πλούσια ύλη, με συνέπεια και υπευθυνότητα και με υπόσχεση για τακτική και ανελλιπή κυκλοφορία τους. Η επανέκδοσή τους συμπίπτει με την εκλογή και ανάληψη καθηκόντων του νέου Διοικητικού Συμβουλίου του "Γνωμαγόρα" Αθήνας-Πειραιά και οι υπεύθυνοι έκδοσής τους ευελπιστούν πως θα καταστήσουν την εφημερίδα αυτή τον ομφάλιο λώρο, που θα συνδέει τη Νίσυρο με τα ξενιτεμένα παιδιά της...»¹.

Η εφημερίδα τη νέα αυτή περίοδο αποκτά μια μεγαλύτερη εσωστρέφεια στα νισυριακά πράγματα και στους Νισύριους της διασποράς και γενικά ακολουθεί μια γραμμή πιο συντηρητική αποφεύγοντας τις αντιπαραθέσεις, που ήταν έντονες, ιδιαίτερα σε προεκλογικές περιόδους και προσεγγίζοντας τα πράγματα πολιτικής αιχμής με κριτική ισορροπίας.

Τα πιο χαρακτηριστικά γνωρίσματα των *Νισυριακών Νέων* αυτής της περιόδου είναι η συνέπεια ως προς την ανά δίμηνο περιοδική τους έκδοσις από το Δεκέμβριο του 1991 μέχρι σήμερα και η έντονη παρουσία του Γιάννη Χαρτοφύλη, που δεν είναι υπερβολή να υποστηριχθεί ότι γράφει σχεδόν μόνος του την εφημερίδα, αφού τα επώνυμα κείμενα που φιλοξενούνται σ' αυτήν είναι περιορισμένα. Η τακτική αυτή απετέλεσε αντικείμενο έντονης κριτικής εκ μέρους αναγνωστών της εφημερίδας. Ο γιατρός Γιάννης Οικονομίδης σε επιστολή του, που δημοσιεύθηκε στην άλλη νισυρική εφημερίδα *Η Φωνή της Νισύρου* έγραφε, μεταξύ των άλλων: «...Τι κάνει αυτή η εφημερίδα (*Νισυριακά Νέα*); Έχει αφεθεί στον απόλυτο έλεγχο του συντάκτη της... Αντί να δημοσιεύονται στα *Νισυριακά Νέα* συνεντεύξεις και συνεργασίες Νισυρίων², καταλαμβάνονται οι πολύτιμες στήλες της από ποικίλα, άσχετα με τη Νίσυρο θέματα [...] Παράλληλα ο συντάκτης τους δημοσιεύει τις ηθικές παραινέσεις του [...] Συνεχώς δε αντιμετωπιζόμαστε με

1. *Νισυριακά Νέα*, «Και πάλι κοντά σας», αρ. φύλλου 1, Δεκέμβριος 1991, σ. 1.

2. Να σημειώσουμε ότι άρθρο μας με τίτλο «Το μέλλον της Νισύρου: Φυσικό περιβάλλον, πολιτισμός και τουρισμός», που παραδώσαμε στο συντάκτη των *Νισυριακών Νέων* τον Αύγουστο του 1998, μας επιστράφηκε με το αιτιολογικό ότι ήταν μεγάλο σε έκταση... για να βρει θέση στις φιλόξενες σελίδες του *Διαβάτη της Νισύρου* (τεύχος 14, Απρίλιος 1999).

τις ηθικοπλαστικές υποδείξεις του, ως ναυτόπαιδες στο θρανίο. Διάχυτο είναι στις έξη σελίδες της εφημερίδας ένα κλίμα αυτοϊκανοποίησης, αυτοθαυμασμού και υποβόσκουσα ατμόσφαιρα συχαρητηρίων προς εαυτούς και αλλήλους. Η κριτική, που μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση, την πρόοδο, εμφανίζεται μόνο σαν πικρόχολος επίθεση προς υποτιθέμενους εχθρούς...»¹.

Η δομή της εφημερίδας δεν διαφέρει ουσιαστικά από τις προηγούμενες εκδόσεις. Σε κάθε φύλλο δημοσιεύεται κύριο άρθρο με επίκαιρο θέμα και συνεχίζονται τα σχόλια στις τακτικές στήλες «Θέσεις – Απόψεις», που από το Φεβρουάριο του 1993 μετονομάζονται «Θέσεις – Αντιθέσεις». Από τις στήλες αυτές της εφημερίδας προβάλλονται και σχολιάζονται τα προβλήματα της Νισύρου και προτείνονται λύσεις. Η αποτροπή της επαναλειτουργίας του λατομείου Χιωτόπουλου, η αντιστήριξη του Οξού της Παναγιάς, η προέκταση του λιμανιού, η κατασκευή του ελικοδρομίου, η αξιοποίηση των Λουτρών, η ανάπτυξη του νησιού, η προστασία του περιβάλλοντος και η ανάδειξη των πολιτιστικών στοιχείων, η κατασκευή του Αρχαιολογικού Μουσείου, η υγειονομική περίθαλψη, είναι μερικά από τα πιο σοβαρά ζητήματα, με τα οποία ασχολήθηκε η εφημερίδα από τις τακτικές της στήλες αλλά και από την ειδησεογραφία της γενικά. Άλλες τακτικές στήλες είναι τα «Νισυριακά μαντάτα» με νέα κυρίως από το νησί, «Από τη δραστηριότητα των Νισυρίων της διασποράς» (Αμερικής, Αυστραλίας, Ρόδου, Κω, Αθήνας-Πειραιά) και η στήλη «Εκείνοι που δεν πρέπει να ξεχνιούνται», όπου μεταξύ των ετών 1994-1998 δημοσιεύθηκαν βιογραφικά επώνυμων Νισυρίων με πατριωτική και επιστημονική προσφορά. Αναμεσά τους οι Κων. Φασουλαρίδης, δημοσιογράφος, Ιάκωβος Καζαβής, φαρμακοποιός, Νικήτας Σακελλαρίδης, Διονύσιος Μηνάς, μπτροπολίτης, Γεώργιος Παρθενιάδης, Εμμ. Σακλαρίδης, Μιχ. Τσατσαρώνης και Τριαντ. Τριανταφύλλου, γιατροί, Μιχ. Κατσιματίδης, φιλόλογος, Κων. Νικητιάδης, αντιναύαρχος, Γιάννης Οικονομίδης, Δημ. Στρίκης, Λάζαρος Κοντοβερός, Δημ. Πολυχρονιάδης, παράγοντες της προπολεμικής παροικίας των Νισυρίων της Αμερικής και άλλοι.

Στην ειδησεογραφία της εφημερίδας εντάσσονται και ορισμένα σημαντικά γεγονότα που έλαβαν χώρα στο νησί, όπως η επίσκεψη του προέδρου της Δημοκρατίας Κ. Στεφανόπουλου τον Ιούλιο του 1995 και του αρχιεπισκόπου Αμερικής Ιακώβου τον Αύγουστο του ίδιου έτους (φ. 23/1995), η επίσκεψη του πατριάρχη Βαρθολομαίου τον Αύγουστο του 2001 με την ευκαιρία του εορτασμού των 600 χρόνων από την ίδρυση της Μονής Παναγίας Σπηλιανής (φ. 59/2001), το συνέδριο της ΤΕΔΚΔ το Νοέμβριο του 1992 (φ. 7/1992), το συμπόσιο με θέμα «Τα Δωδεκάνησα στη Φραγκοκρατία και Ιταλοκρατία» τον Ιούνιο του 1995 (φ. 22/1995) και αργότερα (Μάιος 2004) το συνέδριο που οργάνωσε το Πάντειο Πανεπιστήμιο με θέμα: «Αειφορία και περιβάλλον – Ο νησιώτικος χώρος στον 21ο αιώνα» (φ. 76/2004). Η εφημερίδα πλαισιώνεται με τις τακτικές στήλες των κοινωνικών, τις νεκρολογίες και τα ποιήματα. Ελάχιστες διαφημιστικές καταχωρίσεις υπάρχουν. Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα των *Νισυριακών Νέων* είναι η πληθώρα των φωτογραφιών από την τρέχουσα επικαιρότητα αλλά και από το παρελθόν.

Επώνυμη ξεχωριστή στήλη με τίτλο «Εντελώς μεταξύ μας» διατηρούσε ο Γιάννης Χαρτοφύλης, όπου παρουσίαζε και σχολίαζε τα νισυριακά πράγματα, μέχρι το Δεκέμβριο του 1995, οπότε, από τον Ιανουάριο του 1996 τη μετονόμασε «Απ' ότι θυμάμαι» και παρουσιάζει γεγονότα και καταστάσεις από το παρελθόν, όπως ο ίδιος τα έχει βιώσει. Από τα περιορισμένα επώνυμα άλλα κείμενα της περιόδου αυτής αναφέρουμε: «Υγειονομική περίθαλψη της Νισύρου» του χημικού-βιολόγου Γιάννη Σακλαρίδη φ. 3/1992, «Το πνευματικό κέντρο των Νισυρίων στη Ρόδο» φ. 7/1993 και «Μια γειτονιά που ορφάνεψε» φ. 9/1993 του Γιώργου Κουμέντου, «Στη γειτονιά του Πύργου» του γιατρού Ηλία Τριανταφύλλου φ. 16/1994, «Υπέρ ή κατά της γεωθερμίας στη

1. Γιάννης Οικονομίδης, «Η επιστολή του κ. Γιάννη Οικονομίδη», εφ. *Η Φωνή της Νισύρου*, αρ. φύλλου 68, Μάιος-Ιούνιος 1995, σ. 2.

Νίσυρο;» φ. 28/1996 και «Γιατί είμαστε εναντίον της γεωθερμίας στη Νίσυρο» φ. 72/2003 του Κώστα Χαρτοφύλη, «Του φανού (ο κλήδονας)» του δασκάλου Νικήτα Μαστρογιάννη φ. 54/2000, «Η συνένωση των Νισυριακών Συλλόγων Αμερικής – Επιταγή των καιρών» του προέδρου του «Γνωμαγόρα» Αμερικής Νίκου Σφακιανού φ. 66/2002, «Η 55η επέτειος της Ενσωμάτωσης της Δωδεκανήσου και ο σεβασμός των εθνοτήτων» (πανηγυρικός στη Μητρόπολη Αθηνών του καθηγητή Αντώνη Αντάπαση), φ. 54/2000 και «Η επιστροφή στη Νίσυρο» του καθηγητή Ζαχαρία Τσιρπανλή φ. 75/2004.

Και αυτή την περίοδο τα σχόλια για να *Νισυριακά Νέα* ήταν επαινετικά, όπως προκύπτει από τις επιστολές που έλαβε και δημοσίευσε η σύνταξη της εφημερίδας, από τον γυμνασιάρχη Ηρακλή Καραναστάση, τον δικηγόρο Αντώνη Πληθίδη, το Σύλλογο «Παναγία Θερμανή» Μελβούρνης, τον πρόεδρο του «Γνωμαγόρα» Αμερικής Νίκο Σφακιανό και άλλους¹.

Τα *Νισυριακά Νέα* συνεχίζουν την έκδοσή τους πάντα με υπεύθυνο σύνταξη τον πρόεδρο του Συλλόγου «Ο Γνωμαγόρας» Ιωάννη Χαρτοφύλη και με την ίδια δομή. Το κύριο άρθρο και τα πρωτοσέλιδα δημοσιεύματα αναφέρονται στα προβλήματα που απασχόλησαν τη Νίσυρο, όπως το ηφαίστειο, τα αναπτυξιακά, οι συγκοινωνίες, η αξιοποίηση των Λουτρών, τα προβλήματα του περιβάλλοντος και άλλα. Τα σχόλια διατυπώνονται από την τακτική στήλη «Θέσεις – Αντιθέσεις» και η ειδησιογραφία για τα συμβαίνοντα στο νησί και στις νισυρικές παροικίες περνάει από τις ειδικές στήλες «Νισυρικά μαντάτα», «Με λίγα λόγια», «Από τη Νίσυρο της διασποράς», «Κοινωνικά», «Βιβλιοπαρουσιάσεις» και «Για κείνους που φεύγουν» (νεκρολογίες). Την τελευταία αυτή περίοδο η εφημερίδα φιλοξένησε και επώνυμα άρθρα εκτός από το τακτικό χρονογράφημα στη στήλη «Απ' ότι θυμάμαι» του Ιωάννη Χαρτοφύλη. Τα άλλα άρθρα είναι του καθηγητή Ζαχαρία Τσιρπανλή «Η Εβδομή Μαρτίου» (φ. 87/2006) και «Αντώνιος Κ. Πληθίδης – Ένας σπάνιος άνθρωπος και ένας έντιμος νομομαθής» (φ. 91/2006), του μητροπολίτη Κω-Νισύρου Αιμιλιανού «Ο Άγιος Νεομάρτης Νικήτας ο Νισύριος» (φ. 84/2005), του Ιωάννη Χαρτοφύλη «Ο Περικλής Καλογήρου – Ένας λαμπρός επιστήμονας και πατριώτης» (φ. 90/2006) και «Αθηνά Φαναριώτου-Φιλίππου – Μια προώρως εκλιπούσα ποιήτρια» (φ. 93/2007), του Στ. Μαρμαρινού, δημοσιογράφου του *Εθνικού Κήρυκα* Νέας Υόρκης, «Ο δικαστής Νικόλαος Τσουκαλάς» (φ. 93/2007), του Μάνου Σακελλαρίδη «Γιάννης Γ. Παπαδόπουλος» (φ. 94/2007) και του αρχαιολόγου Ιωάννη Βολανάκη «Η συμβολή της Ι. Μονής Παναγίας Σπηλιανής στη ζωή της Νισύρου ανά τους αιώνες, 1400-2000 μ.Χ.» (φ. 95/2005).

20. Η Νισυριακή

Όργανο των Νισυρίων της Αμερικής, Νέα Υόρκη, Ιούνιος 1979-Μάιος 1981.

Η *Νισυριακή* με υπότιτλο «Όργανο των Νισυρίων της Αμερικής» που εκφράζει την πρόθεση των ιδρυτών της να συνενώσουν και να φέρουν σε επαφή όλους τους Νισύριους μεταξύ τους, εκδόθηκε τον Ιούνιο του 1979 από τον Πολιτιστικό Όμιλο Νισυρίων Αμερικής. Ο Πολιτιστικός Όμιλος Νισυρίων ιδρύθηκε στις 24 Ιουνίου 1979 σε μια συγκέντρωση που πραγματοποιήθηκε στο κτίριο του Νισυριακού Συλλόγου «Παναγία Θερμανή» στην Αστόρια της Ν.Υ. Είναι χαρακτηριστικό ότι την ίδρυση του Πολιτιστικού Ομίλου την υποστήριξαν παράγοντες της νισυριακής παροικίας και όχι μόνο, όπως ο Απόστολος Χατζηδημητρίου της Ομοσπονδίας Ελληνικών Σωματείων Αμερικής, ο Ιάκωβος Καραβάκης, πρόεδρος του «Γνωμαγόρα», ο Θεοδόσης Ανδριώτης του Συλλόγου «Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος», ο Νικόλαος Ανδριώτης, πρόεδρος της Κοινότητας του Αγίου Δημητρίου Αστόριας και ο καθηγητής της Ιστορίας στο Brooklyn College Νικ. Παπαγιαννάκης².

1. *Νισυριακά Νέα*, «Τι είπαν για τα *Νισυριακά Νέα*», αρ. φύλλου 10, Μάιος-Ιούνιος 1993, σ. 4.

2. *Η Νισυριακή*, «Η ίδρυση του Πολιτιστικού μας Ομίλου», αρ. φύλλου 2, Ιούλιος-Αύγουστος 1979, σ. 3.

Σκοπός του Ομίλου και της εφημερίδας ήταν η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Νιούρου, η έρευνα των ηθών και εθίμων και η πλατιά διάδοση της νισυρικής λογοτεχνίας, όπως διακηρύχθηκε στο πρώτο φύλλο της *Νισυριακής*¹. Η πρωτοβουλία για την ίδρυση του Ομίλου και την ταυτόχρονη έκδοση της εφημερίδας ανήκε σε μια ομάδα νέων Νισυρίων επιστημόνων, μερικοί από τους οποίους ήταν τότε φοιτητές, όπως οι χημικοί μηχανικοί Χριστοφής Κορωναίος και Κων. Μαστρογιαννάκης, οι οικονομολόγοι Τάσος Παντελίδης και Μιχ. Διακομιχάλης, ο αρχιτέκτονας Ηλίας Σταυριανός, οι δικηγόροι Γιώργος Νικητιάδης, Γεωργία Ιατρού-Νικητιάδη και Ζαφείρης Χατζηδημητρίου, ο κοινωνιολόγος Κων. Κωνσταντινίδης και οι σπουδαστές πληροφορικής Ηλίας Διακομιχάλης και Κώστας Καραβάκης.

Για την προετοιμασία του πρώτου φύλλου συνεργάστηκαν όλοι οι παραπάνω. Από το δεύτερο φύλλο η *Νισυριακή* εμφανίζεται με συντακτική επιτροπή, ως υπεύθυνη της έκδοσης, την οποία αποτελούν ο Χρ. Κορωναίος, ο Γ. Νικητιάδης και ο Τάσος Παντελίδης. Από το φύλλο Μαρτίου-Απριλίου του 1980 διευρύνεται η συντακτική επιτροπή με τη συμμετοχή και των Κ. Κωνσταντινίδη, Κ. Μαστρογιαννάκη και Ηλίας Σταυριανού, που είχε και την ευθύνη των οικονομικών της εφημερίδας καθώς και του οικονομολόγου Μόσχου Σκουλλή, που εμφανίζεται μόνο στο τελευταίο φύλλο του Ιανουαρίου-Μαΐου 1981. Η εφημερίδα είχε μια προοδευτική γραμμή, η οποία ενόχλησε το συντηρητικό κατεστημένο της παροικίας, μέλη της οποίας υποστήριζαν ότι είναι δημιούργημα ενός ατόμου, εννοώντας προφανώς τον Χρ. Κορωναίο και ότι εξυπηρετούσε κομματικούς σκοπούς. Στους ισχυρισμούς αυτούς η σύνταξη της εφημερίδας απάντησε με διευκρινίσεις από τις στήλες της ότι υλοποιεί τους σκοπούς που έταξε από το πρώτο φύλλο και τους οποίους υιοθετεί η πλειοψηφία των Νισυρίων, ότι δεν υπάρχουν κομματικά κίνητρα στην προβολή και αντιμετώπιση των προβλημάτων του νησιού και ότι το έντυπο είναι όργανο του Πολιτιστικού Ομίλου Νισυρίων². Ψυχή της *Νισυριακής* ήταν ο Χρ. Κορωναίος, μεταπτυχιακός φοιτητής τότε στο Πανεπιστήμιο Columbia της Νέας Υόρκης, άτομο πολιτικοποιημένο, με έντονο αυθορμητισμό και ζωηρό ενδιαφέρον για τα τεκταινόμενα στη Νίσυρο και στην παροικία.

Η *Νισυριακή* είχε σχήμα 29x43 εκ. και εκδόθηκε σε 9 συνολικά φύλλα από τον Ιούνιο του 1979 μέχρι το Μάιο του 1981, το πρώτο φύλλο σε 4 σελίδες, τα επόμενα 3 σε 6 σελίδες και τα τελευταία 4 σε 8 σελίδες. Η εφημερίδα τυπωνόταν αρχικά στο τυπογραφείο Hellenic Printing Co. Inc. 23-51 st. στην Αστόρια της Ν.Υ. και στη συνέχεια στο Tyseco Printing Inc, που είχε και την ευθύνη της σχεδιάσής της και κυκλοφορούσε κατά κανόνα κάθε δυο μήνες, τακτικά τα δύο πρώτα χρόνια 1979-1980 με αυτοτελή αρίθμηση για κάθε χρόνο. Το τελευταίο φύλλο του

1. Η *Νισυριακή*, «Σκοποί», αρ. φύλλου 1, Ιούνιος 1979, σ. 3.
 2. Η *Νισυριακή*, «Διευκρινίσεις», αρ. φύλλου 4, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1979, σ. 1.

τρίτου έτους 1981 εκδόθηκε με καθυστέρηση για την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου, με αριθμό φύλλου 9, που αντιπροσωπεύει αθροιστικά το σύνολο των φύλλων που εκδόθηκαν. Στο τελευταίο αυτό φύλλο δεν προαναγγέλλεται, όπως συνηθίζεται, η διακοπή της εφημερίδας, αντίθετα η σύνταξή της διαβεβαιώνει τους αναγνώστες της ότι «μετά από απουσία αρκετών μηνών, η *Νισυριακή* ξαναρχίζει τη δημοσίευσή της, συνεχίζοντας πάντα με τους ίδιους σκοπούς που τέθηκαν με την έκδοση του πρώτου φύλλου τον Ιούνιο του 1979»¹. Η διακοπή της, σύμφωνα με τα ιστορικά δεδομένα τέτοιων εκδοτικών πρωτοβουλιών, οφείλεται πιθανότατα στον κάματο και τις επαγγελματικές υποχρεώσεις αυτών που ασχολούνταν ενεργά με τη σύνταξη της εφημερίδας, σε συνδυασμό και με τα έξοδα της έκδοσης που δυσκολευόταν να καλύψει ο Πολιτιστικός Όμιλος, αν λάβουμε υπόψη ότι το τρίτο φύλλο του 1980 εκδόθηκε με χορηγία των αδελφών Εμμανουηλίδη και το τελευταίο με εισφορές ιδιωτών και του Συλλόγου «Παναγία Θερμιανή».

Η εφημερίδα ως όργανο του Πολιτιστικού Ομίλου Νισυρίων εξυπηρετούσε τους βασικούς σκοπούς που προβλέπονταν και από τις ιδρυτικές διακηρύξεις του Συλλόγου: την προώθηση για επίλυση των προβλημάτων που απασχολούσαν τη Νίσυρο, την προβολή των πολιτιστικών και ιστορικών στοιχείων του νησιού και την ενημέρωση της παροικίας της Αμερικής, με ιδιαίτερη έμφαση στις δραστηριότητες των νέων. Τα κύρια άρθρα με την υπογραφή «Η Νισυριακή» κάλυπταν ένα ευρύ φάσμα θεματολογίας με κυρίαρχο θέμα την ίδια την εφημερίδα και τις σχέσεις της με την παροικία, όπως «Σκοποί» φ. 1/1979, «Το πρώτο μας φύλλο» φ. 2/1979, «Διευκρινίσεις» φ. 4/1979, «Συμπληρώσαμε ένα χρόνο» φ. 2/1980, «Τώρα που αρχίζει μια χρονιά συλλογικής δράσης» φ. 4/1980, «Συνέχεια και σκοποί» φ. 9/1981, κάποιο τοπικό θέμα, όπως «Οξός της Παναγίας Σπηλιανής» και «Εταιρεία Χιωτόπουλου» φ. 1/1980 και γενικότερα θέματα, όπως «28η Οκτωβρίου» φ. 3/1979, «1970-1980, ανασκόπηση γεγονότων» φ. 4/1979, «Κυπριακό ζήτημα, μέχρι τότε;» φ. 3/1980.

Η προβολή των τοπικών προβλημάτων γινόταν από τη λοιπή αρθρογραφία που στην πλειοψηφία της γραφόταν από τον Χριστοφή Κορωναίο, άλλοτε με την υπογραφή του, άλλοτε ως «Νισύριος» και μερικές φορές χωρίς όνομα. Μερικά από τα άρθρα αυτά: «Υγειονομική περιθαλψη» φ. 1/1979, «Τα προβλήματα της Νισύρου» φ. 2/1979, «Εκπαίδευση στη Νίσυρο» φ. 3/1979, «Γεωθερμική ενέργεια: Ηφαίστειο» και «Μια σπουδαία πηγή ενέργειας» φ. 3/1980, «Εργατικές κινητοποιήσεις στη Νίσυρο» και «Συνέντευξη με τους Προέδρους Εμπορείου και Νικειών για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν» και «Επανάδρυση του Ο.Δ.Μ.» φ. 4/1980 και «Θέματα γιατρού στη Νίσυρο» και το αφιέρωμα «Απεργία πείνας στη Νίσυρο Γενάρης '81 – Έλλειψη γιατρού» φ. 9/1981. Άλλα επώνυμα άρθρα της κατηγορίας αυτής είναι του αγροτικού γιατρού Νισύρου Ευστάθιου Κυριακού «Το αγροτικό ιατρείο» φ. 2/1979, του Μιλτ. Λογοθέτη «Σκέψεις γύρω από τα πολιτιστικά ζητήματα της Νισύρου» φ. 3/1979 και φ. 4/1979, του ίδιου «Μερικές παρατηρήσεις στις προτάσεις για την οικονομική ανάπτυξη της Νισύρου» φ. 4/1980, του Θεοχάρη Θεοχαρίδη «Πανεπιστήμιο Αιγαίου» φ. 2/1980 και «ΣΤ΄ Διεθνές Συμπόσιο Αιγαίου» φ. 4/1980, του Μόσχου Σκουλλή και του πολιτικού μηχανικού Γιάννη Τριανταφύλλου «Προτάσεις για την οικονομική ανάπτυξη της Νισύρου» φ. 3/1980 και φ. 9/1981 και της φιλόλογου του Λυκείου Νισύρου Ζήνας Α. Λυσάνδρου «Η Νίσυρος από τη σκοπιά του ξένου» φ. 9/1981.

Ένα μεγάλο μέρος της εφημερίδας ήταν αφιερωμένο στην ιστορία και τον πολιτισμό γενικά της Νισύρου με ανώνυμα άρθρα που δεν αποκλείεται πολλά απ' αυτά να ανήκουν στον Χρ. Κορωναίο, όπως «Η Νίσυρος – ιστορική αναδρομή» φ. 1/1979 και φ. 2/1979, «Η Νίσυρος και η μετανάστευση» φ. 1/1979 και φ. 2/1979, «Νισύρικα τοπωνύμια» φ. 2/1979, «Ιάκωβος Καζαβής» φ. 3/1979, «Ιστορία του Συλλόγου Παναγία Θερμιανή» φ. 3/1979. Από τα επώνυ-

1. *Η Νισυριακή*, «Συνέχεια και σκοποί», αρ. φύλλου 9, Ιανουάριος-Μάιος 1981, σ. 1.

μα άρθρα αυτής της ενότητας αναφέρουμε: «The Myth of the Ancient Crece and the future» του Νικ. Παυλίδη, καθηγητή ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης (Brooklyn College) φ. 2/1979, «Γεγονότα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στη Νίσυρο» του Ιάκωβου Καραβάκη φ. 3/1979, του ίδιου «Αναμνήσεις» φ. 1/1980 και φ. 2/1980, «7η Μαρτίου – Δωδεκανησιακή γιορτή» και «25 Μαρτίου 1821» του Χρ. Κορωναίου φ. 1/1980 και φ. 2/1980, «Ιστορική περιγραφή της Σπυλιανής» του αρχαιοφύλακα Γ. Χαρτοφύλη φ. 3/1980, «Ένα πάθημα των Ιταλών στα Νικειά τον Νοέμβριο του 1943» του συνταξιούχου δασκάλου Γαβριήλ Σακελλαρίδη, φ. 3/1980 και «Η μοίρα του παιδιού» του Τάσου Παντελίδη, φ. 4/1979 και φ. 1/1980. Η ενότητα αυτή συμπληρωνόταν με αναδημοσιεύσεις κειμένων του Ιάκωβου Καζαβή της περιόδου της Ιταλοκρατίας καθώς και με ιστορικά-λαογραφικά κείμενα του Λάζαρου Κοντοβερού και ποιήματα του Αλεξανδρινού-Νισύριου ποιητή, του γιατρού Δημητρίου Μπαλαλά.

Η τρίτη ενότητα περιελάμβανε άρθρα και ειδησεογραφία που αναφέρονταν στις δραστηριότητες των Συλλόγων της ομογένειας καθώς και σε ειδικά θέματα που απασχολούσαν την παροικία, όπως άρθρο της Άννας Σκανδάλιου «Το σχολείο της Νισυριακής Νεολαίας» φ. 2/1979 και «Επιτακτική η ανάγκη κοινής δράσης των Νισυρίων» φ. 2/1980, του Κ. Μαστρογιαννάκη «Για την ενότητα των Νισυριακών Σωματείων» φ. 2/1980, του Κ. Κωνσταντινίδη «Ψήφος και μετανάστες» φ. 4/1980 και άλλων.

Η *Νισυριακή* δημοσίευε ακόμα νέα από το νησί, τη Ρόδο και την Αθήνα, όπου είχε ανταποκριτές (Ιωάννη Κορωναίο, Γ. Κουμέντο και Γιάννη Λογοθέτη) και στα τελευταία της φύλλα είχε καθιερώσει τακτικές στήλες «Σκέψεις και κρίσεις», που έγραφε ο Χρ. Κορωναίος και καυτηρίαζε γεγονότα και καταστάσεις της παροικίας και του νησιού και «Καταβρός και Κάπυρος», που ήταν ένας διάλογος που έγραφε ο Κων. Μαστρογιαννάκης. Η έντονη παρουσία του Χρ. Κορωναίου στην εφημερίδα και οι απόψεις που υποστήριζε σχετικά με τα συλλογικά πράγματα της παροικίας, προκαλούσαν την αντίδραση ορισμένων συντηρητικών στοιχείων, στους οποίους απαντούσε ότι πρόκειται για λίγους «που θέλουν και ζητούν μέσω του Συλλόγου (“Γνωμαγόρας”) κάποια αυτοπροβολή» και ακόμα ότι «...οι ενέργειες μερικών πηγάζουν από την έχθρα, την καχυποψία και τη ζηλοφθονία τους απέναντι στους νέους και ειδικά στους φοιτητές...»¹. Πάντως, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η *Νισυριακή* έγινε γενικά αποδεκτή από τη μεγάλη νισυριακή κοινότητα, αν ληφθούν υπόψη τα ευμενή σχόλια του Συλλόγου «Γνωμαγόρα» Αθηνών, της εφημερίδας *Νισυριακά Νέα*, του Συλλόγου Νισυρίων Ρόδου «Πορφυρίς», του προέδρου της Κοινότητας Νικειών, του προέδρου της Κοινότητας Εμπορείου, του δημάρχου Μανδρακίου Νισύρου Ν. Παπάτσου και άλλων².

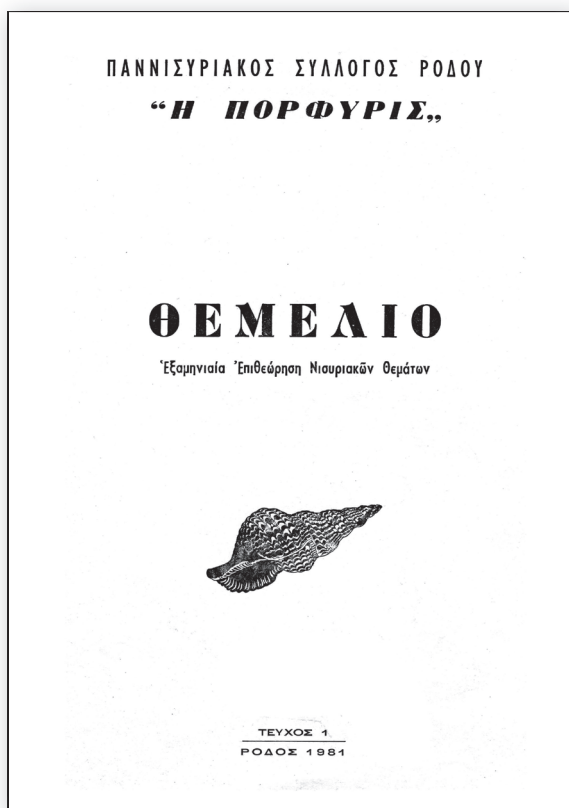
21. Θεμέλιο

Εξαμνηαία Επιθεώρηση Νισυριακών Θεμάτων, Έκδοση Παννισυριακού Συλλόγου Ρόδου «Η Πορφυρίς», Ρόδος, 1981.

Η *Επιθεώρηση Θεμέλιο* εκδόθηκε στις αρχές του 1981 από τον Παννισυριακό Σύλλογο της Ρόδου «Η Πορφυρίς», ενός από τους πρώτους παροικιακούς συλλόγους της Ρόδου (1948) που ιδρύθηκαν μετά την απελευθέρωση. Το διοικητικό συμβούλιο που είχε την πρωτοβουλία για την έκδοση του εντύπου το αποτελούσαν ως πρόεδρος ο Γιώργος Κουμέντος, ένας Νι-

1. Νισύριος (Χ.Κ.), «Η αλήθεια χωρίς φόβο», *Η Νισυριακή*, αρ. φύλλου 2, Ιούλιος-Αύγουστος, σ. 4 και αρ. φύλλου 3, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1979, σ. 5.

2. Βλ. *Η Νισυριακή*, αρ. φύλλου 2, Ιούλιος-Αύγουστος 1979, σ. 3, αρ. φύλλου 4, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1979, σ. 5 και αρ. φύλλου 2, Μάρτιος-Απρίλιος 1980, σ. 1.

σύριος με έντονη παρουσία στην παροικία και τα πολιτιστικά δρώμενα της Νισύρου¹, διευθυντής τότε του ΟΑΕΔ, ως γραμματέας ο δικηγόρος Δημ. Ε. Καραγεώργης, και ως μέλη οι τραπεζικοί Κων. Γερασίμου και Δημ. Μ. Καραγεώργης, το στέλεχος του ΟΤΕ Λάζαρος Μαυρουδής, ο δάσκαλος Εμμ. Μικρόπουλος, ο εργολάβος Ν. Θεοδωρίδης και οι ξενοδόχοι Τάκης Καρπαθάκης και Ελένη Χαρτοφύλη-Σωτηρίου. Το πρώτο φύλλο του *Θεμέλιου*, που ήταν και το μοναδικό, είχε σχήμα 21,5x29,5 εκ., σε 22 σελίδες σε χαρτί πολυγράφου, με την επιμέλεια του φίλου της Νισύρου τουριστικού πράκτορα Γιάννη Μπακαρή, που είχε αναλάβει τη δακτυλογράφηση και πολυγράφηση του εντύπου.

Στα προλεγόμενα του τεύχους του *Θεμέλιου* διαβάζουμε πως «...πρόκειται για περιοδική έντυπη ενημέρωση όλων μας για την πρόοδο που συντελείται στην ιδιαίτερη μικρή πατρίδα μας, αλλά και για τις ποικίλες ανάγκες και τα προβλήματα που δημιουργούνται εκεί...». Στη συνέχεια δημοσιεύονταν σχόλια που αναφέρονταν στην από-

φαση του Δ.Σ. της «Πορφυρίδος» για απογραφή των Νισυρίων της Ρόδου και στην ίδρυση του Οικοδομικού Συνεταιρισμού των Νισυρίων. Ακολουθεί ενυπόγραφο άρθρο του προέδρου της «Πορφυρίδος» Γ. Ι. Κουμέντου «Η δωρεάν παιδεία προσφέρεται στο Λύκειο και το Γυμνάσιο της Νισύρου» και διάφορα νέα που καλύπτουν τις δραστηριότητες του Συλλόγου, όπως την απονομή διακρίσεων σε Νισύριους για τις υπηρεσίες που πρόσφεραν στο νησί με τις ευχαριστήριες επιστολές αποδεκτών αλλά και σχόλια, την εκδήλωση προς τιμήν του Νισύριου πρεσβευτή Νικ. Καμπολούρη που βρέθηκε στη Ρόδο, και ακόμα ειδήσεις για το Αγροτικό Ιατρείο του νησιού, τις εκδηλώσεις του Συλλόγου της περιόδου 1979-1980, για την επαναδραστηριοποίηση του Ομίλου Αρχαιοφίλων Νισύρου, για την εκδρομή στη Νίσυρο στις 28 Σεπτεμβρίου 1980 με το Ο/Γ «Κάμειρος», για τη γεωθερμική ενέργεια και το τεύχος κλείνει με κοινωνικά και το ψήφισμα του Δ.Σ. του Συλλόγου για το θάνατο του προέδρου της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών Νικήτα Σακελλαρίδη. Όπως αναφέραμε το *Θεμέλιο* εκδόθηκε σε ένα μόνο τεύχος.

1. Ο Γιώργος Κουμέντος γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1930, φοίτησε στο εκεί Ημιγυμνάσιο και αποφοίτησε από το Βενετόκλειο Γυμνάσιο Ρόδου το 1950. Γράφτηκε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, αναγκάστηκε όμως να διακόψει για να εργασθεί και να βοηθήσει τα δυο μικρότερα αδέρφια του, τον Νικήτα και τον Ιωσήφ, που σπούδαζαν παιδαγωγικά στη Ρόδο. Προσελήφθηκε το 1951 και σταδιοδρόμησε ως στέλεχος του ΟΑΕΔ, του οποίου για ένα μεγάλο διάστημα υπήρξε προϊστάμενος. Βαθύς γνώστης της βυζαντινής μουσικής, υπήρξε για πολλά χρόνια πρωτοψάλτης του μπτροπολιτικού Ναού Ρόδου. Ένας από τους μακροβιότερους προέδρους της «Πορφυρίδος» και γραμματέας του Ομίλου Αρχαιοφίλων Νισύρου, την περίοδο της επαναδραστηριοποίησής του μετά το 1980. Εκπρόσωπος της «Πορφυρίδος» στην Ομοσπονδία Δωδεκανησιακών Παροικιακών Σωματείων Ρόδου και βασικός συντάκτης της περιοδικής της έκδοσης *Δωδεκανησιακός Παροικιακός Σύνδεσμος* και της *Παννισυριακής Σάλπιγγας «Πορφυρίς»*, όργανο του ομώνυμου Συλλόγου Νισυρίων της Ρόδου.

22. Νισυριακοί Αντίλαλοι

Μηνιαία Ανεξάρτητη Εφημερίδα, Ρόδος, Μάιος 1981-Μάιος 1987.

Η πρωτοβουλία για την έκδοση στη Ρόδο της εφημερίδας *Νισυριακοί Αντίλαλοι* ανήκε στο νεαρό τότε δικηγόρο Δημήτρη Καραγεώργη, ο οποίος, λίγο διάστημα μετά την εγκατάστασή του στη Ρόδο και την ίδρυση του δικηγορικού του γραφείου (οδός Γρηγορίου Λαμπράκη 46), απεφάσισε μαζί με τη γυναίκα του Καλλιόπη Καραγεώργη το γένος Χαρτοφύλη, της νικειάτικης παροικίας της Αμερικής, να εκδώσει μια εφημερίδα με σκοπό την ενημέρωση της πολυάριθμης παροικίας των Νισυρίων της Ρόδου και των απανταχού Νισυρίων, καθώς επίσης και την προβολή των ζητημάτων που απασχολούσαν το νησί. Ο ίδιος, στην «ταυτότητα» της εφημερίδας, εμφανίζεται ως διευθυντής και η γυναίκα του ως ιδρυτής-εκδότης με διεύθυνση οδός Μεγ. Κωνσταντίνου 61 στη Ρόδο.

Η εφημερίδα ήταν μεγάλου σχήματος 39x58 εκ., εκδιδόταν σε 4 σελίδες και μερικές φορές και σε 6 και τυπωνόταν στη Ρόδο στο τυπογραφείο της εφημερίδας *Δράσις*. Το πρώτο φύλλο εκδόθηκε το Μάιο του 1981 και το τελευταίο το δίμηνο Απρίλιος-Μάιος του 1987 με αριθμό 65 που σημαίνει ότι εκδόθηκαν συνολικά 65 φύλλα κατά την εξαετή περίοδο που κράτησε η έκδοσή της. Ο διευθυντής της εφημερίδας Δημήτρης Καραγεώργης ήταν και ο συντάκτης της. Η δομή και το περιεχόμενό της δεν διέφερε από τις άλλες παροικιακές εφημερίδες με τη διαφορά ότι το θεματολόγιο και οι συνεργάτες της προσέδιδαν μια ευδιάκριτη νικειάτικη απόχρωση, δικαιολογημένη άλλωστε από τους δεσμούς καταγωγής του εκδότη της.

Οι *Νισυριακοί Αντίλαλοι* ήταν μια εφημερίδα ενημερωτική με ειδήσεις και πληροφορίες που αφορούσαν το νησί και τους Νισύριους της διασποράς. Ελάχιστα ήταν τα σχόλια τα οποία υπέγραφε ο διευθυντής Δημήτρης Καραγεώργης. Υπήρχαν τακτικές στήλες, όπως «Νέα Αμερικής» (ανταποκριτής ο Νίκος Χαρτοφύλης), «Νέα από τη Ρόδο», «Νέα Νισύρου», «Νέα από την Αυστραλία», «Κοινωνικά και άλλα» και η στήλη «Μας γράφουν», όπου δημοσιεύονταν οι επιστολές προς την εφημερίδα. Η πρωτοβουλία του συντάκτη της εφημερίδας να μαγνητοσκοπεί και να δημοσιεύει τις εισηγήσεις και τις λεπτομερείς συζητήσεις των Παννισυριακών Συνεδρίων που πραγματοποιούνταν στο νησί τον Αύγουστο μήνα, όπως για παράδειγμα του Δ' /1984 (φ. 41/1984-φ. 48/1985) και του Ε' /1986 (φ. 62/1986-φ. 64/1987), υπήρξε σημαντική για τους ερευνητές και μελετητές των προβλημάτων της Νισύρου.

Σε ό,τι αφορά τα επώνυμα άρθρα των συνεργατών της εφημερίδας, από ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα, που καλύπτει την περίοδο από Σεπτέμβριο του 1984 έως Μάιο του 1987, ξεχωρίζουμε τις συνεργασίες των παρακάτω: του δασκάλου Δημήτρη Ασφενδιανού με λαογραφικό περιεχόμενο, όπως «Πάμε στον Άη Θωπόλο» φ. 41/1984, «Οι χαχόλες» φ. 42/1984, «Οι τσοπάνηδες» φ. 44/1985, «Το τραγούδι στο χωριό» φ. 47/1985, «Τ' αγιοτικά» και «Οι καμάρες» φ. 48/1985, «Τα χοιροσφάγια» φ. 54/1986, «Οι καμουζέλοι» (μασκαράδες) φ. 55/1986, «Το κριθάρι» φ. 59/1986, «Προσκύνημα στη Νίσυρο και στον Άη Θεολόγο» φ. 69/1986. Του ιερέα Μιχάλη Σκουλλή ιστορικά αφηγήματα, όπως «Οι Νισύριοι στα καταναγκαστικά έργα των Ιταλών – 17 Ιουνίου 1940» φ. 41/1984-φ. 47/1985, «Μοσχού η καλογρνά» φ. 56/1986 και «Ο Νταλή Μουσταφάς» φ. 64/1987. Του οικονομολόγου Μιχάλη Διακομιχάλη με οικονομικό θεματολόγιο, όπως «Μελέτη για το ορυχείο Γυαλί» φ. 50/1985, «Η περιφερειακή ανάπτυξη της Νισύρου αρχίζει από το ορυχείο του Γυαλιού» φ. 53/1985, «Ιδανικός τόπος η Νίσυρος για ηφαιστειολογικές μελέτες» φ. 56/1986 και «Δημοτική τουριστική επιχείρηση» φ. 65/1989. Της φιλόλογου Φωφώς Κυπραίου-Χαρτοφύλη με τίτλο «Τα κάλαντα του Μανωλιού» φ. 44/1985 και «Θυμάμαι ξανά τα περασμένα» φ. 48/1985.

Άλλα επώνυμα κείμενα ήταν του Γιάννη Κατσιματίδη, ένα είδος δοκιμίου όπως «Τα καπελλώματα» φ. 41/1984, «Περί νόμων» φ. 43/1984, «Η πράξη του Σεπτέμβρη» φ. 44/1985, «Εξώδικο νούμερο δύο» φ. 46/1985 και «Στην ταβέρνα» φ. 50/1985, του Γιώργου Κουμέντου «Εκκλησιαστικά θέματα της Νισύρου και δικαιοδοσία της Μητρόπολης Ρόδου» φ. 65/1987, του δικηγόρου Γιώργου Νικητιάδη «Έλληνες της Αμερικής» φ. 48/1985, του δασκάλου Γαβριήλ Σακελλαρίδη, νεκρολογίες «Μανώλης Νικολάου Λοϊζος (Μανωλιός)» φ. 51/1985 και «Μιχαήλ Αντ. Αντάπασης, ιατρός» φ. 63/1987, του Κώστα Μαντουδάκη, το χρονικό «Κάποτε στη Νίσυρο» φ. 49/1985-φ. 57/1986 και «Τα έθιμα και οι συνήθειες των Νισυρίων» φ. 59/1985, της Μαρίας Κατσιματίδη, τα κείμενα «Ο χαρακτήρας του Νισύριου μέσα από το νισύρικο τραγούδι» φ. 50/1985, «Νίσυρος» φ. 53/1985 και «Η μάνα στην αγωγή του παιδιού» φ. 54/1986, του Δημήτρη Δημητρίου «Οι παρενθέσεις της ζωής μας» φ. 47/1985 και «Καλοκαιρινές βραδιές» φ. 49/1985, του Θεοχάρη Θεοχαρίδη «Αγώνες και αντίσταση των Δωδεκανησίων για τη λευτεριά» φ. 46/1985 και «Πανηγυρικός λόγος 7ης Μαρτίου 1985» φ. 47/1985. Να προσθέσουμε ακόμα τα ποιήματα των Κώστα Μαντουδάκη, Αντώνη Μαστρομιχάλη, Ηλία Χατζημιχαήλ, Μιχ. Διακομιχάλη και Γιάννη Κατσιματίδη, τις ανταποκρίσεις του Νίκου Χαρτοφύλη από τη Νέα Υόρκη που αναφέρονταν στις δραστηριότητες των Συλλόγων και της Νισυριακής Νεολαίας και τέλος τα τακτικά ηθοπλαστικά και θρησκευτικού περιεχομένου κείμενα του Ιάκωβου Χαρτοφύλη, που αργότερα χειροτονήθηκε ιερέας.

Οι Νισύριοι Αντίλαλοι είχαν καλή απήχηση ανάμεσα στα μέλη της νισύρικης παροικίας της Ρόδου καθώς και των Νισυρίων της διασποράς, που τους στήριζαν ηθικά και οικονομικά, πράγμα που αναγνωρίστηκε από τον εκδότη της εφημερίδας με σχετικό σχόλιο στο επετειακό φύλλο της εισόδου στον έκτο χρόνο της έκδοσής της, όπου διαβάζουμε: «Πέντε χρόνια τώρα προσπαθήσαμε να φέρουμε κοντά σας τη Νίσυρο κι εσείς θα κρίνετε κατά πόσο πετύχαμε σ' αυτό. Εμείς από τη μεριά μας, παρ' όλες τις δυσκολίες, θα συνεχίσουμε την έκδοση μέχρι που να αντέξουμε. Η αντοχή μας αυτή είναι συνάρτηση της δικής σας συμβολής και αγάπης. Με την ελπίδα, ότι θα την έχουμε, όπως μέχρι τώρα, συνεχίζουμε στις επάλξεις για το καλό και την πρόοδο του νησιού μας, της αγαπημένης Νισύρου»¹.

23. Η Φωνή της Νισύρου

Η Εφημερίδα Όλων των Νισυρίων, Αθήνα, Ιανουάριος 1982 έως σήμερα [2008].

Η Φωνή της Νισύρου πρωτοκυκλοφόρησε τον Ιανουάριο του 1982 ως όργανο του Συλλόγου Νισυρίων της Αθήνας «Παναγία Θερμιανή» στις τάξεις του οποίου ανήκουν οι καταγόμενοι από την Κοινότητα Εμπορείου και από τον οικισμό Πάλων. Η απόφαση για την έκδοση της εφη-

1. Νισυριακοί Αντίλαλοι, «Έκτος χρόνος», αρ. φύλλου 58, Μάιος-Ιούνιος 1986, σ. 1.

μερίδας πάρθηκε από το διοικητικό συμβούλιο του Συλλόγου όταν πρόεδρος ήταν ο Κώστας Πατούρης¹, αντιπρόεδρος ο Κώστας Καράλης, γραμματέας η Άννα Κατσιματίδου-Σκουλλή, ταμίας ο Νίκ. Αντάπασης και σύμβουλοι ο Ιωάννης Καράλης, η Μαρία Τριανταφύλλου και ο Βαγγέλης Παπαντωνόπουλος. Σκοπός του εντύπου ήταν η ενημέρωση των Νισυρίων και ιδιαίτερα εκείνων της διασποράς (Αυστραλία, Αμερική), όπου υπήρχε πολυάριθμη παρουσία Εμπορειατών. Υπεύθυνος της έκδοσης και συντάκτης της εφημερίδας ήταν ο πρόεδρος του Συλλόγου Κώστας Πατούρης, ένας δραστήριος νέος που σπούδασε στα ΤΕΙ ναυπηγός, αλλά σταδιοδρόμησε ως εκπαιδευτικός αφού έκανε παράλληλα σπουδές στα παιδαγωγικά με ειδίκευση στην εκπαίδευση ατόμων με ειδικές ανάγκες. Η εφημερίδα ήταν 4σέλιδη, είχε σχήμα 30x50 εκ. και τα πρώτα της φύλλα τυπώθηκαν στο τυπογραφείο του αντιπροέδρου του Συλλόγου Κώστα Καράλη, που διατηρούσε στην οδό Γερανίου αρ. 7 (Αθήνα).

Από το 8ο φύλλο (Μάρτιος-Απρίλιος 1983) η *Φωνή της Νισύρου* έπαυσε να είναι όργανο του Συλλόγου και περιέρχεται στην ιδιοκτησία του Κώστα Πατούρη, ο οποίος εμφανίζεται στην «ταυτότητα» της εφημερίδας ως ιδρυτής, ιδιοκτήτης και διευθυντής σύνταξης. Η αλλαγή ιδιοκτησίας της εφημερίδας δίχασε το διοικητικό συμβούλιο του Συλλόγου, πολλά μέλη του οποίου παραιτήθηκαν². Τις αιτιάσεις των παραιτηθέντων αντέκρουσε ο Κώστας Πατούρης υποστηρίζοντας ότι η εφημερίδα είναι πνευματική του ιδιοκτησία και ότι η μεταβολή έγινε με απόφαση του Δ.Σ., όταν προέκυψαν διαφωνίες στην όλη εκδοτική και διαχειριστική προσπάθεια³. Στην πρώτη μετά την αλλαγή αυτή γενική συνέλευση του Συλλόγου της 3ης Νοεμβρίου 1983, στη λογοδοσία του ο πρόεδρος Κώστας Πατούρης, σχετικά με την εφημερίδα είπε: «...Στο διάστημα αυτό συνεκδίδεται με συνεργασία του κ. Κώστα Πατούρη η εφημερίδα *Φωνή της Νισύρου* η οποία και γίνεται δεκτή με ενθουσιασμό από το Νισυριακό στοιχείο όπου γης...»⁴. Φαίνεται ότι αυτή η «συνέκδοση» ήταν μια ασαφής σχέση που ξεκαθαρίστηκε με το πέρασμα της ιδιοκτησίας της εφημερίδας στον Κώστα Πατούρη και με τη συναίνεση, θα λέγαμε, της γενικής συνέλευσης, αφού τον επανεξέλεξε πρόεδρο⁵.

1. Ο Κώστας Πατούρης, γιος του δασκάλου Γιάννη Πατούρη από τους Πάλους Νισύρου, γεννήθηκε το 1958 στην Κω, όπου υπηρέτούσε ο πατέρας του. Στην Κω τελείωσε και το Δημοτικό Σχολείο και το Γυμνάσιο στο Περιστέρι, όπου στο μεταξύ εγκαταστάθηκε η οικογένειά του. Σπούδασε αρχικά ναυπηγική στο ΤΕΙ Αθήνας, αλλά σύντομα στράφηκε στην εκπαίδευση με σπουδές στο Μαράσλειο Διδασκαλείο, όπου και ειδικεύθηκε στην εκπαίδευση ατόμων με προβλήματα όρασης και στην ένταξή τους στη σχολική ζωή, αντικείμενο που διδάσκει σε ειδικό σχολείο. Από νωρίς είχε εκδηλώσει το ενδιαφέρον του για τη δημοσιογραφία. Μαθητής του Γυμνασίου συμμετείχε στην έκδοση εφημερίδας των νέων του Περιστερίου με τίτλο *Ο Αγώνας μας* και στη συνέχεια ως φοιτητής στην εφ. *Τα Χρονικά του Περιστερίου*, όπως και στο επιστημονικό περιοδικό της Μαρασλείου *Μαρασλείακό Βήμα*. Κατά την περίοδο της προεδρίας του στο Σύλλογο Νισυρίων Αθηνών – Πειραιώς «Παναγία Θερμιανή» εξέδωσε το 1982 την εφ. *Η Φωνή της Νισύρου*, που συνεχίζει να εκδίδεται. Επιμελήθηκε την τρίτομη έκδοση της Εταιρείας Νισυριακών Μελετών με τίτλο *Τα Νισυριακά Χρονικά και η εποχή τους* (1996) και έγραψε τα βιβλία: «Τα τρία βήματα: εργασία, δημιουργία, ανθρωπιά» (2001), «Μέρες του '22» (2004), «Η μάχη του Εμπορείου, ο υπολοχαγός Ευάγγελος Χατζνευαγγέλου» (2007) και άλλα. Κείμενά του με παιδαγωγικό περιεχόμενο έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά. Για το έργο του έχει τιμηθεί από τον οικουμενικό πατριάρχη και από διάφορους συλλόγους (Από πληροφορίες του ίδιου, επιστολή, 4 Ιανουαρίου 2010).
2. *Νισυριακά Νέα*, «Θλιβερές εξελίξεις στο Σύλλογο "Παναγίας Θερμιανής" Αθηνών», αρ. φύλλου 1, Ιούλιος 1983, σ. 2.
3. *Νισυριακά Νέα*, «Χωρίς αντιπαράθεση με τη Θερμιανή Αθήνας», αρ. φύλλου 3, Δεκέμβριος 1983, σ. 2.
4. Κώστας Πατούρης, «Η Γενική Συνέλευση της Θερμιανής», εφ. *Η Φωνή της Νισύρου*, αρ. φύλλου 12, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1983, σ. 2.
5. *Η Φωνή της Νισύρου*, «Το νέο Δ.Σ. της Θερμιανής Αθηνών», αρ. φύλλου 11, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1983, σ. 1.

στην Κοινότητα Εμπορείου-Πάλων καθώς και Παχειά στην Κοινότητα Νικειών» φ. 25/1987, «Η συμμετοχή και των Κοινοτήτων στα έσοδα από το ορυχείο του Γυαλιού» φ. 26/198, «Επίκαιρα θέματα – Κατανομή εσόδων λατομείου – απαγόρευση εκμετάλλευσης ελαφρόπετρας Νισύρου» φ. 28/1988, «Αποφάσεις και επισημάνσεις» φ. 33/1989 και «Το ρυμοτομικό σχέδιο των Πάλων» φ. 76/1998, της Μαρίας Πετρούτσου, διευθύντριας Π.Α.Ρ. «Ελεύθεροι πολιορκημένοι» φ. 55/1992, «Αρμόδιος Γιαννίδης: ένας σύγχρονος ευπατρίδης, άγιος απόγονος των Ομηραίων και Πορφυραίων»

φ. 62/1964, του Μόσχου Σκουλλή, οικονομολόγου, «Το μέλλον της Νισύρου» φ. 71/1995, «Γεωθερμία, το πετρέλαιο της Νισύρου» φ. 85/1998, «Γεωθερμία, η λίγη γνώση είναι επικίνδυνη γνώση» φ. 87/1998 και «Γεωθερμικό πεδίο Νισύρου, κοίτασμα πλούτου και ανάπτυξης» φ. 100/2001, του Γ. Βουγιουκαλάκη, γεωλόγου-ηφαιστειολόγου «Νίσυρος. Το ηφαίστειο είναι ήμερο, εμείς δεν πρέπει να εφησυχάζουμε» φ. 76/1996 και του Μιλτ. Λογοθέτη, οικονομολόγου «Τα τρία βήματα, εργασία, δημιουργία, φιλανθρωπία, του Νίκου Γιαννίδη» φ. 105/2002.

Η *Φωνή της Νισύρου* έτυχε πολύ καλής υποδοχής από τους αναγνώστες της και ιδιαίτερα από τους απόδημους, αν κρίνει κανείς από τα ευμενή σχόλια που περιλαμβάνονται στην ειδική στήλη «Επιστολές που λάβαμε». Η εφημερίδα έτυχε και τιμητικής διάκρισης από το Σωματείο «Δωδεκανησιακό Σπίτι Βασίλη και Ειρήνης Μοσκόβη» το 1997 «για τις εξαιρετικές υπηρεσίες που έχει προσφέρει στη διατήρηση και προβολή των ηθών και εθίμων του δωδεκανησιακού πολιτισμού στο ευρύτερο κοινό...», όπως αναγράφεται στο σχετικό δίπλωμα – «Βραβείο Μοσκόβη»¹. Θα πρέπει να σημειώσουμε ακόμα δύο άλλα χαρακτηριστικά της εφημερίδας, το πλούσιο φωτογραφικό υλικό που συνοδεύει τα κείμενα και την προσπάθεια του εκδότη της να διατηρήσει ίσες αποστάσεις μεταξύ των παρατάξεων στις αναμετρήσεις των δημοτικών εκλογών της Νισύρου.

Η *Φωνή της Νισύρου* συνεχίζει την έκδοσή της με την ίδια δομή και με πλούσιο φωτογραφικό υλικό και ειδησιογραφία από τα συμβαίνοντα στη Νίσυρο. Η μόνη αλλαγή που έγινε εμφανίζει τον Κώστα Πατούρη να παραμένει ως ιδρυτής της εφημερίδας, ως εκδότη την Α. Παντελάτου (Κανάρη 6, Κορυδαλλός) και ως διευθυντή σύνταξης τον Γιάννη Πατούρη (Νίσυρος). Την τελευταία περίοδο η εφημερίδα φιλοξένησε και επώνυμα άρθρα του πρώην δημάρχου Ηλία Διακομιχάλη «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στη Νίσυρο», φ. 124/2004, του Δημ. Καραγεώργη «Η δράση της “Πορφυρίδας” Ρόδου», φ. 129/2006, της Σοφίας Κωσταρά-Τουφεξίδου «Το Σάββατο του Λαζάρου», φ. 129/2006 και του Γιώργου Ανδριώτη «Το καλοκαίρι στη Νίσυρο – Πολιτισμός, Κοινωνία, Μουσική, Βιβλιοπαρουσίαση», φ. 139/2007. Επίσης, έχουν δημοσιευθεί συνεντεύξεις, που πήρε προφανώς ο Κώστας Πατούρης από τους υποψήφιους δημάρχους της Νισύρου στις εκλογές του 2006 του Νικ. Καρακωνσταντίνου, φ. 130/2006 και του Παν. Κατσιματίδη, φ. 13/2006 καθώς επίσης η συζήτηση στη Βουλή της επερώτησης του βουλευτή Φώτη Κουβέλη για το πλοίο «Παναγία Σπηλιανή», φ. 132/2006 και ένα αφιέρωμα στα 75 χρόνια του Ομίλου Γιαννίδη, φ. 135/2007.

1. Η *Φωνή της Νισύρου*, «Τιμητική διάκριση στη *Φωνή της Νισύρου*», αρ. φύλλου 82, Νοέμβριος-Δεκέμβριος, 1997, σ. 1.

24. Νίσυρος

Μηνιαίο Δελτίο του Δήμου Μανδρακίου, της Κοινότητας Νικειών και της Κοινότητας Εμπορείου, Νίσυρος, Ιανουάριος 1983-Φεβρουάριος 1984.

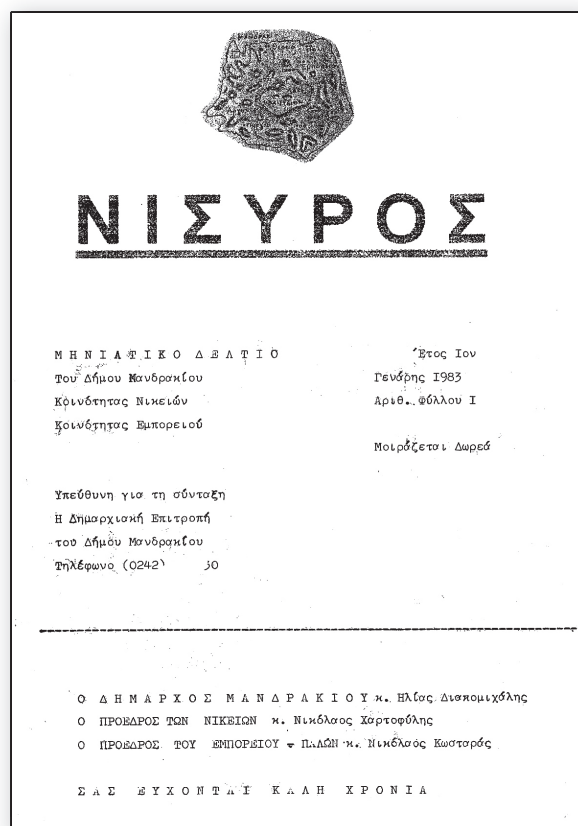
Το δελτίο *Νίσυρος* εκδόθηκε τον Ιανουάριο του 1983 ως όργανο και των τριών ΟΤΑ του νησιού με σκοπό να πληροφορήσει τους κατοίκους του νησιού, αλλά και τους απόδημους Νισύριους, για τις δημοτικές και κοινοτικές υποθέσεις. Η δημορχιακή επιτροπή του Δήμου Μανδρακίου, που είχε την ευθύνη της έκδοσης, στο πρώτο φύλλο του δελτίου, απευθυνόμενη στους συμπατριώτες γράφει, μεταξύ άλλων, ότι θα προσπαθήσει να το εκδίδει κάθε μήνα για να μαθαίνει ο Νισύριος, όπου και να βρίσκεται, τα προβλήματα του νησιού και τις προσπάθειες της δημοτικής και κοινοτικής αρχής για την επίλυσή τους, τις προοπτικές ανάπτυξης με έργα που γίνονται ή που θα γίνουν και γενικά την κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική κατάσταση του νησιού.

Το δελτίο *Νίσυρος* εκδόθηκε με πρωτοβουλία του δημάρχου Μανδρακίου Ηλία Διακομιχάλη, ενός νέου από τον Πολιτιστικό Όμιλο των Νισυρίων της Αμερικής, που μετά τις σπουδές του εγκαταστάθηκε στο νησί και εκλέχτηκε για τρεις συνεχείς τετραετίες δήμαρχος (1982-1994). Την εποχή αυτή πρόεδρος της Κοινότητας Νικειών ήταν ο Νικόλαος Χαρτοφύλης και του Εμπορείου ο Νικόλαος Κωσταράς.

Το δελτίο ήταν πολυγραφημένο σε σχήμα 21,5x29,5 εκ. και εκδιδόταν σε 14-18 σελίδες ανάλογα με την ύλη που η υπεύθυνη δημορχιακή επιτροπή είχε στη διάθεσή της. Συνολικά εκδόθηκαν 4 δελτία, 3 το 1983 (Ιανουάριος, Φεβρουάριος και Μάρτιος) και ένα το 1984 (Φεβρουάριος). Στο τελευταίο, ο δήμαρχος Ηλίας Διακομιχάλης, γράφοντας για λογαριασμό της σύνταξης, αναφερόταν στις καθυστερήσεις του δελτίου και διαβεβαίωνε τους αναγνώστες του ότι στο μέλλον θα εκδίδεται πιο σύντομα, πράγμα που δεν έγινε αφού το τεύχος αυτό ήταν το τελευταίο.

Το δελτίο *Νίσυρος* ήταν καθαρά ενημερωτικό των δραστηριοτήτων των ΟΤΑ του νησιού και τα μόνα επώνυμα κείμενα που τα δημοσίευε στη στήλη «Λογοτεχνία» ήταν μερικά ποιήματα από την ποιητική συλλογή του Κώστα Μαντουδάκη «Δάφνες και πικροδάφνες από τη Νίσυρο» (τχ. 1, Ιανουάριος 1983) και η «Επιστολή προς Μιλτιάδη (Πέτσα 30 Ιουνίου 1884) από τον πατέρα του δάσκαλο και ποιητή Ιωάννη Λογοθέτη» (τχ. 1, Ιανουάριος, τχ. 2, Φεβρουάριος και τχ. 3, Μάρτιος 1983).

Τα θέματα που κυριαρχούσαν στις στήλες του ήταν η σύμβαση του ορυχείου της ελαφρόπετρας του Γυαλιού και οι έντονες ενέργειες και παρεμβάσεις του Δήμου για την εξασφάλιση της άδειας συνέχισης της λειτουργίας του από το Υπουργείο Πολιτισμού λόγω χαρακτηρισμού της περιοχής ως αρχαιολογικής ζώνης, η γεωθερμία, τα Ιαματικά Λουτρά, το Αγροτικό Ιατρείο, τα έργα (προγραμματιζόμενα και εκτελούμενα), ο οικονομικός απολογισμός του Δήμου του 1983 και άλλα. Κυρίαρχο θέμα στο

δελτίο της περιόδου αυτής ήταν το πόρισμα για το διαχειριστικό έλεγχο της προηγούμενης δημοτικής αρχής με δήμαρχο τον Νίκο Παπάτσο. Άλλες τακτικές στήλες του ήταν σύντομες ειδήσεις, τα νέα από το Μανδράκι, τα Νικειά και τον Εμπορείο, αθλητικά και κοινωνικά.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του δελτίου *Νίσυρος* ήταν ότι υπήρξε το πρώτο έντυπο στο νησί που εκδιδόταν με τη συνεργασία και των τριών ΟΤΑ, γεγονός που το επεσήμανε και ο πρόεδρος του Συλλόγου Νισυρίων Αθηνών «Παναγία Θερμιανή» Κώστας Πατούρης με επιστολή του στη σύνταξη του, όπου έγραφε ότι «...Υλοποιείται η προεκλογική εξαγγελία του δημάρχου ότι θα αναπτύξει τη συνεργασία με τους κοινοτάρχες [...] ενέργεια πρωτοπόρα και φάρος που δείχνει το δρόμο για κοινή δουλειά και δράση...»¹.

25. Το Γυαλί

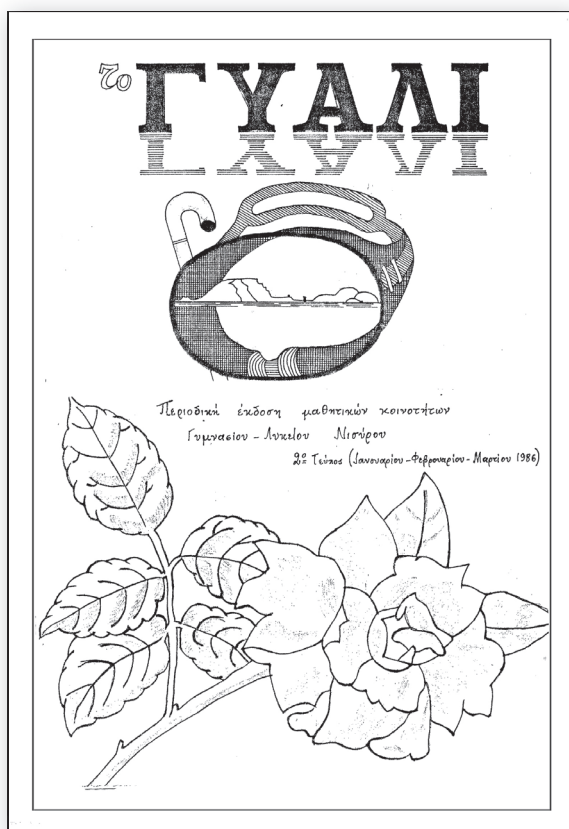
Περιοδική Έκδοση *Μαθητικών Κοινοτήτων Γυμνασίου-Λυκείου Νισύρου*, Νίσυρος, Δεκέμβριος 1985-Μάιος 1986.

Η πρωτοβουλία για την έκδοση του μαθητικού εντύπου *Το Γυαλί* (όνομα νησίδας που ανήκει στη Νίσυρο) οφείλεται στην παρουσία στο Γυμνάσιο-Λύκειο της Νισύρου του φιλόλογου Ανδρέα Τζουμέρκα, ο οποίος είχε τοποθετηθεί εκεί με τη διαδικασία των δυσπρόσιτων περιοχών για την τριετία 1985-1987. Ο Α. Τζουμέρκας, ένας νέος με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη λογοτεχνία και τον κινηματογράφο, εκτός από το *Γυαλί* ίδρυσε και την Κινηματογραφική Λέσχη Νισύρου, η οποία απετέλεσε σημαντικό παράγοντα στα πολιτιστικά δρώμενα του νησιού. Την πρωτοβουλία του υποστήριξε και ο τότε Νισύριος λυκειάρχης θεολόγος Σταύρος Κέντρης.

Το πρώτο φύλλο του μαθητικού αυτού εντύπου, που είχε τα τυπολογικά χαρακτηριστικά περιοδικού παρά εφημερίδας, εκδόθηκε το Δεκέμβριο του 1985 με τα πενιχρά τεχνικά μέσα που διέθετε τότε το Γυμνάσιο, μια γραφομηχανή και ένα φωτοτυπικό, σε χαρτί γραφής σχήματος 25,5x36,5 εκ. και σε αριθμό σελίδων που κυμαίνονταν από 20-38 ανάλογα με την ύλη. Για την έκδοση και διεκπεραίωση του εντύπου είχαν δημιουργηθεί διάφορες ομάδες, όπως συντακτική επιτροπή, ομάδα οικονομικού, ομάδα διακίνησης, και ομάδα δακτυλογράφων. Υπήρξε μια αξιοθαύμαστη κινητοποίηση της Μαθητικής Κοινότητας υπό την εμπνευσμένη καθοδήγηση του καθηγητή τους Α. Τζουμέρκα. Στα πρώτα φύλλα, στην ομάδα της συντακτικής επιτροπής αλλά και σε άλλες ομάδες συμμετείχαν από το Λύκειο Αγγελής Κορκής, Αγγελική Ζησιμοπούλου, Ευτυχία Παπάτσου, Μαρία Αμαριώτου, Μαρία Κορκή, Καλλιόπη Καβαλιώτου, Κ. Σφακιανού, Α. Καζακοπούλου, Ν. Φραντζής, Γ. Σακελλαρίδης, Δ. Καζάντης κ.ά. και από το Γυμνάσιο Περούλης Κυπραίος, Π. Χαρτοφύλη, Τερψιχόρη Νικητιάδη, Νίκος Σταυριανός, Γιάννης Κοντογιάννης, Βαρβάρα Διακογιάννη, Ε. Παπαϊωάννου, Σ. Ζαμπελάκης, Μ. Μαστρομιχάλης κ.ά. Αρκετά από τα παιδιά αυτά έγιναν επιστήμονες, όπως ο Αγ. Κορκής χημικός, ο Ν. Φραντζής πολιτικός μηχανικός, ο Ν. Σταυριανός μαθηματικός κ.ά. Η τεχνική της γραφής του εντύπου παρουσίαζε μια ποικιλομορφία, άλλα κείμενα ήταν χειρόγραφα, άλλα δακτυλογραφημένα και άλλα προέρχονταν από τυπωμένα κείμενα βιβλίων ή περιοδικών και όλα αυτά κατάλληλα μονταρισμένα και πλαισιωμένα με σχέδια και βινιέτες, διαμορφώνονταν σε σελίδες και φωτοτυπούνταν.

Η μαθητική περιοδική έκδοση *Το Γυαλί* που φαίνεται να έχει εκδοθεί σε τρία τεύχη το σχολικό έτος 1985-1986 είχε την παρακάτω δομή ως προς το περιεχόμενό της. Το πρώτο τεύχος (Δεκέμβριος 1985) μετά τα τυπολογικά στοιχεία είχε μια λογοτεχνική στήλη με τον τίτλο «Η Επτανησιακή Σχολή (19ος αι.)» με παρουσίαση των επιδράσεων, των εκπροσώπων και των έργων τους. Ακολουθούσε μια αφήγηση του διευθυντή του Σχολείου Σταύρου Κέντρη «Η ιστορία του κλειδιού», «Το οδοιπορικό και οι στάσεις του Οιδίποδα» του Α.Τ. (προφανώς Ανδρέα

1. Κ. Πατούρης, «Επιστολή 13 Μαρτίου 1983», *Νίσυρος*, τεύχος 3, Μάρτιος 1983.

Τζουμέρκα), «Ο τσοπάνος» ανώνυμο, μια «Ξενόγλωσση στήλη» με ξένα ποιήματα, «Στόχοι και κανόνες παιχνιδιού» (μπάσκετ) και η στήλη «Διασκεδάζοντας με μαθηματικά παιχνίδια». Η υπόλοιπη ύλη του περιοδικού αναφερόταν σε γενικά υποστηρικτικά των διδασκομένων μαθημάτων θέματα, παρμένα (φωτοτυπημένα) από εγκυκλοπαίδειες ή άλλα έντυπα, όπως τα κείμενα «Ιταλία: Ένας υδάτινος δρόμος», «Οι παράγοντες του πολιτισμού» (Γουίλ Ντυράν), «Ο Ηράκλειτος και η φιλοσοφία» (Κώστας Αξελός), «Ροβέρτος Φάλκον Σκότ», «Βασικές αρχές της ψυχανάλυσης» (Σίγκμουντ Φρόυντ), «Περί τραγικής τέχνης» (Φρήντριχ Σίλλερ) και άλλα.

Το δεύτερο τεύχος (Ιανουάριος-Μάρτιος 1986) στη λογοτεχνική στήλη παρουσιάζει την «Κρητική λογοτεχνία (1570-1669)» και στη συνέχεια κείμενα των μαθητών, όπως «Η κατοχή στη Νίσυρο και τα κυριότερα γεγονότα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου», Καλλιόπης Καβαλιώτη (Γ΄ Λυκείου), «Η ζωή, το έργο και η εποχή του Κωστή Παλαμά», Άννας Σταυριανού, Ισίδωρου Κοντογιάννη,

Χρυσούλας Χριστοδούλου, Γιάννη Μάμμη, Βαρβάρας Διακογιάννη, Προκόπη Χαρτοφύλη και Δ. Τσιμούρη (όλοι της Γ΄ Γυμνασίου), «Ο Γιώργος Σεφέρης γράφει για τον Κωνσταντίνο Καβάφη (ανώνυμο), «Τα παιδιά της Α΄ Γυμνασίου γράφουν για την καθημερινή τους διαδρομή από το σπίτι στο σχολείο», της Πόπης Χαρτοφύλη, Πολυχρόνη Νικολίτση και Σωτήρη Μάμμη, «Ο διαγωνισμός ψαρέματος» Περούλη Κυπραίου (Α΄ Γυμνασίου). Τα κείμενα που ακολουθούν είναι και αυτά παρμένα από άλλα δημοσιεύματα με τίτλους «Το καλλικαντζαράκι», «Φερδινάνδος Μαγγελάνος», «Από τη ζωή των σφουγγαράδων» (Βασ. Συνοδάκη) και το περιοδικό κλείνει με την «Αθλητική στήλη», την «Ξενόγλωσση στήλη», τα «Νέα μαθητικά παιχνίδια» και ένα κείμενο για τον Albert Einstein (1879-1955).

Το τρίτο τεύχος (Απρίλιος-Μάιος 1986) που είναι και το τελευταίο αρχίζει με την «Πρώτη δεκαετία του μεσοπολέμου (1922-1930)» στη λογοτεχνική στήλη και ακολουθούν «Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου» Περούλη Κυπραίου (Α΄ Γυμνασίου), «Θέατρο (1900-1930)» Ευτυχίας Παπάτσου (Α΄ Λυκείου), «Χρόνος και άνθρωπος» (μαθητών Γ΄ Λυκείου), «Με τη στολή του δύτη στο βυθό της θάλασσας» Καλλιόπης Χαρτοφύλη (Α΄ Γυμνασίου), «Γιατί οι άνθρωποι θέλουν την ειρήνη και όχι τον πόλεμο» Γ. Κωνσταντίνου (Β΄ Γυμνασίου), «Επίσκεψη στην αποθήκη με τα αρχαιολογικά ευρήματα» Πολυχρόνη Νικολίτση (Α΄ Γυμνασίου), «Ένα δώρο για τον φίλο μου» Νίκου Σταυριανού (Β΄ Γυμνασίου) και «Το πλιακό μας σύστημα» (από τυπωμένο κείμενο) και «Η εξέλιξη των ιδεών στη Φυσική» Μαρίας Αμαριώτη (Β΄ Λυκείου). Τέλος, δημοσιεύονται τα «Μαθητικά παιχνίδια» και η «Ξενόγλωσση στήλη».

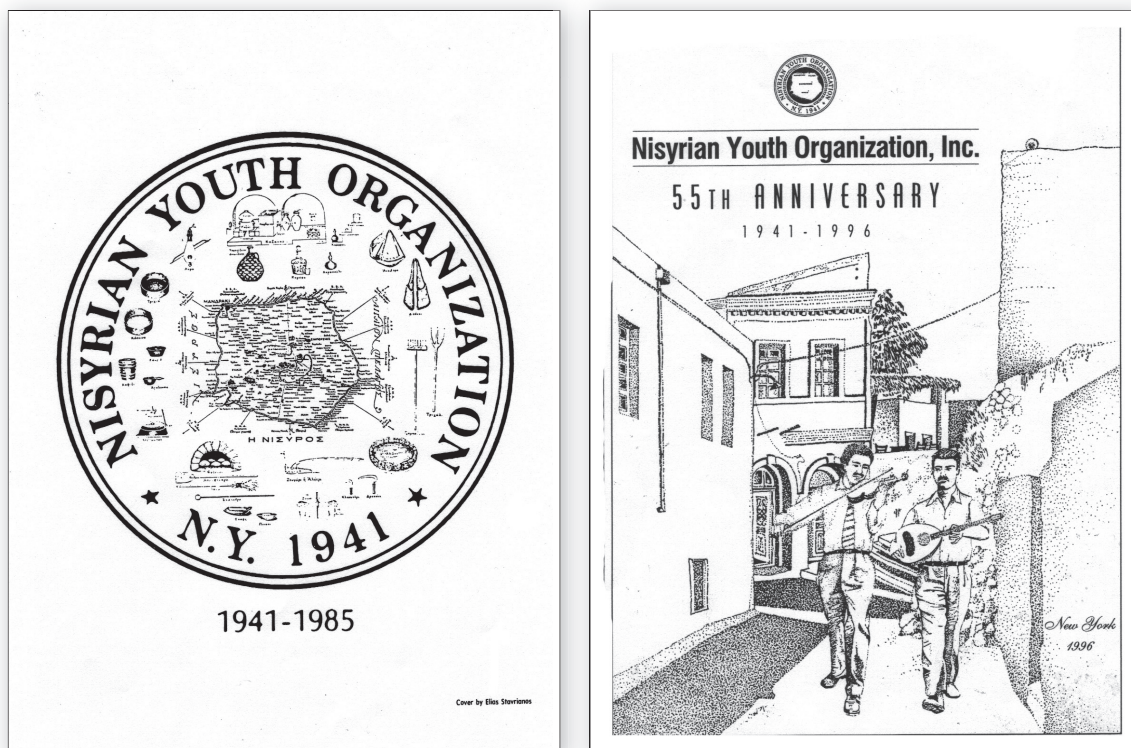
Να σημειώσουμε ακόμα ότι τη μακέτα του εξωφύλλου του περιοδικού *Το Γυάλι* φιλοτεχνούσε ο πρώην δήμαρχος Νίκος Παπάτσος και την προσπάθεια για την έκδοση του εντύπου βοηθούσε ο έπαρχος Κω, ο δήμαρχος Μανδρακίου Νισύρου και η εταιρεία «ΛΑΒΑ».

26. Λεύκωμα Νισυριακής Νεολαίας Αμερικής

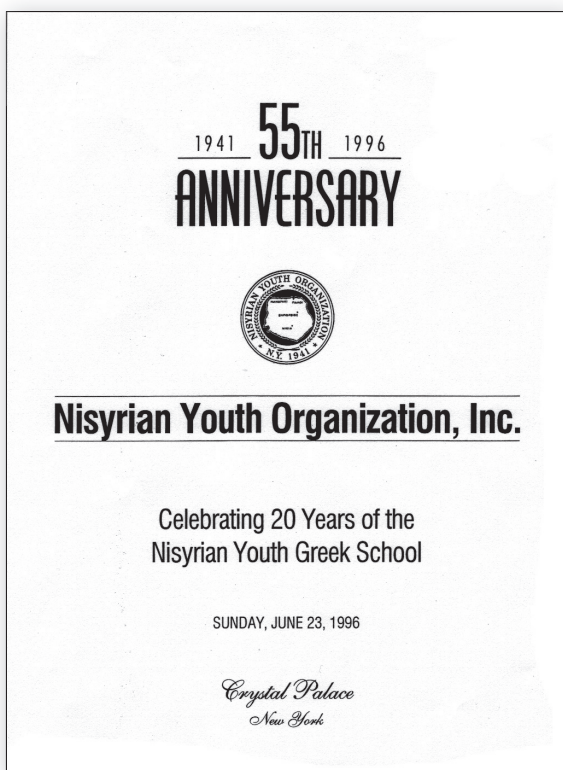
Έκδοση Συλλόγου Νισυριακής Νεολαίας Αμερικής, Νέα Υόρκη 1985, 1996.

Ο Σύλλογος Νισυριακής Νεολαίας Αμερικής (Nisyrlian Youth Organization, N.Y., 1941) με πλούσια δράση, από το 1941 που ιδρύθηκε στη Νέα Υόρκη, στον τομέα του πολιτισμού και της παιδείας¹, αποφάσισε να εκδώσει ένα πανηγυρικό Λεύκωμα για να γιορτάσει τα 8 χρόνια από την ίδρυση του Ελληνικού Σχολείου στην Αστόρια της Νέας Υόρκης, όπου υπήρχε μεγάλη νισυριακή παροικία. Το Λεύκωμα εκδόθηκε το 1985 σε σχήμα 22x28 εκ. και σε 80 σελίδες από τις οποίες 40 κείμενα και 40 αφιερώματα και ευχές και τυπώθηκε στο τυπογραφείο της Αστόριας, N.Y., Hellenic Horizon. Πρόεδρος της «Νεολαίας» την περίοδο εκείνη ήταν ο Γιάννης Κωνσταντινίδης με συντακτική επιτροπή του Λευκώματος, τον Κώστα Κωνσταντινίδη και τον Κώστα Μαστρογιαννάκη. Η παρουσίαση του Λευκώματος έγινε κατά τη διάρκεια χοροεσπερίδας, τα έσοδα της οποίας, όπως και εκείνα από τη διάθεση της έκδοσης προορίζονταν για την οικονομική ενίσχυση του Ελληνικού Σχολείου.

Το Λεύκωμα στο πρώτο μέρος περιελάμβανε χαιρετισμούς του διοικητικού συμβουλίου της «Νεολαίας», του δημάρχου Μανδρακίου Ηλία Διακομιχάλη, του προέδρου της Κοινότητας Νικειών Νικολάου Χαρτοφύλη, του Συλλόγου «Γνωμαγόρας» και του π. Αναστασίου Διακοβασίλη. Ακολουθεί άρθρο του διευθυντή του Σχολείου Τιμολόοντα Κόκκινου με τίτλο «Το Νισυριακό Σχολείο, μια πραγματική προσφορά της Νεολαίας» και σχόλια των παιδιών που αποφοίτησαν, ένα ποίημα της Νισυριακής Νεολαίας με τίτλο «Ο Νισύριος μετανάστης» και τα κείμενα του Κώστα Κωνσταντινίδη «Σχέσεις και τάσεις των Νισυριακών Συλλόγων στην Αμερική», του Κώστα Μαστρογιαννάκη «Προς Νισύριους επιστολή τελευταία», «Σύντομη ιστορία της Νισύρου» και «Ποδοσφαιρική ομάδα Νίσυρος», του Λάζαρου Κοντοβερού «Η ετυμολογία της λέξεως Νίσυ-

1. Για το ιστορικό και τη δράση της «Νισυριακής Νεολαίας» βλ. λήμμα *Η Φωνή της Νισύρου*.

ρος», του Κώστα Ν. Σφακιανού στην αγγλική «How I see the Nisyrian youth» και «Ο Συριώτης», αναδημοσίευση από το δελτίο του Δήμου Νισύρου *Νισυριακή Φωνή* 1979. Το δεύτερο μέρος του *Λευκώματος* περιλαμβάνει τα γνωστά αφιερώματα και τις ευχές.

Τον Ιούνιο του 1996 ο Σύλλογος Νισυριακής Νεολαίας εξέδωσε ένα άλλο *Λευκώμα* για να γιορτάσει τα 55 χρόνια από την ίδρυσή του (1941-1996) και ταυτόχρονα τα 20 χρόνια λειτουργίας του Ελληνικού Σχολείου. Το *Λευκώμα* είχε το ίδιο σχήμα 22x28 εκ. με 112 σελίδες, από τις οποίες 24 κείμενα και οι υπόλοιπες αφιερώματα και ευχές και τυπώθηκε στο τυπογραφείο της Αστόριας, Ν.Υ., Delta Printing. Όπως και το προηγούμενο παρουσιάστηκε σε επίσημη χοροεσπερίδα που πραγματοποιήθηκε στις 23 Ιουνίου 1996 στο ξενοδοχείο Crystal Palace της Νέας Υόρκης.

Στο πρώτο μέρος του *Λευκώματος* του 1996 δημοσιεύονταν χαιρετισμοί του προέδρου των ΗΠΑ Μπιλ Κλίντον, του αρχιεπισκόπου Αμερικής Ιάκωβου και του επισκόπου Αλεξί-

ου, των ιερέων Δημ. Κοντονικολάου και Αναστ. Διακοβασίλη, του προέδρου του «Γνωμαγόρα» Χριστοφή Κορωναίου και των Συλλόγων «Άγιος Ιωάννης Θεολόγος» και «Χαραυγής» και ακολουθεί σύντομο σημείωμα του διευθυντή του Σχολείου Τιμ. Κόκκινου για το ιστορικό του Σχολείου με κατάλογο των πρώτων μαθητών και κρίσεις τους από τη φοίτησή τους, και φωτογραφίες των διατελεσάντων προέδρων της «Νεολαίας». Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει αφιερώματα και ευχές.

Να σημειώσουμε ακόμα ότι η «Νεολαία» είχε εκδώσει και άλλα *Λευκώματα* με την ευκαιρία των «γενεθλίων» της για να ενισχύσει το Ελληνικό Σχολείο, τα έτη 1966, 1976, 1981, 1991 και 2001.

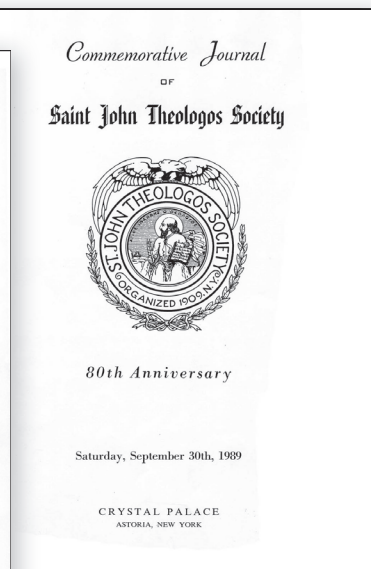
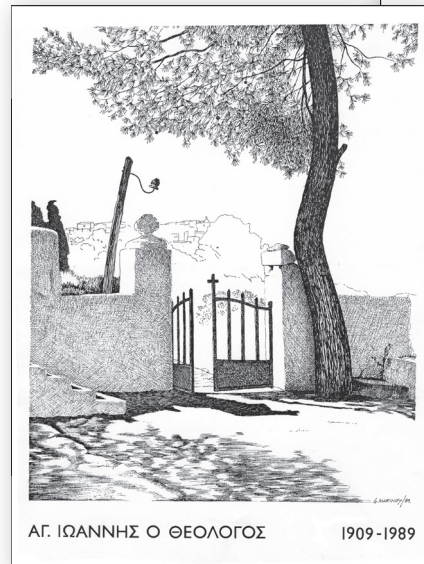
27. Λεύκωμα «Αγίου Ιωάννου Θεολόγου» Αμερικής

Έκδοση Συλλόγου Νισυρίων «Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος», Νέα Υόρκη, 1989.

Ένας άλλος Σύλλογος των Νισυρίων της Αμερικής, που κατάγονταν από το χωριό Νικειά με σημαντική και αυτός δράση, αφού λειτουργεί συνεχώς από το 1909 στη Νέα Υόρκη¹, αποφάσισε να γιορτάσει τα 80 χρόνια της ιστορικής του διαδρομής με την έκδοση το Σεπτέμβριο του 1989 ενός *Λευκώματος* για την επέτειο (Commemorative Journal) του Συλλόγου «Άγιος Ιωάννης Θεολόγος». Το *Λεύκωμα* είχε σχήμα 21,5x28 εκ. με 174 σελίδες (χωρίς αριθμηση) και τυπώθηκε στο τυπογραφείο Athens Printing Company του Λεονάρδου Παπαθανασίου, 337 West 36th Street, N.Y. 10018. Την επιμέλεια της έκδοσης είχε ο γραμματέας του Συλλόγου Αναστάσιος Κόκκινος και τα μέλη Γιώργος Μαρίνος και Νικήτας Χατζηστεφανής. Η παρουσίαση του *Λευκώματος*, όπως συνθηθίζεται, έγινε το βράδυ της 30ης Σεπτεμβρίου 1989 στο ξενοδοχείο της Αστόριας «Crystal Palace», κατά τη διάρκεια επίσημου δείπνου.

1. Για τη δράση του Συλλόγου «Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος» βλ. λήμμα *Νισυριακών Δελτίων*.

Σε αντίθεση με τα άλλα Λευκώματα, εδώ οι χαιρετισμοί περιορίζονται στον πρόεδρο της Κοινότητας Νικειών Γ. Κανδήλη, της επιτροπής που οργάνωσε το δείπνο, και σ' ένα μήνυμα του ιερέα Αναστασίου Διακοβασίλη. Η ύλη, κατά τα συνήθη, χωρίζεται σε αναφορές μνήμης και ευχές και σε κείμενα που αναφέρονται στο χωριό Νικειά και στην παροικία. Προηγείται ο πρόλογος της επιτροπής έκδοσης, ένας κατάλογος

των μελών του Συλλόγου που απεβίωσαν και ακολουθούν διάφορα κείμενα μερικά από τα οποία είναι: του Νίκου Νοταρίδη «Πάνθεον των αθανάτων», του Νίκου Ανδριώτη «Ελευθères σκέψεις», του Γαβριήλ Σακελλαρίδη «Ο φανός τ' Αν Γιάννη», του Θεοχάρη Θεοχαρίδη «Η Πόρτα... στα Νικειά», του Δημήτρη Ασφενδιανού «Η Βεστέρνα» (στέρνα), του Μιχ. Απριλάκη «Αναμνήσεις από το χωριό», του Κώστα Δ. Χαρτοφύλη «Στα Νικειά τα παλιά τα χρόνια», διάφορα ποιήματα του Νικήτα Χατζηστεφανή, του Νικήτα Κουμέντου και άλλων, νεκρολογίες και βιβλιοπαρουσιάσεις.

Όπως όλα τα λευκώματα παρουσιάζει και αυτό το ενδιαφέρον του στο βαθμό που δίδει χρήσιμες πληροφορίες για τον ερευνητή της ιστορίας του χωριού.

28. Η Νίσυρος

Έκδοση Προβληματισμού και Επικοινωνίας, Νέα Υόρκη, Σεπτέμβριος 1989-Ιούνιος 1991.

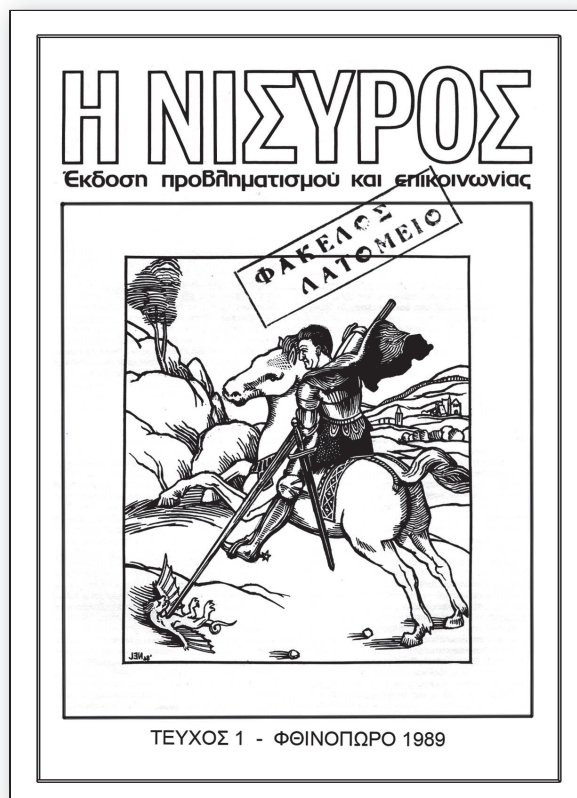
Το περιοδικό *Η Νίσυρος* εκδιδόταν από τον Πολιτιστικό Όμιλο Νισυρίων της Νέας Υόρκης με υπεύθυνο και συντάκτη τον Χριστοφή Κορωναίο¹, ο οποίος ήταν υπεύθυνος και της εφημερίδας *Η Νισυριακή* που είχε εκδώσει ο Όμιλος πριν 10 χρόνια (1979-1981). Το πρώτο τεύχος κυκλοφόρησε το φθινόπωρο του 1989, το δεύτερο την άνοιξη του 1990, το τρίτο το καλοκαίρι του 1990 και το τέταρτο και τελευταίο είχε διπλή αρίθμηση 4-5 και κάλυψε τους μήνες Απρίλιο, Μάιο, Ιούνιο του 1991. Το σχήμα του περιοδικού ήταν 20,5x28,5 εκ. και εκδιδόταν

1. Ο Χριστοφής Ι. Κορωναίος γεννήθηκε στη Νίσυρο το 1954. Τέλειωσε το Δημοτικό Σχολείο και το Ημιγυμνάσιο του νησιού και απεφοίτησε από το Ιπποκράτειο Γυμνάσιο Κω το 1971. Σπούδασε χημικός μηχανικός στο Πανεπιστήμιο Columbia της Νέας Υόρκης, απ' όπου έλαβε και το διδακτορικό του δίπλωμα και στη συνέχεια δίδαξε σ' αυτό μέχρι το 2000, όταν μετακλήθηκε στην Πολυτεχνική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, αρχικά ως επισκέπτης καθηγητής και στη συνέχεια ως τακτικός. Παράλληλα με την πανεπιστημιακή του δραστηριότητα είχε και μια έντονη παρουσία στη νισυρική παροικία μέσω της νεολαίας όταν ήταν φοιτητής και μέσω του «Γνωμαγόρα», τον οποίον υπηρέτησε ως πρόεδρος την περίοδο 1992-1997. Επί της προεδρίας του ο «Γνωμαγόρας» ανατύπωσε το «Δελτίο» της προπολεμικής περιόδου (1931-1940) τα «Ιστορικά Νισύρου» του Λαζ. Κοντοβερού και τα «Νισύρου Λαογραφικά» του Γ. Καζαβή. Ο Χ.Ι.Κ. όταν βρισκόταν στη Νέα Υόρκη είχε αναπτύξει πολιτικές και προσωπικές σχέσεις με κορυφαία στελέχη της ελληνικής αριστεράς, όπως τον Μ. Παπαγιαννάκη και τον Γρηγόρη Γιάνναρο οι οποίοι έγιναν επισκέπτες και φίλοι της Νισύρου και προώθησαν με παρεμβάσεις τους στην Ελληνική Βουλή τα προβλήματα του νησιού.

σε 32 σελίδες εκτός από το τελευταίο που εκδόθηκε σε 48 σελίδες. Τα τρία πρώτα τεύχη φαίνεται να έχουν τυπωθεί στη Νέα Υόρκη, στο τυπογραφείο Hellenic Printing (25-53, 31 st. Astoria 11105) και το τελευταίο στην Αθήνα, στο τυπογραφείο του Νικήτα Γ. Καράλη (Γερανίου 7).

Ο σκοπός του περιοδικού περιγράφεται στο πρώτο τεύχος, όπου ο υπεύθυνος της έκδοσης (Χ.Κ.) γράφει, μεταξύ άλλων: «...Στο ξεκίνημα του περιοδικού νοιώθουμε την ανάγκη να σας πούμε πολύ απλά πως η αγάπη για τον τόπο μας και τη Χώρα μας έκαμε να το εκδώσουμε μαζί με την ελπίδα πως θα συμβάλουμε μέσα απ' αυτό αλλά και με τη δική σας ανταπόκριση και συνεργασία στην επαφή με τις ρίζες μας και στη συμβολή στην ανάπτυξη της Νισύρου. Πιστεύουμε ότι το καινούργιο αυτό περιοδικό θα αποτελέσει το "βήμα" πολλών Νισύριων για να εκφράσουν τις σκέψεις τους ελεύθερα γύρω από την ανάπτυξη και πρόοδο της Νισύρου. Θα προσπαθήσουμε με κάθε τρόπο το περιοδικό ν' αγκαλιάσει θέματα που αφορούν όχι μόνο την ανάπτυξη της Νισύρου, αλλά και την ανάπτυξη όλων των μικρών χωριών και νησιών της πατρίδας μας...»¹.

Όπως υποδηλώνει και ο υπότιτλός του, το περιοδικό ήταν μια έκδοση προβληματισμού και επικοινωνίας, που αναφερόταν σχεδόν αποκλειστικά στα τοπικά ζητήματα, τα οποία ο εκδότης του τα προσεγγίζει με πολιτική κριτική. Η προσέγγιση των τοπικών ζητημάτων από τις στήλες του περιοδικού *Η Νίσυρος* με πολιτική αριστερής απόχρωσης σε μια κοινωνία που κυριαρχούσε το ΠΑΣΟΚ, η ενεργός ανάμειξη του εκδότη στις τοπικές δημοτικές εκλογές του 1986 υπέρ της παράταξης που τις έχασε, η αυστηρή κριτική που ασκούσε στη δημοτική αρχή και προσωπικά στον δήμαρχο Ηλία Διακομιχάλη, σε συνδυασμό και με την έντονη προσωπικότητα του Χ.Ι.Κ. προκάλεσε τις αντιδράσεις της πλειοψηφίας της δημοτικής αρχής, που έφθασε στο σημείο να ζητήσει δια του δημάρχου την ποινική δίωξη του εκδότη, την οποία όμως ματαίωσε το δημοτικό συμβούλιο κατά τη συνεδρίασή του της 29ης Σεπτεμβρίου 1989, όπου επεκράτησαν νηφαλιότερες σκέψεις². Ωστόσο, θα πρέπει να τονιστεί ότι το περιοδικό *Η Νίσυρος* πέρα από τις προσωπικές αντεγκλήσεις ανάμεσα στον δήμαρχο και τον εκδότη, έγινε ευρύτατα αποδεκτό από την τοπική κοινωνία και συνέβαλε αναμφισβήτητα στην ενημέρωση του κοινού σε καίρια προβλήματα που απασχολούσαν τον τόπο, όπως το λατομείο, η γεωθερμία, η αφαλάτωση, η ανάπτυξη κ.ά., τα οποία ο Χ.Ι.Κ., λόγω των επιστημονικών του γνώσεων, παρουσιάζει τεκμηριωμένα³.

1. Χ. Ι. Κορωναίος, *Η Νίσυρος*, τεύχος 1, Φθινόπωρο 1989, σ. 2.

2. Χ. Ι. Κορωναίος, «Το φάντασμα του περιοδικού της Νισύρου *Η Νίσυρος* πλανάται», *Η Νίσυρος*, τεύχος 3, Καλοκαίρι 1990, σ. 19.

3. *Η Νίσυρος*, «Η κυκλοφορία του πρώτου τεύχους για τη Νίσυρο με ευθύνη, αγάπη και πάθος», τεύχος 2, Άνοιξη 1990, σ. 3.

Ως προς το περιεχόμενο του περιοδικού *Η Νίσυρος*, μπορεί να το κατατάξει κανείς σε τρεις ενότητες: η μία ενότητα περιελάμβανε τα αφιερώματα κάθε τεύχους σ' ένα σοβαρό πρόβλημα που αντιμετώπιζε το νησί. Η δεύτερη ενότητα περιελάμβανε κυρίως κριτικά σχόλια για πράξεις και παραλείψεις της δημοτικής αρχής και η τρίτη ενότητα περιελάμβανε άρθρα γενικότερου ενδιαφέροντος και κείμενα ιστορικού περιεχομένου για τη Νίσυρο.

Έτσι, το πρώτο τεύχος (Φθινόπωρο 1989) είναι αφιερωμένο στο λατομείο της περιοχής «Λιμενάρι», με όλο το «φάκελο» με τις προσπάθειες αποτροπής της επαναλειτουργίας του. Προηγείται ένα σημείωμα του εκδότη για τους σκοπούς του περιοδικού και ακολουθούν δύο άρθρα του Χ.Ι.Κ. «Η Νίσυρος σήμερα» και «Η Νίσυρος καταδικάστηκε σε αφανισμό» με τα οποία προβάλλονταν τα προβλήματα του νησιού και ασκούταν αυστηρή κριτική στη δημοτική αρχή. Στον ίδιο αυστηρό τόνο ήταν και το άρθρο, μάλλον του ίδιου, «Νίσυρος: Το πλούσιο μικρό νησί με την πτωχή διοίκηση» αναδημοσίευση από την εφημερίδα *Πρωινή* της Ν.Υ. (6-7 Μαρτίου 1989). Το τεύχος περιελάμβανε ακόμα και άρθρα για την αφαλάτωση, τον «Όξο της Παναγιάς» και δυο κριτικά σημειώματα, το ένα με τίτλο «ΠΑΣΟΚ και Νίσυρος» με αφορμή την έκδοση ενός φυλλαδίου και το άλλο «Ιεχωβάδες και δημοκρατία», απάντηση σε άρθρο της εφημερίδας *Νισυριακά Νέα* (φ. Φεβρουάριος 1989).

Το δεύτερο τεύχος (Άνοιξη 1990) ήταν αφιερωμένο στη γεωθερμία με βασική αρθρογραφία του Χ.Ι.Κ. όπως «Γεωθερμία» και «Γεωθερμική ενέργεια» και με μια νέα στήλη «Δια γυμνού οφθαλμού» από την οποία κρίνονταν με καυστικά σχόλια θέματα της καθημερινότητας. Δημοσιεύονταν ακόμα στο τεύχος αυτό συνέχεια του «φακέλου» για το λατομείο, ένα νέο άρθρο με τίτλο «Νισυριακή ενοποίηση στη Νέα Υόρκη» του Χ.Ι.Κ. και τα σχόλια για την κυκλοφορία του πρώτου τεύχους. Το τεύχος φιλοξενούσε και άρθρα του καθηγητή Χρήστου Ροζάκη «Αναψυλαφώντας τις σκέψεις για τα εθνικά ζητήματα», του ακαδημαϊκού Κ. Δεσποτόπουλου «Δωδεκάνησα και Θράκη» (αναδημοσίευση από το *Βήμα* φ. 3 Σεπτεμβρίου 1986), της καθηγήτριας βιολογίας Π. Βουβουλούδα «Ξενομανία, γιατί;», του Μανώλη Γλέζου «Πώς θα ξαναποκτήσουν νερό τα νησιά του Αιγαίου» (αναδημοσίευση από τον *Οικονομικό Ταχυδρόμο* φ. 14 Σεπτεμβρίου 1989) και του Ιάκωβου Καζαβή «Ιστορικά σημειώματα» (αναδημοσίευση). Στις δυο τελευταίες σελίδες και στο οπισθόφυλλο καταχωρούνταν και διαφημίσεις επιχειρήσεων της Astoria της Ν.Υ.

Το τρίτο τεύχος (Καλοκαίρι 1990) ήταν αφιερωμένο στον παραγωγικό πλούτο της Νισύρου. Δημοσιεύονταν επίσης κριτικό σημείωμα του Χ.Ι.Κ. για τα οικονομικά του Δήμου ενόψει των επερχόμενων δημοτικών εκλογών. Άρθρο του υποψήφιου δημάρχου συνταξιούχου δασκάλου Νικήτα Μαστρογιάννη με τίτλο «Για τη Νίσυρο», τον οποίον υποστήριζε το περιοδικό και τα καυτά σχόλια στην τακτική στήλη «Δια γυμνού οφθαλμού». Ακόμα διαβάζει κανείς το γνωστό ποίημα του Άγγελου Σικελιανού «Η κορφή του Νισύρου» και τα άρθρα του Ν.Σ. Μάργαρη «Τι είναι οικολογία», της Μάρως Πρεβελάκη, φιλολόγου καθηγήτριας του Πανεπιστημίου της Σορβόνης «Οι ελληνόφωνοι», του αρχαιολόγου Αδάμ Σάμψων «Η νεολιθική κατοίκηση στο Γυαλί» (αναδημοσίευση), του Δ. Νικολακοπούλου «Δεν έχουμε νερό; Μα υπάρχει θάλασσα» (αναδημοσίευση από το *Βήμα* 20 Μαΐου 1990), του Ιάκωβου Καζαβή «Ιστορικά Νισύρου» (συνέχεια από το προηγούμενο), ένα σχόλιο της εφ. *Ελευθεροτυπία* για τον Βασίλη Βεζύρη και ένα σημείωμα για την κριτική του περιοδικού με τίτλο «Το φάντασμα του περιοδικού της Νισύρου *Η Νίσυρος* πλανάται». Επαναλαμβάνονται και σ' αυτό το τεύχος οι διαφημίσεις των τελευταίων σελίδων.

Το τελευταίο διπλό τεύχος 4-5 ήταν αφιερωμένο στην τοπική αυτοδιοίκηση. Στην αρχή δημοσιεύεται κριτικό σχόλιο για τις δημοτικές εκλογές (Οκτώβριος 1990), τις οποίες ξανακέρδισε η παράταξη του δημάρχου Ηλία Διακομιχάλη και άλλο άρθρο του ετέρου υποψηφίου Νικήτα Μαστρογιάννη με τίτλο «Το χρονικό των δημοτικών εκλογών». Σχετικό με τις εκλογές ήταν και το άρθρο του κοινωνιολόγου Γιάννη Κουλάκη «Δημοτικές εκλογές; Τι είχες, Γιάννη, τι είχα πάντα» καθώς και του Χ.Ι.Κ. «Πρόγραμμα του Δημοκρατικού Αδέσμευτου Συνδέσμου Μανδρακίου Νισύρου. Το ευαγγέλιο για την ανάπτυξη της Νισύρου». Επίσης, δημοσιεύονταν

άρθρα του Ιάκωβου Καραβάκη «Δημοτικά Λουτρά» και του Σταύρου Μαστρογιάννη «Εθνική αντίσταση και Νίσυρος», τα καυτά σχόλια της τακτικής στήλης «Δια γυμνού οφθαλμού», το πρόγραμμα των κομμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση (Ν.Δ., ΠΑΣΟΚ και Συνασπισμού), ένα κείμενο «Οι Γάλλοι για την τοπική αυτοδιοίκηση» και τα επώνυμα άρθρα της Π. Κάλερ-Χριστοφιλίδου «Η αυτοτέλεια της τοπικής αυτοδιοίκησης και η αυτοδιοικητική ταυτότητα του πολιτικού της προσωπικού», του ευρωβουλευτή του Συνασπισμού Μιχ. Παπαγιαννάκη «Για ποια τοπική αυτοδιοίκηση μιλάμε;», και του Χάρη Αγγελίδη «Οικολογία και τοπική αυτοδιοίκηση». Και στο φύλλο αυτό καταχωρούνται στις τελευταίες σελίδες διαφημίσεις.

29. Δελτίο Τύπου

Έκδοση Δήμου Μανδρακίου Νισύρου, Νίσυρος, Νοέμβριος 1990.

Το Γραφείο Δημάρχου του Δήμου Μανδρακίου Νισύρου κυκλοφόρησε στις 29 Νοεμβρίου 1990 το *Δελτίο Τύπου*, όπως τιτλοφορείται, σε μια προσπάθεια να κρατήσει ενήμερους τους δημότες για τις δραστηριότητες του Δήμου. Το δελτίο ήταν σχήματος 21x28 εκ., 4σέλιδο και αναπαράγονταν σε πολύγραφο. Στο τεύχος αυτό, που φαίνεται να ήταν και το μοναδικό, αφού αντικαταστάθηκε τον Ιανουάριο του 1991, με το *Ενημερωτικό Δελτίο*, περιελάμβανε τις αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου της 20ης Οκτωβρίου 1990 και της 7ης Νοεμβρίου 1990, μικρές ειδήσεις και ένα τηλεγράφημα του δημάρχου Ηλία Διακομιχάλη στον υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας για το ακτοπολιτικό πρόβλημα του νησιού.

30. Ενημερωτικό Δελτίο

Έκδοση Δήμου Μανδρακίου Νισύρου, Νίσυρος, Ιανουάριος 1991.

Τον Ιανουάριο του 1991, εκδόθηκε το πρώτο, που ήταν και το μοναδικό, *Ενημερωτικό Δελτίο* από το Δήμο Μανδρακίου Νισύρου. Το δελτίο εκδόθηκε από τη δημοτική επιτροπή με την ευθύνη του δημοτικού συμβουλίου Ιωάννη Κατσιματίδη, ενός μοναχικού Νισύριου, που άφησε τα καράβια –ήταν καπετάνιος– και εγκαταστάθηκε μόνιμα στο νησί γράφοντας ποιήματα. Το δελτίο ήταν ιδιαίτερα προσεγμένο και καλογραμμένο. Είχε σχήμα 21x28 εκ. και ήταν εξασέλιδο πολυγραφημένο. Ως προς το περιεχόμενο του δελτίου ξεκινούσε με μικρές ειδήσεις που κάλυπταν τις δραστηριότητες της δημοτικής αρχής που προήλθε από τις εκλογές της 15ης Οκτωβρίου 1990 κατά τις οποίες επανεξελέγει δήμαρχος ο Ηλίας Διακομιχάλης, και ακολουθούσε το χρονικό της κατάληψης του Γυμνασίου της Νισύρου, ένα εκτεταμένο κείμενο για τα πολιτιστικά πράγματα της Νισύρου και κλείνει με ένα χριστουγεννιάτικο οδοιπορικό.

31. Νίσυρος

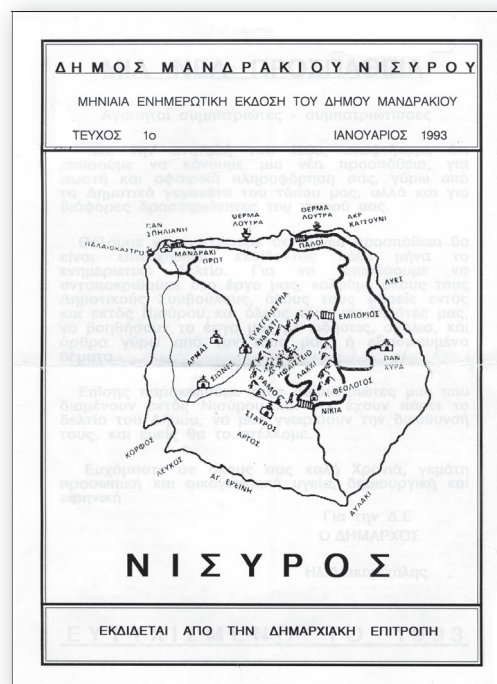
Μηνιαία Ενημερωτική Έκδοση του Δήμου Μανδρακίου, Νίσυρος, Ιανουάριος 1993-Φεβρουάριος 1994.

Ακριβώς δέκα χρόνια μετά την έκδοση του Δελτίου Νίσυρος (1983-1984) με πρωτοβουλία του πρωτοεκλεγέντα τότε δημάρχου Μανδρακίου Ηλία Διακομιχάλη ως όργανο και των τριών ΟΤΑ του νησιού, επανεκδίδεται ως Μηνιαία Ενημερωτική Έκδοση, από τον ίδιο, που διανύει την τρίτη του θητεία στο Δήμο κι αυτή τη φορά μόνο ως όργανο του Δήμου Μανδρακίου. Δικαιολογώντας τη νέα προσπάθεια γράφει, μεταξύ άλλων, σε ανοικτή επιστολή που δημοσιεύεται στο πρώτο τεύχος του Ιανουαρίου 1993: «...Με την ανατολή του 1993 σκεφθήκαμε ότι μπορούσαμε να κάνουμε μια νέα προσπάθεια για σωστή και σφαιρική πληροφόρηση γύρω από τα δημοτικά γεγονότα του τόπου μας, αλλά και για διάφορες δραστηριότητες του νησιού μας. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι η νέα προσπάθεια θα είναι επιτυχημένη εκδίδοντας κάθε μήνα το ενημερωτικό δελτίο...»¹. Πράγματι, το δελτίο εκδιδόταν κάθε μήνα τους πρώτους έξι μήνες, μέχρι τον Ιούνιο 1993 (αρ. 1-6), στη συνέχεια εκδόθηκε το 7ο τεύχος που κάλυψε το τρίμηνο Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1993 και ακολούθησε το 8ο τεύχος, τον Οκτώβριο και το 9ο, το Δεκέμβριο. Εκδόθηκε ακόμα ένα τεύχος, το 10ο για το δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 1994, που φαίνεται να ήταν και το τελευταίο.

Το δελτίο Νίσυρος γραφόταν σε υπολογιστή από τον υπάλληλο του Δήμου Κώστα Καμπανή και τυπωνόταν (φωτοτυπική αναπαραγωγή) σε χαρτί σχήματος 21x29,5 εκ. και σε 7 σελίδες σε φύλλα μιας όψεως. Στο εξώφυλλο υπήρχε πάντα ο χάρτης του νησιού και στο οπισθόφυλλο η εικόνα της Παναγιάς Σπηλιανής. Την ευθύνη της έκδοσης του είχε η Δημομαρσιακή Επιτροπή την οποίαν αποτελούσαν ο δήμαρχος Ηλίας Διακομιχάλης και οι σύμβουλοι Ιωάννης Κατοματίδης και Παν. Κυπραίος.

Το δελτίο ήταν καθαρά πληροφοριακό και δημοσίευε τις δραστηριότητες του Δήμου και τις άλλες πολιτιστικές και κοινωνικές εκδηλώσεις του νησιού. Διατηρούσε τέσσερις τακτικές στήλες, ήτοι τοπικές ειδήσεις με τα «Θέματα της επικαιρότητας, εκδηλώσεις και...άλλα», που την επιμελούσαν ο Κώστας Καμπανής και περιελάμβανε τις εκδηλώσεις του μήνα, «Τον άλλο μήνα», ένα είδος εορτολογίου με σημειολογική λαογραφία, στοιχεία του μήνα και «Χρήσιμα τηλέφωνα». Παράλληλα, δημοσίευε έγγραφα και ενέργειες για συγκεκριμένα θέματα, όπως το ΚΑΠΗ (τχ. 1/1993), «Το πρόβλημα με τη ΔΕΗ» και «Δραστηριότητες του Δήμου» (τχ. 3/1993), ένα υπόμνημα που επεδόθη στον υπουργό Προεδρίας κατά την επίσκεψή του στη Νίσυρο στις 11 Μαρτίου 1993 και ένα άλλο για την «Προστασία του περιβάλλοντος» (τχ. 4/1992), το έγγραφο προς τον υφυπουργό Αθλητισμού Β. Μείμαράκη (27 Απριλίου 1993) για θέματα αθλητισμού και μια περίληψη του πρώτου μέρους της «Μελέτης – Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης της Νισύρου 1991-2000» (τχ. 5/1993), τη «Λογοδοσία Δημάρχου οικονομικού έτους 1992» (τχ. 7/1993), το υπόμνημα στον υπουργό Αιγαίου Κώστα Σκανδαλίδη για τα προβλήματα του νησιού (τχ. 9/1994), τον «Οικολογικό Κανονισμό Καθαριότητας» (τχ. 10/1994) και άλλα.

1. Ηλ. Διακομιχάλης, «Μια νέα προσπάθεια», Νίσυρος, τεύχος 1, Ιανουάριος 1993, σ. 2.

32. Ο Διαβάτης της Νισύρου

Περιοδική έκδοση του Μορφωτικού – Πολιτιστικού – Εξωραϊστικού Συλλόγου Νισύρου, Νίσυρος, Α΄ περίοδος Απρίλιος 1995-Σεπτέμβριος 2002, Β΄ περίοδος Ιούνιος 2006 έως σήμερα [2008].

Η πρωτοβουλία για την έκδοση του περιοδικού *Ο Διαβάτης της Νισύρου* (όνομα του υψηλότερου βουνού του νησιού) ανήκει στο Μορφωτικό – Πολιτιστικό – Εξωραϊστικό Σύλλογο Νισύρου (ΜΠΕΣΝ)¹, σ' ένα σωματείο που ιδρύθηκε από νέους με προοδευτικές ιδέες, οι οποίοι ζούσαν μόνιμα στο νησί και ήθελαν να συμβάλουν στην άνοδο του μορφωτικού και πολιτιστικού επιπέδου καθώς και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος του νησιού. Το διοικητικό συμβούλιο που υλοποίησε απόφαση του Συλλόγου για την έκδοση του περιοδικού αποτελούσαν από τον Γιώργο Σακελλαρίδη, ένα νέο με ιδιαίτερη ευαισθησία στα πολιτιστικά, έμπορο στο επάγγελμα και φύλακα αρχαιοτήτων του υπουργείου Πολιτισμού για ένα μεγάλο διάστημα ως πρόεδρος, τον Χαράλαμπο Φραντζή, καθηγητή πληροφορικής στο Λύκειο, ως αντιπρόεδρο, τον Βασίλη Αγιάτογλου, φιλόλογο και θεολόγο που υπηρετούσε στα ΕΛΤΑ του Πειραιά ως γραμματέα που διεκπεραιώνει το περιοδικό, την Δέσποινα Μελαχροινάκη, μια δραστήρια γυναίκα, ως ταμία και τους Δημήτρη Ιντζέ, γυμναστή στο Λύκειο, Γιώργο Κουλάκη, κοινωνιολόγο και Περουλή Σακελλαρίδη, φαρμακοποιό, ως μέλη. Υπεύθυνος της έκδοσης του περιοδικού ήταν ο πρόεδρος του Συλλόγου και στη συντακτική επιτροπή συμμετείχαν όλα τα παραπάνω μέλη του διοικητικού συμβουλίου καθώς κατά διαστήματα και άλλα μέλη του Συλλόγου, όπως η καθηγήτρια φιλολογίας του Λυκείου Ευγενία Κίτη, ο πολιτικός μηχανικός Νίκος Φραντζής, ο χημικός Άγγελος Κορκής, ο γυμναστής Γιάννης Σφήκας, η υπάλληλος της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Άννα Καμπανή, ο προϊστάμενος του ΟΤΕ Νίκος Στεφανιάς, που διατέλεσε για ένα μικρό διάστημα πρόεδρος του Συλλόγου, οι τότε σπουδαστές Μιχάλης Ζαράκης, ΙΕΚ λογιστικής, Νίκος Διακογιάννης, Παιδαγωγικά Ρόδου και οι νέες Σμαρώ Παπαϊωάννου, Άννα Σακκαλή και Δήμητρα Καφειζιδάκη, απόφοιτες του Λυκείου. Αυτή η «παρέα» που συνδύαζε το νεανικό σφρίγος με τη μόρφωση και τη διάθεση για προσφορά, προσπαθούσε μέσα από το Σύλλογο και τις στήλες του περιοδικού να παρεμβαίνει δυναμικά στα τοπικά δρώμενα, πράγμα που δεν άρεσε στο συντηρητικό τμήμα της τοπικής κοινωνίας, η οποία χαρακτήρισε την κίνηση των νέων ανεδαφική και τους ίδιους (ειρωνικά) οικολόγους, επειδή ασκούσαν έντονη κριτική στις

1. Ο Μορφωτικός Πολιτιστικός Εξωραϊστικός Σύλλογος Νισύρου – ΜΠΕΣΝ ιδρύθηκε το 1982 με πρωτοβουλία καθηγητών του Γυμνασίου Νισύρου και μερικών νέων του νησιού μεταξύ των οποίων ο Γιάννης Διακογιάννης, η Μαρία Κατοματίδου και άλλοι σε μια προσπάθεια να συμβάλουν στην ανάπτυξη πολιτιστικής κίνησης, στην προστασία του περιβάλλοντος και να παρέμβουν στα τοπικά πολιτικά δρώμενα. Ο Σύλλογος ανέπτυξε αξιόλογη δραστηριότητα τα πρώτα χρόνια, αλλά μετά έπεσε σε αδράνεια για να επαναλειτουργήσει το 1992 από μια ομάδα νέων με προοδευτικές αντιλήψεις που την αποτελούσαν ο Γ. Σακελλαρίδης, η Σμαρώ Παπαϊωάννου, ο Γιάννης Κουλάκης, ο Απόστολος Καλούδης, ο Δημ. Ιντζές και άλλοι. Ο Σύλλογος πέρα από τις αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, που οργάνωνε ασκούσε και καλόπιστη κριτική στα τοπικά πράγματα από τις σελίδες του περιοδικού *Ο Διαβάτης της Νισύρου*, που άρχισε να εκδίδει από τον Απρίλιο του 1995. Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα δράσης του διοικητικού συμβουλίου του ΜΠΕΣ Νισύρου που προήλθε από τις εκλογές της 29ης Οκτωβρίου 1995, περιελάμβανε: α) Συνέχιση του εξωραϊσμού και καθαρισμού μνημείων και χώρων β) Επαναλειτουργία της Κινηματογραφικής Λέσχης γ) Σταθερή και μόνιμη λειτουργία του χορευτικού συγκροτήματος δ) Δημιουργία θεατρικής ομάδας ε) Δυναμικές παρεμβάσεις σε θέματα οικολογίας και προστασίας της νησιώτικης φύσης στ) Επεξεργασία θέσεων και τοποθετήσεις πάνω σε σχετικά με το Σύλλογο θέματα, που θα συζητούνται στα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης ζ) Εκδηλώσεις, διαλέξεις και συζητήσεις μορφωτικού περιεχομένου η) Οργάνωση εκδρομών και ταξιδιών για τους κατοίκους του νησιού θ) Κατοχύρωση του Συλλόγου στη συνείδηση της νησιώτικης κοινωνίας σαν φορέα που υπάρχει και δρα, βάζοντας και τη δική του σφραγίδα στο παρόν και στο μέλλον του νησιού ι) Σταθερή και ανά δίμηνο έκδοση του περιοδικού *Ο Διαβάτης της Νισύρου* (Βλ. περιοδικό *Ο Διαβάτης της Νισύρου*, τεύχος 2, Δεκέμβριος 1995, σ. 2).

Ο ΔΙΑΒΑΤΗΣ ΤΗΣ ΝΙΣΥΡΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΟΥ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΟΥ ΝΙΣΥΡΟΥ
ΤΕΥΧΟΣ 95 ΜΑΡΤΙΟΣ 1995

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ...

Τη νύκτα της 30ης προς την 31η Ιανουαρίου, όταν έλαττε της υπόθεσης των βρογονοειδών μια, ένας ελληνο-τουρκικός πόλεμος φαινόταν άμεσα πιθανός, εκατοντάδες λιμνοθάλασσες αμαρτίες κλήθηκαν να παραλάβουν φίλο πορεία μαζεύτηκαν μέσα σε λίγα λεπτά της ώρας στο λιμάνι, με τα σπλά στο χέρι - έτοιμοι για κάθε ενδεχόμενο. Σε ετοιμότητα λοιπόν οι ακριτές στη Νίσυρο και τα άλλα Δωδεκάνησα να υπερπησιουν την πατρίδα - καταπώς διατημάνισαν οι ιθύνοντες και τα - πλειοψηφισαν σε ποικίλα οπλισμένα - τηλεοπτικά κανάλια.

Τι όμως έχει προσφέρει αυτή η πατρίδα και όλες οι κυβερνήσεις της στους ακριτές της; Εξετάζοντας την περιήγηση της Νίσυρου που τη ζούμε καθημερινά, σημειώνουμε τα εξής - σταυρολογώντας ανάμεσα από δεκάδες άλλα ανάλογα παραδείγματα:

- 1) Καμιά κρατική μέριμνα δεν υπάρχει εκτός από την για να μείνουν οι νέοι στο νησί, ειδικά στο κοινό ζήτημα της επαγγελματικής απασχόλησής τους.
- 2) Στον τομέα της υγείας βρισκόμαστε ακόμα στο καθεστώς του ενός αγροτικού γιατρού που - ανεξίτητος των - τρέχει και δε φτάνει παρά τις πρωϊκές του προσπάθειες.
- 3) Η υπόθεση της επέκτασης του λιμανιού βρίσκεται ακόμα στα χαρτιά. Η μινιμου απαιτηση για δυο δρομολόγια για τη βδομάδα από τον Περαιά είναι το μόνιμο θέμα του πολέμου των ερπυστικών συμφερόντων, έτσι κι αν προσωρινά ικανοποιήθηκε λίγες μέρες μετά τα γεγονότα στο Αιγαίο. Φησάσσε δε στο σημείο ενέτι 1995.

Συνέχεια στη σελ. 2

παρεμβάσεις που αλλοίωσαν το φυσικό περιβάλλον του νησιού. Να σημειωθεί ότι ο *Διαβάτης της Νισύρου* ήταν το πρώτο έντυπο που εκδόθηκε στη Νίσυρο από Νισύριους και μάλιστα νέους που ζούσαν στο νησί.

Η συντακτική επιτροπή στο πρώτο τεύχος του περιοδικού που κυκλοφόρησε τον Απρίλιο του 1995, προσδιόρισε με την παρακάτω ανακοίνωση τους σκοπούς του: «Με την έκδοση του ο *Διαβάτης της Νισύρου* έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό κενό: Την ανυπαρξία ενός εντύπου για τη Νίσυρο, το οποίο να εκδίδεται στην ίδια τη Νίσυρο. Ξεκινώντας αυτή την προσπάθεια φιλοδοξούμε: Να κάνουμε ένα ποιοτικό άλμα στην ενημέρωση των απόδημων συμπατριωτών μας για τα γεγονότα που συμβαίνουν στο νησί μας. Αυτό έχει να κάνει με την τακτική κάθε μήνα έκδοση του περιοδικού καθώς και με το «άμεσο» της ειδησεογραφίας που προσφέρει το γεγονός ότι εκδίδεται πάνω στη Νίσυρο. Τα παραπάνω μπορούν, νομίζουμε, να εξασφαλίσουν ολοκληρωμένα, άμεσα και έγκυρη πληροφόρηση. Να προσεγγίσουμε μέσα από τη σχετική αρ-

θρογραφία και τις αναδημοσιεύσεις την ιστορία, την παράδοση και την πνευματική παραγωγή του τόπου μας. Να ανιχνεύσουμε τις δυνατότητες για μια σύγχρονη, από νέους ανθρώπους τέτοια παραγωγή, μέσα και από σχετικούς διαγωνισμούς που έχουμε την πρόθεση να διοργανώσουμε στο μέλλον. Να ξεκινήσουμε έναν καλόπιστο και δημιουργικό διάλογο για τα μεγάλα προβλήματα του τόπου μας, μέσα από τις στήλες του «Ελεύθερου Βήματος», που είναι ανοιχτές στον καθένα. Διάλογο για τη Νίσυρο και την ανάπτυξή της, για τον τουρισμό και την προστασία του περιβάλλοντος. Δυσκολίες; Σίγουρα υπάρχουν πολλές. Σημειώνουμε δυο πράγματα: Την ανάγκη να πλαισιωθεί το περιοδικό από συνεργάτες -από όλους τους Νισύριους μέσα κι έξω από τη Νίσυρο- που έχουν μεράκι τους το ψάξιμο και το γράψιμο. Τις οικονομικές δυσχέρειες της προσπάθειάς μας αυτής. Και τη συνακόλουθη έκκλησή μας σε όλους τους αναγνώστες να είναι τακτικοί στις συνδρομές τους και καθόλου φειδωλοί στην ενίσχυση του περιοδικού. Τελειώνοντας θέλουμε να σημειώσουμε ότι πεποίθησή μας είναι πως αν ο Δ. τ. Ν. γίνει υπόθεση κάθε Νισύριου, τότε μόνο θα πετύχει σαν έκδοση. Εμείς πάντως σαν συντακτική επιτροπή υποσχόμαστε να δώσουμε τον καλύτερο εαυτό μας σ' αυτή την προσπάθεια».

Παρά τη διακηρυγμένη βούληση του Συλλόγου να εκδίδεται κάθε δίμηνο το περιοδικό, λόγοι τεχνικοί, οικονομικοί και κυρίως οι δυσκολίες στη συγκέντρωση της ύλης, δεν επέτρεψαν στους συντάκτες του να ανταποκριθούν στη δέσμευση αυτή. Έτσι, η περιοδικότητα της έκδοσης ήταν ανά 3,5 περίπου μήνες, αν ληφθεί υπόψη ότι από τον Απρίλιο του 1995 έως το Σεπτέμβριο του 2002, που κυκλοφόρησε το τελευταίο τεύχος της πρώτης περιόδου, εκδόθηκαν 26 τεύχη (αρ. 1-26). Το περιοδικό είχε σχήμα 21x29 εκ. και εκδιδόταν συνήθως σε 18 έως 24 σελίδες. Για την εκτύπωση χρησιμοποιήθηκε ένας εκτυπωτής laser τον οποίο αγόρασε ο Σύλλογος με τη βοήθεια του Δήμου. Στον εκτυπωτή αυτόν εκτυπώθηκαν τα τρία πρώτα τεύχη. Από το 4ο (Ιού-

νιος 1996) μέχρι το 8ο (Ιούλιος 1997) η εκτύπωση και η επιμέλεια έγινε από το τυπογραφείο «Δ. Καλαϊτζή – Μ. Ξεναρίου» (Δάφνης 69, Άνω Κορυδαλλός) και από το 9ο (Δεκέμβριος 1997) μέχρι και το τελευταίο 26ο (Σεπτέμβριος 2002), η σελιδοποίηση και επιμέλεια έγινε από το Color Studio (Αθήνα). Την περίοδο εκείνη το περιοδικό διαμόρφωσε τις τακτικές του στήλες, τις οποίες διατήρησε μέχρι το τέλος και αναβάθμισε εντυπωσιακά την αισθητική του εμφάνιση.

Η δομή ως προς το περιεχόμενο του *Διαβάτη της Νισύρου* ήταν τέτοια που κάλυπτε ένα ευρύ φάσμα θεματολογίου. Σχόλια για τα τεκταινόμενα στο νησί, νέα για τη Νίσυρο, πολιτιστικά δρώμενα του Μορφωτικού Πολιτιστικού Εξωραϊστικού Συλλόγου Νισύρου (ΜΠΕΣΝ), επώνυμα άρθρα, αθλητικά νέα και άλλα, ήταν το περιεχόμενο του περιοδικού. Το περιεχόμενο του εντύπου εντάσσεται σε θεματικές ενότητες, που περιλαμβάνουν περιληπτικά τα ακόλουθα:

Το κάθε τεύχος άνοιγε με ένα άρθρο της σύνταξης, που στα πρώτα τεύχη του άρχιζε από το εξώφυλλο, συνήθως με συνδυασμό φωτογραφίας, και συνέχιζε στο εσώφυλλο. Από το 9ο τεύχος (Δεκέμβριος 1997) το άρθρο δημοσιευόταν στο εσώφυλλο μετά τον πίνακα των περιεχομένων και στο εξώφυλλο καταχωρούταν μια φωτογραφία από την καθημερινή ζωή του νησιού ή από το παρελθόν και μερικές φορές σκίτσα προσωπογραφιών γνωστών Νισύριων. Τα θέματα που κυριαρχούσαν στη βασική αυτή στήλη της σύνταξης ήταν ο αγώνας για την αποτροπή της εκμετάλλευσης από τη ΔΕΗ της γεωθερμικής ενέργειας του νηαισείου (παρεμβάσεις στο δημοτικό συμβούλιο, δημοψήφισμα), η προστασία του περιβάλλοντος, η διάσωση της χλωρίδας του νησιού από την παράνομη και αδέσποτη βοσκή των κατοικιών και βοδιών, η προστασία και ανάδειξη των μονοπατιών, οι διακοπές της ΔΕΗ, η απομάκρυνση των ψυγείων από τους δρόμους, η αντικατάσταση των φωτεινών επιγραφών, η απαγόρευση του κυνηγιού και η προστασία της πλούσιας πανίδας του νησιού, η προώθηση της μελέτης για το χαρακτηρισμό του νηαισείου ως ΤΙΦΚ, η κριτική για τη σκοπιμότητα ορισμένων έργων που αλλοιώνουν το περιβάλλον, ο τρόπος με τον οποίο λαμβάνονταν οι αποφάσεις στο δημοτικό συμβούλιο και οι τοποθετήσεις στις τοπικές δημοκρατικές εκλογές του 1998 και του 2000, στις οποίες το περιοδικό υποστήριξε την κίνηση που εκφραζόταν από τους νέους του ΜΠΕΣΝ. Η επιλογή του θέματος για το άρθρο της σύνταξης ήταν μια επώδυνη διαδικασία για τους συντάκτες του, όπως υποστήριζαν: «... Προσπαθούμε, μέσα σε λίγες γραμμές να εντοπίσουμε το μείζον πρόβλημα της εποχής, να το θίξουμε, να κρίνουμε πρόσωπα και πράγματα και να προσπαθήσουμε να βγάλουμε συμπεράσματα ή να βρούμε λύσεις για την αντιμετώπισή του. Είναι επώδυνη αυτή η διαδικασία διότι πολλές φορές ερχόμαστε αντιμέτωποι με τα ίδια και τα ίδια ζητήματα, είναι επώδυνη διότι πολλές φορές βρισκόμαστε στη δυσάρεστη θέση να επικρίνουμε συγκεκριμένες συμπεριφορές συμπατριωτών μας με τους οποίους δεν έχουμε τίποτε να μοιράσουμε σε προσωπικό επίπεδο και όχι μόνο αυτό, αλλά μας συνδέουν και προσωπικές ή συγγενικές σχέσεις. Είμαστε μια μικρή κοινωνία και τίποτε δεν μπορεί να καλυφθεί πίσω από γενικές αναφορές. Όλα έχουν μια ταυτότητα και ένα ονοματεπώνυμο»¹. Το κείμενο αυτό μαρτυρεί τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένα έντυπο σε μια μικρή κοινωνία, όταν θέλει να προβάλει και να υποστηρίξει τις θέσεις του πάνω σε καυτά τοπικά θέματα από μια άλλη προσέγγιση και να συγκρουστεί με το παραδοσιακό κατεστημένο.

Μια άλλη τακτική στήλη του περιοδικού *Ο Διαβάτης της Νισύρου*, ήταν και τα «Σχόλια», απ' όπου οι συντάκτες του σχολίαζαν τα «κακώς κείμενα» και πρότειναν λύσεις στα καθημερινά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι κάτοικοι του νησιού και ιδιαίτερα στα προβλήματα του περιβάλλοντος της Νισύρου. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της Νισύρου αποτελούσε κύριο μέλημα της στήλης που έδινε και το στίγμα που χαρακτηρίζει τα οικολογικά περιοδικά. Επίσης, η στήλη αντιμετώπιζε με ανεκτικότητα ακραία κοινωνικά φαινόμενα και

1. *Ο Διαβάτης της Νισύρου*, «Της Σύνταξης», τεύχος 24, Μάρτιος 2002, σ. 3.

καταδίκασε κάθε μορφή ρατσισμού. Η στάση αυτή μάλιστα απετέλεσε αντικείμενο οξύτατου δι-αλόγου του περιοδικού με τον συντάκτη της εφημερίδας *Νισυριακά Νέα* Γιάννη Χαρτοφύλη, με αφορμή κάποια συγκεκριμένα περιστατικά για τα οποία ο τελευταίος είχε διαφορετικές απόψεις από τις προοδευτικές θέσεις που υποστήριζε το περιοδικό¹.

Στα πλαίσια αυτά, η θεματολογία που αναπτύχθηκε από τη στήλη «Σχόλια» την περίοδο που εκδιδόταν το περιοδικό (1995-2002) κάλυπτε ένα ευρύ φάσμα επιμέρους θεμάτων, από τα οποία σταχυολογούμε μερικά, όπως: η γεωθερμία, η διατήρηση της τοπικής μουσικής, η ολοκλήρωση του οδικού δικτύου, η ανακατασκευή και λειτουργία των Λουτρών Μανδρακίου και Πάλων, κρίσεις στις απόψεις του Μιχ. Διακομιχάλη για την ανάπτυξη της Νισύρου, εναντίωση στη δημιουργία λιμενίσκου στον Άγιο Σάββα, η στάθμευση των αυτοκινήτων, η προστασία των πουλιών και η απαγόρευση του κυνηγιού, η αντίθεση στην επιλογή του χώρου για την ανέγερση του Μουσείου, οι συγκοινωνίες, οι φωτεινές επιγραφές, ο αγροφύλακας, οι απαράδεκτες πρακτικές των επαγγελματιών του τουρισμού, η αποκατάσταση των αναβαθμίδων (βασιάδια), η τοποθέτηση τεντών, το λιμάνι, η διατήρηση των εθίμων, τα σκουπίδια, οι τοιμεντοστρώσεις, οι επεμβάσεις στο περιβάλλον, η τεχνητή παραλία του Miramare, τα μπαζώματα, οι κατολισθήσεις, τα εξωκλήσια, οι συμβάσεις της «ΛΑΒΑ» (λατομείο ελαφρόπετρας), οι εκδηλώσεις του καλοκαιριού, οι ελλείψεις στο Γυμνάσιο-Λύκειο, τα αδέσποτα, οι λαθροκυνηγοί, οι διακοπές της ΔΕΗ, η Ομοπολιτεία Κω-Νισύρου, η εφαρμογή των μέτρων του υπουργείου Αιγαίου για την προστασία των παραδοσιακών οικισμών, η επίσκεψη του Πατριάρχη, η οδική ασφάλεια, το κυκλοφοριακό, το αποχετευτικό και άλλα. Ιδιαίτερα σχόλια διατυπώνονταν από τη στήλη για τα δημοτικά πράγματα και για την αναντιστοιχία μεταξύ λόγων και έργων των δημάρχων του νησιού εκείνης της περιόδου (Βασ. Πάχου και Παν. Κατσιματίδη). Όλα τα σχόλια ήταν επώνυμα, τα περισσότερα της σύνταξης του περιοδικού (Δ.τ.Ν.) και τα άλλα με τα αρχικά των συντακτών τους που ήταν μέλη της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού, όπως του προέδρου Γ. Σακελλαρίδη (Γ.Σ.), του Νίκου Στεφανιά (Ν.Σ.) που διετέλεσε και ένα μικρό χρονικό διάστημα (2000-2003) και πρόεδρος του ΜΠΕΣΝ, της Σμαράγδας Παπαϊωάννου (Σ.Π.), του Περούλη Σακελλαρίδη (Π.Σ.), του Δημήτρη Ιντζέ (Δ.Ι.), που ήταν η ψυχή του περιοδικού, του Γιάννη Κουλάκη (Γ.Κ.), του Νίκου Φραντζή (Ν.Φ.), του Μιχάλη Ζαράκη (Μ.Ζ.) και άλλων.

Άλλη τακτική στήλη του *Διαβάτη της Νισύρου* ήταν και τα «Νέα από και για τη Νίσυρο», στην οποία δημοσιεύονταν ειδήσεις και πληροφορίες που αφορούσαν το νησί. Από την πληθώρα των νέων αυτών παραθέτουμε ένα δείγμα για να αντιληφθεί κανείς το εύρος της ειδησεογραφίας από την οποία αναδεικνύονταν και οι προσπάθειες για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Νισύρου. Εξασφάλιση πίστωσης για την ανάδειξη του νηφαιστίου, δημοπρασία έργων, συμμετοχή στην τουριστική έκθεση «Φιλοξένια», συνέδριο επαρχιακού συμβουλίου στη Νίσυρο, κατολίθηση στον Οξό της Παναγιάς, τεχνικά προγράμματα Δήμου, αναβίωση εθίμου Πρωτομαγιάς, διδυμοποίηση Δήμων Μανδρακίου-Λαπήθου Κύπρου, ελικοδρόμιο, σεισμοί, λιμάνι, βοσκότοποι, μονοπάτια, γαλάζιες σημαίες, ασφαλιστικές δρόμων, μελέτη Λουτρών, πρόβλημα φαρμακείου, έναρξη εργασιών λατομείου περλίτη, Αγροτικό Ιατρείο, ναυάγιο λαθρομεταναστών, διαπραγματεύσεις με «ΛΑΒΑ», έρευνες βυθοσκάφους, σύσταση Εργατοϋπαλληλικής Νισυριακής Ένωσης, έργα στη νησίδα Κανδελέουσα, σεμινάριο αγροτουρισμού, Λαογραφικό Μουσείο, υιοθεσία Δήμου Νισύρου από Δήμο Καλαμάτας, ίδρυση στη Νίσυρο πρακτορείου της Τράπεζας Δωδεκανήσου, νέο εργοστάσιο αφαλάτωσης, επίσκεψη του πατριάρχη Βαρθολομαίου, συμμετοχή Δήμου στη Συμπολιτεία, επέκταση χοροστασίου χώρου Ζωσιμοπουλείου, ίδρυση πυροσβεστικού κλιμακίου και άλλα.

1. *Ο Διαβάτης της Νισύρου*, «Της Σύνταξης», τεύχος 1, Απρίλιος 1995, σ. 5, τεύχος 2, Δεκέμβριος 1995, σ. 7 επ., «Σχόλια – Το αυγό του φιδιού», τεύχος 25, Ιούνιος 2002, σ. 5.

Ήταν επόμενο, εφόσον ο *Διαβάτης της Νισύρου* ήταν όργανο του ΜΠΕΣΝ να φιλοξενεί στην ειδική στήλη «Πολιτιστικά νέα του ΜΠΕΣ Νισύρου» τις δραστηριότητές του, αλλά και των άλλων φορέων του νησιού. Έτσι, διαβάζουμε, μεταξύ άλλων δραστηριότητες και εκδηλώσεις που αφορούν εξωραϊσμούς διαφόρων χώρων, κινηματογραφικές προβολές, ζωγραφικές εκθέσεις, χορωδίες, φωτογραφικές εκθέσεις, συναυλίες του καλοκαιριού γνωστών καλλιτεχνών (Α. Κηλαπδόνης, Μ. Τανάγρη, Ν. Παπάζογλου, Μίλτος Πασχαλίδης, Βαγγ. Κονιτόπουλος, Ελένη Τσαλιγοπούλου, Δάφνη Πανουριά, Μάνθος Αμπελιάς, Γλυκερία, Μελίνα Κανά και άλλοι), θεατρικές παραστάσεις, παραστάσεις χορευτικών συγκροτημάτων, πολιτιστικά σεμινάρια, εκδηλώσεις για τα παιδιά, παρουσιάσεις βιβλίων, ενέργειες αποκατάστασης μονοπατιών και μοναστηριακών συγκροτημάτων, μουσικές εκδηλώσεις, αναβίωση παραδοσιακών εθίμων (κάλαντα, καρναβάλι, πρωτομαγιά) και πολλά άλλα. Σχετική ήταν και η στήλη «Ποιητική γωνιά», όπου την περίοδο εκείνη είχε φιλοξενήσει ποιήματα Νισύριων ποιητών, 16 του Γιάννη Κατσιματίδη (Ι.Κ.) και από ένα των Νίκου Διακογιάννη, Νικήτα Μαστρογιάννη, Κώστα Μαντουδάκη και Μιχ. Διακομιχάλη.

Το περιοδικό διατηρούσε και μια στήλη με τίτλο «Γράφτηκαν για τη Νίσυρο», όπου αναδημοσίευε κείμενα από εφημερίδες και περιοδικά, που αναφέρονταν στο νησί. Περιεχόμενο των δημοσιευμάτων ήταν οι φυσικές ομορφιές του νησιού, το ηφαίστειο, οι κινητοποιήσεις των κατοίκων ενάντια στη γεωθερμία, η προστασία και ανάδειξη των παραδοσιακών οικισμών, οι καλλιτεχνικές εκδηλώσεις και συναυλίες, η κλωρίδα και η πανίδα του νησιού και άλλα συναφή θέματα, που δημοσιεύτηκαν στις εφημερίδες *Ελευθεροτυπία*, *Εξουσία*, *Καθημερινή*, *Ροδιακή*, *Πρόοδος*, *Δωδεκάνησος* και στα περιοδικά *Δίφωνο*, *Αντί*, *National Geographic*, *Αβατον* και *Πλεύση*.

Ο *Διαβάτης της Νισύρου* φιλοξενούσε και ενυπόγραφα άρθρα που αναφέρονταν στο περιβάλλον, την ανάπτυξη, τον πολιτισμό, την ιστορία και τη λαογραφία του νησιού. Σημειώνουμε μερικά απ' αυτά: «Φάκελος γεωθερμία» του δημάρχου Μήλου Κώστα Ψαρομήλιγκου και Δημ. Ιντζέ (τχ. 4/1996), «Αντιστάσεις – ενέργεια – πολιτισμός – Η περίπτωση της Χαβάης» του επιστημονικού συνεργάτη του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών Στέλιου Ροζάκη (τχ. 5/1996), «Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη – ανικανότητα ή αδιαφορία;» του φαρμακοποιού Περουλή Σακελλαρίδη, «Η Μοσχού του Διαβάτη» του δασκάλου Απόστολου Καλούδη (τχ. 1/1995), «Το καζαναριό» του Γ. Σακελλαρίδη (τχ. 2/1995), «Η σεισμική έξαρση της Νισύρου» του διευθυντή του Γ.Ι.Δ.Α. Γ. Σταυρακάκη, «Ο Καλαμιάς και του Φραντζή η λύρα» του Ν. Ι. Χαρτοφύλη (τχ. 3/1996), «Η εικόνα της Παναγίας» του Γ. Ι. Κουμέντου, «Διαβαίνοντας το νησί» των Απ. Καλούδη και Βασ. Αγιάτογλου, «Ανοιχτός ορίζοντας: Αυτοδιοίκηση σαν μεταρρυθμιστικός μοχλός κοινωνικού ιστού» του κοινωνιολόγου Γιάννη Κουλάκη (τχ. 5/1996), του ίδιου «Γεωθερμία – δημοψήφισμα» (τχ. 8/1997).

Από το 9ο τεύχος του Δεκεμβρίου 1997, που ανέλαβε την επιμέλεια του περιοδικού το Color Studio, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, παράλληλα με την αισθητική του βελτίωση διεύρυνε το θεματολόγιο και τους συνεργάτες του. Έτσι, διαβάζουμε μεταξύ άλλων κείμενα του δασκάλου Νίκου Διακογιάννη «Στη σελήνη της Νισύρου» (τχ. 9/1997), «Η προβέζα» (τχ. 14/1999), «Τα Νισυρόπουλα και η Νίσυρος» (τχ. 15/1999), «Τα Νισύρικα μπαλκόνια» (τχ. 16/1999) και «Η γιαγιά Πλούσια» (τχ. 18/2000), του φιλόλογου στο Γυμνάσιο Νισύρου Ιωάννη Μπέμμη δυο άρθρα με τίτλο «Συμβουλές...» (τχ. 4/1996 και τχ. 13/1999), του Μιλτ. Λογοθέτη «Το μέλλον της Νισύρου: Φυσικό περιβάλλον, πολιτισμός και τουρισμός» (τχ. 14/1999) και «Περιβάλλον και ανάπτυξη – Μια κριτική προσέγγιση στα τοπικά πράγματα» (τχ. 26/2002), της αρχιτέκτονος Φωτεινής Γεωργακοπούλου «Σκέψεις ενός αρχιτέκτονα στη Νίσυρο: Συνειρμοί και μελλοντικές αναμνήσεις» (τχ. 16/1999), του κοινωνιολόγου Γιάννη Κουλάκη «Στον απόηχο... ενός δραματικού Οκτώβρη» (πρόκειται για τις δημοτικές εκλογές του 1998 στις οποίες ήταν υποψήφιος δήμαρχος) (τχ. 13/1999), «Η περηφάνια της σκυμμένης ράχης» (τχ. 17/2000), «Γραμματείς, Φαρισαίοι, Ρωμαίοι λεγεωνάριοι και Πατριάρχης» (τχ. 23/2001) και «Τι μαγεία κρύβει μια

παράγκα» (τχ. 25/2002), του γυμναστή Γιάννη Σφήκα «Υπάρχουν και νέοι...» (τχ. 18/2000), του συνταξιούχου δασκάλου Νικήτα Μαστρογιάννη «Έχουμε...ταλέντα» (τχ. 17/2000), τα αφηγήματα του Τσαμπίκου Μανωλάκη «Το τάμα» (τχ. 23/2001), «Το πέραςμα του Άπλυτου» (τχ. 24/2002) και «Ένα αληθινό παραμύθι» (τχ. 25/2002), της σκηνοθέτιδας Ελένης Αλεξανδράκη «Σταυρός: 12/14 Σεπτεμβρίου 1997» (τχ. 9/1997) και «Σχετικά με το σενάριο του Μεσογειακού Ινστιτούτου Κινηματογράφου» (τχ. 14/2000), «Δωδεκάνησα» του Olivier Delormes (τχ. 20/2000 και τχ. 21/2001), της φαρμακοποιού Δήμητρας Παγκά «Προβλήματα υγείας και εποχικές επισκέψεις» (τχ. 22/2001) και των ερευνητών Pietro Lo Cascio – Claudia Corti – Luna Luiselli «Εποχιακές μεταβολές στη διαίτα του είδους *laudakia stelio* από τη Νίσυρο της Δωδεκανήσου» (τχ. 24/2002). Στο τελευταίο τεύχος 26 του Σεπτεμβρίου 2002 και ενόψει των δημοτικών εκλογών του Οκτωβρίου ο *Διαβάτης της Νισύρου* φιλοξένησε άρθρα των υποψήφιων δημάρχων, του Παν. Κατσιματίδη (ΔΕΚΑ) «Ουδέποτε ο Δήμος έθεσε θέμα γεωθερμίας», του Βασ. Πάχου (ΑΛΜΑ) «Με τα 4 δις που διαχειρίστηκε ο κ. Κατσιματίδης δεν πρόσφερε λύσεις στα προβλήματα» και του Γιάννη Κουλάκη (ΠΑΝ) «Όλοι πιστεύουν ότι μπορούμε να προσφέρουμε στο δημοτικό συμβούλιο». Ο τελευταίος υποστηριζόταν από το περιοδικό και από τον ΜΠΕΣΝ, μέλη του οποίου συμμετείχαν στο ψηφοδέλιό του.

Στα πρώτα τεύχη του περιοδικού, από το 2ο έως το 7ο (Δεκέμβριος 1995-Μάρτιος 1997) υπήρχε και μια στήλη με τίτλο «Περιβάλλον – Φύση – Οικολογία», που έγραφε ο πολιτικός μηχανικός Νίκος Φραντζής στην οποία φιλοξενήθηκαν τα παρακάτω άρθρα του: «Σπιζαιτός ή αετός του Μπονέλι, ο δικός μας βίτσιλας», «Ο θαλασσοκόρακας – η δική μας καλικάτσου», «Μια πρώτη καταγραφή της ορνιθοπανίδας της Νισύρου», «Φάκελος κτηνοτροφία» και «Ο μαυροπετρίτης, ο δικός μας ανεμογάμης».

Το περιοδικό από το 18ο τεύχος του (Μάιος 2000) είχε καθιερώσει μια άλλη τακτική στήλη για τους νέους του Γυμνασίου με τίτλο «Η φωνή των νέων», όπου δημοσιεύονταν πληροφορίες για τη σχολική ζωή, την επίσκεψη μαθητών στη Βουλή των Ελλήνων, τις θεατρικές παραστάσεις του σχολείου, τις πανελλαδικές εξετάσεις, τη φιλοξενία μαθητών στο Γυμνάσιο Bath Αγγλίας και άλλα σχολικά νέα. Συναφής στήλη ήταν και αυτή με τον τίτλο «Αθλητικά νέα», όπου δημοσιεύονταν οι δραστηριότητες του Αθλητικού Συλλόγου «Ο Πολυβώτης», τόσο της ποδοσφαιρικής ομάδας όσο και της ομάδας καλαθοσφαίρισης, καθώς και του επίσιου ημιμαραθώνιου που οργάνωνε ο Σύλλογος κάθε Αύγουστο. Ακόμα, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι σε ξεχωριστή στήλη το περιοδικό δημοσίευε τις επιστολές που ελάμβανε από αναγνώστες του για να επαινέσουν ή να σχολιάσουν τις θέσεις του ή ακόμα και να καταθέσουν τις δικές τους απόψεις.

Ο *Διαβάτης της Νισύρου* με την αυστηρή κριτική που ασκούσε στα τοπικά πράγματα, μπορεί να μην είχε την αποδοχή της κρατούσας τάξης στο νησί, με την οποία πολλές φορές ερχόταν σε σύγκρουση υποστηρίζοντας τις απόψεις των συντακτών του, όμως είχε την ομόθυμη αποδοχή των Νισύριων της διασποράς, αν κρίνει κανείς από τις επιστολές που ελάμβανε. Ο μικροβιολόγος Γιάννης Οικονομίδης έγραφε: «...Η απόφαση νέων ανθρώπων να παραμείνουν στην ακριτική Νίσυρο, σε τέτοιους καιρούς, θα ήταν παραλογοισμός αν δεν ήταν μια ηρωική πράξη...» και παρακάτω «...Εσείς έχετε ανάγκη τον αγώνα για να φτιάξετε μια ζωή που εκτός από τον επιούσιο θα έχει και ένα περιεχόμενο, δομημένο σε αρχές, αλλιώς ο βίος στο νησί θα γίνει πολύ επίπεδος, βίος αβίωτος...» (τχ. 3/1996). Ο Νίκος και ο Σταύρος Γιαννίδης, οι μεγάλοι αυτοί ευεργέτες της Νισύρου, έγραφαν ο πρώτος «...Διάβασα με ενδιαφέρον τις σελίδες του περιοδικού και είδα την αγάπη σας για την προσφιλή μας Νίσυρο...» και ο δεύτερος «...Μελέτησα το περιεχόμενο του περιοδικού σας και σας εκφράζω τα θερμά μου συγχαρητήρια στο αποδοτικό αναληφθέν έργο σας και σας εύχομαι καλή επιτυχία. Εισ ενίσχυση της προσπάθειας αυτής κατέθεσα σήμερα επ' ονόματί σας 100.000 δραχμές στο Ταχυδρομικό Κατάστημα Μοσχάτου...» (τχ. 3/1996). Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Αντώνης Αντάπασης έγραφε: «...Διέκρινα μέσα από τις

γραμμές του περιοδικού σας την αγάπη σας για τη γενέτειρά μας και ένοιωσα κάπως πιο αισιόδοξος για το μέλλον της. Υπογραμμίζω με ικανοποίηση το ενδιαφέρον σας για την προστασία του νησιωτικού περιβάλλοντος, θαλάσσιου και χερσαίου και από τους μόνιμους κατοίκους της...» (τχ. 4/1996). Παρόμοιο περιεχόμενο είχαν και οι επιστολές του Γιάννη Λογοθέτη, Θεοχάρη Θεοχαρίδη (τχ. 5/1996) και των Συλλόγων Νησιωτών Αμερικής (Ν.Υ.) Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου και Κυριών και Δεσποινίδων «Παναγία Σπηλιανή» (τχ. 6/1997).

Η διακοπή του περιοδικού το Σεπτέμβριο του 2002 δημιούργησε ένα κενό στην προσέγγιση των τοπικών πραγμάτων από μια «άλλη σκοπιά», που τη χαρακτήριζε η αυστηρή αλλά εποικοδομητική κριτική, η υπεράσπιση με κάθε μέσο του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και η προσφορά των νέων για το καλό του τόπου τους.

Στις αρχές του 2006 η παρέα του Μορφωτικού-Πολιτιστικού-Εξωραϊστικού Συλλόγου Νισύρου (ΜΠΕΣΝ) με πρόεδρο τον Γιώργο Σακελλαρίδη πήρε την απόφαση να εκδώσει σε ένα τόμο με συνεχή αρίθμηση όλα τα τεύχη του *Διαβάτη της Νισύρου* της περιόδου 1995-2002 και δεσμεύθηκε στο προλογικό σημείωμα του τόμου, ότι σύντομα θα κυκλοφορήσει το πρώτο τεύχος της νέας περιόδου του περιοδικού. Πράγματι τον Ιούνιο του ίδιου έτους κυκλοφόρησε το πρώτο τεύχος με υπεύθυνο έκδοσης τον Γιώργο Σακελλαρίδη και συντακτική επιτροπή τον Μιχάλη Ζαράκη, Δημ. Ιντζέ, Άννα Καμπανή, Γιάννη Κουλάκη και Νίκο Στεφανιά.

Ο *Διαβάτης της Νισύρου* της Β΄ περιόδου δεν διατηρεί την παλιά του μαχητικότητα και τη ριζοσπαστική του κριτική, πράγμα που παραδέχονται και οι συντάκτες του στο σχόλιο της σύνταξης του πρώτου τεύχους. Διερωτώνται μάλιστα αν έχουν συμβιβασθεί, βαρεθεί ή έχουν φορτωθεί μια αγγαρεία στο όνομα της ιστορίας τους ή ακόμα μήπως τους έχει ξεπεράσει η ίδια η ζωή και η έλλειψη της συλλογικής δράσης. Όμως ελπίζουν ότι μέσα από την κοινή προσπάθεια μπορούν να ξαναβρούν το χαμένο τους ενθουσιασμό... Έναν ενθουσιασμό που φαίνεται να επαναβρίσκουν σιγά-σιγά στα τεύχη που ακολουθούν¹. Αυτή η αλλαγή σχολιάστηκε και από τους αναγνώστες του περιοδικού². Ο Μιλτ. Λογοθέτης, σε επιστολή του στη συντακτική επιτροπή, έγραφε: «Θέλω να σας επαινέσω που αποφασίσατε να επανεκδώσετε τον *Διαβάτη της Νισύρου* και ακόμη να σας ευχαριστήσω που είχατε την ευγενική χειρονομία να μου τον αποστείλετε. Τον διαβάζω πάντα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και, όπως σημείωσα κι άλλοτε, συμφωνώ και με τις θέσεις σας που αναφέρονται στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, σ' όλες του τις εκφάνσεις. Ένα περιβάλλον που, όπως υποστήριξα και από τις στήλες του *Διαβάτη*, μαζί με το ορυχείο της ελαφρόπετρας και τις ιαματικές πηγές, αποτελεί βασικό μοχλό για μια ήπια τουριστική ανάπτυξη που θα το σέβεται και θα το διαχειρίζεται σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας. Θα μου επιτρέψετε να συνοδεύσω τις ευχαριστίες και τους επαίνους μου και με ένα καλοπροαίρετο σχόλιο, που έχει να κάνει με τη διαφαινόμενη "νέα γραμμή" που διέκρινε στα πρώτα τεύχη του *Διαβάτη*. Έχω την αίσθηση ότι δε διατηρεί το σφρίγος και τη μαχητικότητα, τον αυστηρό και κριτικό λόγο της πρώτης περιόδου. Η μεταλλαγή αυτή –εκτός κι αν η αίσθησή μου είναι λαθεμένη– μπορεί να οφείλεται στο σύνδρομο της ηλικιακής ωρίμανσης που συνοδεύεται συνήθως από ένα ιδιόρρυθμο συντηρητισμό, στην περιρρέουσα άποψη ότι όλα τα δρώμενα "βαίνουν καλώς" ή στην πιο απαισιόδοξη εκδοχή του συμβιβασμού του αδέσμευτου λόγου κι ελεύθερου στοχασμού με την άρχουσα τάξη. Θέλω να πιστεύω ότι τίποτα από αυτά δε συμβαίνει και ότι ο *Διαβάτης* ως όργανο ενός πολιτιστικού συλλόγου θα συνεχίσει με την ίδια μαχητικότητα να προασπίζεται το φυσικό, πολιτιστικό και δομημένο περιβάλλον του νησιού, που το βλέπουμε καθημερινά να αλλοιώνεται και να χάνει τον φυσικό και παραδοσιακό του

1. Ο *Διαβάτης της Νισύρου*, «Της Σύνταξης», τεύχος 1, Ιούνιος 2006, σ. 3.

2. Μιλτ. Λογοθέτης, «Επιστολή, Νίσυρος 21 Αυγούστου 2007», Ο *Διαβάτης της Νισύρου*, τεύχος 4, Σεπτέμβριος 2007, σ. 6.

χαρακτήρα, με την ανοχή εκείνων που είναι ταγμένοι να το προστατεύσουν. Ο προγραμματισμός χρονιζόντων έργων που συνδέονται άμεσα με το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, όπως η αξιοποίηση των ιαματικών Λουτρών, η ανάδειξη του ηφαιστείου, η αποκατάσταση των μονοπατιών, η διαχείριση του ηφαιστειακού μουσείου και παρατηρητηρίου, η ανάπτυξη των γειτονιών (Τάβλα του Γιαλού, Τρούλος, Λαπαρδάς) και άλλων δημιουργούν την υποχρέωση σ' όλους τους φορείς που ενδιαφέρονται για την προστασία του περιβάλλοντος να επαγρυπνούν για να αποφευχθούν ασύμβατες παρεμβάσεις και στρεβλώσεις. Και ο σύλλογός σας που έχει την αμεσότητα της τοπικής παρουσίας καλείται να διαδραματίσει το ρόλο που του ανήκει, ο οποίος μπορεί να προκαλεί αντιδράσεις, αλλά εξυπηρετεί το γενικότερο συμφέρον του τόπου».

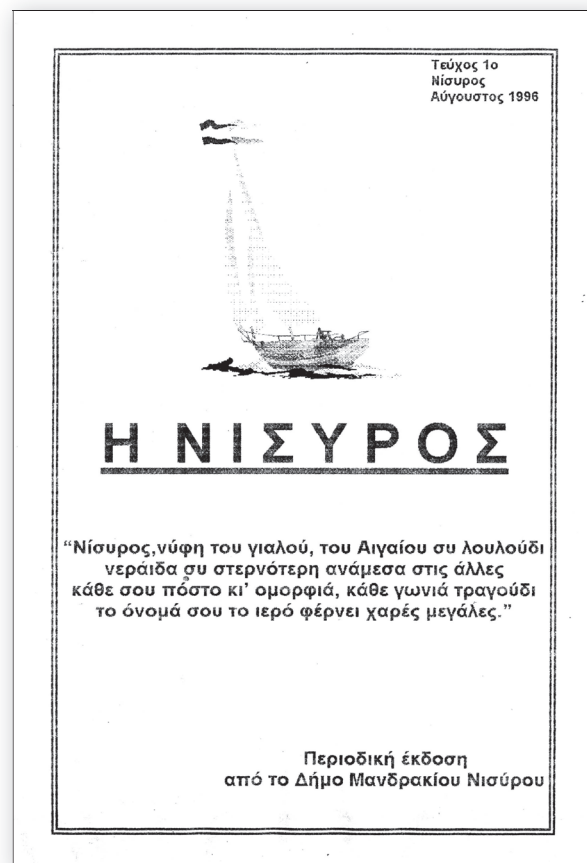
Κατά τα άλλα η αισθητική και γενικά η δομή του *Διαβάτη της Νισύρου* παρέμεινε η ίδια με τα «Σχόλια» της σύνταξης, τα «Νέα από τη Νίσυρο», τα «Πολιτιστικά Νέα», την «Ποιητική γωνιά», τα «Αθλητικά νέα» και «Τις σελίδες του Δημοτικού Σχολείου». Στα τεύχη της νέας περιόδου που μέχρι σήμερα κυκλοφόρησαν, διαβάζουμε και επώνυμα άρθρα, όπως του Γιάννη Κουλάκη «Ιστορίες ακτοπλοϊκής τρέλας» (τχ. 1/2006), «Ο Οκτώβριος καθρέπτης της ψυχής μας» (τχ. 2/2007) και «Το άδειο πουκάμισο του κυρ Σταύρου» (τχ. 3/2007), της αρχιτεκτόνισσας Άννας Αποστόλου «Στερέωση, αναστήλωση και ανάδειξη του Παλαιόκαστρου» (τχ. 1/2006) και διηγήματα του Τσαμπίκου Μανωλάκη το «Φως εκ φωτός» (τχ. 2/2007) και το «Το ναυάγιο» (τχ. 3/2007) και του ηφαιστειολόγου Γιώργου Βουγιουκαλάκη «Ηφαιστειακό Μουσείο, Παρατηρητήριο, DVD και δικτυακός τόπος Νισύρου» (τχ. 5/2008). Να σημειώσουμε ακόμα και τη συνέντευξη που παρεχώρησε στο περιοδικό ο πρώην δήμαρχος του Μανδρακίου Νισύρου Γιώργος Γιαλούρης (τχ. 1/2006).

33. Η Νίσυρος

Περιοδική Έκδοση του Δήμου Μανδρακίου Νισύρου, Νίσυρος, Αύγουστος 1996.

Μια νέα προσπάθεια του Δήμου Μανδρακίου Νισύρου, αυτή τη φορά από το νέο δήμαρχο Βασίλειο Πάχο που κέρδισε τις δημοτικές εκλογές του Οκτωβρίου 1994, η οποία όμως δεν ευδοκίμησε, δεδομένου ότι η Νίσυρος περιορίστηκε σε ένα τεύχος, εκείνο του Αυγούστου του 1996, που ήταν 14 σελίδων και γράφτηκε σε υπολογιστή με φωτοτυπική αναπαραγωγή σε χαρτί σχήματος 21x30 εκ.

Το περιεχόμενο κι αυτού του περιοδικού ήταν πληροφοριακό των δραστηριοτήτων του Δήμου. Η συντακτική επιτροπή που είχε την ευθύνη της έκδοσης στο μοναδικό τεύχος, αντί προλόγου έγραφε: «Ερχόμαστε με μικρή καθυστέρηση να εκδώσουμε πάλι αυτό το περιοδικό με μοναδικό σκοπό την πλήρη και υπεύθυνη ενημέρωση των συνδημοτών μας για τις δραστηριότητες του Δήμου μας. Η προσπάθειά μας θα στραφεί αποκλειστικά στην καταγραφή των γεγονότων, εκδηλώσεων,

ειδήσεων και άλλων δραστηριοτήτων του Δήμου μας, χωρίς καμιά άλλη πρόθεση, αλλά με μοναδικό στόχο την πλήρη και υπεύθυνη ενημέρωση των κατοίκων του νησιού μας, των απανταχού Νισυρίων, αλλά και όσων πράγματι ενδιαφέρονται για την τύχη και την εξέλιξη της Νισύρου...».

Ως προς το περιεχόμενο, η έκδοση περιελάμβανε τις πολιτιστικές εκδηλώσεις του καλοκαιριού '96, τα νέα του Δήμου, κυρίως τα έργα που έγιναν από 1 Ιανουαρίου 1995, τις εκδηλώσεις (επιστημονικό συμπόσιο, επισκέψεις του Προέδρου της Δημοκρατίας και του αρχιεπισκόπου Αμερικής Ιακώβου κ.ά.) και κατάλογο των έργων που βρίσκονταν σε εξέλιξη. Επίσης, δημοσιεύονταν ευχαριστήριο του δημάρχου και του δημοτικού συμβουλίου για τη δωρεά των αδελφών Γιαννίδη για την ανέγερση του Μουσείου, επιστολή του διευθυντή του Γεωδυναμικού Ινστιτούτου Γ. Σταυρακάκη που αναφερόταν στους σεισμούς που είχαν καταγραφεί στη Νίσυρο και στην ανάγκη συνεχούς παρακολούθησης της δραστηριότητας του νηφαιστίου του νησιού, καθώς και ένα κείμενο με τις δυνατότητες που προσφέρει το συμβούλιο περιοχής.

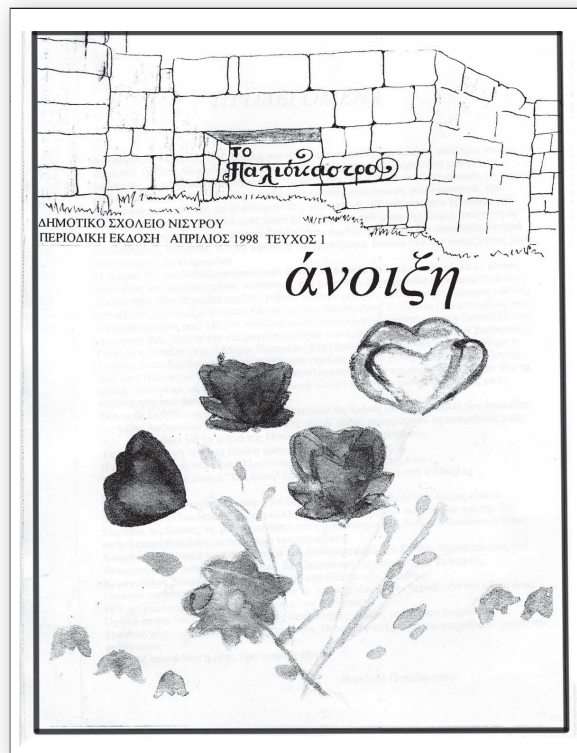
34. Το Παλιόκαστρο

Περιοδική Έκδοση Μαθητών Δημοτικού Σχολείου Μανδρακίου Νισύρου, Νίσυρος, Απρίλιος-Ιούνιος 1998.

Υστερα από 20 χρόνια από τότε (1978) που οι μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Μανδρακίου Νισύρου είχαν εκδώσει το δελτίο τους με τίτλο *Ο Ομηρος*, βλέπει το φως της δημοσιότητας μια έκδοση των μαθητών του ίδιου Σχολείου με τίτλο *Το Παλιόκαστρο*, που είχε τη μορφή περιοδικού και κυκλοφόρησε το πρώτο τεύχος τον Απρίλιο του 1998 με την ένδειξη «Άνοιξη» και το δεύτερο και τελευταίο τον Ιούνιο του ίδιου χρόνου με την ένδειξη «Καλοκαίρι».

Το περιοδικό είχε ποικίλη και πλούσια ύλη, την οποία έγραφαν οι μαθητές του Σχολείου με τη συμπαράσταση των δασκάλων τους¹. Την ευθύνη της έκδοσης του περιοδικού είχε ο δάσκαλος Απόστολος Καλούδης, ο οποίος ήταν και ο δημιουργός του λογοτύπου και είχε την καλλιτεχνική επιμέλεια του εντύπου και η δασκάλα Βασιλική Παπαθανασίου που ήταν υπεύθυνη για την επεξεργασία της ύλης και τη σελιδοποίηση και η οποία, μεταξύ των άλλων, προλογίζοντας το πρώτο τεύχος έγραφε: «...Η έκδοση του φυλλαδίου κινητοποίησε σχεδόν ολόκληρο το Σχολείο και έβαλε σε κίνηση κρυμμένες και παραμελημένες ικανότητες των μαθητών. Η εφημερίδα είναι έργο δικό τους και συμμετέχουν όλα σχεδόν τα παιδιά...»².

Το *Παλιόκαστρο* διατηρούσε τη δομή των μαθητικών εντύπων με ειδήσεις από τη ζωή του Σχολείου, με κείμενα από την τοπική ιστορία, με ποιήματα και με άλλα

1. *Ο Διαβάτης της Νισύρου*, «Πολιτιστικά Νέα του ΜΠΕΣΝ», τεύχος 11, Ιούλιος 1998, σ. 12.

2. Βασιλική Παπαθανασίου, «Προλεγόμενα», *Το Παλιόκαστρο*, τεύχος 1, Απρίλιος 1998, σ. 1.

τοπικά νέα. Το πρώτο τεύχος, Απρίλιος 1998, περιελάμβανε ευχαριστίες προς το Σύλλογο Νισυρίων Αμερικής «Ο Γνωμαγόρας» και το Δήμο Μανδρακίου για την οικονομική ενίσχυσή τους, με την οποία η Μαθητική Κοινότητα απέκτησε Η/Υ, πληροφορίες για τη δανειστική βιβλιοθήκη, για τις εκδηλώσεις του Σχολείου, καθώς και ενυπόγραφα κείμενα από μαθητές που αναφέρονται στην 25η Μαρτίου, στην Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου (1947-1997), στις εντυπώσεις από μια εκδρομή στις «Σιώνες», σ' ένα χρονικό για το Πάσχα στη Νίσυρο και μια έρευνα των μαθητών για τις γνώμες των δασκάλων τους για το ολόημερο σχολείο. Στο δεύτερο και τελευταίο τεύχος, Ιούνιος 1998, διαβάζουμε στα προλεγόμενα, κείμενο της δασκάλας Βασιλικής Παπαθανασίου ότι η εφημερίδα εκδίδεται στα πλαίσια του ολόημερου σχολείου και ότι αποτελεί μέρος του μαθήματος της έκφρασης των μαθητών¹. Και σ' αυτό το τεύχος δημοσιεύονταν κείμενα των δασκάλων και μαθητών που αναφέρονται σε τοπικά έθιμα, σε ποιήματα, σε ειδήσεις και πληροφορίες για τη σχολική ζωή και ακόμα δημοσιεύονταν και φωτογραφίες.

Το *Παλιόκαστρο* γραφόταν σε Η/Υ και αναπαράγοταν με φωτοαντιγραφή σε φύλλα σχήματος 21x30 εκ. Το πρώτο εκδόθηκε σε 15 σελίδες και το δεύτερο σε 17.

35. Τα εν Δήμω εν Οίκω

Περιοδικό Ενημερωτικό Έντυπο του Δήμου Νισύρου, Νίσυρος, Αύγουστος 2000.

Είναι το πρώτο έντυπο που εκδίδεται στη Νίσυρο μετά τη συνένωση των ΟΤΑ του νησιού σε ενιαίο δήμο με την ονομασία Δήμος Νισύρου και με το χαρακτηριστικό τίτλο *Τα εν Δήμω εν Οίκω*. Το πρώτο και μοναδικό τεύχος εκδόθηκε τον Αύγουστο του 2000 προφανώς για ενημέρωση και των απανταχού Νισυρίων, που το μήνα αυτό βρίσκονταν στο νησί. Το περιοδικό ήταν 8 σελίδων, γράφτηκε σε υπολογιστή και αναπαράχθηκε φωτοτυπικά σε χαρτί γραφής σχήματος 21x30 εκ.

Την έκδοση προλογίζει ο δήμαρχος Παναγιώτης Κατσιματίδης, που εκλέχτηκε για πρώτη φορά στις δημοτικές εκλογές του 1998. Μεταξύ των άλλων στα προλογικά του λέει: «Με την έκδοση του ενημερωτικού αυτού δελτίου εκπληρώνουμε μια από τις σημαντικότερες υποχρεώσεις που έχει κάθε δημοτική

αρχή, απέναντι στους δημότες της, τη σωστή ενημέρωση. Το δελτίο αυτό θα εκδίδεται κάθε τέσσερις μήνες, έτσι ώστε όλοι να έχουμε μια σωστή και αναλυτική ενημέρωση για όσα συμβαίνουν και όσα πρόκειται να συμβούν στο Δήμο μας...».

Το δελτίο περιελάμβανε τρεις ενότητες: η πρώτη ενότητα αναφερόταν στις ενέργειες για προσαρμογή των υπηρεσιών του Δήμου στις νέες απαιτήσεις της συνένωσης. Η δεύτερη ενότητα αναφερόταν στα έργα που βρίσκονταν στο στάδιο της μελέτης και η τρίτη στα έργα που εκτελούνταν. Επίσης, στο δελτίο καταχωρούταν και κατάλογος των έργων που εντάχθηκαν στο Γ' Κ.Π.Σ.

1. Βασιλική Παπαθανασίου, «Προλεγόμενα», *Το Παλιόκαστρο*, τεύχος 2, Ιούνιος 1998, σ. 2.

τα εν Δήμω εν Οίκω

Περιοδικό ενημερωτικό έντυπο του Δήμου Νισύρου - Αύγουστος 2000 - τεύχος 1

Με την έκδοση του ενημερωτικού αυτού δελτίου εκπληρώνουμε μια από τις πιο σημαντικές υποχρεώσεις που έχει κάθε Δημοτική Αρχή απέναντι στους δημότες της, τη σωστή ενημέρωση.

Το δελτίο αυτό θα εκδίδεται κάθε τέσσερις (4) μήνες, έτσι ώστε όλοι εμείς να έχουμε μια σωστή και αναλυτική ενημέρωση για όσα συμβαίνουν και όσα πρόκειται να συμβούν στον Δήμο μας.

Παρ' όλες τις αντικειμενικές δυσκολίες που πηγάζουν από το γεγονός της συνένωσης και της δημιουργίας ενός καινούριου Δήμου, το έργο που έχει συντελεστεί μέχρι τώρα είναι φανερό και πολύ σημαντικό. Και πολλά είναι ακόμα αυτά που πρόκειται να γίνουν.

Σε λίγο χρόνο, αφότου αναλάβω το δύσκολο και υπεύθυνο έργο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, και της διαχείρισης των αιτημάτων του νησιού μας, θεωρούμε ότι δημιουργήσαμε ήδη τις προϋποθέσεις, που θα δραματολογήσουν λύσεις σε πολλά από τα προβλήματα που απασχολούν τον τόπο μας. Προβλήματα, που πιστεύουμε πως η λύση τους θα έπρεπε να είχε δοθεί εδώ και χρόνια.

Θα μπορούσαν να είχαν γίνει περισσότερα ή να είχαν αποφευχθεί ορισμένα. Όταν όμως η προσπάθεια γίνεται παράλληλα σε πολλά μέτωπα είναι πολύ πιθανόν και λάθη να γίνουν και παραλείψεις να υπάρξουν. Η ιεράρχηση των δραστηριοτήτων μας έγινε με βάση τις άμεσες ανάγκες του νησιού, με συνεπακόλουθο τη δημιουργία της εντύπωσης ότι απουσιάζει το κοινωνικό πρόσωπο του Δήμου.

Έχουμε την πεποίθηση όμως, πως στο χρόνο που απομένει θα εκπληρώσουμε στο ακέραιο τις δεσμεύσεις μας και θα εφαρμόσουμε το πρόγραμμα για το οποίο ο Νισυρικός λαός μας εμπιστεύθηκε.

Στο δελτίο αυτό θέλουμε να καταγράψουμε ενέργειες και δράσεις θεσμικού χαρακτήρα, αλλά και έργα που έχουν εκτελεστεί ή έχουν δημοπρατηθεί και βρίσκονται στο στάδιο της υλοποίησης.

Παναγιώτης Κατσιματίδης
Δήμαρχος Νισύρου

Σελίδα: 1

36. Παννισυριακή Σάλπιγγα

Τρίμηνη Περιοδική Έκδοση του Συλλόγου Νισυρίων Ρόδου «Η Πορφυρίς», Ρόδος, Ιούλιος 2004 έως σήμερα [2008].

Την πρωτοβουλία για την έκδοση της Παννισυριακής Σάλπιγγας είχε ο Σύλλογος Νισυρίων Ρόδου «Η Πορφυρίς», ένας σύλλογος που ιδρύθηκε το 1948 και περιλαμβάνει στις τάξεις του μια πολυάριθμη νισυριακή παροικία με έντονη παρουσία στην τοπική κοινωνία. Πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου του Συλλόγου, που πήρε την απόφαση, ήταν η Καλλιόπη Καραγεώργη, η οποία και στο παρελθόν (1981) είχε εκδώσει την εφημερίδα Νισυριακοί Αντίπαλοι και γραμματέας ο δάσκαλος Δημήτρης Τσερλικάκης. Την ευθύνη της έκδοσης είχε επιτροπή με πρόεδρο τον Γιώργο Κουμέντο και μέλη την Καλλιόπη Καραγεώργη και την καθηγήτρια μαθηματικών Ελένη Κόκκινου-Κορναροπούλου, την οποία αντικατέστησε ο Δημήτρης Παπαντωνίου και αυτόν ο Παρασκευάς Μήτσος.

Το πρώτο φύλλο της εφημερίδας κυκλοφόρησε τον Ιούλιο του 2004 σε 8 σελίδες και σε σχήμα 25x35 εκ. με εκτύπωση Σ. Παπαστεργίου και Σία Ο.Ε. Τα γραφεία του εντύπου στεγάζονταν στο Νισύριο Σπίτι

(Βάλια Σεμερτζίδη 4, Ρόδος). Ο Γιώργος Κουμέντος παρουσιάζοντας το πρώτο φύλλο της Παννισυριακής Σάλπιγγας με προλογικό άρθρο με τίτλο «Η νέα πορεία μας» γράφει, μεταξύ άλλων ότι «...έφθασε επιτέλους η ώρα για μια νέα πλεύση του Παννισυριακού Συλλόγου Ρόδου “Η Πορφυρίς”» και παρακάτω «...Η Παννισυριακή Σάλπιγγα ήλθε ο καιρός να σαλπίσει με σοβαρότητα τα αγαθά της ενότητας και της προόδου κάθε Νισύριου της διασποράς, αλλά και να βοηθήσει όσο γίνεται στα πολιτιστικά κυρίως ζητήματα του νησιού μας...».

Η Παννισυριακή Σάλπιγγα ήταν ιδιαίτερα φροντισμένη, με ποικιλία τυπογραφικών στοιχείων και με φωτογραφίες που παρουσίαζαν ένα έντυπο πολύ καλής αισθητικής. Το πρώτο φύλλο παρουσιάζει τις δραστηριότητες του Συλλόγου (γιορτή της μπτέρας, εκδηλώσεις κ.ά.), εκκλησιαστικά νέα (ιστορική αναδρομή στους Μητροπολίτες της Ρόδου, ο νέος μητροπολίτης Κύριλλος, η υπαγωγή της Νισύρου στην Ι. Μ. Κω), αναφορά στον πολιούχο της Νισύρου Άγιο Νικήτα, αναδρομή στους διατελέσαντες προέδρους της «Πορφυρίδος» και ένα αφιέρωμα στο Νισύριο ποιητή Νίκο Χαρτοφύλη.

Το δεύτερο φύλλο της εφημερίδας κυκλοφόρησε τον Οκτώβριο του 2004 σε 12 σελίδες για το τρίμηνο Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2004 με πρωτοσέλιδο άρθρο του Γ. Κουμέντου «Νισυριακά χωριά μας αγαπημένα» και άλλα επώνυμα κείμενα. Όπως της φιλόλογου Ασημίνας Μπίλλη «Τα λιωτρίδια», του δασκάλου Μάνου Σακελλαρίδη «Η Νίσυρος του χθες και του σήμερα» (έμμετρο). Επίσης, δημοσιεύονταν σχόλια του Δ.Ε.Κ. (Δημήτρη Καραγεώργη) στη στήλη «Επισημάνσεις και παραλειπόμενα» καθώς και ειδήσεις από το νησί και από τη νισύρικη παροικία της Ρόδου.

Η *Παννισυριακή Σάλπιγγα* συνεχίζει την έκδοσή της και μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί 18 ακόμα φύλλα που καλύπτουν την περίοδο από Ιανουάριο 2005 έως Δεκέμβριο 2008. Ενδιάμεσα έχει εκδοθεί και ένα έκτακτο φύλλο την Πρωτοχρονιά του 2005 αφιερωμένο στην παιδική γιορτή που οργάνωσε ο Σύλλογος για τα Νισυρόπουλα της Ρόδου.

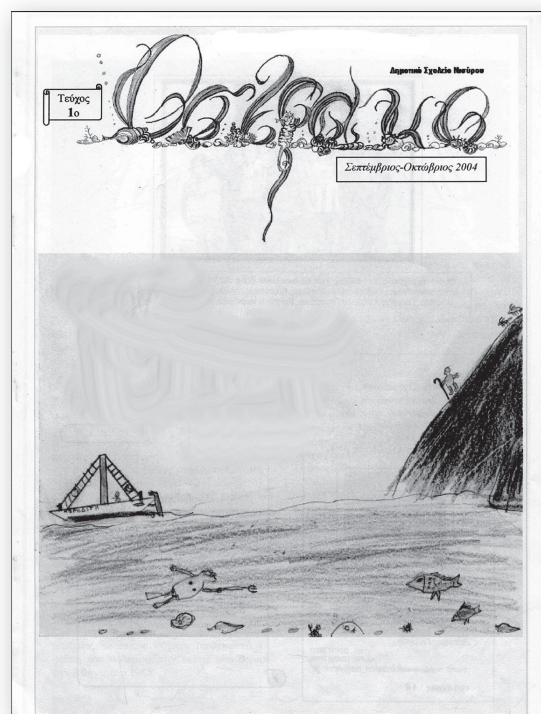
Η *Παννισυριακή Σάλπιγγα* διατήρησε την ίδια δομή με πλούσιο φωτογραφικό υλικό και ειδησιογραφία που κάλυπτε όλες τις δραστηριότητες της «Πορφυρίδος» αλλά και νέα από τη Νίσυρο και τους Νισύριους της διασποράς. Παράλληλα με τα θέματα της επικαιρότητας η εφημερίδα φιλοξενεί και επώνυμα άρθρα. Σταχυολογούμε μερικά από αυτά. Της Μαρίας Πετρούτσου (1984) «Η έμμετρη αλληλογραφία στη ζωή της Νισύρου» (φ. 3/2005), του Γιώργου Κουμέντου «Ιαματικές πηγές Μανδρακίου Νισύρου» (φ. 4/2005), «Γράμματα σπουδάγματα» (φ. 4/2005), «Ο Άγιος Νικήτας ο Νισύριος» (φ. 5/2005) και «Διωγμένοι Έλληνες της Μικράς Ασίας εγκαταστάθηκαν από το 1922 στη Νίσυρο» (φ. 10/2006), του δικηγόρου Δημ. Ε. Καραγεώργη «Ιστορική αναδρομή των Ιαματικών πηγών Παντελίδη» (φ. 6/2005) και «Πρέπει να διασφαλίσουμε το μέλλον της “Πορφυρίδος”» (φ. 11/2007), του Νίκου Γεωργαρά «Μαρία Ξάνθου-Καλαμιά – Απαξίωσε την αποζημίωση των Γερμανών» (φ. 10/2006), του Νικήτα Μαστρογιάννη, εκπαιδευτικού «Τα χοιροσφάγια στη Νίσυρο» (έμμετρο) (φ. 9/2006), του Μιλτιάδη Λογοθέτη (αναδημοσίευση) «Οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα οικιστικά σύνολα της Νισύρου» (φ. 8/2006), της Πόπης Καραγεώργη «Τα πεπραγμένα της 20ετίας της “Πορφυρίδος”» (φ. 12/2007), του Νικήτα Χατζηστεφανή «Ο Παπαμανώλης» (φ. 15/2008), και άλλων.

37. Όστρακο

Δημνιαία Έκδοση του Δημοτικού Σχολείου του Μανδρακίου Νισύρου, Νίσυρος, 2004.

Το *Όστρακο* είναι το τελευταίο έντυπο που εκδόθηκε από το Δημοτικό Σχολείο Μανδρακίου του Νισύρου, μετά το 1999 που από το ίδιο Σχολείο είχε κυκλοφορήσει το *Παλιόκαστρο*. Διαφέρει από όλες τις προηγούμενες εκδοτικές προσπάθειες της Μαθητικής Κοινότητας του Σχολείου γιατί πρόκειται για ένα περιοδικό με αξιώσεις ως προς τη δομή, το περιεχόμενο και την αισθητική του εμφάνιση. Τυπώθηκε σε χαρτί σχήματος 21x30 εκ., σε 20 σελίδες, με ποικιλία γραμματοσειρών και πολυχρωμία χάρις στις ηλεκτρονικές τεχνικές που χρησιμοποιούν οι συντάκτες του. Υπεύθυνος της έκδοσης είναι ο δάσκαλος του Σχολείου Νίκος Διακογιάννης, ένας νέος με ευαισθησίες, που σπούδασε παιδαγωγικά στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Ρόδος) με συνεργάτη το συνάδελφό του Απόστολο Καλούδη που έχει την καλλιτεχνική επιμέλεια του εντύπου.

Οι μαθητές της ΣΤ΄ τάξης προλογίζοντας το πρώτο τεύχος του *Όστράκου* (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2004) γράφουν, μεταξύ των άλλων: «... Το ταξίδι μας αρχίζει από τη φεινή σχολική χρονιά και είστε όλοι καλεσμένοι. Για μαγικό χαλί έχουμε τη φαντασία μας και πολύ κέφι και όρεξη να δημιουργήσουμε ένα περιодικό που θα μας κρατά συντροφιά, θα μας

διασκεδάξει και θα μας μαθαίνει πολλά για το χθες, το σήμερα και το αύριο. Είμαστε τα παιδιά της ΣΤ΄ τάξης και σας θέλουμε συνταξιδιώτες μας στον κόσμο της γνώσης...»¹.

Τα περιεχόμενα του περιοδικού περιελάμβαναν κείμενα των μαθητών που αναφέρονται στα λαογραφικά για τους μήνες Σεπτέμβριο και Οκτώβριο, στο ποίημα «Ειρήνη» του Γιάννη Ρίτσου, σε μια συνέντευξη που τους παραχώρησε ο καλλιτέχνης ψηφιδωτών του νησιού Ντίνος Παπαδέλιας, σε διάφορα ποιήματα μαθητών, σ' ένα παραμύθι των παιδιών με τίτλο «Το χαμένο βασίλειο και ο μαργαριταρένιος ήλιος» και τέλος σε πνευματικά παιχνίδια που δημοσιεύονται στη στήλη «Ακονίζουμε το μυαλό μας». Το περιοδικό εκδόθηκε στα πλαίσια ενός σχολικού εκπαιδευτικού προγράμματος και δεν είχε συνέχεια.

38. Νίσυρος

Σκέψεις για το χθές, το σήμερα και το αύριο της Νισύρου, Αθήνα, 2005-2008.

Η Νίσυρος είναι μια ετήσια έκδοση σε μορφή εφημερίδας, σχήματος 30x42 εκ. και κυμαινόμενες σελίδες από 10-16, που εκδίδεται από το καλοκαίρι του 2005 και μοιράζεται τον Αύγουστο στο νησί, όπου εκτός από τους μόνιμους κατοίκους παραθερίζουν στο νησί και πολλοί Νισύριοι της διασποράς. Συντάκτης και εκδότης της εφημερίδας είναι ο καθηγητής χημικός-μηχανικός Χριστόφης Κορωναίος, γνωστός και από άλλες περιοδικές εκδόσεις στην Αμερική, ένας Νισύριος της μεταπολεμικής γενιάς, με έντονη παρουσία στα δρώμενα της νισυρικής παροικίας της Νέας Υόρκης για 30 χρόνια, την περίοδο που σπούδαξε και σταδιοδρομούσε

ως πανεπιστημιακός στο Πανεπιστήμιο Columbia², αλλά και ιδιαίτερο ενδιαφέρον και προβληματισμό για τα συμβαίνοντα στη Νίσυρο. Σκοπός του Χ. Κορωναίου ήταν να περάσει από τις στήλες της *Νισύρου*, όπως αναγράφεται και στον υπότιτλο, τις σκέψεις του για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον του νησιού. Να σημειώσουμε ότι τα τυπολογικά στοιχεία του εντύπου παραπέμπουν σε ονόματα φανταστικά και τοποθεσίες του νησιού, χωρίς αναφορά του εκδότη και συντάκτη, όμως είναι βέβαιο ότι η εφημερίδα γράφεται και εκδίδεται από τον Χ. Κορωναίο, ο οποίος, ορισμένα κείμενα, τα υπογράφει.

Τα κείμενα και σχόλια που φιλοξενεί η *Νίσυρος* στα 4 ετήσια φύλλα της (2005-2008), διακρίνονται σε δύο βασικές ενότητες. Η μία ενότητα αναφέρεται στα προβλήματα που αντιμετωπίζει το νησί και στις προοπτικές για βιώσιμη ανάπτυξη και η άλλη στην ιστορία και τον πολιτισμό της Νισύρου και στους ανθρώπους που είχαν μια έντονη παρουσία στο νησί. Η εφημε-

1. Το Οστρακον, «Ανοίγουμε πανιά», τεύχος 1, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2004, σ. 3.
2. Για τη δράση του Χρ. Κορωναίου βλ. λήμμα περιοδικό *Η Νίσυρος* (1989-1991).

ρίδα ασκούσε αυστηρή κριτική στη δημοτική αρχή για τις επιλογές της σε βασικά αναπτυξιακά θέματα (προστασία περιβάλλοντος, ανάδειξη μνημείων, ηφαίστειο, Λουτρά κ.ά.), αλλά και στις διοικήσεις του Συλλόγου Νισυρίων Αμερικής «Γνωμαγόρας» για την απόφαση τους να ενοποιήσουν τους συλλόγους. Τις θέσεις της υποστήριξε, η εφημερίδα, από πρωτοσέλιδα δημοσιεύματα και από την τακτική στήλη «Ρήσεις – Αντιρρήσεις – Διεισδύσεις». Μερικά από τα ενυπόγραφα άρθρα ήταν: του Χ. Κορωναίου «Γεωθερμία...Ναι; - Όχι; - Γιατί;» (φ. 2005), «Η Νίσυρος που θέλουμε: της ομορφιάς, του πολιτισμού, της οικολογίας» (φ. 2006), «60 χρόνια από την απελευθέρωση της Δωδεκανήσου 1947-2007» (φ. 2007) και «Η παράδοση» (φ. 2008), της αρχαιολόγου Λουσίλα Ντονέτι-Κουρούνη «Αλέξανδρος Ε΄, ο Νισύριος Πάπας» (φ. 2005), του καθηγητή Ζαχ. Τσιρπανλή «Ο Μητροπολίτης Κω-Νισύρου» (φ. 2005), του πολιτικού μηχανικού Νίκου Γιαννιού «Νίσυρος, ώρα μηδέν: Αναζητώντας την βιώσιμη ανάπτυξη» (φ. 2006), του Λαζ. Κοντοβερού «Το Παλινόκαστρο» (αναδημοσίευση) (φ. 2006) και του Ιάκωβου Καζαβή «Η κατάληψη των νησιών – 1912» (αναδημοσίευση) (φ. 2007).

Επίσης, η *Νίσυρος* δημοσίευσε και αφιερώματα μνήμης για τον Ιάκωβο Καζαβή, τον Νίκο Ι. Χαρτοφύλη, τον Γιάννη Σφακιανό, τον Ιάκωβο Καραβάκη, τον Αλέξ. Σαρρή, τον Κώστα Μαντουδάκη και τον Γ. Γιαλουρή, όπως και βιβλιοπαρουσιάσεις έργων Νισυρίων συγγραφέων.

Η *Νίσυρος* ασκώντας αυστηρή κριτική στα Νισυριακά πράγματα προκαλούσε κάθε Αύγουστο έντονες συζητήσεις στο νησί με σημείο αναφοράς τον εκδότη της Χ. Κορωναίο με τον οποίο άλλοι συμφωνούσαν και άλλοι διαφωνούσαν, που σημαίνει ότι προβληματίζει την τοπική κοινωνία.